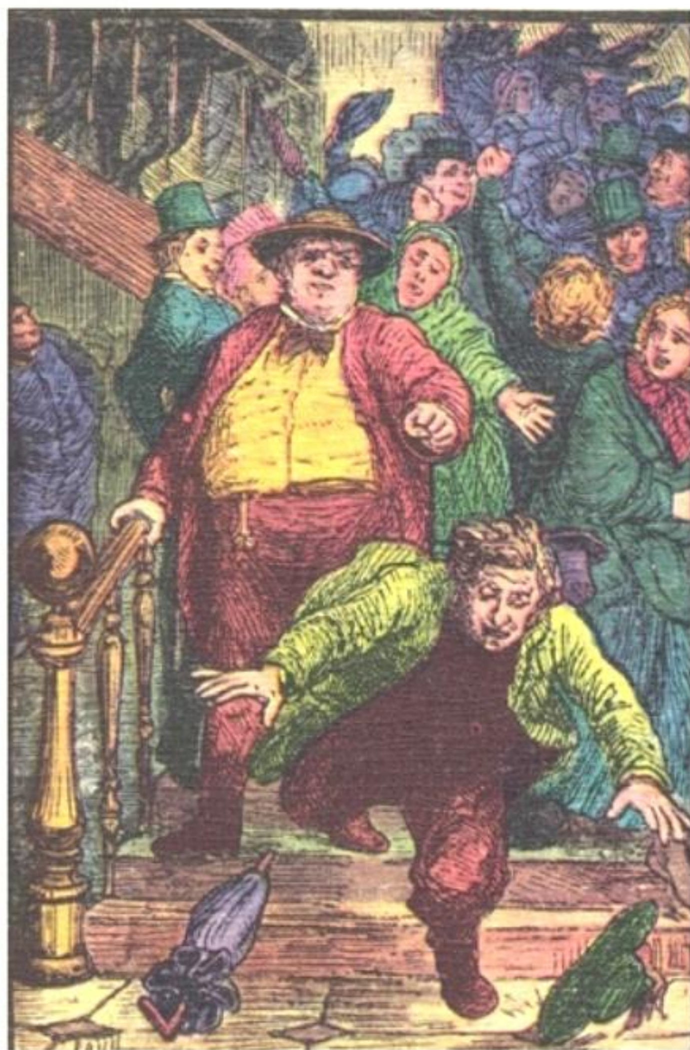
Jules Verne

Doctorul Ox

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne

7

Jules Verne

O fantezie a doctorului Ox

Nuvele şi povestiri

În româneşte de Sanda Radian
Prezentarea grafică: Val Munteanu

Editura Ion Creangă
1975

O FANTEZIE A DOCTORULUI OX

Capitolul I

În care se arată că degeaba cauți chiar pe cele mai bune hărți orăşelul Quiquendone

De cauți pe o hartă a Flandrei, veche sau modernă, orăşelul Quiquendone, e probabil că nu-l vei găsi.

Să fie, aşadar, un orăşel dispărut? Nu. Un oraş ce va fi construit? Nici atât. El există, în ciuda geografilor, şi încă de opt sau nouă sute de ani. Are chiar două mii trei sute nouă zeci şi trei de suflete, dacă socoți un suflet de fiecare locuitor. Este situat la treisprezece kilometri şi jumătate spre nord-vest de Audenarde şi la cincisprezece kilometri şi un sfert sud-est de Bruges, în plină Flandră. Vaar, micul afluent al râului Escaut, trece pe acolo sub trei poduri, care mai sunt acoperite de o veche boltă din evul mediu, ca la Tournay. Se poate admira un castel de demult, a cărui primă piatră a fost pusă în 1197 de către contele Baudouin, viitor împărat al Constantinopolului, şi o primărie cu ferestre gotice, încununată cu un şirag de creneluri, având deasupra un turn de alarmă cu turle, înalte de trei sute cincizeci şi şapte de picioare de la pământ. La fiecare oră se aude un clopot de cinci octave, adevărat pian aerian, al cărui renume îl întrece pe cel al vestitului clopot din Bruges.

Turiştii – dacă se vor fi oprit cumva la Quiquendone – nu vor fi părăsit acest oraş curios, fără să fi vizitat sala «stathouderşilor», împodobită cu portretul în picioare al lui Wilhelm de Nassau, făcut de Brandon, galeria din biserica Saint-Magloire – capodoperă a arhitecturii secolului al şaisprezecelea – puțul în fier forjat, săpat în

mijlocul marii pieţe Saint-Ernuph, cu admirabilele ei ornamentaţii datorate pictorului fierar Quentin Metsys, mormântul ridicat altădată Mariei de Burgundia, fiica lui Carol Temerarul, care odihneşte acum în Dace la biserica Notre-Dame din Bruges etc.

În fine, Quiquendone are ca industrie principală fabricarea de frişcă şi acadele pe scară largă. Oraşul este administrat din tată în fiu, de câteva secole, de familia van Tricasse! Şi totuşi Quiquendone nu figurează pe harta Flandrei! L-or fi uitat geografii, sau este vorba de o omisiune voită? N-aş putea să vă spun, dar Quiquendone există aievea, cu străduţele înguste, cu centura sa de fortificaţii, casele sale spaniole, halele şi primarul său, şi încă în aşa măsură încât a fost de curând teatrul unor fenomene pe cât de surprinzătoare, extraordinare, de necrezut, pe atât de reale, şi care vă vor fi relatate în această povestire chiar aşa cum s-au întâmplat.

Desigur, nu se poate spune sau gândi nimic rău despre flamanzii Flandrei occidentale. Ei sunt oameni cumsecade, înţelepţi, economi, echilibraţi, prietenoşi, primitori, poate puţin greoi la vorbă şi la minte, dar aceasta nu explică de ce unul dintre cele mai interesante oraşe de pe teritoriul lor nu figurează încă în cartografia modernă.

O asemenea omisiune e într-adevăr regretabilă. Dacă cel puţin istoria sau, în lipsa istoriei, cronicile sau, în lipsa cronicilor, tradiţia ţării ar fi menţionat undeva orăşelul Quiquendone! Dar nu, nici atlasurile, nici ghidurile, nici itinerarele nu pomenesc nimic. Chiar domnul Joanne, priceputul descoperitor de cetăţi, nu spune niciun cuvânt despre el. Se înţelege de la sine cât de mult dăunează această tăcere comerţului şi industriei orăşelului. Dar noi ne vom grăbi să adăugăm că Quiquendone n-are nici industrie, nici comerţ şi că nici n-are nevoie de ele. Acadelele şi frişca le consumă chiar

oraşul şi nu sunt exportate. În sfârşit, Quiquendone este de sine stătător. Necesităţile locuitorilor sunt restrânse, existenţa lor modestă, ei sunt calmi, moderaţi, reci, flegmatici, într-un cuvânt, «flamanzi» dintre aceia cum se mai pot întâlni încă între Escaut şi Marea Nordului.

Capitolul II

Unde primarul Van Tricasse şi consilierul Niklausse se întreţin despre nevoile oraşului

— Crezi? întrebă primarul.

— Cred, răspunse consilierul după câteva momente de tăcere.

— Nu trebuie lucrat cu uşurinţă, reluă primarul.

— Iată că sunt zece ani de când vorbim despre această gravă chestiune, grăi consilierul Niklausse, şi-ţi mărturisesc, stimate domnule van Tricasse, că încă nu-mi pot lua răspunderea să mă hotărăsc.

— Îţi înţeleg şovăiala, reluă primarul care nu vorbi decât după cel puţin un sfert de ceas de gândire, îţi înţeleg şovăiala şi o împărtăşesc şi eu. Ar fi mai cuminte să nu hotărâm nimic înaintea unei cercetări mai îndelungate.

— E sigur, răspunse Niklausse, că postul de comisar civil nu-şi are rostul într-un oraş atât de liniştit ca Quiquendone.

— Înaintaşul nostru, răspunse van Tricasse pe un ton grav, înaintaşul nostru nu spunea niciodată, nu ar fi îndrăznit niciodată să spună că un lucru este sigur. Orice afirmaţie poate să aibă cândva dezminţiri neplăcute.

Consilierul dădu din cap în semn de încuviinţare, pe urmă rămase liniştit aproape o jumătate de oră. După

trecerea acestui timp, în care consilierul şi primarul nu mişcară nici măcar un deget, Niklausse îl întrebă pe van Tricasse dacă înaintaşul său – cu douăzeci de ani în urmă – nu s-a gândit şi el să desfiinţeze postul de comisar civil, care, în fiecare an, greva oraşul Quiquendone cu o sumă de o mie trei sute şaptezeci şi cinci de franci şi câteva centime.

— Da, răspunse primarul, care ridică cu o încetineală maiestuoasă mâna până la fruntea sa senină, s-a gândit în adevăr; dar a murit, preacinstitul, înainte de a fi îndrăznit să ia o hotărâre atât în această problemă, cât şi în ceea ce priveşte oricare altă măsură administrativă. Era un înţelept. De ce n-aş face şi eu ca el?

Consilierului Niklausse i-ar fi fost cu neputinţă să-şi închipuie o pricină care să contrazică părerea primarului.

— Omul care moare fără a se fi decis la nimic în timpul vieţii, adăugă van Tricasse, a atins aproape desăvârşirea în astă lume.

Acestea zise, primarul lovi cu degetul cel mic un clopoţel cu sunet slab, care scoase mai mult un suspin decât un clinchet. Aproape imediat, nişte paşi uşori trecură pe dalele podelei. Un şoarece n-ar fi făcut mai puţin zgomot alergând pe un covor gros. Uşa camerei se deschise răsucită în ţâţânile unse. În prag se ivi o fată cu cosiţe lungi. Era Suzel van Tricasse, unica fiică a primarului. Ea îi dădu tatălui ei, odată cu pipa, umplută vârf, un mic vas de aramă, fără să rostească un cuvânt. Apoi dispăru numaidecât, plecarea ei făcând tot atât de puţin zgomot ca venirea.

Onorabilul primar aprinse uriaşul cap al lulelei şi fu pe loc învăluit într-un nor de fum albastru, lăsându-l pe consilierul Niklausse singur cu gândurile lui.

Camera în care vorbeau astfel cele două notabilităţi împuternicite să administreze Quiquendone-ul era un salonaş bogat împodobit cu sculpturi de lemn întunecat.

Un cămin înalt, având o vatră uriaşă în care putea să ardă un trunchi de stejar sau să se frigă un bou, ocupa un perete întreg al încăperii şi avea în față o fereastră zăbrelită, ale cărei vitralii îndulceau lumina zilei. Într-un vechi cadru, deasupra căminului, se afla portretul unui omuleț oarecare – pictură atribuită lui Hemling – care trebuie să fi reprezentat un strămoş de-al lui van Tricasse. Familia lui era cunoscută din secolul XIV, epocă în care flamanzii şi Gui de Dampierre luptaseră împotriva împăratului Rudolf de Habsburg.

Acest salonaş făcea parte din locuința primarului, una dintre cele mai plăcute din Quiquendone. Construită în stil flamand, cu tot neprevăzutul, capriciul, pitorescul, fantezia pe care o comportă o arhitectură ogivală, era citată ca unul dintre cele mai bizare monumente ale oraşului. O mănăstire de călugări sau un azil pentru surdomuți n-ar fi trebuit să fie mai liniştit. Zgomotul era inexistent. Nu se umbla – se aluneca, nu se vorbea – se şoptea. Şi cu toate acestea, femeile nu lipseau din această casă, care, în afară de primarul van Tricasse, adăpostea şi pe soția sa, doamna Brigitte van Tricasse, pe fiica sa Suzel van Tricasse şi pe servitoarea Lotche Jansheu. Trebuie amintită şi sora primarului, mătuşa Hermance, fată bătrână, care mai păstra numele de Tatanemance pe care i-l dăduse de mult nepoata Suzel, pe când era copilă. Ei bine, cu toate aceste pricini de ceartă, de zgomot, de vorbărie, locuința primarului era liniştită ca pustiul.

Primarul era un om de cincizeci de ani, nici gras nici slab, nici înalt nici scund, nici bătrân nici tânăr, nici palid nici aprins la față, nici vesel nici trist, nici mulțumit nici plictisit, nici energic nici molatic, nici mândru nici umil, nici bun nici rău, nici risipitor nici zgârcit, nici curajos nici fricos, nici prea-prea nici foarte-foarte – *ne*

quid nimis[1] – un om moderat în toate cele.

Dar după mişcările sale, întotdeauna la fel de lente, după falca sa uşor lăsată şi pleoapele veşnic înălțate, după fruntea lui netedă ca o placă de aramă galbenă şi fără nicio cută, după muşchii săi neîncordați, un fizionomist ar fi recunoscut imediat că primarul van Tricasse era tipul flegmatic în persoană. Niciodată nici furie nici patimă, niciodată niciun fel de emoție n-a grăbit bătăile inimii acestui om, nici nu i-a înroşit obrajii. Niciodată, nici măcar în treacăt, pupilele sale nu s-au contractat din cauza unei supărări. Era îmbrăcat mereu în haine bune, nici prea largi, nici prea strâmte, pe care nu reuşise să le strice. Era încălțat cu ghete mari cu bot pătrat, cu talpa triplă, cu catarame de argint, care prin durabilitatea lor îl deznădăjduiau pe cizmarul său. Purta pe cap o pălărie largă, care data din epoca în care Flandra se despărțise de Olanda, ceea ce însemna că venerabila piesă avea o vechime de patruzeci de ani. Dar ce e de mirare? Pasiunile sunt acelea care uzează trupul şi sufletul, îmbrăcămintea ca şi corpul, dar pe seninul nostru primar, apatic, nepăsător, rece, nu-l înflăcăra nimic. El nu uza lucrurile şi nu se consuma pe sine, şi prin aceasta era tocmai omul menit să administreze oraşul Quiquendone şi pe blajinii săi locuitori.

Oraşul, în adevăr, nu era mai puțin calm decât locuința lui van Tricasse. Într-un astfel de loc paşnic, primarul socotea să ajungă la limitele cele mai îndepărtate ale vârstei, după ce va fi văzut-o pe soția sa, buna doamnă Brigitte van Tricasse, pornind înaintea lui pe drumul de veci, unde desigur nu ar fi găsit linişte mai mare decât aceea de care se bucura de şaizeci de ani pe acest pământ.

Acest lucru merită o explicație.

Familia van Tricasse putea foarte bine să se cheme

[1] Ne quid nimis – nimic prea mult (în limba latină în text).

familia Jannot[2]. Iată de ce toată lumea ştie povestea cu cuţitul acestui personaj tipic, tot aşa de vestit ca şi proprietarul lui şi la fel de fără moarte ca acesta, datorită dublei înlocuiri, mereu reînnoită, care sta în a pune alt mâner când unul se strică, altă lamă când cea dinainte nu mai face parale.

Tot aşa era şi înlocuirea, absolut aceeaşi, folosită din negura timpurilor în familia van Tricasse şi ajutată de natură cu o bunăvoinţă de-a dreptul deosebită. Din 1340 s-a văzut întotdeauna cum un van Tricasse devenit văduv, se recăsătorea cu o van Tricasse mai tânără ca el, care văduvă se recăsătorea cu un van Tricasse mai tânăr ca ea, care văduv etc… ca unică soluţie de continuitate. Fiecare murea când îi venea, cu o regularitate mecanică. Da, cinstita doamnă Brigitte van Tricasse era la al doilea bărbat şi, în afară doar dacă nu şi-ar fi făcut datoria, ea trebuia să plece înaintea soţului pe lumea cealaltă – soţ cu zece ani mai tânăr ca dânsa – pentru a da astfel locul unei noi doamne van Tricasse. Fapt pe care onorabilul primar se bizuia neîndoielnic, pentru a nu rupe tradiţiile familiei.

Aşa arăta această casă liniştită şi tăcută, cu uşi care nu scârţâiau, cu ferestre care nu zăngăneau, cu podele care nu gemeau, cu sobe care nu duduiau, cu giruete care nu ţiuiau, cu mobile care nu pârâiau, cu broaşte care nu scrâşneau şi oaspeţi care nu făceau mai mult zgomot decât umbra lor. Divinul Harpocrat[3] şi-ar fi ales-o desigur ca pe un templu al tăcerii.

---

[2] Jannot sau Janot – tip comic din sec. XVIII, care semnifică prostia jalnică şi grotescul.

[3] Harpocrat – zeu greco-egiptean, venerat in timpul dinastiei egiptene a Lagizilor (306—30 î.e.n.)

Capitolul III

Unde comisarul Passauf îşi face o intrare pe cât de zgomotoasă, pe atât de neaşteptată

Când începuse interesanta conversație, relatată mai sus, între consilier şi primar, era ora trei fără un sfert după-amiază. La trei şi patruzeci şi cinci de minute, van Tricasse îşi aprinse pipa lui cea groasă, care putea fi umplută cu un sfert de kilogram de tutun, şi termină s-o fumeze la 5 şi 35 de minute.

În tot acest timp, cei doi interlocutori nu schimbară niciun cuvânt. Pe la şase, consilierul, care proceda totdeauna prin «pretermisiune»[4], reluă conversația cu următoarele cuvinte:

— Atunci hotărâm?

— Nu decidem nimic, replică primarul.

— Cred, într-adevăr, că ai dreptate, van Tricasse.

— Şi eu, cred, Niklausse. Vom lua o hotărâre, în privința comisarului civil, când vom fi mai bine lămuriți… mai târziu… de vreme ce n-a trecut nici măcar o lună de când……

— Nici măcar un an, răspunse Niklausse, desfăcându-şi batista de care se servi de altfel cu o perfectă discreție.

Şi iar domni tăcerea timp de o oră întreagă. Nimic nu tulbura această nouă pauză a conversației, nici măcar apariția câinelui casei, credinciosul Lento, care, nu mai puțin flegmatic decât stăpânul său, veni să facă politicos înconjurul salonaşului. Demn câine! Un model pentru toți cei din specia sa! Chiar dacă ar fi fost din carton, cu rotile la picioare, n-ar fi făcut mai puțin zgomot în timpul raitei sale.

---

[4] Pretermisiune – modalitate retorică de a începe prin a declara că nu vrei să vorbeşti despre subiectul pe care-l tratezi.

Către ora opt, după ce Lotche aduse lampa veche din sticlă mată, primarul spuse către consilier:

— Mai avem altă problemă urgentă de rezolvat, Niklausse?

— Nu, van Tricasse, niciuna, după câte ştiu.

— Parcă mi s-a spus totuşi, îşi aminti primarul, că turnul de la poarta Audenarde cade în ruină?

— În adevăr, răspunse consilierul, şi chiar nu m-ar mira ca într-una dintre zile să strivească vreun trecător.

— Oh, reluă primarul, înainte ca o astfel de nenorocire să se întâmple, sper că noi vom fi luat o hotărâre în privința acestui turn.

— Sper şi eu, van Tricasse.

— Dar sunt chestiuni mult mai urgente de rezolvat.

— Fără îndoială, răspunse consilierul, chestiunea halelor de piei, de exemplu.

— Oare tot mai ard? întrebă primarul.

— Da, de trei săptămâni încoace.

— Nu am decis noi în consiliu să le lăsăm să ardă?

— Da, van Tricasse, şi asta la propunerea dumitale.

— Nu este acesta mijlocul cel mai sigur şi cel mai simplu să stingem incendiul?

— Fără discuție.

— Ei bine, să aşteptăm. Asta-i tot?

— Da, asta-i tot, răspunse consilierul, care-şi frecă fruntea, pentru a fi sigur că nu uita vreo problemă importantă.

— Ah! exclamă primarul, n-ai auzit vorbindu-se şi de o scurgere de apă care amenință să inunde partea de jos a cartierului Saint Jacques?

— În adevăr, răspunse consilierul. Este chiar păcat că această scurgere de apă nu s-a produs deasupra halelor de piei! Ea ar fi putut lupta contra incendiului, cu mijloace naturale, şi asta ne-ar fi scutit de multe discuții.

— Ce vrei să-i faci, Niklausse, răspunse domnul primar, nimic nu e mai fără noimă ca accidentele. Nu au

nicio legătură între ele şi nu se poate, oricât ai vrea, să te foloseşti de unul pentru a te feri de celălalt.

Această subtilă observaţie a lui van Tricasse ceru o bună bucată de vreme spre a fi gustată de amicul şi interlocutorul său.

— Ei, dar, reluă după câteva momente consilierul Niklausse, noi nici nu vorbim despre marea noastră problemă!

— Ce mare problemă? Avem deci o mare problemă? întrebă primarul.

— Fără îndoială. E vorba despre iluminarea oraşului.

— Ah, da! răspunse primarul. Dacă nu mă înşală memoria, dumneata vorbeşti de proiectul doctorului Ox?

— Exact.

— Merge bine, Niklausse, răspunse primarul. Se şi aşază ţevile şi uzina este complet terminată.

— Poate că ne-am cam grăbit în această chestiune, spuse consilierul clătinând din cap.

— Poate, răspunse primarul, dar scuza noastră este că doctorul Ox suportă toate cheltuielile pentru experienţa sa. Deci nu ne va costa niciun ban.

— Este în adevăr o scuză. Apoi trebuie să mergi în pas cu epoca ta. Dacă experienţa reuşeşte, Quiquendone va fi primul oraş din Flandra luminat cu gaz oxi… Cum se numeşte acest gaz?

— Gazul oxihidric.

— Fie şi gazul oxihidric.

În acest moment, uşa se deschise şi Lotche veni să-l anunţe pe primar că cina este gata.

Consilierul Niklausse se sculă să-şi ia rămas bun de la van Tricasse, căruia atâtea hotărâri luate şi atâtea chestiuni tratate îi făcuseră poftă de mâncare. Apoi se stabili că se va convoca într-un timp destul de lung consiliul notabililor, cu scopul de a se decide dacă se va lua provizoriu o hotărâre în chestiunea realmente urgentă a turnului Audenarde.

Cei doi administratori se îndreptară către uşa care dădea spre stradă, unul conducându-l pe celălalt. Consilierul, ajuns pe ultima treaptă, aprinse o mică lanternă, menită să-l călăuzească prin străzile întunecoase ale Quiquendone-ului, pe care instalația doctorului Ox nu le luminase încă. Era o noapte neagră de octombrie şi o ceață uşoară se lăsase asupra oraşului.

Pregătirile de plecare ale consilierului Niklausse durară cel puțin un sfert de oră, căci, după ce-şi aprinse lanterna, trebui să-şi încalțe ghetele cu talpă de lemn şi să-şi îmbrace mănuşile groase din piele de oaie; apoi îşi ridică gulerul îmblănit al hainei, îşi îndesă pălăria până peste ochi, luă în mână umbrela greoaie cu mânerul în formă de cioc de corb, ca să fie gata de plecare.

În momentul când Lotche, care lumina drumul stăpânului său, se pregătea să tragă zăvorul, un zgomot neaşteptat se auzi afară.

Da, oricât de necrezut părea lucrul acesta, un zgomot, un adevărat zgomot, aşa cum oraşul n-a mai auzit desigur de la cucerirea donjonului de către spanioli, în 1513, un zgomot îngrozitor răsună stârnind ecourile atât de profund adormite ale vechii reşedințe van Tricasse. Se bătea în această uşă, neatinsă până atunci de vreo ciocănitură. Se bătea cu lovituri puternice, date cu un instrument contondent, probabil un baston noduros, mânuit de o mână robustă. Loviturile se amestecau cu strigăte şi se desluşea o chemare. Se auzeau limpede aceste cuvinte:

— Domnule van Tricasse! Domnule primar! Deschideți, deschideți repede!

Primarul şi consilierul, zăpăciți cu desăvârşire, se priveau tăcând mâlc. Aceasta întrecea orice închipuire. Dacă s-ar fi tras în salonaş cu vechiul tun al castelului, care nu mai mergea din 1385, locuitorii casei van Tricasse n-ar fi fost mai «dați gata». Să ne fie iertată această expresie cam vulgară, dar atât de potrivită

împrejurării.

Între timp, loviturile, strigătele, chemările se înmulţeau. Lotche, care-şi recăpătase sângele rece, îşi luă îndrăzneala să vorbească.

— Cine e acolo? întrebă.

— Eu sunt, eu! Eu!

— Care eu?

— Comisarul Passauf.

Comisarul Passauf! Chiar acela căruia era vorba de zece ani să i se suprime slujba. Ce se întâmpla oare? Burgunzii să fi cotropit Quiquendone ca în secolul al XIV-lea? Numai un eveniment de o asemenea importanţă putea să-l tulbure în aşa hal pe comisarul Passauf, care de obicei nu era mai puţin calm şi flegmatic decât primarul însuşi.

La un semn al lui van Tricasse – căci onorabilul om n-ar fi putut scoate un cuvânt – zăvorul fu împins şi uşa se deschise.

Comisarul Passauf năvăli ca o furtună în anticameră.

— Ce se întâmplă, domnule comisar? întrebă Lotchè, o fată curajoasă, care nu-şi pierdea capul în împrejurările cele mai grele.

— Ce se întâmplă? răspunse Passauf, ai cărui ochi cât cepele oglindeau o adevărată emoţie. Se întâmplă că vin de la locuinţa doctorului Ox unde se dădea o recepţie şi că acolo…

— Acolo? rosti consilierul.

— Acolo am fost martorul unei încăierări grozave, deoarece… domnule primar, s-a vorbit despre politică.

— Politică! repetă van Tricasse, ciufulindu-şi peruca.

— Politică, spuse din nou comisarul Passauf, ceea ce nu s-a mai făcut poate de o sută de ani în Quiquendone. Discuţia s-a aprins. Avocatul André Schut şi medicul Dominique Custos s-au luat la ceartă cu o violenţă care-i va duce poate să se bată în duel.

— Să se bată! izbucni consilierul. Un duel! Un duel! La

Quiquendone! Şi ce şi-au spus avocatul Schut şi medicul Custos?

— Şi-au spus, cuvânt cu cuvânt, următoarele: «Domnule avocat, i s-a adresat medicul adversarului său, mergeți cam departe, mi se pare, şi nu vă gândiți destul să vă măsurați cuvintele!»

Primarul îşi împreună mâinile. Consilierul păli şi lăsă să-i cadă lanterna. Comisarul clătină din cap. O astfel de frază provocatoare, exprimată de două notabilități ale ținutului!

— Acest medic, murmură van Tricasse, este cu siguranță un om periculos, un cap înfierbântat! Veniți, domnilor!

Capitolul IV

Unde doctorul Ox se arată a fi un fiziolog de seamă şi un experimentator îndrăzneț

Cine este oare acest personaj, cunoscut sub numele bizar de doctor Ox?

Desigur un original, dar în acelaşi timp un savant îndrăzneț, un fiziolog ale cărui lucrări sunt renumite şi apreciate în lumea ştiințifică europeană, un rival valoros al lui Davy, Dalton, Bostock, Menzies, Godwin, Vierordt, al tuturor acestor minți luminate care au făcut ca fiziologia să ajungă în fruntea ştiințelor moderne.

Doctorul Ox era un om grăsuț, de statură mijlocie, având vârsta... dar nu am putea preciza vârsta şi nici naționalitatea sa. De altfel, ce importanță au? E destul să se ştie că era un personaj bizar, cu sânge cald şi năvalnic, un veritabil excentric ieşit dintr-un volum de E.T.A. Hoffmann şi care se deosebea vădit, fără îndoială, de locuitorii din Quiquendone! El avea o încredere

neclintită în persoana şi în teoriile sale. Totdeauna surâzător, mergând cu capul sus, cu umerii drepți, uşor, degajat, cu privirea sigură, cu nările largi bine deschise, cu gura mare, care sorbea aerul trăgându-l adânc în piept, îți făcea plăcere să-l vezi.

Era vioi, foarte vioi, bine proporționat, sănătos, sprinten ca argintul viu şi parcă îl mâncau necontenit tălpile. Nu putea sta locului şi se cheltuia în cuvinte repezite şi în gesturi fără număr.

Era oare bogat acest doctor Ox, care se pusese pe propria-i socoteală să înfăptuiască iluminatul unui întreg oraş?

Probabil, de vreme ce îşi permitea astfel de cheltuieli, şi este singurul răspuns pe care l-am putea da acestei întrebări indiscrete.

Doctorul Ox sosise de cinci luni în Quiquendone, în tovărăşia discipolului său care răspundea la numele de Gedeon Ygene, un lungan uscat, slab, dar nu mai puțin vioi decât stăpânul său.

Şi acum întrebarea: pentru ce doctorul Ox se angajase să facă pe cheltuiala sa iluminatul oraşului? De ce alesese tocmai pe liniştiții locuitori ai Quiquendone-ului, cei mai flamanzi între toți flamanzii, ca să înzestreze oraşul lor cu binefacerile unui iluminat excepțional? Oare nu voia el sub acest pretext să încerce o mare experiență fiziologică, operând *in anima vili*[5]?

În fine, ce avea de gând să întreprindă acest original? Din păcate nu putem şti, căci doctorul Ox n-avea alt confident decât pe discipolul său Ygene, care îl asculta orbeşte.

În aparență, cel puțin, doctorul Ox îşi luase angajamentul să ilumineze oraşul, care de altfel avea mare nevoie de lumină, «mai ales noaptea», cum zicea în mod subtil comisarul Passauf.

---

[5] In anima vili – în inima oraşului.

Astfel fu instalată o uzină pentru producerea gazului de iluminat. Gazometrele erau gata să funcționeze şi conductele de gaz, împrăştiate sub pavajul străzilor, trebuiau în curând să-şi îndeplinească menirea făcând să se aprindă becurile în edificiile publice şi chiar în casele unor anumiți particulari, prieteni ai progresului.

În calitatea sa de primar, van Tricasse şi, în calitatea sa de consilier, Niklausse, apoi câțiva notabili se hotărâseră să autorizeze introducerea în locuințele lor a acestui iluminat modern. Dacă cititorul nu a uitat, în timpul lungii convorbiri între consilier şi primar se amintise că iluminatul oraşului nu va fi făcut prin aprinderea obişnuită a hidrogenului carburat, pe care îl degajează distilarea huilei, ci prin întrebuințarea unui gaz mai modern şi de zece ori mai luminos, gazul oxihidric, pe care-l produce amestecul de hidrogen şi oxigen.

Doctorul, priceput chimist şi fizician, ştia să obțină acest gaz, în mari cantități şi ieftin, nu prin întrebuințarea manganatului de sodiu după procedeele domnului Tessie du Motay, ci pur şi simplu prin descompunerea apei uşor acidulate, cu ajutorul unei pile făcute din elemente noi inventate de el. Astfel nu mai era nevoie de substanțe costisitoare, de plăci de metal, de retorte, de combustibil, de aparate speciale pentru a produce descompunerea celor două gaze. Un curent electric trecea prin bazine mari, pline de apă, şi elementul lichid se descompunea în cele două părți din care era constituit – oxigenul şi hidrogenul. Oxigenul se capta într-o parte, iar hidrogenul, în volum dublu față de vechiul său asociat, mergea în altă parte. Ambele gaze erau culese în rezervoare separate, mijloc de prevedere esențial, căci amestecul lor ar fi produs o explozie groaznică, dacă s-ar fi aprins. Apoi ele treceau prin țevi care le îndreptau spre diverse lămpi cu gaz, care vor fi amplasate în aşa fel încât să poată fi prevenită orice

explozie. Se va produce atunci o flacără deosebit de luminoasă, flacără a cărei strălucire rivaliza cu aceea a luminii electrice, care, după cum fiecare ştie şi după experienţele făcute de Casselmann, este egală, nici mai mult nici mai puţin, cu cea a una mie şaptezeci şi unu de lumânări.

Ceea ce era sigur este că oraşul Quiquendone va câştiga din această generoasă combinaţie un iluminat minunat. Dar asta îl preocupa cel mai puţin pe doctorul Ox şi pe învăţăcelul său, după cum se va vedea mai departe.

A doua zi, după ce comisarul Passauf îşi făcuse zgomotoasa sa apariţie în salonaşul primarului, Gedeon Ygene şi doctorul stăteau amândoi de vorbă în biroul lor, în principala clădire a uzinei, la parter.

— Ei bine, Ygene! exclamă doctorul Ox, frecându-şi mâinile. I-ai văzut ieri la recepţia noastră pe bunii quiquendonezi, cu atâta sânge rece, care în ceea ce priveşte forţa pasiunilor se situează între bureţi şi polipii de corali! I-ai văzut cum se certau şi cum se provocau cu vorba şi cu gestul! Se şi schimbaseră moraliceşte şi fiziceşte. Şi totul abia începe! Aşteaptă până în momentul în care îi vom trata cu doze masive.

— În adevăr, maestre, răspunse Gedeon Ygene, frecându-şi nasul ascuţit cu vârful degetului arătător, experienţa porneşte bine şi dacă eu însumi n-aş fi avut prevederea să închid robinetul de scurgere a gazelor, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat.

— I-ai auzit pe avocatul Schut şi pe medicul Custos? reluă doctorul Ox. Cuvintele în felul lor nu erau răutăcioase, dar în gura unui quiquendonez ele preţuiesc cât insultele pe care eroii lui Homer şi le aruncau unul altuia, înainte de a scoate spada din teacă. Ah, flamanzii ăştia! Ai să vezi ce vom face din ei!

— Vom face din ei nişte ingraţi, răspunse Gedeon Ygene.

— Eh, spuse doctorul, ce importanță are dacă ne vor fi recunoscători sau nu, de vreme ce experiența noastră reuşeşte!

De altfel, adaugă discipolul surâzând răutăcios, nu e de temut ca o astfel de excitare a aparatului lor respirator să deranjeze puțin plămânii acestor onorabili locuitori ai Quiquendone-ului?

— Cu atât mai rău pentru ei, răspunse doctorul Ox. E în interesul ştiinței! Ce-ai spune dacă broaştele şi câinii ar refuza să se facă experiențe cu ei?

Este mai mult ca sigur că dacă broaştele şi câinii ar fi consultați, ei ar face unele obiecții în ce priveşte practicile medicilor, dar doctorul Ox credea că a găsit un argument de necombătut, căci scoase un adânc suspin de mulțumire.

— La urma urmelor, maestre, aveți dreptate, răspunse Gedeon Ygene cu aerul că ar fi fost convins. Nu puteam găsi ceva mai bun decât pe locuitorii din Quiquendone.

— Nu, ar fi fost imposibil, spuse doctorul, articulând fiecare silabă.

— Le-ați luat acestor oameni pulsul?

— De o sută de ori.

— Şi care este media pulsațiilor observate?

— Nici cincizeci pe minut. Înțelege: un oraş unde de un secol n-a existat nici umbra unei controverse, unde căruțaşii nu înjură, unde birjarii nu se batjocoresc, unde caii nu-s nărăvaşi, unde câinii nu muşcă, unde pisicile nu zgârie! Un oraş unde, nefiind contravenții, tribunalul şi poliția n-au nimic de făcut, de la începutul până la sfârşitul anului! Un oraş pe care nu-l pasionează nimic, nici arta, nici comerțul! Un oraş în care jandarmii sunt un fel de legendă şi în care nu s-a făcut niciun proces-verbal de o sută de ani încoace! Un oraş, în fine, unde de trei secole nu s-a tras niciun pumn şi n-a fost pălmuit nimeni! Vei înțelege bine, dragă Ygene, că aşa nu se mai poate şi că vom schimba totul.

— Foarte bine! Foarte bine! replică entuziasmat discipolul. Dar aerul oraşului l-aţi analizat?

— N-am uitat nici acest lucru. Şaizeci şi nouă de părţi azot şi douăzeci şi nouă – oxigen, acid carbonic şi vapori de apă în cantităţi variabile. Sunt proporţii obişnuite.

— Bine, doctore, bine! răspunse Ygene. Experienţa se va face în stil mare şi va fi decisivă.

— Şi dacă este decisivă, adăugă doctorul Ox, cu un aer triumfător, vom transforma lumea!

Capitolul V

Unde primarul şi consilierul se duc să facă o vizită doctorului Ox şi care sunt urmările

Consilierul Niklausse şi primarul van Tricasse aflară în sfârşit ce înseamnă o noapte zbuciumată. Evenimentul grav ce se petrecuse în casa doctorului Ox le dădu o adevărată insomnie. Ce urmări va avea această chestiune? Nu-şi puteau închipui. Va fi nevoie să se ia o hotărâre? Autoritatea municipală, ai cărei reprezentanţi erau, va fi silită să intervină? Se vor da dispoziţii pentru ca un asemenea scandal să nu se mai întâmple? Toate aceste îndoieli nu puteau decât să tulbure aceste firi molatice. Astfel, în ajun, înainte de a se despărţi, cei doi notabili «deciseră» să se revadă a doua zi.

A doua zi, înainte de prânz, primarul van Tricasse se duse în persoană la consilierul Niklausse. Îl găsi pe prietenul său mai calm. Şi el era iar în apele lui.

— Nimic nou? întrebă van Tricasse.

— Nu, de ieri nu s-a mai petrecut nimic nou, răspunse Niklausse.

— Şi medicul Dominique Custos?

— N-am auzit vorbindu-se nici de el, nici de avocatul

André Schut.

După o oră de conversație care ar încăpea în trei rânduri şi pe care n-are rost s-o pomenim, consilierul şi primarul se hotărâră să facă o vizită doctorului Ox pentru a-l descoase, fără să se observe, în privința celor petrecute.

Contrar obiceiului lor, după ce luară această hotărâre, cei doi notabili porniră s-o execute imediat. Ei plecară de-acasă şi se îndreptară spre uzina doctorului Ox, aflata în afara oraşului lângă poarta Audenarde, chiar aceea al cărei turn amenința să se dărâme.

Primarul şi consilierul nu se țineau de braț, dar mergeau *passibus aeqius*, cu un pas lent şi solemn, care îi făcea să înainteze cel mult cu 13 degete pe secundă. Era de altfel mersul obişnuit al cetățenilor administrați de ei şi nici în cele mai străvechi amintiri nu se pomenea să fi alergat cineva pe străzile din Quiquendone.

Din când în când, la o răspântie liniştită, la cotul unei străzi paşnice, cei doi notabili se opreau spre a saluta lumea.

— Bună ziua, domnule primar, spunea unul.

— Bună ziua, prietene, răspundea van Tricasse.

— Nimic nou, domnule consilier? întreba altul.

— Nimic nou, răspundea Niklausse.

Dar după aerul de mirare sau după anumite priviri întrebătoare, se putea citi că cearta din ajun era cunoscută de tot oraşul. Chiar numai drumul pe care-l străbătea van Tricasse îl putea face pe cel mai prost dintre quiquendonezi să bănuiască faptul că primarul se deplasa pentru un demers grav. Afacerea Custos şi Schut stăruia în mințile tuturora, dar nu venise încă momentul să se ia partea unuia sau altuia. Avocatul şi medicul erau în definitiv două persoane onorabile. Avocatul Schut, care nu avusese niciodată ocazia să pledeze într-un oraş unde notarii şi portăreii nu existau decât ca noțiuni, nu pierduse în consecință niciun

proces. Cât despre medicul Custos, acesta era un practician respectabil, care, după exemplul confraților săi, vindeca pe bolnavi de toate bolile, afară de acelea de care mureau. Obicei supărător, luat din nenorocire de membrii tuturor Facultăților, în orice țară şi-ar fi exercitat meseria.

Ajunşi la poarta Audenarde, consilierul şi primarul făcură un mic ocol pentru a nu trece prin zona periculoasă a turnului. Apoi îl priviră cu atenție.

— Cred că va cădea, zise van Tricasse.

— Şi eu cred, răspunse Niklausse.

— În afară de cazul când ar fi proptit, adăugă van Tricasse. Dar trebuie oare proptit? Aceasta este întrebarea.

— Este într-adevăr o întrebare, răspunse Niklausse.

Câteva minute mai târziu ajunseră la poarta uzinei.

— Îl putem vedea pe doctorul Ox? întrebară dânşii.

Pe doctorul Ox îl puteau vedea întotdeauna autoritățile de frunte ale oraşului şi fură poftiți imediat în biroul celebrului fiziolog.

Cei doi notabili aşteptară o oră până la venirea doctorului, cel puțin aşa suntem îndreptățiți să credem, căci primarul – ceea ce nu i se întâmplase niciodată în viață – arătă o oarecare nerăbdare, care se manifestă şi la tovarăşul său.

Doctorul Ox intră în fine şi se scuză înainte de toate că-i făcuse pe domni să aştepte, dar avusese de aprobat planul unui gazometru, de rectificat un branşament... De altfel, toate mergeau bine! Conductele necesare oxigenului erau aşezate... După câteva luni oraşul va fi înzestrat cu o lumină minunată.

Cei doi notabili puteau să vadă orificiile conductelor care se deschideau în biroul doctorului.

Apoi doctorul întrebă ce pricină îi prilejuieşte cinstea de a-i vedea în biroul său pe primar şi pe consilier.

— Am venit să vă vedem, doctore, răspunse van

Tricasse. De mult n-am mai avut această plăcere. Noi ieşim foarte rar în bunul nostru oraş Quiquendone. Am putea număra paşii şi vizitele noastre. Din fericire, nimic nu vine să rupă firul vieții noastre obişnuite...

Niklausse îl privea pe amicul său. Primarul nu vorbise niciodată aşa de mult sau cel puțin cu atâta grabă... I se părea că van Tricasse vorbea cu o limbuție care nu-i sta în fire. Şi Niklausse simțea şi el un fel de mâncărime de limbă.

Doctorul Ox îl urmărea pe primar, privindu-l atent şi şiret. Van Tricasse, care nu discuta niciodată decât după ce se tolănea într-un fotoliu, se sculase de data asta în picioare. Îl cuprinsese un fel de excitație nervoasă, neobişnuită şi potrivnică temperamentului său. Încă nu gesticula, dar probabil că şi acest lucru se va întâmpla curând. Cât despre consilier, el îşi freca pulpele şi respira încet şi greoi. Privirea sa devenea din ce în ce mai însuflețită şi era «decis» să-l susțină, dacă era nevoie, pe fidelul său amic, primarul.

Van Tricasse se ridică, făcu câțiva paşi, apoi reveni şi se opri în fața doctorului.

— Şi în câte luni, întrebă el cu un ton apăsat, în câte luni susțineți că lucrările dumneavoastră vor fi terminate?

— În trei sau patru luni, domnule primar, răspunse doctorul Ox.

— Trei sau patru luni e cam mult! zise van Tricasse.

— Mult prea mult, adăugă Niklausse, care, nemaiputând sta locului, se ridicase şi el.

— Această perioadă de timp e necesară pentru a termina lucrarea răspunse doctorul. Muncitorii, pe care a trebuit să-i alegem din populația Quiquendone-ului, nu sunt prea expeditivi.

— Cum nu sunt expeditivi?! exclamă primarul, care părea că interpretează aceste cuvinte ca o jignire personală.

— Cum nu sînt expeditivi? exclamă primarul

— Nu, domnule primar, insistă doctorul Ox. Un lucrător francez ar face într-o zi lucrul a zece dintre oamenii ce-i administrați! Cum știți, sunt flamanzi sută la sută.

— Flamanzi! exclamă Niklausse încleştând pumnii. Ce semnificație înțelegeți să dați acestui cuvânt?

— Doar semnificația… binevoitoare pe care i-o dă toată lumea, răspunse surâzând doctorul.

— Asta-i, domnule, zise primarul măsurând cu paşi mari biroul de la un capăt la altul. Nu-mi plac asemenea insinuări. Lucrătorii din Quiquendone sunt tot aşa de buni ca şi lucrătorii din orice alt oraş de pe glob şi să ştiți că nu vom lua pildă nici de la cei din Paris, nici de la cei din Londra! În ce priveşte lucrările dumneavoastră, v-aş ruga să vă grăbiți cu executarea lor! Străzile noastre desfundate pentru aşezarea țevilor de gaze constituie un obstacol pentru circulație. Comerțul va începe să se plângă, şi eu, administratorul responsabil, nu înțeleg să fiu nevoit să suport mustrări, din păcate prea adevărate!

Bravul primar! Vorbise de comerț, de circulație, şi aceste cuvinte, cu care nu era obişnuit, oare nu-i zdreleau buzele? Dar ce se întâmplase cu el?

— De altfel, adaugă Niklausse, oraşul nu mai poate fi lipsit de lumină multă vreme.

— Cu toate acestea, zise doctorul, un oraş care aşteaptă de opt, nouă sute de ani…

— Cu atât mai mult, domnule, răspunse primarul apăsând pe fiecare silabă. Alte timpuri, alte obiceiuri! Progresul merge înainte şi noi nu vrem să rămânem în urmă! Noi înțelegem ca străzile noastre să fie iluminate înainte de o lună, sau veți plăti o despăgubire enormă pentru fiecare zi de întârziere! Ce s-ar întâmpla dacă pe întuneric s-ar încinge o bătaie?

— Fără îndoială! exclamă Niklausse. Nu trebuie decât o scânteie pentru a aprinde un flamand. Flamandul este ca o flacără!

— Şi în legătură cu aceasta, spuse primarul intervenind în vorba prietenului său, ni s-a raportat de către şeful poliţiei municipale, comisarul Passauf, că o ceartă ar fi avut loc ieri-seară în saloanele dumneavoastră, domnule doctor. S-a afirmat, dacă nu greşesc, că a fost vorba de o dispută politică…

— În adevăr, domnule primar, răspunse doctorul Ox, care nu-şi putea ascunde decât cu greu un suspin de satisfacţie.

— Cearta a izbucnit între medicul Dominique Custos şi avocatul André Schut nu-i aşa?

— Da, domnule consilier, dar acest schimb de cuvinte nu a avut nimic grav.

— Nimic grav?! exclamă primarul. Nimic grav când un om spune altuia că nu-şi dă seama de vorbele sale? Dar din ce aluat sunteţi oare plămădit, domnule? Nu ştiţi dumneavoastră că în Quiquendone nu e nevoie de mai mult spre a se ajunge la consecinţe extrem de regretabile? Da, domnule, dacă dumneavoastră sau oricare altul şi-ar permite să-mi vorbească astfel…

— Sau mie!… adăugă consilierul Niklausse.

Rostind aceste cuvinte pe un ton ameninţător, cei doi notabili, cu braţele încrucişate şi cu părul zbârlit, îl priveau drept în faţă pe doctorul Ox, gata să-l maltrateze dacă printr-un gest sau chiar mai puţin decât un gest, printr-o simplă clipire, ar fi dat impresia că are intenţia să-i contrazică.

Dar doctorul nu făcu nicio mişcare.

— În orice caz, domnule, reluă primarul, înţeleg să vă fac răspunzător de ceea ce se întâmplă în casa dumneavoastră. Eu sunt chezăşia liniştii acestui oraş şi nu vreau ca ea să fie tulburată. Cred că evenimentele întâmplate ieri nu se vor repeta, sau îmi voi face datoria, domnule. Aţi înţeles?… Dar răspundeţi odată, domnule!

Vorbind astfel, primarul, sub influenţa unei supraexcitaţii extraordinare, ridică glasul la diapazonul

furiei. Era mânios domnul van Tricasse, şi vocea lui se auzi desigur până afară. În fine, văzând că doctorul nu răspunde la provocările sale, îşi ieşi din fire:

— Hai, Niklausse, zise el.

Şi trântind uşa aşa de tare încât se cutremură toată casa, primarul plecă, luându-l pe consilier cu dânsul.

Încetul cu încetul, după ce făcură vreo douăzeci de paşi pe câmpie, preacinstiţii notabili se liniştiră. Feţele li se destinseră. Din roşii deveniră trandafirii.

Un sfert de oră după ce părăsiseră uzina, van Tricasse îi spuse domol consilierului Niklausse:

— Un om simpatic acest doctor Ox! Îl revăd totdeauna cu cea mai mare plăcere.

Capitolul VI

Unde Frantz Niklausse şt Suzel Van Tricasse îşi fac câteva proiecte de viitor

Cititorii noştri ştiu că primarul avea o fiică, pe domnişoara Suzel. Dar oricât de ageri ar fi fost, ei n-au putut bănui că şi consilierul Niklausse avea un fiu, pe domnul Frantz. Şi chiar dacă ar fi ghicit acest lucru, nimic nu le-ar fi permis să-şi închipuie că Frantz era logodnicul Suzelei. Noi vom adăuga că aceşti doi tineri erau făcuţi unul pentru altul şi că se iubeau cum se iubeşte la Quiquendone.

Să nu credeţi cumva că inimile tinere nu băteau în acest oraş neobişnuit. Dar ele băteau cu o anumită încetineală. Căsătoriile se făceau ca în orice alt oraş din lume, dar ele se făceau după un timp mai îndelungat. Viitorii soţi, înainte de a păşi pragul căsniciei, voiau să se cunoască bine şi acest lucru dura cel puţin zece ani, ca liceul. Se întâmpla foarte rar să fii «admis» înainte de

acest termen.

Da, zece ani! Zece ani își făceau curte! E oare prea mult când e vorba să te legi pe o viață întreagă? Se studiază zece ani pentru a ajunge inginer sau medic, avocat sau consilier de prefectură; de ce pentru a dobândi cunoştinţele de a fi soț s-ar cere un timp mai scurt? Este inadmisibil şi, indiferent dacă este vorba de temperament sau de rațiune, credem că quiquendonezii sunt îndreptățiți să prelungească astfel stadiul de cunoaştere. Cine vede cum în celelalte oraşe libere şi înflăcărate căsătoriile se fac în câteva luni, trebuie să dea din umeri şi să se grăbească să-şi trimită băieţii la liceul şi fiicele la pensionul din Quiquendone.

Nu se cunoştea de o jumătate de veac decât o singură căsătorie care se făcuse în doi ani şi încă era cât pe ce să iasă prost!

Franz Niklausse iubea deci pe Suzel van Tricasse, dar într-un mod calm, cum se iubeşte când ai înaintea ta zece ani pentru a dobândi ființa iubită. În fiecare săptămână, o singură dată şi la o oră stabilită, Frantz venea s-o ia pe Suzel şi mergeau pe malul Vaarului. El avea grijă să-şi aducă undița şi Suzel avea grijă să nu-şi uite gherghelul, la care frumoasele sale degete lucrau florile cele mai ciudate.

Trebuie spus că Frantz era un tânăr de douăzeci şi doi de ani, că un puf de culoarea piersicii începea să-i mijească pe obraji şi, în fine, că vocea sa abia începuse să devină mai groasă cu o octavă.

Cât despre Suzel, era blândă şi roză. Avea şaptesprezece ani şi era amatoare de pescuit cu undița. Curioasă ocupație totuşi şi care te obligă să lupți cu viclenie împotriva unei mrene. Dar şi lui Frantz îi plăcea. Această distracție se potrivea cu temperamentul său. Răbdător, atât cât poate să fie cineva, încântat să urmărească cu o privire visătoare dopul de plută care tremura la suprafața apei, el ştia să aştepte şi când,

după o pândă de şase ore, o mreană micuță, fiindu-i milă de el, consimțea în cele din urmă să se lase prinsă, se simțea fericit, dar ştia să-şi stăpânească emoția.

În această zi, viitorii soți, mai bine zis cei doi logodnici, şedeau pe malul înverzit. Vaarul limpede susura la câteva picioare sub ei. Suzel împungea liniştită acul în canava. Frantz schimbă în mod automat undița dintr-o parte în alta, apoi o lăsă să coboare pe curentul apei de la dreapta la stânga. Mrenele făceau în apă hore capricioase în jurul dopului de plută. În timp ce undița se plimba degeaba în straturile mai adânci.

Din când în când:

— Cred că muşcă din momeală, Suzel, zicea Frantz, fără a ridica ochii spre fată.

— Crezi, Frantz? răspundea Suzel, care, lăsându-şi pentru o clipă lucrul, urmărea cu o privire duioasă undița logodnicului ei.

— Nu, relua Frantz. Am crezut că simt o uşoară mişcare. M-am înşelat.

— O să muşte, răspundea Suzel cu vocea ei pură şi dulce. Dar nu uita să tragi la timp. Întotdeauna întârzii cu câteva secunde şi mreana profită şi scapă.

— Vrei să iei undița mea?

— Bucuroasă. Frantz.

— Atunci dă-mi gherghetul. Vom vedea dacă sunt mai priceput la ac decât la cârligul undiței.

Şi fata lua undița cu mâna tremurândă, iar tânărul trecea acul prin canava. Şi ceasuri întregi schimbau apoi cuvinte dulci şi inimile lor băteau la fel, în timp ce dopul de plută tremura pe apă. Ah, fie în veci neuitate orele fermecătoare în timpul cărora, aşezați unul lângă altul, auzeau susurul apei!

În ziua aceea, soarele cobora spre asfințit şi, cu toată priceperea Suzelei şi a lui Frantz, peştele nu muşcase din momeală. Mrenele nu se arătaseră înțelegătoare şi-şi râdeau de cei doi tineri, care erau prea cumsecade ca să

se supere pe ele.

Vom avea mai mult noroc altă dată, Frantz, zise Suzel, când pescarul strânse în cutia de brad momeala neatinsă.

— Să sperăm, Suzel, răspunse Frantz.

Apoi, mergând alături, luară drumul înapoi spre casă, fără să schimbe un cuvânt, muţi ca şi umbrele care se alungeau înaintea lor. Suzel se vedea mare, mare, sub razele oblice ale apusului de soare. Frantz părea slab, ca şi undiţa pe care o ţinea în mână.

Ajunseră la locuinţa primarului. Smocuri verzi de iarbă mărgineau dalele strălucitoare ale trotuarelor şi nimeni nu le smulgea, căci ele împodobeau străzile şi înăbuşeau zgomotul paşilor.

În momentul în care uşa era gata să se deschidă, Frantz crezu că trebuie să-i spună logodnicei:

— Ştii, Suzel, ziua cea mare se apropie.

În adevăr, se apropie. Frantz! răspunse fata plecându-şi genele lungi.

— Da, zise Frantz, în cinci sau şase ani...

— La revedere, Frantz, zise Suzel.

— La revedere, Suzel, răspunse Frantz.

Şi după ce uşa se închise, tânărul se îndreaptă cu pas regulat şi egal spre locuinţa consilierului Niklausse.

Capitolul VII

Unde andantele devine allegro şi allegro-ul devine vivace

Emoţia pricinuită de incidentul cu avocatul Schut şi medicul Custos se calmase. Întâmplarea nu avusese urmări. Se putea deci spera că Quiquendone-ul va reintra în apatia sa obişnuită pe care un eveniment inexplicabil o tulburase pentru un moment.

Între timp, punerea țevilor destinate să alimenteze cu gazul oxihidric principalele clădiri ale oraşului se efectua rapid. Conductele şi branşamentele se strecurau încetul cu încetul sub pavajul din Quiquendone. Dar lămpile lipseau; fabricarea lor fiind foarte delicată, ele trebuiau executate în străinătate. Doctorul Ox se afla pretutindeni şi împreună cu discipolul său Ygene nu pierdea nicio clipă, grăbind lucrătorii, perfecționând piesele fine ale gazorhetrului, alimentând zi şi noapte pilele gigantice care descompuneau apa sub influența unui puternic curent electric. Da! Doctorul producea gazul, cu toate că nu se terminase canalizarea, ceea ce – între noi fie vorba – părea destul de ciudat. Dar cel puțin era de sperat că în curând, la teatrul din oraş, doctorul Ox va inaugura splendoarea noului său iluminat.

Căci Quiquendone avea un teatru, o clădire frumoasă, a cărei arhitectură interioară şi exterioară amintea de toate stilurile. Era în acelaşi timp bizantin, roman, gotic, renascentist, cu uşile boltite, cu ferestrele ogivale, cu ornamente strălucitoare, cu turnulețe fanteziste, într-un cuvânt, un specimen de toate genurile, jumătate Partenon, jumătate mare cafenea pariziană, ceea ce nu era de mirare, deoarece începuse să fie clădit sub primarul Ludwig van Tricasse în 1175 şi nu fusese terminat decât în 1837, sub primarul Natalis van Tricasse. I-au trebuit şapte sute de ani să se înalțe şi el s-a adaptat succesiv la arhitectura tuturor epocilor. Dar n-avea nicio importanță! Era un edificiu frumos, unde coloanele romane şi bolțile bizantine nu vor contrasta cu becurile cu gaz oxihidric care-l vor lumina. Se juca de toate în teatrul din Quiquendone şi mai ales se dădeau reprezentații de operă şi operă comică. Dar trebuie să spunem că respectivii compozitori nu şi-ar fi putut recunoaşte niciodată lucrările, atât erau de schimbate ritmurile.

În adevăr, cum nimic nu se făcea repede la

Quiquendone, operele dramatice au trebuit să se adapteze la temperamentul locuitorilor. Cu toate că porţile teatrului se deschideau de obicei la patru şi se închideau la zece, nu se pomenea ca în timpul acestor şase ore să se fi jucat mai mult de două acte. *Robert Dracul, Hughenoţii* sau *Wilhelm Tell* ocupau de obicei trei seri, atât de înceată era desfăşurarea acestor capodopere. *Vivacele* în teatrul din Quiquendone se prefăcea în *adagio*, *allegroul* se executa într-un ritm lent. Optimile cvadruple se cântau ca notele obişnuite. Ruladele cele mai rapide, executate pe gustul quiquendonezilor, aveau ritmul unui imn lent. Trilurile şăgalnice se moleşeau, se distanţau, spre a nu jigni urechile amatorilor de muzică. Pentru a spune tot, aria rapidă a lui Figaro din primul act al *Bărbierului din Sevilla* se măsura cu 33 de bătăi ale metronomului şi dura 58 de minute, când actorul avea un talent impetuos.

Se înţelege că artiştii veniţi din afară trebuiau să se conformeze acestei mode. Dar cum erau bine plătiţi, nu se plângeau, ci se supuneau baghetei şefului de orchestră, care la *allegro* nu dirija mai mult de opt măsuri pe minut. Însă şi câte aplauze culegeau aceşti artişti care cântau fără să-i obosească niciodată pe spectatorii din Quiquendone! Toate mâinile se izbeau una de alta la intervale destul de depărtate, cea ce cronicile din ziare numeau «aplauze frenetice». Ba chiar, o dată sau de două ori, dacă sala teatrului, mirată, nu se prăbuşise din pricina aplauzelor, aceasta se datora numai faptului că în secolul al XII-lea nu se făcea economie la fundaţie, nici de pietre, nici de ciment. De altfel, pentru a nu exalta firile entuziaste ale acestor flamanzi, teatrul nu dădea spectacole decât o dată pe săptămână, permiţând actorilor să-şi aprofundeze cât mai mult rolurile, şi spectatorilor să guste cât mai mult frumuseţile capodoperilor artei dramatice.

De multă vreme lucrurile mergeau aşa. Artiştii străini aveau obiceiul să facă un contract cu directorul din Quiquendone când voiau să se odihnească după oboselile de pe alte scene, şi se părea că nimic nu putea schimba tradiția înrădăcinată când, 15 zile mai târziu după întâmplarea Schut-Custos, un incident neaşteptat produse din nou tulburare printre locuitori.

Era într-o sâmbătă, zi de operă. Nu era încă vorba, cum s-ar putea crede, de inaugurarea noului iluminat. Nu! Țevile ajunseseră până la sală, dar – din motivele indicate mai sus – încă nu se puseseră becurile, şi lumânările lustrelor răsfrângeau mai departe lumina lor discretă asupra numeroşilor spectatori care umpleau sala. Se deschiseseră uşile pentru public la ora unu după-masă, şi la patru sala era pe jumătate plină. La un moment dat se făcu o coadă care mergea până la piața Saint-Ernuph, înaintea farmaciei Josse Liefrinck. Această îmbulzeală te îndreptățea să speri într-o reprezentație frumoasă.

— Mergi în seara asta la teatru? îl întrebase dimineața consilierul pe primar.

— Nu voi lipsi, i-a răspuns van Tricasse. Le voi însoți pe soția mea, pe fiica mea Suzel şi pe scumpa noastră Tatanemance, care se dau în vânt după muzică.

— Va veni şi domnişoara Suzel? a mai întrebat consilierul.

— Fireşte, Niklausse.

— Atunci fiul meu Frantz va fi printre primii care se va aşeza la coadă, a spus Niklausse.

— Ai un băiat focos, Niklausse, a rostit doctoral primarul, un om iute! Trebuie să-l mai supraveghem pe acest tânăr.

— Iubeşte, van Tricasse, iubeşte pe fermecătoarea dumitale Suzel.

— Ei bine, Niklausse, o va lua de soție. Din moment ce noi suntem de acord să se facă această căsătorie, ce-şi

mai poate dori?

— Nu-şi mai doreşte nimic, van Tricasse. Nu-şi doreşte nimic, dragul de el. Dar, în fine, nu vreau să spun prea mult, nu va fi ultimul care să-şi ia biletul la ghişeu.

— Ah, neastâmpărată şi înflăcărată tinerețe! a rostit primarul cu gândul la trecutul său. Am fost şi noi aşa, scumpul meu consilier. Am iubit şi noi, am stat şi noi la rând la teatru, odinioară. Aşadar, pe deseară! Ştii că acest Fioravanti este un mare talent? I s-a şi făcut o primire frumoasă în oraşul nostru. Nu va uita multă vreme aplauzele din Quiquendone.

Era vorba, în adevăr, de celebrul tenor Fioravanti care, prin virtuozitatea lui, tehnica perfectă şi vocea lui caldă, trezea la amatorii de muzică din oraş un veritabil entuziasm.

De trei săptămâni Fioravanti obținuse cu *Hughenoții* un imens succes. Primul act, interpretat pe gustul quiquendonezilor, ocupase o seară întreagă a celei dintâi săptămâni din această lună. O altă seară – din a doua săptămână – prelungită cu nesfârşite *andante* stârni adevărate ovații pentru celebrul cântăreț. Succesul crescu apoi cu al treilea act al capodoperei lui Meyerbeer. Dar Fioravanti era aşteptat pentru actul al patrulea, care avea loc în seara aceasta, în fața unui public nerăbdător. Ah, minunatul duo Raul-Valentina, acest imn de dragoste pe două voci, suspinat îndelung, finalul unde se succed *crescendo*, *stringendo* şi *piú crescendo*, toate acestea încetinit, lungit la nesfârşit. Ah, ce fermecător!

Deci la ora patru sala era plină. Lojile, fotoliile de orchestră, parterul, ocupate toate. În avanscenă se aflau primarul van Tricasse cu doamna şi domnişoara şi cu simpatica Tatanamance având pe cap o bonetă verde-deschis. Apoi, nu mult mai departe, consilierul Niklausse şi familia sa, fără să-l uităm pe îndrăgostitul Frantz. Veniseră de asemenea familia medicului Custos, a avocatului Schut, a lui Honoré Syntax, judecătorul,

Soutman Noobert, directorul companiei de asigurări, marele bancher Collaert, nebun după muzica germană, el însuşi un virtuos, perceptorul Rupp, directorul Academiei, Jerome Resh, comisarul şi multe alte notabilităţi, pe care nu le-am putea enumera aici fără să abuzăm de răbdarea cititorului.

De obicei, aşteptând ridicarea cortinei, quiquendonezii aveau obiceiul să fie tăcuţi; unii citeau ziarul, alţii schimbau câteva cuvinte cu voce joasă, unii se aşezau fără zgomot şi fără grabă pe locurile lor, iar alţii aruncau câte o privire printre gene spre frumuseţile de la galerie.

Dar în seara aceasta un observator ar fi constatat încă înaintea ridicării cortinei că o animaţie neobişnuită domnea în sală. Oamenii, care până atunci rămâneau tot timpul locului, se foiau de colo-colo. Evantaiele doamnelor se mişcau cu o repeziciune anormală. Un aer înviorător părea că năvălise în toate piepturile. Se respira mai adânc. Privirile străluceau şi semănau cu flăcările candelabrului care părea că aruncă asupra sălii o lumină neobişnuit de puternică. În adevăr, se vedea mai limpede ca altă dată, cu toate că sala nu era mai bine luminată. Ah, dacă ar fi funcţionat noile aparate ale doctorului Ox! Dar ele nu funcţionau.

În fine, întreaga orchestră se găsea pe locurile ei. Prima vioară trecu printre pupitre pentru a da un *la* modest colegilor săi. Instrumentele de coarde şi cele de suflat sau de percuţie s-au pus de acord. Şeful de orchestră nu aşteaptă decât sunetul clopoţelului spre a începe prima măsură.

Clopoţelul sună. Al patrulea act începu. *Allegro appassionato* din antract era cântat ca îndeobşte, cu o încetineală maiestuoasă, care l-ar fi făcut pe ilustrul Meyerbeer să sară în sus, dar pe care amatorii de muzică din Quiquendone îl apreciară în toată măreţia sa. În curând însă şeful orchestrei nu-şi mai putu stăpâni executanţii. Simţea o oarecare greutate să-i reţină, pe ei

care de obicei erau atât de calmi şi de ascultători. Instrumentele de suflat aveau tendința să grăbească cadența şi trebuia să-i frâneze cu o mână fermă, căci altfel ar fi luat-o înaintea instrumentelor de coarde, ceea ce din punct de vedere al armoniei ar fi produs efecte regretabile. Chiar şi fagotistul, fiul farmacistului Josse Liefrinck, un tânăr foarte bine crescut, tindea s-o ia razna.

Între timp, Valentina a început recitativul:

Sunt singură acasă...

Dar şi ea se grăbea; şeful de orchestră şi toți muzicanții o urmau, poate, fără voia lor, iar partea *cantabile*, care trebuia să se desfăşoare larg, deveni o măsură de 12/8. După ce Raul apăru în pragul uşii din fund, între momentul în care Valentina se îndreptă spre dânsul şi cel în care se ascunse în camera alăturată nu trecu niciun sfert de oră, în timp ce altădată, conform tradiției teatrului din Quiquendone, acest recitativ de 37 de măsuri dura exact 37 de minute.

Saint-Bris, Nevers, Cavannes şi nobilii catolici au intrat în scenă puțin cam prea iute. Compozitorul marcase partitura cu *allegro pomposo*; orchestra şi nobilii au mers într-adevăr *allegro*, dar deloc *pomposo*, iar la partea de ansamblu din această pagină magistrală a conjurației şi a binecuvântării pumnalelor, nu se mai încetini *allegro*-ul reglementar. Cântăreții şi muzicanții o porniră năvalnic. Nici publicul nu protestă; dimpotrivă, se simțea antrenat şi el, făcea parte din mişcare şi mişcarea răspundea dorinței inimii lui.

Renăscând din crunt război şi ruine
Să eliberați patria, vreți şi voi ca mine?

Făgăduieli, jurăminte. Abia dacă Nevers avu timp să protesteze şi să cânte: *Printre strămoşii mei sunt doar*

soldați şi niciun ucigaş, că fu oprit. Ofițerii de pază şi magistrații se apropiara şi jurară iute să lovească toți deodată. Saint-Bris înlătură cu o măsură de 2/4 obstacolul pe care-l reprezenta recitativul care-i chema pe catolici la răzbunare. Cei trei călugări, purtând coşuri cu eşarfe albe, se îndepărtară grăbiți prin uşa din fund a apartamentului lui Nevers, fără a ține seama de regie, care le recomandase să înainteze încet. Între timp cei de pe scenă scoaseră spada şi pumnalul, şi călugării îi binecuvântară într-o clipă. Sopranele, tenorii, başii atacară cu strigăte de furie *allegro furioso* şi, dintr-un 6/8 dramatic făcură un 6/8 cadril. Apoi ieşiră urlând:

În miez de noapte,
Fără şoapte!
Aşa vrea Domnul!
În miez de noapte.

În acest moment publicul se ridică în picioare. Toți se agitau în loji, la parter, la galerie. Aveai impresia că spectatorii se vor repezi pe scenă cu primarul în frunte, pentru a se alătura conjuraților şi a-i nimici pe hughenoți – cărora de altfel le împărtăşeau credința religioasă. Se aplaudă, actorii fură rechemați, se aclamă! Tatanemance flutură cu o mână febrilă boneta ei prăzulie. Lămpile din sală aruncară o lumină vie.

Raul, în loc să ridice încet draperia, o smulse cu un gest superb şi se află față în față cu Valentina. În sfârşit veni marele duo şi el fu cântat în-un *allegro vivace*. Raul nu aşteptă întrebările Valentinei, nici ea răspunsurile lui Raul. Pasajul minunat:

Pericolul e aproape
Şi timpul zboară…

deveni unul dintre rapidele 2/4 care au creat renumele lui Offenbach, atunci când îi făcea pe conjurați să

danseze. *Andantele amoroso*:

Ai spus-o!
Da, mă iubeşti!

nu mai fu decât un *vivace furioso*, şi violoncelul nu se preocupă să imite inflexiunile cântăreţului, cum indica partitura maestrului. În zadar striga Raul:

Vorbeşte şi prelungeşte
Al inimii mele somn visător,

că Valentina nu-l putu prelungi. O mistuia un foc nefiresc. *Si*-urile şi *do*-urile înalte izbucneau înspăimântător.

El se zbătu, gesticula, se înflăcăra. Se auzi chemarea la atac. Clopotul sună. Dar ce mai clopot, parcă gâfâia! Clopotarul nu mai era stăpân pe el. Era o larmă îngrozitoare care lupta crâncen cu vacarmul orchestrii. În fine, finalul acestui act magnific:

Pierit-au dragoste şi bucurie.
Ah, remuşcările mă sfâşie!

purtând indicaţia compozitorului *Allegro con motto*, se încheie într-un *prestissimo* dezlănţuit. Ai fi zis că-i trecerea unui tren expres. Alarma reîncepu. Valentina căzu leşinată. Raul se aruncă pe fereastră!

Era şi timpul. Orchestra zăpăcită n-ar mai fi putut continua. Bagheta şefului nu mai era decât o bucată de lemn sfărâmat pe cuşca suflerului. Corzile viorilor erau rupte, iar coada lor răsucită. În furia sa, timpanistul a crăpat timpanele. Contrabasistul sta cocoţat în vârful edificiului său sonor. Primul clarinetist înghiţise ancia şi al doilea, obosit, mesteca între dinţi muştiucul instrumentului. Gulisa trombonului era strâmbată, iar nenorocitul cornist nu-şi mai putea scoate mâna din

pavilionul cornului.

Şi publicul! Publicul, gâfâind surescitat, da din mâini şi ţipa. Toţi obrajii erau aprinşi, ca şi cum un incendiu le-ar fi mistuit trupurile. Se înghesuiau, se îmbulzeau să iasă bărbaţii fără pălării, femeile fără paltoane. Se iscă învălmăşeală pe culoare, oamenii se striveau la uşi, se certau, se încăierau. Nu mai ţineau seama nici de autorităţi, – nici măcar de primar. Toţi erau egali în faţa supraexcitaţiei aceleia infernale. Dar câteva minute mai târziu, ajuns în stradă, fiecare îşi recăpătă calmul obişnuit şi intră liniştit în casă, cu o amintire nelămurită despre ceea ce resimţise. Al patrulea act din *Hughenoţii* care altădată ţinea şase ore în cap, începuse în seara aceasta la patru şi jumătate şi se terminase la cinci fără douăsprezece minute. Durase optsprezece minute.

Capitolul VIII

Unde vechiul şi solemnul vals german se schimbă în vârtej

Dacă spectatorii după ce părăsiră teatrul şi-au regăsit calmul obişnuit, dacă ei se întoarseră liniştiţi la casele lor, simţind numai un fel de buimăceală uşoară, trecuseră totuşi printr-o stare de exaltare extraordinară şi zdrobiţi, frânţi, ca după o masă prea îmbelşugată, s-au prăbuşit pe pat şi au căzut într-un somn adânc.

A doua zi îşi amintiră de cele petrecute în ajun. Într-adevăr, unuia îi lipsea pălăria pierdută în învălmăşeală, altuia o poală a redingotei ruptă într-o încăierare, unei doamne gheata de piele fină, celeilalte pelerina de zile mari. Memoria le reveni acestor cinstiţi cetăţeni şi, odată cu amintirea, se ruşinară oarecum de hărmălaia nedemnă pe care o făcuseră. Ea le apăru ca o orgie, ai cărei eroi fuseseră fără voia lor. Nu vorbeau deci

Se iscă învălmăşeală pe culoare...

despre cele întâmplate şi nici măcar nu voiau să-şi mai aducă aminte de ele.

Personajul cel mai năucit din oraş era primarul van Tricasse. A doua zi, după ce se trezi, nu-şi putu găsi peruca şi în zadar Lotche o căută peste tot. Nimic. Peruca rămăsese pe câmpul de luptă. Primarul nu voi s-o caute cu ajutorul lui Jean Mistrol, trâmbiţaşul oficial al oraşului. Era mai bine să-şi sacrifice podoaba capilară decât să facă publică pierderea, el care avea onoarea să fie prim-magistrarul oraşului.

Respectabilul van Tricasse gândea astfel, întins pe pat, sub plapumă, cu trupul frânt, cu capul greu, cu limba împleticită şi pieptul aprins. N-avea niciun chef să se scoale. Dimpotrivă, creierul său a lucrat mai mult în această dimineaţă decât, poate, în ultimii 40 de ani. Onorabilul magistrat revedea în gând toate întâmplările acestei inexplicabile reprezentaţii. El făcu o apropiere cu cele petrecute ultima oară la serata doctorului Ox. Căută să-şi dea seama de unde venea ciudata nervozitate care în două rânduri se manifestase la concetăţenii săi cei mai stimaţi. «Ce se întâmplă? se întreba el. Ce duh rău bântuie liniştitul meu oraş Quiquendone? Oare vom înnebuni şi întregul oraş va deveni un ospiciu? Căci am fost cu toţii acolo, consilieri, judecători, avocaţi, medici, academicieni, şi, dacă nu mă înşel, cu toţii am avut un acces de nebunie furioasă. Ce conţinea oare această muzică drăcească? E inexplicabil! Şi totuşi nu mâncasem şi nu băusem nimic care să-mi stârnească o asemenea exaltare. Nu. Ieri la cină am luat o felie de friptură de viţel bine rumenită, câteva linguri de spanac cu zahăr, lapte de pasăre şi două pahare mici de bere tăiată cu apă, care n-aveau cum să mi se suie la cap. E la mijloc ceva ce nu pot să-mi explic. La urma urmei, sunt răspunzător de actele cetăţenilor mei! Voi cere să se facă o anchetă».

Dar ancheta întreprinsă din ordinul consiliului

municipal nu dădu niciun rezultat. Dacă faptele erau exacte, agerimea magistraților nu le descoperi cauzele. De altfel, spiritele se liniştiră şi, odată cu calmul, excesele fură uitate. Ziarele locale evitară chiar să menționeze incidentul, şi cronica asupra reprezentației, apărută în *Memorialul din Quiquendone*, nu-şi îngădui nicio aluzie la înfierbântarea care se produsese în sală. Totuşi, dacă oraşul îşi recăpătă calmul obişnuit, dacă în aparență redeveni flamand ca altădată, se simțea că în realitate caracterul şi temperamentul locuitorilor se schimbau încetul cu încetul. S-ar fi spus – după cum se exprimă medicul Dominique Custos – că «le creşteau nervii».

Să fim lămuriți! Această schimbare de netăgăduit nu avea loc decât în anumite împrejurări. Când quiquendonezii cutreierau străzile oraşului la aer, în piețe, de-a lungul Vaarului, erau tot timpul echilibrați, calmi şi sistematici, aşa cum îi ştiam. De asemenea, când se aflau la ei acasă, fie că lucrau cu mâinile sau cu capul, cei dintâi nu făceau nimic, iar ceilalți nu gândeau nici ei nimic. Viața lor particulară era liniştită, inertă, vegetativă ca odinioară. Nicio ceartă, niciun reproş în căsnicie, nicio accelerare a bătăilor inimii, nicio excitare a encefalului! Media pulsațiilor era ca pe vremurile bune, de la 50 la 52 pe minut. Dar, lucru în adevăr curios, care ar fi derutat înțelepciunea celor mai vestiți fiziologi ai epocii, dacă quiquendonezii erau aceiaşi în viața lor particulară, ei sufereau, dimpotrivă, vădite schimbări în viața obştească, în relațiile de la individ la individ.

De exemplu, dacă se întâlneau într-o instituție publică, lucrurile «nu mai mergeau», ca să întrebuințăm o expresie a comisarului Passauf. La bursă, la primărie, în amfiteatrul Academiei, la şedințele consiliului, ca şi la cele ale savanților se isca o însuflețire, o excitație bizară cuprindea de îndată pe cei prezenți. După o oră, raporturile deveneau tăioase, după două ore – discuția se

prefăcea în ceartă. Capetele se înfierbântau şi se ajungea la insulte. Chiar la biserică, în timpul slujbei, credincioşii nu puteau să asculte în linişte pe preotul van Stabel, care şi el se silea din amvon să-i mustre mai aspru ca de obicei. În fine, această stare de lucruri stârni noi certuri, din păcate mai grave decât cea a medicului Custos cu avocatul Schut, şi dacă nu se ceru intervenția autorităților era din cauza faptului că, întorşi acasă, cetățenii îşi regăseau calmul şi uitau jignirile făcute şi primite.

Această deosebire nu uimi nişte minți care nu-şi puteau da seama ce se petrece cu ele. O singură persoană din oraş, acela căruia consiliul voia să-i suprime postul de 30 de ani încoace, comisarul Passauf, observă că starea nervoasă, inexistentă în casele particulare, se arată imediat în instituțiile publice şi se întreba – nu fără oarecare nelinişte – ce s-ar întâmpla dacă această exaltare ar cuprinde şi domiciliile cetățenilor şi dacă epidemia – cuvânt întrebuințat de el – s-ar răspândi şi pe străzile oraşului?

«Atunci nu s-ar mai uita inectivele, n-ar mai interveni perioada de acalmie, n-ar mai exista pauze în delir, ci o iritare continuă ar arunca inevitabil pe quiquendonezi unul împotriva altuia. Atunci ce s-ar întâmpla? se întreba cu groază comisarul Passauf. Cum s-ar putea opri furia acestor sălbatici? Cum s-ar putea pune stavilă firilor ațâțate? Atunci slujba mea nu va mai fi o sinecură şi va trebui neapărat ca salariul meu să fie dublat de consilierii municipali, dacă nu va trebui să mă arestez şi pe mine însumi, pentru infracțiune şi încălcarea ordinii publice».

Temerile lui Passauf se dovediră îndreptățite. De la bursă, biserică, teatru, casa obştească, Academie, sau din hală, răul invada locuințele particularilor, şi încă în mai puțin de 15 zile după memorabila reprezentație a *Hughenoților*.

Primele semne ale epidemiei se manifestară în casa bancherului Collaert. Bogătaşul dădu un bal sau, mai bine zis, o serată dansantă pentru notabilităţile oraşului. El emisese cu câteva luni înainte un împrumut de 30.000 de franci. După ce acesta fusese subscris pe trei sferturi, îşi deschisese saloanele pentru a face cunoscut succesul său financiar şi pentru a-l sărbători împreună cu compatrioţii săi.

Se ştie ce sunt recepţiile flamande, blânde şi liniştite, în care băuturile principale sunt berea şi siropul. Câteva discuţii despre starea timpului, perspectivele recoltei, buna îngrijire a grădinilor, întreţinerea florilor şi în special a lalelelor; din când în când, câte un dans lent şi măsurat ca un menuet; câteodată un vals, dar unul dintre acele valsuri germane în care nu te învârteşti decât o dată la un minut şi jumătate, iar dansatorii se ţin departe unul de altul, atât cât le permite lungimea braţelor. Aşa se petrecea de obicei la balurile frecventate de înalta societate din Quiquendone. Polca, după ce fusese pusă pe măsura 4/4, a încercat şi ea să se introducă în lumea bună a oraşului, dar dansatorii rămâneau totdeauna în urma orchestrei, oricât de lentă era măsura. Şi a fost nevoie să se renunţe la acest dans.

Asemenea reuniuni liniştite, unde tinerii şi fetele găseau o plăcere cuviincioasă şi cumpătată, n-au dat niciodată loc la izbucniri supărătoare. De ce oare în seara aceasta, la bancherul Collaert, siropurile păreau că s-au schimbat în vinuri ameţitoare, în şampanie spumoasă, în punciuri incendiare? De ce, în mijlocul seratei, un fel de ameţeală stranie îi cuprinse pe toţi invitaţii? De ce menuetul se transformă în ţopăială? Pentru ce muzicanţii din orchestră grăbiră măsura? De ce ca şi mai înainte, la teatru, lumânările ardeau cu o strălucire neobişnuită? Ce fluid pătrunsese în saloanele bancherului? Cum se întâmplă că perechile se apropiară, că mâinile se prinseră şi se strânseră tare? Că

unii «cavaleri singuri» fură văzuți făcând pași îndrăzneți în timpul figurilor lente şi odinioară atât de grave şi de solemne, maiestuoase şi cuviincioase? Vai, ce Oedip ar fi putut răspunde la toate aceste întrebări de nerezolvat? Comisarul Passauf, prezent la serbare, simți venind furtuna, dar nu putu s-o stăpânească, nici s-o evite şi fu cuprins de un fel de amețeală care-l făcea să-şi piardă capul. Toate facultățile sale fiziologice şi spirituale sporeau. În diverse rânduri se aruncă asupra dulciurilor şi goli tăvile ca după o lungă dietă.

În acest timp, animația balului creştea. Un murmur, ca un vuiet surd, ieşea din toate piepturile. Se dansa, se dansa cu adevărat. Picioarele se agitau într-o frenezie crescândă. Fețele se înroşeau de parcă luau chipul lui Silene. Ochii străluceau ca pietrele prețioase. Agitația generală ajunse la culme.

Şi când orchestra intona valsul din *Freischutz*, când acest vals atât de german şi cu un ritm atât de lent fu început cu brațele deschise de către dansatori, atunci n-a mai fost, vai! un vals, ci un vârtej nebun, o piruetă nemaipomenită, o sarabandă demnă să fie condusă de Mefistofel, care să bată tactul cu un tăciune aprins. Apoi un galop, un galop infernal care după o oră întreagă, fără să-l poți abate şi fără să-l poți opri, antrena în şerpuirea sa prin camerele, saloanele, anticamerele şi scările somptuoasei locuințe, din pivniță până în pod, tineri şi fete, părinți şi oameni de toate vârstele şi de ambele sexe. Luară parte la el grasul bancher Collaret, doamna Collaret, consilierii, magistrații, marele judecător, Niklausse, primarul van Tricasse şi soția sa şi chiar comisarul Passauf care nu-şi putu aminti niciodată cine a fost partenera sa în timpul acestei nopți de pomină.

Dar dânsa nu uită şi, din acel moment, în visele ei apărea focosul comisar care o strângea pătimaş la pieptul său. Şi dânsa era mult prea cuviincioasa Tatanemance!

Capitolul IX

Unde doctorul Ox şi discipolul său Ygene nu-şi spun decât câteva cuvinte

— Ei bine, Ygene?

— Ei bine, maestre, totul e gata. Conductele au fost aşezate.

— În sfârşit vom putea acum să lucrăm în stil mare şi asupra maselor.

Capitolul X

În care se va vedea cum epidemia cuprinde tot oraşul, şi efectele pe care le produce

În următoarele luni, răul, în loc să scadă, nu făcu decât să se întindă. După locuinţele particulare, cuprinse străzile. Oraşul Quiquendone era de nerecunoscut. Se observă un fenomen şi mai extraordinar decât cele de până acum; nu se resimţiră de boală numai oamenii, ci şi regnul animal şi cel vegetal.

În mod curent, epidemiile sunt specifice. Cele care lovesc omul cruţă animalele, cele care lovesc animalele cruţă plantele. Nu s-a văzut niciodată un cal atins de vărsat de vânt, niciun om suferind de pestă bovină, iar oile nu se contaminează de boala cartofului. Dar aici toate legile naturii păreau răsturnate. Nu numai caracterul, temperamentul, gândurile locuitorilor şi ale locuitoarelor din Quiquendone se transformaseră, dar şi animalele domestice, câini sau pisici, boi sau cai, măgari

sau capre, sufereau influența epidemiei, ca şi cum mediul lor obişnuit fusese schimbat. Înseşi plantele «se emancipau», ca să spunem aşa.

În adevăr, în parcuri, în grădinile de zarzavat, în livezi, se puteau constata fenomene foarte bizare. Plantele agățătoare se cățărau mai îndrăzneț. Cele înfoiate deveneau mai stufoase. Arbuştii se făceau arbori, boabele abia semănate îşi arătau micul lor colț verde şi, în acelaşi timp, creşteau cu repeziciune, ceea ce înainte şi în condiții mult mai favorabile se întâmpla într-o măsură mult mai mică. Sparanghelul atingea două picioare în înălțime; anghinarele ajungeau cât un pepene; pepenii – ca bostanii, bostanii cât o clopotniță de nouă picioare diametru. Verzele erau nişte tufişuri, iar ciupercile – nişte umbrele.

Fructele nu întârziară să urmeze exemplul legumelor. Două persoane abia puteau mânca o fragă, şi patru o pară. Ciorchinii de struguri erau aidoma cu cei fenomenali şi atât de frumos pictați de Poussin în tabloul *Reîntoarcerea trimişilor în Țara Făgăduinței.*

Acelaşi lucru în privința florilor. Violetele enorme răspândeau un parfum pătrunzător, trandafirii exagerat de mari străluceau în culorile cele mai vii, tufele de liliac formau în câteva zile desişuri de nepătruns, muşcatele, margaretele, gherghinele, cameliile, smirdarele, năpădind aleile, se înăbuşeau unele pe altele. Şi lalelele, aceste scumpe liliacee, care fac bucuria flamanzilor, câte emoții nu pricinuiră amatorilor. Preacinstitul van Bistom fu cât pe ce să cadă văzând în grădina sa o simplă *tulipa gesneriana* enormă, monstruoasă, gigantică, al cărei caliciu servea drept cuib unei întregii familii de păsărele. Tot oraşul alergă să vadă floarea fenomenală care fu denumită *tulipa quiquendonia.*

Dar vai! Dacă plantele, fructele, florile creşteau văzând cu ochii, dacă toate vegetalele căpătau proporții colosale, dacă strălucirea culorilor şi miresmele îmbătau

simțurile, în schimb ele se veştejeau într-un timp foarte scurt. Aerul pe care-l sorbeau le consuma repede şi mureau curând obosite, distruse – aceasta fu şi soarta faimoasei lalele, după câteva zile de frumusețe. Acelaşi destin îl avură şi animalele domestice de la câinele de casă la porcul din cocină, de la canarul din colivie până la curcanul din ogradă.

Trebuie spus că aceste animale erau în mod normal tot aşa de flegmatice ca şi stăpânii lor. Câinii şi pisicile lâncezeau mai mult decât trăiau, n-aveau niciodată vreun fior de plăcere sau vreo pornire de furie. Cozile nu li se mişcau, parc-ar fi fost de bronz. Nu-şi amintea nimeni, din vremuri imemoriale, de vreo muşcătură sau de vreo zgârietură. Cât despre câinii turbați, ei erau socotiți animale imaginare şi puşi împreună cu grifonii şi alte fiare în menajeria apocalipsului.

Dar de câteva luni încoace, perioadă pe care căutăm s-o înfățişăm în cele mai mici amănunte, ce schimbare! Câinii şi pisicile începură să-şi arate colții şi ghearele. Câțiva fură ucişi din cauza agresiunilor repetate. A fost văzut pentru prima oară un cal muşcându-şi zăbala şi luând-o razna pe străzile Quiquendone-ului, un bou împungând cu coarnele, un măgar răsturnându-se cu picioarele în sus în piața Saint-Ernuph şi scoțând nişte zbierete care nu mai aveau nimic «animalic» în ele. O oaie îşi apără viitoarele cotlete de cuțitul măcelarului.

Primarul van Tricasse fu nevoit să dea pedepse împotriva animalelor domestice, care, apucate de streche, făceau nesigure străzile oraşului. Dacă animalele erau înnebunite, nici oamenii nu erau mai puțin scoşi din minți. Flagelul nu cruță nicio vârstă. Copilaşii se făceau repede nesuferiți, ei care până acum erau crescuți aşa de uşor, şi pentru prima oară judecătorul Honoré Syntax ajunse să-şi biciuiască tânăra progenitură.

La liceu avu loc un fel de răzmeriță, şi dicționarele

zburară prin aer. Elevii nu mai puteau fi ținuți în clasă, iar excitația îi cuprindea şi pe profesori care dădeau pedepse năstruşnice.

Alt fenomen: toți aceşti quiquendonezi, atât de cumpătați până atunci, şi care aveau drept mâncare principală frişca, începură să facă adevărate excese de hrană şi băutură. Regimul lor obişnuit nu-i mai satisfăcea. Fiecare stomac se prefăcea într-un abis care trebuia umplut în modul cel mai energic. Consumul oraşului se tripla. În loc de două mese pe zi, se luau şase. Se semnalară numeroase indigestii. Consilierul Niklausse nu putea să-şi astâmpere foamea. Primarul van Tricasse nu-şi putea potoli setea şi nu mai ieşea dintr-un fel de semiebrietate furioasă.

În fine, semnele cele mai alarmante se manifestară şi se înmulțiră pe zi ce trecea. Pretutindeni dădeai peste bețivi, iar printre aceştia se găseau adesea cei din elita oraşului. Durerile de stomac dădură mult de lucru medicului Dominique Custos, ca şi nevritele şi nevroflogozele, ceea ce dovedea până la ce grad de iritare ajunseseră nervii populației. Se iscau certuri zilnice pe străzile odinioară atât de pustii ale Quiquendone-ului, acum pline de lume, căci nimeni nu mai putea sta acasă. Fu nevoie să fie creată o nouă poliție, pentru a putea stăpâni pe tulburătorii ordinii publice. Se instala o închisoare la casa obştească, zi şi noapte plină de contravenienți. Comisarul Passauf cădea din picioare de oboseală.

O căsătorie se făcu în mai puțin de două luni, ceea ce nu se mai întâmplase niciodată. Da! Fiul perceptorului Rupp o luă pe fata frumoasei Augustine de Rovere, şi asta la numai 57 de zile de când îi ceruse mâna. Se încheiară şi alte căsătorii care odinioară ar fi rămas în stare de proiect cu anii. Primarul nu-şi credea ochilor şi simțea cum încântătoarea Suzel, fiica sa, îi scapă din mână. Cât despre draga lui Tatanemance, aceasta

îndrăznise să-l sondeze pe comisarul Passauf cu privire la un măritiş care-i părea că poate întruni toate condițiile de fericire, noroc, onorabilitate, tinerețe.

În fine, culmea nelegiuirii, avu loc şi un duel. Da, un duel cu pistoale, cu pistoale ghintuite, la depărtare de 75 de paşi şi cu gloanțe adevărate. Şi între cine! Între Frantz Niklausse, liniştitul pescar cu undița, şi fiul marelui bancher, tânărul Simon Collaert. Iar cauza acestui duel era însăşi fiica primarului, de care Simon se simțea îndrăgostit, nevrând s-o cedeze pretențiilor îndrăznețului său rival.

Capitolul XI

Unde quiquendonezii iau o hotărâre eroică

S-a văzut în ce stare jalnică se găsea populația Quiquendone-ului. Creierii fierbeau. Nu se mai cunoşteau şi nu se mai recunoşteau unii pe alții. Oamenii cei mai paşnici deveniseră certăreți. Nu trebuia să te uiți strâmb la ei, fiindcă imediat te trezeai că-ți trimit martori. Unii lăsară să le crească mustăți şi alții – cei mai bătăioşi – aveau chiar mustăți în furculiță.

În asemenea condiții, administrarea oraşului şi menținerea ordinii pe străzi şi în instituții publice erau foarte dificile, căci serviciile nu se organizaseră pentru o asemenea stare de lucruri. Primarul, respectabilul van Tricasse, pe care l-am cunoscut atât de calm, de fără viață, incapabil să ia vreo hotărâre oarecare, nu se mai putea potoli. Locuința sa răsuna de dimineața până seara de țipete. Dădea câte douăzeci de ordonanțe pe zi, mustrându-şi agenții şi gata să execute el însuşi tot ce ținea de administrarea oraşului.

Ah! Ce schimbare! Căminul plăcut şi liniştit al

primarului, solida sa casă flamandă îşi pierduse liniştea de altădată. Ce scene conjugale aveau loc acum! Doamna van Tricasse se făcuse certăreață, mofturoasă şi lacomă. Soțul ei reuşea să-i acopere vocea, răcnind mai tare ca dânsa, dar nu putea s-o silească să tacă. Nervii bunei doamne o împingeau să caute pricină peste tot. Nimic nu mergea cum trebuie. Serviciul mergea prost, toate se făceau cu întârziere. Ea o învinovățea pe Lotché, şi chiar pe Tatanemance, cumnata ei, care, enervată şi dânsa, îi răspundea cu răutate. Sigur că domnul van Tricasse o susținea pe servitoarea Lotché cum se întâmplă de obicei în cele mai bune căsnicii. De aici, desperarea continuă a primăresei, reproşuri, discuții, certuri şi scene care nu se mai sfârşeau.

— Ce se întâmplă cu noi! exclamă nefericitul primar. Ce foc ne mistuie? Suntem oare stăpâniți de diavol? Ah, doamnă van Tricasse, doamnă van Tricasse! O să mă faci să mor înaintea dumitale şi să încălcăm tradițiile familiei.

Căci cititorul nu a uitat obiceiul cam ciudat că domnul van Tricasse trebuia să ajungă văduv, ca să se recăsătorească cu o altă doamnă din familia sa. Între timp, noua stare de spirit produse şi alte efecte bizare care trebuie semnalate. Supraexcitarea, a cărei sursă nu o cunoaştem până în prezent, dăduse şi regenerări fiziologice, neaşteptate. Talente ce ar fi rămas necunoscute se iviră din mijlocul mulțimii. Se evidențiară aptitudini noi. Artişti, până acum mediocri, se arătară sub o nouă înfățişare. Apărură alți oameni în arena politică şi literară. Se ridicară oratori cu verbul înflăcărat, care entuziasmau din toate punctele de vedere pe auditorii lor, predispuşi şi ei să se înflăcăreze uşor. De la şedințele consiliului, curentul trecu în întrunirile publice şi se alcătui un club la Quiquendone, în timp ce douăzeci de ziare: *Pândarul din Quiquendone*, *Imparțialul din Quiquendone*, *Radicalul din Quiquendone*,

Îndrăznețul Quiquendone-ului scriseră cu patimă, puseră probleme sociale din cele mai grave.

Dar în ce privințe, vă veți întreba. În toate şi în niciuna cu deosebire: în legătură cu turnul de la poarta Audenarde, care se înclina, fiindcă unii voiau să-l dărâme şi ceilalți să-l restaureze; referitor la ordonanțele polițieneşti emise de consiliu şi combătute de recalcitranți; despre măturatul rigolelor şi curățatul canalelor etc. Şi încă dacă avântații oratori s-ar fi mărginit la administrația oraşului! Dar nu! Antrenați de curent, ei treceau mai departe şi, dacă soarta n-ar fi intervenit, i-ar fi târât, împins şi aruncat pe semenii lor în vâltoarea războiului.

Într-adevăr, de vreo opt, nouă sute de ani, Quiquendone-ul avea în cartotecile sale un *casus belli* de cea mai bună calitate. Dar îl păstra cu sfințenie, ca pe o relicvă, şi se părea că există posibilitatea să se strice şi să nu mai poată servi. Iată în ce împrejurare se produsese acest *casus belli*.

În genere, nu se prea ştie că Quiquendone se învecinează în acest colț fericit al Flandrei cu micul orăşel Virgamen. Teritoriile ambelor comune se mărginesc unul cu altul. În 1135, cu puțin înainte de plecarea în cruciadă a contelui Baudouin, o vacă din Virgamen – nu o vacă a unui locuitor, ci o vacă comunală, să se țină seama – veni să pască pe teritoriul Quiquendone-ului. Abia apucă rumegătoarea să «smulgă de pe pajişte de trei ori cât lungimea limbii ei»[6], că delictul – abuzul, crima, cum voiți să-l numiți – fusese comis şi constatat, la timpul său, cu forme în regulă, prin proces-verbal, căci la acea epocă magistrații începuseră să ştie să scrie.

— Ne vom răzbuna când va veni timpul, rostise liniştit Natalis van Tricasse, al 32-lea predecesor al actualului

[6] Vers din fabula lui La Fontaine «Animalele bolnave de ciumă».

primar, şi cei din Virgamen nu vor pierde nimic aşteptând. Virgamenezii fuseseră aşadar preveniţi. Ei aşteptară gândind, pe drept cuvânt, că amintirea insultei va slăbi cu vremea. Şi, realmente, timp de câteva secole trăiră în bune raporturi cu semenii lor din Quiquendone. Dar nu ţinuseră seama de noii oaspeţi ai acestora şi mai ales de epidemia bizară care schimbase firea vecinilor lor; ea redeşteaptă în inimile quiquendonezilor setea de răzbunare adormită.

Lucrul se întâmplă la clubul din strada Monstrelet, unde vajnicul avocat Schut, evocând evenimentul în faţa auditorilor săi, le trezi pasiunea, întrebuinţând expresiile şi metaforele folosite în asemenea împrejurări. El reaminti delictul, răul făcut comunei Quiquendone şi pentru care o naţiune ce-şi păzea cu sfinţenie drepturile «nu putea îngădui iertare». O asemenea insultă nu poate fi uitată, ea este ca o rană vie; le mai vorbi de felul cum dau din cap locuitorii din Virgamen, ceea ce arată cât de mult îi dispreţuiesc pe quiquendonezi. Invocă pe compatrioţii săi care, poate, suportaseră în mod inconştient, timp de secole, această injurie mortală. Şi imploră «vlăstarele vechiului oraş» să nu mai aibă alt ţel decât de a obţine o strălucită satisfacţie. Apoi apelă la toate «forţele vii» ale naţiunii.

Cu cât entuziasm fură primite de urechile quiquendonezilor aceste îndemnuri atât de noi pentru ele, nu încape în cuvinte. Toţi ascultătorii se ridicară în picioare şi cu braţele întinse cerură să se declare război. Niciodată avocatul Schut nu repurtase un asemenea succes, şi trebuie să recunoaştem că-l meritase pe deplin. Primarul, consilierul, toate notabilităţile care asistaseră la această şedinţă memorabilă simţiră că ar fi fost inutil să se împotrivească opiniei publice. De altfel, nici ei nu avură această dorinţă şi strigară, dacă nu mai tare, cel puţin la fel ca ceilalţi: «La graniţă! La graniţă!»

Cum graniţa nu era decât la trei kilometri de zidurile

oraşului, sigur că cei din Virgamen erau ameninţaţi de o adevărată primejdie, căci ar fi putut fi cotropiţi fără să aibă timpul să afle acest lucru. Dar onorabilul farmacist Jose Liefrinck, singurul care-şi păstrase capul limpede în aceste grave împrejurări, voi să atragă atenţia că le lipseau puştile, tunurile şi generalii. I se răspunse, nu fără oarecare batjocură, că vor face rost de generali, tunuri şi puşti şi că dreptul sacru şi dragostea de ţară erau suficiente pentru a face un popor de neînvins.

Apoi luă cuvântul însuşi primarul care, într-o improvizaţie sublimă, vorbi despre laşii ce-şi ascund frica sub vălul prudenţei, şi sfâşie acest văl cu mâna lui patriotică.

La un moment dat părea că sala se va nărui din pricina aplauzelor.

Se trecu la vot. Votul fu exprimat prin aclamaţii şi strigăte din ce în ce mai sălbatice: «Spre Virgamen! Spre Virgamen!» Primarul se angaja să pună armatele în mişcare şi făgădui în numele cetăţii laurii triumfului generalilor care se vor întoarce învingători, aşa cum se obişnuia în timpul romanilor. Dar farmacistul Josse Liefrinck, fiind un încăpăţânat, nu se dădu bătut, cu toate că fusese, şi ceru să mai facă o observaţie. El ţinu să arate că la Roma laurii triumfului nu se acordau generalilor învingători decât dacă aceştia omorâseră cinci mii de inamici.

— Foarte bine, foarte bine! urlă asistenţa în delir.

— Ştim însă că populaţia comunei Virgamen, urmă farmacistul, nu e mai mare de 3.575 de locuitori şi ar fi greu să se ajungă la această cifră, în afara cazului că aceeaşi persoană ar fi ucisă de mai multe ori.

Nenorocitul logician nu fu lăsat să termine şi, după ce-l cotonogiră, îl aruncară pe uşă afară.

— Cetăţeni, interveni atunci Silvestre Pulmacher, care se ocupa cu vânzarea de turtă dulce cu amănuntul, cetăţeni, orice ar spune acest farmacist laş, eu iau

asupră-mi să ucid 5.000 de virgamenezi dacă acceptați serviciile mele.

— 5.500! exclamă un patriot mai hotărât.

— 6.600! grăi băcanul.

— 7.000! strigă cofetarul Jean Orbideck din strada Hemling, care era pe cale să se îmbogățească din consumul de frişcă.

— În regulă! exclamă primarul van Tricasse, văzând că nimeni nu mai supralicitează.

Şi iată cum cofetarul Jean Orbideck deveni general-şef al trupei din Quiquendone.

Capitolul XII

În care discipolul Ygene dă un sfat înțelept, pe care însă doctorul Ox îl respinge cu supărare

— Ei bine, maestre! zise a doua zi discipolul Ygene, turnând căldări de acid sulfuric în jgheabul enormelor sale pile.

— Ei bine, reluă doctorul Ox, n-am avut dreptate? Totul nu e decât o problemă de molecule...

— Fără îndoială, dar...

— Dar?

— Nu credeți că lucrurile au mers prea departe şi că aceşti nenorociți n-ar trebui surescitați peste măsură?

— Nu, nu! exclamă doctorul. Nu! Voi merge până la capăt.

— Cum doriți, maestre, totuşi experiența mi se pare edificatoare şi cred că ar fi timpul să...

— Să...

— Să închidem robinetul.

— Asta-i bună! exclamă doctorul Ox. Încearcă numai şi te sugrum!

Capitolul XIII

De unde se dovedeşte din nou că de la înălțime pot fi stăpânite toate slăbiciunile omeneşti

— Ce spui? întrebă primarul van Tricasse pe consilierul Niklausse.

— Zic că acest război este necesar, răspunse consilierul pe un ton ferm, şi că a venit timpul să răzbunăm insulta ce ni s-a adus...

— Ei bine, eu, răspunse supărat primarul, îți repet că dacă populația Quiquendone-ului nu profită acum de ocazie ca să-şi ceară drepturile, va fi nedemnă de numele ce-l poartă.

— Şi eu susțin că trebuie să strângem, fără îndoială, cohortele noastre şi să le trimitem spre graniță.

— În adevăr, domnule, în adevăr! răspunse van Tricasse. Mie-mi spui acest lucru?

— Chiar domniei-voastre, domnule primar, şi acum auziți adevărul, oricât de aspru ar fi el.

— Ba îl veți auzi dumneavoastră, domnule consilier, ripostă van Tricasse, furios, căci va ieşi mai bine din gura mea decât din a dumneavoastră! Da, domnule, orice întârziere ar fi ruşinoasă. Sunt nouă sute de ani de când oraşul Quiquendone aşteaptă momentul să-şi ia revanşa, şi, orice-ați spune, dacă vă place sau nu, noi vom porni împotriva inamicului.

— Ah! O luați în felul acesta, vasăzică? rosti răspicat consilierul Niklausse. Ei bine, domnule, vom porni fără dumneavoastră, dacă nu vreți să veniți.

— Locul unui primar este în primele rânduri, domnule.

— Şi cel al consilierului, la fel.

— Mă insultați cu vorbele dumneavoastră,

împotrivindu-vă tuturor dispozițiunilor mele! exclamă primarul, încleştând pumnii care aveau tendința să se prefacă în proiectile.

— Ba dumneavoastră mă insultați, îndoindu-vă de patriotismul meu, grăi Niklausse şi luă şi el o poziție de luptă.

— Vă declar, domnule, că armata quiquendoneză se va pune în mişcare în cel mult două zile.

— Şi eu vă repet, domnule, că nu vor trece nici 48 de ore şi vom porni împotriva duşmanului.

E uşor de văzut din acest fragment de discuție că amândoi interlocutorii susțineau exact acelaşi lucru. Voiau războiul, dar surescitarea lor îi făcea să se certe. Niklausse nu-l mai asculta pe van Tricasse şi van Tricasse nu mai auzea ce spune Niklausse. Chiar dacă ar fi fost de păreri opuse asupra acestei grave probleme, dacă primarul ar fi dorit războiul şi consilierul pacea, cearta n-ar fi fost mai violentă. Cei doi vechi prieteni îşi aruncau priviri sălbatice. După bătăile accelerate ale inimii lor, după obrajii lor învăpăiați, după pupilele contractate, după cum le tremurau muşchii şi după vocile ce se ridicau până la răcnet, se putea pricepe că erau gata să se repeadă unul asupra celuilalt.

Dar bătăile marelui orologiu opriră din fericire pe cei doi adversari chiar în clipa când erau să se încaiere.

— În sfârşit, a sosit ceasul! exclamă primarul.

— Care ceas? întrebă consilierul.

— Ceasul când trebuie mers la turnul de alarmă.

— E adevărat şi voi merge şi eu, chiar dacă vă este sau nu pe plac.

— Şi eu.

— Hai!

— Hai!

Ultimele cuvinte v-ar putea face să credeți că trebuia să aibă loc o ciocnire şi că adversarii ieşeau pe teren. Dar nu se întâmplă nimic din toate acestea. Fusese stabilit ca

primarul şi consilierul – cele două notabilităţi de frunte ale oraşului – să se ducă la primărie şi să se urce în turnul foarte înalt care domina oraşul, pentru a cerceta împrejurimile şi a lua, în consecinţă, cele mai bune hotărâri strategice care să asigure înaintarea trupelor.

Cu toate că se puseseră amândoi de acord în această privinţă, nu încetară în timpul drumului să se certe. Toată strada răsuna de strigătele lor. Dar cum trecătorii erau la fel de excitaţi, exasperarea celor doi fruntaşi le părea firească şi nici n-o băgară în seamă. În asemenea împrejurări, cel ce rămânea calm ar fi fost socotit un monstru. Primarul şi consilierul ajunseră, în culmea furiei, la poarta turnului. Ei nu mai aveau obrajii aprinşi, ci palizi ca de ceară. Discuţia îngrozitoare le stârnise spasme în măruntaie şi se ştie că paloarea arată culmea furiei.

În faţa scării înguste a turnului avură o adevărată izbucnire de mânie.

Cine va trece primul? Cine va urca mai întâi scara în spirală? Adevărul ne obligă să spunem că se buluciră amândoi, şi consilierul Niklausse, uitând ce datora superiorului său, magistratul suprem al oraşului, îl îmbrânci puternic pe van Tricasse şi se repezi primul pe scara întunecoasă. Amândoi urcară apoi din patru în patru treptele, aruncându-şi unul altuia epitetele cele mai necuviincioase. Era de temut ca totul să nu se sfârşească cu un deznodământ groaznic în vârful turnului care domina caldarâmul de la 357 picioare înălţime. Dar cei doi inamici obosiră urcând, şi după un minut, la a optzecea treaptă, nu mai putură sui decât foarte greu şi gâfâind.

Atunci – să fi fost oare din cauza oboselii? – dacă furia lor nu se stinse, cel puţin nu mai izbucni în termeni injurioşi. Tăceau şi, lucru curios, părea că iritarea lor scădea pe măsură ce se ridicau deasupra oraşului. Un fel de linişte se lăsă în sufletele lor. Creierii nu le mai

fierbeau şi se simţeau ca un ibric cu cafea pe care-l iei de pe foc. De ce? La acest «de ce» nu putem da niciun răspuns; dar adevărul este că, ajunşi la o platformă, la 266 picioare deasupra nivelului oraşului, cei doi adversari se aşezară şi, vădit mai calmi, se priviră fără supărare.

— Ce înălţime! zise primarul, trecându-şi batista peste faţa umedă.

— Da, e foarte înalt, răspunse consilierul. Ştii că suntem cu patrusprezece picioare mai sus decât în turnul Sfântul Mihail din Hamburg?

— Ştiu, răspunse primarul cu o undă de mândrie în glas, firească la cea mai înaltă autoritate a Quiquendone-ului.

După câteva minute, cei doi notabili îşi continuară drumul, aruncând câte o privire curioasă prin ferestruicile din zidul turnului. Primarul urca primul, iar consilierul nu făcea nici cea mai mică obiecţie. Se întâmplă chiar ca pe la a 304-a treaptă van Tricasse fiind istovit, Niklausse să-l împingă binevoitor de la spate. Primarul se lăsă ajutat şi, când ajunse pe platforma turnului, spuse prietenos:

— Mulţumesc, Niklausse, îţi rămân îndatorat.

Puţin înainte, la intrarea în turn, fuseseră două fiare sălbatice gata să se sfâşie. Şi acum, în vârful lui, ajunseseră doi prieteni.

Vremea era minunată. Era în luna mai, soarele risipise norii. Ce cer senin, ce aer curat! Privirea putea să zărească cele mai mici amănunte la mare depărtare. Se vedeau numai la câteva mile zidurile Virgamenului, strălucitor de albe, iar din loc în loc acoperişurile roşii şi ţuguiate ale caselor şi clopotniţa sclipind în lumina soarelui. Şi acest oraş era hărăzit tuturor ororilor – să cadă pradă jafului şi să fie mistuit de flăcări? Primarul şi consilierul se aşezară unul lângă altul pe o băncuţă de piatră, ca doi oameni cumsecade, ale căror inimi sunt

cuprinse de un acelaşi simțământ de adâncă încredere reciprocă. Priveau gâfâind de oboseală. Apoi, după câteva minute de tăcere, primarul exclamă:

— Cât este de frumos!

— Da, e încântător, răspunse consilierul. Nu ți se pare, stimatul meu van Tricasse, că umanitatea este mai degrabă destinată să stea la asemenea înălțimi decât să se târască pe scoarța globului terestru?

— Gândesc ca dumneata, preacinstite domn Niklausse, răspunse primarul. Văd lucrurile în acelaşi fel. Se pot înțelege mai bine de aici sentimentele pe care le inspiră natura! O aspirăm prin toți porii. La asemenea înălțimi ar trebui să se formeze filosofii şi înțelepții.

— Facem înconjurul platformei? propuse consilierul.

— Să-l facem, încuviință primarul.

Şi cei doi prieteni, mergând braț la braț ca altădată, şi vorbind cu lungi pauze între întrebare şi răspuns, examinau toate punctele orizontului.

— Sunt aproape 17 ani de când n-am suit în turnul de alarmă, zise van Tricasse.

— Eu nu cred să mă fi urcat vreodată, grăi consilierul Niklausse, şi-mi pare rău, căci de la această înălțime priveliştea e minunată. Vezi, bunul meu prieten, frumosul râu Vaar care şerpuieşte printre arbori?

— Şi mai departe, uite înălțimile Saint-Hermandadului! Cât de grațios închid ele zarea! Priveşte această lizieră de copaci înfrunziți pe care natura i-a împrăştiat atât de pitoresc! Ah, natura, natura, Niklausse! Oare mâna omului va putea lupta vreodată cu dânsa?

— E fermecător, dragul meu amic, fu de părere consilierul. Uită-te la turmele de pe pajiştile înverzite, boii, vacile, oile…

— Şi plugarii care se duc la câmp. S-ar spune că sunt păstorii din Arcadia. Nu le lipseşte decât cimpoiul.

— Şi ogoarele roditoare, şi minunatul cer albastru pe

care nu-l tulbură niciun nor! Ah! Aici poți deveni poet. Nu-l înțeleg pe Sfântul Simon stâlpnicul[7], cum de n-a ajuns unul dintre cei mai mari stihuitori ai lumii?

— Poate pentru că stâlpul lui nu a fost destul de înalt, răspunse consilierul cu un surâs dulce.

În acea clipă, clopotele din Quiquendone fură trase. Ele bătură limpede, pe una din ariile cele mai melodioase. Cei doi prieteni se priviră plini de desfătare. Apoi primarul zise cu o voce calmă:

Scumpe Niklausse, ce-am venit noi să facem în vârful acestui turn?

— În adevăr, spuse consilierul, ne lăsăm duşi de visurile noastre…

— Dar ce-am venit să facem aici? repetă van Tricasse.

— Am venit, rosti Niklausse, să respirăm aerul curat pe care nu l-au viciat slăbiciunile omeneşti.

— Ei bine, acum să coborâm.

Cei doi notabili aruncară o ultimă privire minunatei privelişti care se desfăşura în jurul lor; apoi primarul trecu înainte şi începu să coboare cu un pas lent şi măsurat. Consilierul venea cu câteva trepte în urma lui. Ajunseră aşa la platforma unde se opriseră adineauri. Dar deodată obrajii începură să li se înroşească. Stătură o clipă locului, apoi îşi reluară coborârea întreruptă. După un minut, van Tricasse îl rugă pe Niklausse să-şi înăbuşe paşii, deoarece îl auzea prea aproape în spatele lui şi acest lucru îl stingherea. Şi faptul îl supără din ce în ce mai mult, căci douăzeci de trepte mai jos el îi porunci consilierului să se oprească pentru ca să se poată depărta de dânsul.

Consilierul răspunse că nu avea chef să rămână cu un picior în aer pentru bunul plac al primarului şi continuă să coboare. Van Tricasse îl apostrofă cu o vorbă destul de aspră. Consilierul ripostă cu o aluzie răutăcioasă la

---

[7] Stâlpnic – sihastru care-şi petrecea viața în vârful unui stâlp.

vârsta primarului, care era destinat prin tradițiile familiei să se recăsătorească. Van Tricasse mai coborî douăzeci de trepte, atrăgând atenția lui Niklausse că n-o să-i treacă cu vederea cuvintele rostite. Niklausse zise că, în orice caz, el va coborî primul scara. Scara fiind foarte îngustă, cei doi notabili începură să se îmbrâncească în întuneric unul pe altul. Cuvintele de «bădăran» şi «mojic» fură dintre cele mai amabile care se schimbară între ei.

— Vom vedea, dobitocule! exclamă primarul. Vom vedea cum te vei purta în acest război şi în rândurile cui te vei găsi!

— Oricum, în rândul care va fi înaintea ta, imbecilule! răspunse Niklausse.

Apoi plouă cu ocări şi se părea că s-au şi încăierat. Ce se întâmplase?

De ce felul lor de a fi se schimbase atât de brusc? De ce oile de pe platforma turnului se transformaseră în tigri, când ajunseseră cu 200 de picioare mai jos?

Orice ar fi fost, paznicul turnului, auzind atâta gălăgie, deschise uşa tocmai în momentul în care adversarii, lovindu-se cu ochii ieşiți din orbite, îşi smulgeau reciproc părul care, din fericire, era doar o perucă.

— O să-mi dai socoteală! țipă primarul, îndesând pumnul sub nasul adversarului său.

— Oricând! urlă consilierul Niklausse, făcând o mişcare amenințătoare cu piciorul drept.

Paznicul, şi el foarte mânios, nu se ştie de ce, găsi aceste purtări cât se poate de fireşti. Voi să ia parte la ceartă, mânat de o stare de furie, dar se stăpâni şi merse să vestească în tot cartierul că în curând va avea loc un duel între primarul van Tricasse şi consilierul Niklausse.

Capitolul XIV

Unde lucrurile sunt împinse atât de departe, încât locuitorii din Quiquendone, cititorii şi chiar autorul cer un grabnic deznodământ

Această ultimă întâmplare arată până la ce punct de exaltare ajunsese populaţia quiquendoneză. Cei doi prieteni, fruntaşii oraşului şi cei mai calmi dintre cetăţeni înainte de răspândirea epidemiei, să atingă o asemenea stare de violenţă! Şi asta numai câteva minute după ce relaţiile lor de altădată, pornirile lor prietenoase şi binevoitoare, temperamentul lor contemplativ se manifestaseră din nou pe platforma turnului!

Aflând ceea ce se petrecea, doctorul Ox nu-şi putu stăpâni bucuria. El se împotrivea argumentelor discipolului său, care vedea că lucrurile luau o întorsătură proastă. De altfel, amândoi erau şi ei supuşi nervozităţii generale. Nu erau mai puţin surescitaţi decât restul populaţiei şi ajunseră să se certe între ei, cum făcuseră primarul şi consilierul. Trebuie spus că o singură preocupare se afla pe primul loc înaintea tuturor celorlalte şi tocmai din cauza ei se amânară duelurile provocate în afara conflictului virgamenez. Nimeni nu avea dreptul să-şi verse sânge în mod inutil, când acesta aparţinea până la ultima picătură patriei în pericol. Într-adevăr, evenimentele erau grave şi nu se putea da înapoi.

Primarul van Tricasse, cu tot zelul său războinic, crezu totuşi de cuviinţă că nu e cazul să se pornească împotriva inamicului fără a-l preveni. Prin intermediul agentului comunal, domnul Hottering, el îi somă pe virgamenezi să-i dea satisfacţie pentru încălcarea teritoriului, comisă în 1195. Autorităţile din Virgamen mai întâi nu înţeleseră despre ce era vorba, şi agentul

comunal – în ciuda misiunii lui oficiale – fu poftit destul de ritos să plece.

Van Tricasse trimise atunci pe unul dintre aghiotanții generalului cofetar, pe cetățeanul Hildewert Shuman, un fabricant de acadele, om foarte hotărât, care aduse în fața autorităților din Virgamen chiar procesul-verbal încheiat în 1195 prin grija primarului Natalis Van Tricasse. Autoritățile din Virgamen izbucniră în râs şi-l tratară pe aghiotant la fel ca pe agentul comunal.

Primarul convocă atunci notabilitățile oraşului. O scrisoare foarte bine redactată şi extrem de fermă, sunând a ultimatum, puse chestiunea acestui *casus belli* şi se dădu un termen de 48 de ore pentru ca vinovații să repare insulta adusă Quiquendone-ului. Scrisoarea plecă şi reveni după o oră, ruptă în bucăți, ceea ce constitui o nouă jignire. Virgamenezii, cunoscând demult marea răbdare a quiquendonezilor, îşi băteau joc de ei, de pretențiile lor, de *casus belli* şi de ultimatumul trimis.

Nu mai rămânea decât un singur lucru de făcut: să laşi să hotărască soarta armele, să invoci zeul războiului şi, după procedeul prusac, să te arunci asupra virgamenezilor înainte ca ei să fie pregătiți. Toate acestea fură decise de consiliu, într-o şedință solemnă, unde strigătele, mustrările, amenințările se încrucişară cu o vehemență nemaipomenită. O adunare de nebuni, o reuniune de posedați, un club de demoni nu puteau fi mai dezlănțuiți.

Imediat după declarația de război, generalul Jean Orbideck îşi adună trupele, formate din 2.393 de combatanți dintr-o populație de 2.393 de suflete. Femeile, copiii, bătrânii se alăturară soldaților. Orice obiect ascuțit sau contondent deveni o armă de luptă. Se rechiziționară puştile oraşului; au fost descoperite cinci, din care două fără trăgaci, şi au fost distribuite avangărzii.

Artileria se compunea din vechiul tun al castelului, capturat în bătălia de la Quesnoy din 1339, una dintre primele guri de foc de care se aminteşte în istorie şi care nu mai fusese întrebuințată de cinci secole. De altfel, din fericire pentru servanți, nu existau niciun fel de proiectile pentru el. Dar aşa cum era, această maşină de război putea să mai sperie pe inamic. Cât despre armele albe, ele fură scoase la iveală din muzeul de antichități: topoare de silex, ciocane, securi, diferite sulițe, halebarde, spade etc. Se slujiră de asemenea şi de arsenalele particulare, cunoscute îndeobşte sub numele de cămări şi bucătării. Dar curajul, dreptatea, ura împotriva duşmanului, dorința de răzbunare țineau locul armelor perfecționate şi înlocuiau – cel puțin era de sperat – mitralierele moderne şi tunurile cu chiulasă.

Se făcu o trecere în revistă a armatei. Niciun cetățean nu lipsea de la apel. Generalul Orbideck, care se ținea cu greu în şa, pe calul său, un animal viclean, căzu de trei ori în fața frontului. Dar el se ridică fără a fi rănit, ceea ce fu considerat ca un început promițător. Primarul, consilierul, bancherul, rectorul, în sfârşit, toți fruntaşii oraşului mergeau desigur în frunte. Nici surorile, nici fiicele, nici mamele nu vărsară nicio lacrimă. Dimpotrivă, îşi îndemnau soții, tații şi frații să plece la bătălie şi îi urmau formând ariergarda, sub conducerea doamnei van Tricasse. Jean Mistrol sună din trompetă, armata o porni, părăsi piața şi, scoțând strigăte sălbatice, se îndreptă spre poarta Audenarde.

. . . .

În clipa în care capul coloanei era să treacă de zidurile oraşului, un om se aruncă în fața ei şi strigă:

— Opriți, opriți, opriți-vă, nebunilor! Încetați focul! Lăsați-mă să închid robinetul. Nu sunteți însetați de sânge, sunteți nişte cetățeni cuminți, calmi şi liniştiți. Dacă v-ați înflăcărat atât de tare, e din vina maestrului meu, doctorul Ox. A făcut o experiență. Sub pretextul de

a vă lumina oraşul cu gaz oxihidric, el l-a saturat cu...

Discipolul îşi ieşise din fire, dar nu apucă să termine; în momentul când secretul doctorului era să-i scape de pe buze, doctorul Ox în persoană, cu o furie de nedescris, se repezi asupra nenorocitului Ygene şi îi închise gura cu pumnul. Între ei se încinse o bătaie. Primarul, consilierul, notabilii care se opriseră văzându-l pe Ygene, mânați şi ei de ațâțarea celor doi străini, se năpustiră asupra lor, nevoind să-i asculte nici pe unul, nici pe celălalt. Doctorul Ox şi discipolul lui, înjurați, bătuți, erau să fie arestați din ordinul lui van Tricasse când...

Capitolul XV

Unde deodată aflăm deznodământul

...Când se auzi o explozie formidabilă... Tot văzduhul Quiquendone-ului părea cuprins de flăcări. O vâlvătaie de o intensitate extraordinară se înălță ca un meteor până la cer. Dacă ar fi fost noapte, focul s-ar fi văzut la zece leghe în jur.

Toată armata Quiquendone-ului se culcă la pământ, ca o armată de călugări. Din fericire nu avură nicio victimă. Câteva zgârieturi şi vânătăi, atâta tot. Cofetarului, care printr-o minune nu căzuse de pe cal, i se pârjolise panaşul, dar scăpă fără nicio rană.

Ce se petrecuse? Pur şi simplu, cum avea să se afle în curând, uzina de gaz sărise în aer. În timpul absenței doctorului şi a discipolului său, se comisese probabil o imprudență. Nu se ştie de ce sau pentru ce, se ivi o scurgere de gaz de la rezervorul care conținea oxigen la cel în care se găsea hidrogen. Din întâlnirea acestor două gaze rezultă un amestec exploziv, căruia i se dăduse foc din neatenție. Asta schimbase totul. Dar când armata se

Toată armata Quiquendone-ului se culcă la pămînt...

ridică în picioare, doctorul Ox şi discipolul său Ygene dispăruseră.

Toată armata Quiquendone-ului se culcă la pământ.

Capitolul XVI

Unde cititorul inteligent vede că a bănuit totul întocmai, în ciuda precauțiilor autorului

După explozie, oraşul Quiquendone deveni din nou liniştit, flegmatic şi flamand, cum fusese odinioară. După explozie, care de altfel nu produsese mare panică, fiecare – fără să-şi dea seama – se îndreptă automat spre locuința lui. Primarul porni sprijinit de brațul consilierului, avocatul Schut la braț cu medicul Custos, Frantz Niklausse la braț cu rivalul său Simon Collaert. Fiecare mergea liniştit, fără zgomot şi fără să-şi mai aducă aminte de cele petrecute, Virgamenul şi răzbunarea fuseseră uitate.

Generalul se întoarse la prăjiturile sale, şi aghiotantul său la acadele. Totul îşi recapătă calmul. Toți îşi reluară viața obişnuită, oamenii şi animalele, animalele şi plantele, până şi turnul de la postul Audenarde pe care explozia – aceste explozii sunt câteodată miraculoase – îl îndreptase.

Şi de atunci, niciun cuvânt mai tare, nicio ceartă nu se mai auzi în Quiquendone. Nu se mai făcu niciun fel de politică, nu se mai înființă niciun club, nu se mai intentă niciun proces, oraşul nu mai avu nevoie de niciun paznic. Slujba comisarului Passauf deveni din nou o sinecură şi dacă nu i s-a tăiat salariul era pentru că primarul şi consilierul nu putură să se decidă să ia o hotărâre în privința lui. De altfel, din timp în timp, el continua, fără să ştie, să apară în visele neconsolatei

Tatanemance.

Cât despre rivalul lui Frantz, el cedă cu generozitate pe încântătoarea Suzel iubitului ei, şi acesta se grăbi s-o ia în căsătorie, cinci sau şase ani după evenimentele petrecute mai sus. Doamna van Tricasse muri zece ani mai târziu, în termenul dorit, şi primarul se căsători cu domnişoara Pélagie van Tricasse, verişoara sa, în condiţii excelente pentru fericitul muritor care trebuia să-i urmeze.

Capitolul XVII

Unde se explică teoria doctorului Ox

Ce făcuse, aşadar, misteriosul doctor Ox? O experienţă fantezistă şi nimic mai mult.

După ce aşezase conductele de gaz, el saturase cu oxigen pur, fără să-l amestece cu niciun atom de hidrogen, clădirile publice, apoi casele particulare şi, în fine, străzile Quiquendone-ului. Acest gaz fără gust, răspândit în mare cantitate în atmosferă, provoacă organismului, când este aspirat, tulburări dintre cele mai grave. A trăi într-un mediu saturat de oxigen înseamnă a fi excitat, supraexcitat.

Imediat ce intri din nou într-o atmosferă obişnuită, redevii cum ai fost înainte, după cum s-a văzut în cazul consilierului şi primarului atunci când pe platforma de sus a turnului de alarmă ei se aflaseră din nou la aer curat, căci oxigenul rămăsese – datorită greutăţii sale – în straturile inferioare.

De asemenea, a trăi în aceste condiţii, a respira gazul care transformă fiziologic corpul ca şi sufletul înseamnă să mori repede, ca şi nebunii care-şi duc viaţa numai în petreceri. Din fericire pentru quiquendonezi, o explozie

providențială pusese capăt experienței, distrugând uzina doctorului Ox.

Virtutea, curajul, talentul, spiritul şi imaginația, toate aceste calități sau facultăți s-ar rezuma, la urma urmei, la o problemă de oxigen? Aceasta era teoria doctorului Ox. Dar noi avem dreptul să nu o acceptăm şi, dinspre partea mea, eu o resping din toate punctele de vedere, în pofida experienței efectuate în respectabilul oraş Quiquendone.

O DRAMĂ ÎN VĂZDUH

În luna septembrie l85., am sosit la Frankfurt pe Main. Trecerea mea prin principalele oraşe din Germania s-a remarcat prin izbutite ascensiuni aerostatice; dar niciun locuitor al Confederației nu mă însoțise în nacelă şi frumoasele performanțe făcute la Paris de domnii Green, Eugene Godard şi Poitevin nu putuseră încă să determine pe ponderații germani să se avânte pe căile văzduhului.

Totuşi, îndată ce ştirea ascensiunii mele apropiate se răspândi la Frankfurt, trei cetățeni de vază solicitară favoarea să mă însoțească. După două zile urma să ne ridicăm cu balonul din Piața Comediei. Începui de îndată să fac pregătirile de plecare. Balonul meu era din mătase impregnată cu gutapercă, substanță perfect impermeabilă, care nu putea fi atacată de acizi sau gaze, iar volumul său – 3000 de metri cubi – îi permitea să se ridice la cele mai mari înălțimi.

Ascensiunea urma să aibă loc în ziua marelui târg din septembrie, care atrage atâta lume la Frankfurt. Gazul de iluminat, de o calitate superioară şi de o mare capacitate de ridicare, îmi fusese livrat în condiții excelente. Aşadar, pe la ora 11 dimineața, balonul era umplut numai pe trei sferturi – o precauțiune absolut necesară, căci, pe măsură ce balonul urcă, straturile atmosferice devin mai puțin dense şi fluidul închis sub fâşiile aerostatului, căpătând mai multă elasticitate,

poate sfâşia învelişul. Calculele mele mi-au arătat exact cantitatea de gaz de care aveam nevoie pentru ca balonul să ne ducă pe mine şi pe însoţitorii mei.

Trebuia să ne ridicăm la ora 12. Era o privelişte minunată să vezi toată aceasta mulţime de oameni nerăbdători care se îmbulzea spre piaţa de unde avea loc plecarea, o umplea până la refuz şi se revărsa în străzile apropiate, iar o parte părea un covor înflorat atârnând la ferestrele caselor, chiar de sub acoperişurile de ardezie. Vântul puternic din zilele precedente încetase. O căldură apăsătoare se lăsa din cerul fără nori. Nicio adiere nu se simţea în aer. Pe un asemenea timp puteai coborî chiar în locul de unde porniseşi.

Luasem cu mine 300 de livre de lest pus în saci; nacela rotundă, care avea patru picioare diametru şi trei picioare adâncime, era bine instalată; frânghiile de cânepă care o susţineau erau dispuse simetric pe emisfera superioară a balonului; busola se afla la locul ei, barometrul atârna pe cercul care strângea frânghiile de suport ale balonului şi ancora fusese pregătită cu grijă. Eram gata de zbor.

Am observat printre oamenii înghesuiţi în jurul punctului de plecare un tânăr cu chipul palid, care părea foarte agitat. Figura lui mi se păru cunoscută. Era un spectator nelipsit al ascensiunilor mele, pe care-l întâlnisem în mai multe oraşe din Germania. Părea foarte tulburat şi privea cu lăcomie curioasa maşină care stătea nemişcată la o distanţă de câteva picioare de sol. Totuşi rămase destul de liniştit, în comparaţie cu cei din jurul său.

Sună ora douăsprezece. Venise clipa plecării. Însă tovarăşii mei de zbor nu apăreau. Trimiţând pe cineva la domiciliul fiecăruia dintre ei, aflai că unul plecase la Hamburg, altul la Viena şi al treilea la Londra. Le-a pierit curajul în momentul când să întreprindă una din acele plimbări cu balonul, care – graţie abilităţii actuale a

aeronauților – nu mai prezentau niciun pericol. Deoarece făceau oarecum parte din programul serbării, îi apucase teama că vor fi obligați să-şi joace rolul şi au fugit de pe scenă în momentul când trebuia să se ridice cortina. Curajul lor se dovedise invers proporțional cu viteza fugii.

Lumea, decepționată, se arătă destul de prost dispusă. Mă hotărâi să plec singur. Pentru a restabili echilibrul între greutatea specifică a balonului şi aceea pe care ar fi trebuit s-o ridice, am înlocuit cu saci de nisip pe tovarăşii de drum absenți la apel şi m-am urcat în nacelă. Cei 12 oameni care rețineau aerostatul cu 12 odgoane, fixate de cercul din mijloc, slăbiră strânsoarea frânghiilor, lăsându-le să alunece puțin printre degetele lor, iar balonul se înălță cu alte câteva picioare de la sol. Nu se simțea nicio adiere şi atmosfera apăsătoare ca plumbul părea de nestrăbătut.

— E gata totul? întrebai.

Oamenii se pregătiră. O ultimă privire mă încredința că puteam să plec.

— Atenție!

Mulțimea fremăta şi mi se păru că va năvăli pe locul rezervat balonului.

— Dați drumul frânghiilor!

Balonul se ridică încet, dar am simțit o zguduitură care mă aruncă pe fundul nacelei.

Când mă ridicai, mă găsii față în față cu un călător neprevăzut, care nu era altul decât tânărul cel palid.

— Domnule, vă salut cu stimă! îmi zise el foarte calm.

— Cu ce drept?

— Mă găsesc aici… cu dreptul pe care mi-l dă imposibilitatea dumneavoastră de a mă da afară!

Eram năucit! Îndrăzneala sa mă zăpăcise şi nu-mi veni niciun răspuns. Priveam la acest intrus, dar lui nu-i păsa deloc de buimăceala mea.

— Greutatea mea vă strică echilibrul, domnule… zise

el. Permiteți... Şi fără să aştepte să-i dau încuviințarea, puse mâna pe doi saci cu lest şi-i aruncă în spațiu.

— Domnule, îi spusei atunci, luând singura hotărâre posibilă, ați venit, prea bine!... Rămâneți... Dar numai eu voi fi acela ce conduce aerostatul...

— Domnule, răspunse el, politețea dumneavoastră este specific franceză. E din aceeaşi țară ca şi mine. Vă strâng moralmente mâna pe care mi-o refuzați. Luați-vă toate măsurile şi procedați cum credeți că e mai bine. Voi aştepta până terminați.

— Cu ce scop?

— Pentru a sta de vorbă cu dumneavoastră.

Între timp barometrul scăzuse la 26 de degete. Ne ridicasem la aproape 600 de metri înălțime deasupra oraşului, dar nimic nu indica deplasarea orizontala a balonului, căci masa de aer care-l înconjoară se deplasează odată cu el. Un fel de căldură tremurătoare scălda priveliştea de sub noi şi, din păcate, îi estompa contururile.

Îl privii din nou cu atenție pe tovarăşul meu.

Era un om de vreo treizeci de ani, îmbrăcat simplu. Liniile aspre ale trăsăturilor sale trădau o energie de nestăpânit şi părea foarte muşchiulos. Cu toată uimirea ce i-o trezea această tăcută ascensiune, rămânea nemişcat, căutând să desluşească aşezările deasupra cărora treceam, contopite într-un tot neclar.

— Blestemată ceață! rosti după câteva momente. N-am răspuns nimic.

— Îmi purtați pică, vorbi el din nou. Ei bine, nu puteam să-mi plătesc călătoria, trebuia deci să mă urc prin surprindere.

— Nimeni nu vă spune să coborâți, domnule.

— Ah, să ştiți că un lucru asemănător li s-a întâmplat şi conților de Laurencin şi de Dampierre, când, la 15 ianuarie 1784, s-au ridicat la Lyon. Un tânăr negustor, pe nume Fontaine, a sărit în nacelă, cu riscul de a o

răsturna! Au făcut cu toții această călătorie şi nimeni n-a murit!

— Când vom ateriza, ne vom explica, îi răspunsei, nemulțumit de felul uşuratic în care-mi vorbea.

— Da, dar să nu ne gândim la întoarcere!

— Dumneavoastră credeți oare că voi întârzia să cobor?

— Să coborâm?! zise el surprins. Să coborâm?! Dar să începem mai întâi să urcăm!

Şi înainte de a-l putea împiedica, el aruncă peste bord doi saci de nisip, fără măcar să-i golească.

— Domnule! exclamai cu mânie.

— Cunosc îndemânarea dumneavoastră, răspunse încet necunoscutul. Frumoasele dumneavoastră ascensiuni au făcut vâlvă. Dar dacă experiența este soră cu practica, ea este oarecum şi verişoară cu teoria, şi eu am făcut studii îndelungate despre arta aerostaticii. Acest lucru mi-a zdruncinat puțin creierul! adăugă el cu tristețe, căzând într-o visare mută.

Balonul, după ce mai urcă puțin, rămase staționar. Necunoscutul consultă barometrul şi zise:

— Iată-ne la 800 de metri. Oamenii par nişte insecte. Observați! Piața Comediei s-a transformat într-un imens furnicar. Priviți mulțimea care se înghesuie pe cheiuri şi cum se micşorează Zeilul. Suntem deasupra turlei Domnului. Mainul nu mai este decât o linie albicioasă care taie oraşul şi podul Main-Brucke seamănă cu un fir aruncat între cele două maluri ale fluviului.

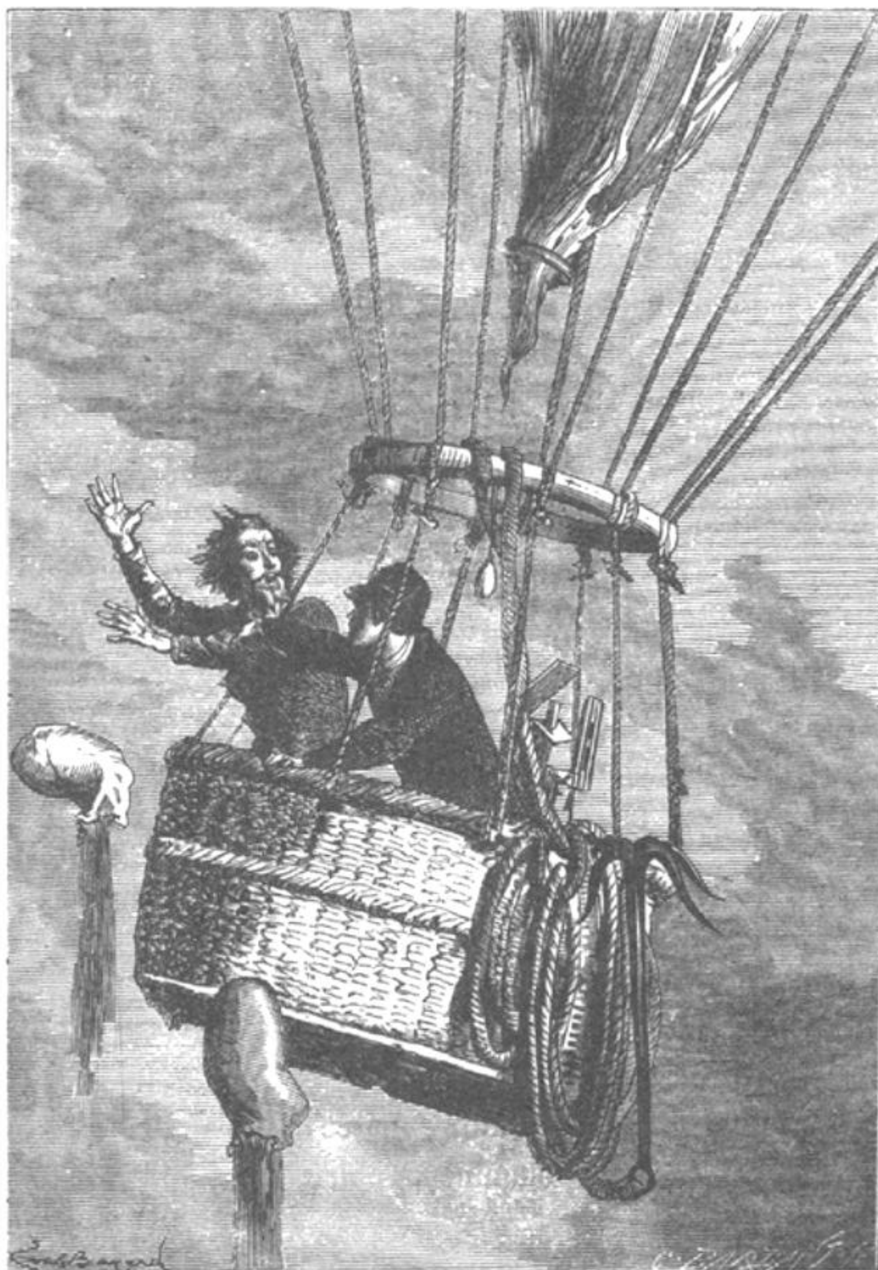
Aerul se răcise puțin.

— Sunt în stare să fac orice pentru draga mea gazdă, îmi zise tovarăşul meu. Dacă vă este frig, îmi voi scoate hainele şi vi le voi împrumuta.

— Mulțumesc, îi răspunsei tăios.

— Deh! Nevoia te învață. Dați-mi mâna, sunt compatriotul dumneavoastră, vă veți instrui în tovărăşia mea şi convorbirea cu mine vă va despăgubi de necazul

— Domnule! exclamai cu mînie

ce vi l-am pricinuit!

M-am aşezat fără să răspund în celălalt capăt al nacelei. Tânărul scoase din scurta sa îmblănită un caiet voluminos. Era o lucrare despre aerostatică.

— Posed, îmi zise, cea mai interesantă colecție de gravuri şi caricaturi despre maniile noastre aeriene. Cât de mult a fost admirată şi totodată batjocorită această prețioasă descoperire! Din fericire nu mai suntem în epoca în care unii, aidoma fraților Montgolfier, căutau să facă nori artificiali cu ajutorul aburilor şi să fabrice un gaz cu proprietăți electrice pe care-l produceau din arderea unor paie ude, amestecate cu lână tocată.

— Vreți oare să subestimați meritele inventatorilor? i-am răspuns, căci mă împăcasem cu situația şi mă lăsam ispitit de aventură. Nu e frumos că experiența a dovedit posibilitatea de a te ridica în văzduh?

— Ei, domnule, cine neagă gloria primilor navigatori aerieni? Îți trebuia un imens curaj să te ridici cu ajutorul acestor baloane atât de şubrede, care nu erau umplute decât cu aer cald! Dar, vă întreb, oare ştiința aerostatică a făcut vreun pas însemnat de la ascensiunile lui Blanchard, adică de aproape un secol? Evident, nu!

Necunoscutul scoase o gravură din documentele sale.

— Iată, îmi zise, prima călătorie aeriană făcută de Pilâtre des Rosiers şi marchizul d'Arlandes, patru luni după descoperirea baloanelor. Ludovic al XVI-lea refuză să le dea consimțământul la această călătorie şi doi condamnați la moarte trebuiau să încerce să străbată primele căi aeriene. Pilâtre des Rosiers se simți revoltat de această nedreptate şi folosindu-se de diverse intervenții, reuşi să i se permită să plece el însuşi. Încă nu fusese inventată această nacelă care uşurează manevrele, şi o galerie circulară se afla pe atunci în jurul părții inferioare şi înguste a montgolfierului. Cei doi aeronauți trebuiau deci să se sprijine, imobilizați, fiecare la câte o extremitate a galeriei, căci paiele presate care o

înconjurau le împiedicau orice mişcare. Un reşou încălzit era suspendat sub orificiul balonului; când călătorii voiau să urce, ei aruncau paie peste jar, cu riscul de a aprinde aerostatul, şi aerul. Încălzindu-se mai tare, dădea balonului o nouă forță de ascensiune. Cei doi îndrăzneți navigatori plecară la 21 noiembrie 1783 din grădina Muette, pe care prințul moştenitor o pusese la dispoziția lor. Aerostatul se ridică impunător, merse de-a lungul insulei Lebedelor, trecu de Sena în dreptul barierei Conference şi, zburând între Domul Invalizilor şi Şcoala Militară, se apropie de Saint-Suplice. Atunci aeronauții întețiră focul, trecură peste bulevard şi aterizară dincolo de bariera Enfer. Atingând solul, balonul se dezumflă şi-l acoperi câteva clipe sub cutele sale pe Pilâtre des Rosiers!

— Funestă prevestire! spusei, interesat de aceste amănunte care mă priveau îndeaproape.

— Avertisment al catastrofei care trebuia mai târziu să-l coste viața pe acest nefericit! răspunse cu tristețe necunoscutul. Dumneavoastră n-ați presimțit până acum ceva asemănător?

— Niciodată.

— De! Nenorocirile se întâmplă şi fără presentimente, adăugă tovarăşul meu şi rămase tăcut.

Între timp înaintam spre sud şi Frankfurt rămăsese în urmă.

— S-ar putea să avem de înfruntat o furtună, grăi tânărul.

— Vom coborî înainte, răspunsei.

— Da de unde! E mai bine să urcăm în asemenea cazuri! Vom fi astfel mai siguri că vom scăpa de ea.

Şi din nou doi saci cu nisip fură aruncați în spațiu.

Balonul se înălță cu repeziciune şi se opri la o mie două sute de metri. Frigul se înăspri şi totuşi razele soarelui care cădeau pe învelişul balonului şi dilatau gazul din interior făceau ca aerostatul să urce cu mai

mare viteză.

— Nu vă fie teamă de nimic, îmi zise necunoscutul. Avem trei mii cinci sute de stânjeni de aer respirabil. În plus, nu trebuie să vă îngrijiţi de ceea ce fac.

Am vrut să mă ridic, dar o mână viguroasă mă imobiliza pe banca mea.

— Cum vă numiţi? întrebai.

— Ce vă interesează numele meu?

— Vă cer să-mi spuneţi cum vă cheamă!

— Mă numesc Erostrate[8], sau Empedocle[9] sau cum vă place mai bine.

Acest răspuns nu avu darul să mă liniştească.

Necunoscutul vorbea de altfel cu un sânge rece atât de ciudat, că mă întrebam, nu fără îngrijorare, cu cine aveam de-a face.

— Domnule, continuă el, nu s-a găsit nimic nou de la fizicianul Charles [10] încoace! Patru luni după descoperirea aerostatelor, acest om îndemânatec inventase supapa care lasă să iasă gazul când balonul e prea plin, sau când vrei să cobori; nacela, care uşurează manevrarea aparatului; plasa, care conţine anvelopa balonului şi repartizează greutatea pe toată suprafaţa lui; lestul, care permite ascensiunea şi alegerea locului de aterizare; îmbinarea cu cauciuc, care face ţesătura impermeabilă; barometrul, care indică înălţimea. În fine, Charles întrebuinţa hidrogenul care, fiind de 14 ori mai uşor decât aerul, permitea urcarea în straturile atmosferice cele mai înalte şi nu expunea balonul la pericolul unei aprinderi în spaţiu. La 1 decembrie l783 se strânseseră în jurul Tuileriilor 300.000 de oameni. Charles se ridică în aer şi soldaţii îi dădură onorul

[8] Erostrate din Ephes – un cetăţean al Ephesului, care a vrut să devină nemuritor, incendiind templul Artemizei în noaptea naşterii lui Alexandru cel Mare (356 î.e.n.).
[9] Empedocle – filozof grec din Agrigente, magician (sec. V î.e.n.).
[10] J.A. Charles – fizician francez (1746 – 1823).

militar. Străbătu nouă leghe, conducându-şi balonul cu o îndemânare pe care n-au despărţit-o actualii astronauţi. Regele îi acordă o rentă de 2000 de livre, căci pe atunci se încurajau noile invenţii!

Necunoscutul căzu parcă deodată pradă unei anumite tulburări.

— Eu, domnule, reluă el, am studiat şi m-am convins că primii astronauţi îşi dirijau baloanele. Fără să amintesc de Blanchard ale cărui afirmaţii pot fi dubioase, Guyton de Morveau, cu ajutorul unor rame şi al cârmei, reuşi să dea aparatului său mişcări precise şi o direcţie voită. De curând, la Paris, un ceasornicar – domnul Julien – a făcut la Hipodrom nişte experienţe reuşite, căci, graţie unui mecanism special, aparatul său de formă lunguiaţă a putut să meargă contra vântului. Domnul Petin a proiectat să suprapună patru baloane cu oxigen şi, cu ajutorul unor pânze dispuse orizontal, care se pot mişca fiecare în parte, speră să obţină o ruptură de echilibru, care – înclinând aparatul – să-i imprime un mers oblic. Se vorbeşte de asemenea de motoare menite să înfrângă rezistenţa curenţilor, cum ar fi elicea de exemplu; dar elicea, învârtindu-se într-un mediu mobil, nu va da niciun rezultat. Eu, domnule, eu am descoperit singurul mijloc de a dirija baloanele, şi nicio academie n-a venit în ajutorul meu, niciun oraş nu a răspuns la listele mele de subscripţie, niciun guvern n-a vrut să mă înţeleagă! E o infamie!

Necunoscutul se agita gesticulând şi nacela se clătina cu violenţă. Cu mare greutate îi menţineam echilibrul.

Între timp balonul întâlnise un curent de aer mai tare şi înaintam spre sud, la o înălţime de 1500 de metri.

— Iată! Ăsta-i Darmstadt, îmi spuse tovarăşul meu, aplecându-se peste nacelă. Distingeţi castelul? Nu se vede prea bine, nu-i aşa? Ce vreţi? Zăpuşeala dinaintea furtunii face să ni se pară că lucrurile se clatină şi trebuie un ochi experimentat pentru a recunoaşte

localitățile!

— Sunteți sigur că e Darmstadt? îl întrebai.

— Fără îndoială, şi ne aflăm la şase leghe de Frankfurt.

— Atunci trebuie să coborâm!

— Să coborâm? Cred că nu aveți pretenția să coborâm pe clopotnițe, zise necunoscutul rânjind.

— Nu, dar în împrejurimile oraşului.

— Ei bine, să evităm deci clopotnițele!

Şi în timp ce vorbea astfel, tovarăşul meu apucă nişte saci cu nisip. Mă aruncai asupra lui, dar el mă trânti cu o mână şi balonul, uşurat din nou de lest, atinse 2000 de metri înălțime.

— Păstrați-vă calmul, zise el, şi nu uitați că Brioschi, Biot[11], Gay-Lussac[12], Bixio[13] şi Barral au urcat la cele mai mari înălțimi pentru a face experiențele lor ştiințifice.

— Domnule, trebuie să coborâm, reluai. Încercând să-i vorbesc cu duhul blândeții. Furtuna se dezlănțuie în jurul nostru. Nu ar fi prudent..

— Ei, asta-i! Vom urca mai sus de ea şi nu ne va mai înspăimânta! exclamă tovarăşul meu. Ce poate fi mai frumos decât să fii deasupra norilor care strivesc pământul! Nu este o onoare să pluteşti astfel pe aceste valuri aeriene? Cele mai mari personalități au călătorit ca noi. Marchiza şi contesa de Montalembert, contesa de Podenas, domnişoara La Garde şi marchizul de Montalembert au plecat din suburbia Saint-Antoine spre meleaguri necunoscute, şi ducele de Chartres a dat dovadă de multă îndemânare şi prezență de spirit în ascensiunea sa din 1784. La Lyon, conții de Laurencin şi de Dampierre. La Nantes, domnul de Luynes, la Bordeaux d'Arbelet des Granges; în Italia cavalerul Andreani; în zilele noastre, ducele de Brunswick – toți

[11] J.B. Biot – fizician şi astronom francez (1774 – 1862).
[12] J. Gay-Lussac – fizician şi chimist francez (1778 – 1850).
[13] J.A. Bixio – om politic, medic, savant (1808 – 1865).

aceştia au lăsat în văzduh urmele luminoase ale gloriei lor. Pentru a putea fi la înălțimea acestor mari personalități, trebuie pătruns în hăurile văzduhului, mai departe decât au făcut-o ei! A te apropia de infinit, înseamnă să-l înțelegi!

Aerul rarefiat dilata în mod considerabil hidrogenul din balon şi vedeam partea lui inferioară, lăsată fără gaz în acest scop, cum se umflă, făcând astfel imperios necesară deschiderea supapei; dar tovarăşul meu nu părea dispus să mă lase să manevrez cum doream. M-am decis deci să trag pe ascuns frânghia supapei, în timp ce el vorbea cu multă însuflețire, căci îmi era teamă că am ghicit cu cine am de-a face! Ar fi fost îngrozitor! Era aproape unu fără un sfert. Părăsiserăm Frankfurt de 40 de minute şi din partea de sud veneau contra vântului nori grei, gata să se lovească de noi.

— Ați pierdut oare orice speranță ca să faceți să triumfe teoriile dumneavoastră? îl întrebai cu mare interes.

— Orice speranță, răspunse cu glas sugrumat necunoscutul. Rănit de nereuşită, caricaturile şi loviturile mişeleşti m-au nimicit de tot. Acesta este veşnicul supliciu rezervat inovatorilor. Priviți la caricaturile din toate epocile, de care mi-e plină mapa!

În timp ce tovarăşul meu răsfoia hârtiile, apucasem coarda supapei fără ca dânsul să fi observat. Mi-era totuşi teamă să nu remarce şuieratul, asemănător unei căderi de apă, pe care-l face gazul când îi dai drumul să iasă.

— Câte glume s-au făcut despre abatele Miolan! spuse necunoscutul. Trebuia să se urce cu Janninet şi Bredin. În timpul pregătirilor, focul se aprinse la reşoul aerostatului şi populația neştiutoare rupse balonul în bucăți! Apoi apărură caricaturile «animalelor curioase»

cu porecle ca: «Miorlăitul», «Jean Pisicuță», «Ticălosul»[14].

Trăgeam de coarda supapei şi barometrul începu să urce. Era şi timpul! Câteva tunete înăbuşite se auziră în depărtare spre sud.

— Priviți şi această gravură, reluă necunoscutul fără să-şi dea seama de manevrele mele. Reprezintă un balon imens ridicând un vapor, cetăți, case etc. Caricaturiştii nu bănuiau că neroziile lor vor deveni într-o zi adevăruri! Vasul acesta aerian este complet: la stânga se află cârma şi cabina piloților; la prova, un salon, o orgă gigantică şi un tun pentru a atrage atenția locuitorilor Pământului sau ai Lunii; deasupra pupei, observatorul şi balonul şalupă; în mijloc, cabinele militarilor; la stânga lanterna de semnalizare, apoi galeriile superioare pentru plimbări, pânzele, cârmele orizontale; jos barurile şi magazinul alimentar. Admirați acest anunț splendid: «Inventat pentru fericirea umanității, acest glob va pleca imediat spre porturile din Mediterană şi la întoarcerea sa îşi va anunța atât călătoriile spre cei doi Poli, cât şi spre Vestul îndepărtat. Nimeni nu trebuie să se îngrijească de nimic, totul este prevăzut şi se va desfăşura în bune condițiuni. Va exista un tarif fix pentru localitățile de pe traseu, iar prețul va fi acelaşi şi pentru cele mai îndepărtate ținuturi ale emisferei noastre, adică o mie de napoleoni pentru orice călătorie! Şi se poate spune că această sumă este destul de modestă, având în vedere viteza, confortul şi distracțiile de care vă veți bucura în acest aerostat, distracții ce nu se găsesc pe pământ, deoarece în acest balon fiecare va obține tot ce-i trece prin minte. Lucrul acesta este atât de adevărat, încât în acelaşi loc unii vor fi la bal, alții la odihnă; unii se vor înfrupta din cele mai alese mâncăruri, alții vor posti; oricine va voi să discute cu persoane inteligente, va avea cu cine să vorbească; cine va fi prost, va găsi oameni ca dânsul. Astfel, plăcerea

---

[14] În franceză, joc de cuvinte prin analogie cu: Miaulant, Jean Minet, Gredin.

va fi „sufletul societății aeriene”!» Toate aceste invenții i-au făcut pe oameni să râdă… Dar în scurt timp, dacă zilele nu-mi sunt numărate, se va putea vedea că asemenea proiecte în vânt sunt de fapt realități!

Coboram necontenit. El însă nu-şi dădea seama!

— Priviți acest soi de joc cu baloane, reluă el, desfăşurând în fața mea câteva gravuri din care avea o colecție întreagă. El conține toată istoria artei aerostatice. Îl joacă numai spiritele de elită, cu zaruri şi jetoane, la un preț convenit, şi care se plăteşte sau se încasează după căsuța unde ajungi.

— Dar, răspunsei, păreți să fi studiat în toate amănuntele ştiința aerostatică?

— Da, domnule, da! De la Phaeton[15], Icar şi Architas încoace am cercetat tot, am examinat şi am învățat tot! Prin persoana mea, dacă Dumnezeu mă va ține în viață, arta aerostatică va aduce lumii servicii imense! Dar aceasta nu se va întâmpla!

— De ce?

— Pentru că mă numesc Empedocle sau Erostrate!

Între timp, balonul se apropia din fericire de pământ, dar când cazi de la o sută de picioare sau de la cinci mii pericolul este tot aşa de mare.

— Vă amintiți bătălia de la Fleurus? continuă tovarăşul meu. La această bătălie, Coutelle, din ordinul guvernului, organiză o unitate de aerostate. La asediul de la Maubeuge, generalul Jourdan avu atâtea foloase de pe urma acestui nou mod de observație, încât Coutelle, împreună cu însuşi generalul, se ridică în văzduh de două ori pe zi. Semnalizarea între piloți şi cei ce țineau balonul pe pământ se făcea cu ajutorul unor mici drapele roşii, galbene şi albe. Deseori se trăgea cu carabina sau cu tunul asupra balonului, în clipa când se înălța, dar fără niciun rezultat. Când generalul Jourdan se pregăti

[15] Phaeton – fiul Soarelui în mitologia greacă, autorizat să conducă carul soarelui; nu reuşi şi Zeus îl aruncă în Eridan.

să asedieze Charleroi, Coutelle sosi în împrejurimi, se ridică de pe câmpia Jumet şi rămase la postul de observaţie cu generalul Morlot şapte sau opt ore, ceea ce contribui fără îndoială la victoria noastră de la Fleurus. În adevăr, generalul Jourdan a recunoscut pe deplin ajutorul pe care l-a obţinut de la observaţiile aeronautice. Ei bine, cu toate serviciile aduse cu această ocazie şi în timpul războiului din Belgia, anul care a văzut începutul carierei militare a baloanelor a însemnat şi terminarea acestei cariere! Şcoala înfiinţată de către guvern la Meudon a fost închisă de Bonaparte la întoarcerea sa din Egipt. Şi totuşi, câte nu erau de aşteptat de la pruncul abia născut? Copilul avea sorţi să trăiască şi nu trebuia înăbuşit în faşă.

Necunoscutul îşi sprijini capul în mâini şi cugetă câteva momente. Apoi, fără să ridice capul, spuse:

— Cu toate că v-am interzis, domnule, dumneavoastră aţi tras supapa!

Am dat drumul frânghiei.

— Din fericire mai avem 300 de livre de lest! spuse el.

— Şi care sunt intenţiile dumneavoastră? l-am întrebat.

— N-aţi traversat niciodată mările? se interesă.

Am simţit cum îmi piere sângele din obraz.

— E neplăcut, adăugă, că suntem împinşi spre Marea Adriatică! Nu-i decât un simplu fluviu! Dar mai sus poate vom găsi alţi curenţi de aer. Şi fără să mă privească, zvârli câţiva saci de lest din balon.

Apoi îmi zise cu o voce ameninţătoare:

— V-am lăsat să deschideţi supapa, pentru că dilatarea mare a gazului putea să spargă balonul. Dar să nu mai încercaţi.

Şi continuă în felul următor:

— Cunoaşteţi traversarea de la Douvres la Calais, făcută de Blanchard şi doctorul Jefferies? A fost formidabil! La 7 ianuarie 1785, balonul lor fu umplut cu

gaz pe coasta de la Douvres. Abia urcară cu vântul de la nord-est, când o eroare de echilibru îi forţă să arunce lestul pentru a nu cădea şi nu putură reţine din el decât 30 de livre. Era prea puţin, căci vântul nu se răcea şi nu puteau avansa decât foarte încet spre coasta Franţei. În plus, permeabilitatea pânzei făcea ca aerostatul să se dezumfle încetul cu încetul şi după o oră şi jumătate călătorii observară că începuseră să coboare.

«Ce-i de făcut?» zise Jefferies.

«Nu am străbătut decât trei sferturi de drum, răspunse Blanchard şi suntem la prea mică înălţime. Urcând, vom întâlni poate curenţi de aer mai favorabili.»

«Să aruncăm restul de lest!»

Balonul mai luă puţină înălţime, dar nu trecu mult şi începu din nou să coboare. Pe la mijlocul drumului, aeronauţii aruncară jurnalul de bord şi uneltele. Un sfert de oră mai târziu, Blanchard îi spuse lui Jefferies:

«Şi barometrul?»

«Urcă! Suntem pierduţi şi totuşi se vede coasta franceză!»

Deodată se auzi un mare zgomot.

«S-a rupt învelişul balonului?» întrebă Jefferies.

«Nu! Pierderea gazului i-a dezumflat partea inferioară! Dar coborâm mereu! Să aruncăm toate lucrurile inutile!»

Alimentele, ramele şi cârma fură aruncate în mare. Aeronauţii nu mai erau decât la o sută de metri înălţime.

«Urcăm iar, zise doctorul.»

«Nu. Este numai efectul reducerii de greutate! Şi nu se observă la orizont niciun vapor, nici măcar o barcă! Să aruncăm în mare hainele!»

Nefericiţii aruncară hainele, dar balonul continua să coboare!

«Blanchard, zise Jefferies, trebuia să faci singur această călătorie; dar ai consimţit să mă iei şi pe mine, şi mă voi sacrifica! Mă voi arunca în apă, şi balonul uşurat va urca!»

«Nu. Nu! E îngrozitor!»

Balonul se dezumfla din ce în ce mai mult şi concavităţile lui, transformându-se într-un fel de paraşută, împingeau gazul spre pereţi şi îi grăbeau ieşirea din balon.

«Adio, prietene! spuse doctorul. Dumnezeu să te aibă în pază!»

El voi să se arunce din balon, dar Blanchard îl reţinu.

«Ne mai rămâne o posibilitate, spuse el, putem tăia frânghiile care susţin nacela şi să ne agăţăm de plasă! Poate că balonul va urca. Să fim gata! Dar... barometrul scade! Urcăm din nou! Vântul se răceşte. Suntem salvaţi!»

Călătorii zăresc Calais-ul! Bucuria lor se apropie de delir! După câteva momente ei căzură peste pădurea din Guines.

Nu mă îndoiesc, continuă necunoscutul, că, într-o împrejurare asemănătoare, veţi urma exemplul doctorului Jefferies!

Norii se rostogoleau în jurul nostru ca nişte mase strălucitoare. Balonul arunca umbre mari pe această îngrămădire de nori, înconjurat de ea ca de-o aureolă. Tunetul mugea sub nacelă. Totul era înfricoşător.

— Să coborâm! exclamai.

— Să coborâm când soarele de sus ne-aşteaptă? Jos cu sacii! Şi balonul fu uşurat cu mai mult de 50 de livre!

La 3500 de metri ramaserăm staţionari. Necunoscutul vorbea fără întrerupere. Eram cu totul năucit, în timp ce dânsul se simţea că trăieşte în elementul său.

— Cu un vânt favorabil am ajunge departe! exclamă el.

În Antile se găsesc curenţi de aer care se deplasează cu 100 km pe oră. În timpul încoronării lui Napoleon, Garnerin a lansat la 11 noaptea un balon luminos cu geamuri colorate. A doua zi în zori, locuitorii Romei salutau trecerea sa deasupra catedralei Sf. Petru! Noi vom merge mai departe şi mai sus!

Abia mai auzeam. Totul zbârnâia în jurul meu. O spărtură se ivi printre nori.

— Uitați-vă la acest oraş, zise necunoscutul! Este Spire!

M-am aplecat peste nacelă şi am zărit o mică aşezare negricioasă. Era Spire. Rinul, atât de lat, semăna cu o panglică desfăşurată. Deasupra noastră cerul era de un albastru închis. Păsările nu se mai vedeau de mult, căci zborul lor era imposibil în acest aer rarefiat. Eram singuri în spațiu, eu în tovărăşia acestui necunoscut!

— Este inutil să ştiți unde vă duc, zise el şi aruncă busola. Ah, ce frumoasă e o prăbuşire! Ştiți că se numără puține victime ale aerostaticii, de la Pilâtre des Rosiers până la locotenentul Gale, şi că nenorocirile se datoresc mai totdeauna imprudenței. Pilâtre des Rosiers a plecat cu Romain, din Boulogne, la 13 iunie 1785. La balonul său cu gaz a montat un reşou cu aer cald, pentru a scăpa, fără îndoială, de necesitatea de a pierde gaz sau de a arunca lest. Asta însemna să pui un reşou sub o tonă de pulbere! Imprudenții urcară la 400 de metri şi fură prinşi între vânturi potrivnice, care îi împinseră înspre largul mării. Pentru a coborî, Pilâtre a vrut să deschidă supapa aerostatului, dar sfoara acestei supape lunecă în balon şi îl sfâşie în aşa fel, încât el se goli pe dată. Pânza balonului căzu peste montgolfieră, o făcu să se răsucească şi ea îi antrena pe ambii nefericiți care fură zdrobiți în câteva secunde. E îngrozitor, nu-i aşa?

N-am putut răspunde decât cu aceste cuvinte:

— Fie-vă milă, hai să coborâm!

Norii ne înconjurau din toate părțile şi tunete îngrozitoare se repercutau în cavitatea aerostatului, iar fulgerele se încrucişau în jurul nostru.

— Mă enervați! exclamă necunoscutul. Prea bine, nu veți mai şti dacă urcăm sau coborâm!

Şi barometrul luă calea busolei, împreună cu câțiva saci cu nisip. Trebuia să fi urcat la cinci mii de metri

înălțime. Pojghițe de gheață apărură pe pereții nacelei şi un fel de lapoviță mă pătrunse până la oase. În timpul acesta, o groaznică furtună izbucni sub noi, dar noi eram deasupra ei.

— Nu vă fie teamă, îmi spuse necunoscutul. Numai cei imprudenți devin victime. Olivari, care a pierit la Orleans, se urcase într-un balon de hârtie; nacela sa, suspendată sub reşou şi îngreunată de materiale inflamabile, căzu pradă flăcărilor. Olivari se prăbuşi şi muri. Mosment se ridică la Lille pe o platformă uşoară; o oscilație îl făcu să-şi piardă echilibrul; Mosment căzu şi muri! Bittorf, la Mannheim, văzu cum balonul său de hârtie se aprinsese în aer; Bittorf căzu şi muri! Harris se sui într-un balon prost construit, a cărui supapă prea mare nu putu să se închidă; Harris căzu şi muri! Sadler, rămas fără lest, ca urmare a staționării prea mult timp în aer, fu târât de vânt peste oraşul Boston şi izbit de hornurile caselor; Sadler căzu şi muri! Coking coborî cu o paraşută convexă pe care o credea perfecționată; Coking căzu şi muri! Ei bine, iubesc aceste victime ale propriilor lor imprudențe şi voi muri ca dânşii! Mai sus! Mai sus!

Toate fantomele acestei necrologii îmi trecură pe dinaintea ochilor! Aerul rarefiat şi razele soarelui grăbeau dilatarea gazului şi balonul urca mereu! Încercai să deschid maşinal supapa, dar necunoscutul tăie coarda la câteva picioare deasupra capului meu… Eram pierdut!

— Ați văzut-o căzând pe doamna Blanchard? îmi zise el. Eu am văzut-o, eu! Da, eu! Eram la Tivoli, în 6 iulie 1819. Doamna Blanchard se înălță cu un balon mic, pentru a economisi cheltuielile pentru gaz, şi fu deci obligată să-l umfle complet. Gazul ieşea prin partea inferioară, lăsând în urma sa o dâră de hidrogen. Ea dusese cu sine, suspendată sub nacelă cu o sârmă, un fel de roată de artificii pe care trebuia s-o aprindă.

Repetase această experiență de câteva ori. În ziua aceea mai luă cu dânsa o mică paraşută de care se afla legat un artificiu terminat cu un glob, care aprins arunca scântei de argint. Trebuia să lanseze paraşuta după ce aprindea capătul artificiului cu un aprinzător construit în acest scop. Doamna Blanchard se înălță. Noaptea era întunecoasă, în momentul când voi să aprindă artificiul, făcu imprudența să treacă aprinzătorul pe sub coloana de hidrogen care ieşea din balon. Aveam ochii ațintiți spre ea. Deodată, o lumină neaşteptată luci în întuneric. Am crezut că e o surpriză făcută de îndemânatica aeronaută. Sclipirea crescu, dispăru deodată, apoi reapăru în vârful balonului sub forma unui imens jet de gaz aprins. Această lumină sinistră se proiectă pe bulevard şi pe tot cartierul Montmartre. Atunci o văzui pe nefericită sculându-se, încercând de două ori să comprime apendicele balonului pentru a stinge focul, apoi aşezându-se în nacelă şi căutând să manevreze coborârea, căci încă nu cădea. Gazul arse câteva minute. Balonul devenea din ce în ce mai mic, cobora mereu, dar nu se prăbuşea! Vântul, suflând de la nord-vest, îl împinse înapoi deasupra Parisului. Pe atunci, în jurul casei cu nr. 16 din strada Provence, se aflau grădini imense. Aeronauta putea să cadă fără a fi în pericol. Dar fatalitate! Balonul şi nacela cad pe acoperişul casei! Izbitura fu uşoară. «Ajutor!» strigă nefericita. Tocmai atunci am ajuns pe stradă. Nacela alunecă pe acoperiş şi întâlni o scoabă de fier. Din cauza opririi bruşte, doamna Blanchard fu azvârlită din nacelă şi aruncată pe trotuar. Doamna Blanchard muri pe loc!

Aceste povestiri mă făceau să încremenesc de groază. Necunoscutul era în picioare cu capul gol, cu părul zbârlit şi ochii rătăciți.

Nu mai puteam avea nicio iluzie! Înțelesesem în sfârşit groaznicul adevăr! Aveam de-a face cu un nebun!

El aruncă restul de lest şi furăm ridicați la cel puțin

9000 de metri înălţime! Sângele îmi ţâşnea pe nas şi pe gură!

— Ce poate fi mai frumos decât martirii ştiinţei! exclamă atunci dementul. Ei devin sfinţi pentru posteritate!

Nu mai auzeam deloc. Nebunul se uită în jurul lui şi îngenunche strigându-mi în ureche:

— Şi catastrofa lui Zambecarri aţi văzut-o? Ascultaţi! La 7 octombrie 1804, cerul părea să se lumineze. Ploaia şi vântul nu încetaseră să bată în zilele precedente, dar ascensiunea anunţată de Zambecarri nu putea fi amânată. Adversarii se şi apucaseră să râdă de el. Trebuia să facă ascensiunea cu orice preţ pentru a salva de batjocura publicului atât ştiinţa cât şi pe sine. Era la Bologna. Nimeni nu-l ajută la umplerea balonului.

Se ridică la miezul nopţii împreună cu Andreoli şi Grossetti. Balonul urcă încet, căci fusese găurit de ploaie şi gazul ţâşnea afară. Cei trei călători curajoşi nu puteau observa starea barometrului decât cu ajutorul unei slabe lanterne. Zambecarri nu luase nimic în gură de 24 de ore. Grosetti era şi el nemâncat.

«Prieteni, zise Zambecarri, mi-e frig şi sunt epuizat. Voi muri!»

Şi căzu leşinat în galerie. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu Grosetti. Singur Andreoli rămase în picioare. După mari sforţări, reuşi să-l scoată pe Zambecarri din starea sa de amorţire.

«Ce e nou? Unde mergem? De unde bate vântul? Cât e ceasul?»

«E ora două.»

«Unde e busola?»

«Răsturnată!»

«Dumnezeule! Fitilul lanternei se stinge.» «Nu poate să ardă în acest aer rarefiat», zise Andreoli. Luna nu se ivise încă pe cer şi atmosfera era cufundată într-o beznă înfiorătoare.

«Mi-e frig, mi-e frig! Andreoli, ce e de făcut?»

Nefericiţii coborâră încet printr-un strat de nori albicioşi.

«Linişte, spuse Andreoli. Auzi?»

«Ce să aud?» răspunse Zambecarri.

«Un zgomot ciudat!»

«Te înşeli!»

«Nu!»

Închipuiţi-vi-i pe aceşti călători ascultând în mijlocul nopţii o larmă de neînţeles! Se vor izbi oare de un turn? Vor fi azvârliţi pe acoperişuri? «Auzi? S-ar zice că e vuietul mării!» «Imposibil!» «E mugetul valurilor!» «Adevărat!» «Fă lumină! Lumină!»

După vreo cinci încercări zadarnice, Andreoli reuşi. Era ora trei. Zgomotul puternic al valurilor se auzea desluşit. Atinseseră aproape suprafaţa mării!

«Suntem pierduţi!» strigă Zambecarri şi apucă un sac mare cu lest.

«Ajutor!» chemă Andreoli.

Nacela se afla în voia apei care le acoperi pieptul.

«Să aruncăm în mare instrumentele, hainele şi banii!»

Aeronauţii se dezbrăcară complet. Balonul uşurat se ridică cu o iuţeală nemaipomenită. Zambecarri începu să vomite violent. Grossetti suferea mari pierderi de sânge. Nenorociţii nu puteau vorbi căci li se tăia respiraţia. Frigul se abătu asupra lor şi la un moment dat fură acoperiţi de un strat de gheaţă. Luna li se păru roşie ca sângele.

După ce balonul parcurse vreo jumătate de oră regiunile înalte ale atmosferei, el recăzu în mare. Era ora patru dimineaţa.

Naufragiaţii erau pe jumătate în apă şi balonul, ca o pânză, îi târî pe mare timp de câteva ore.

Când se făcu ziuă, se găsiră în dreptul oraşului Pesaro, la patru mile de coastă. Erau gata să ajungă la ţărm, când un vânt puternic îi aruncă din nou în larg.

Erau pierduți! Bărcile înspăimântate fugeau din calea lor! Din fericire, un navigator mai priceput se apropie de balon şi-i ridică la bord, apoi îi debarcă la Ferrada.

Călătorie cumplită, nu-i aşa? Dar Zambecarri era un om energic şi curajos. Abia restabilit după atâtea suferințe, reluă ascensiunile. În timpul uneia din ele se izbi de un copac, lichidul din lampa de spirt se răspândi pe hainele sale; el fu cuprins de flăcări şi balonul începea să se aprindă, când reuşi să coboare pe jumătate ars.

În fine, la 21 septembrie 1812, făcu o nouă ascensiune la Bologna. Balonul se agăță de un copac şi lampa sa luă din nou foc. Zambecarri căzu şi fu ucis! Şi în fața unor asemenea fapte să mai ezităm? Nu! Cu cât vom urca mai sus, cu atât moartea va fi mai glorioasă!

Balonul, complet uşurat de toate obiectele ce le conținea, urcă târându-ne la o înălțime pe care n-o mai putea aprecia! Aerostatul vibra în atmosferă. Cel mai mic zgomot făcea să se cutremure bolțile cereşti. Globul pământesc, singurul lucru care îmi izbi privirea în această imensitate, părea să dispară şi, deasupra noastră, înălțimile cerului înstelat se pierdeau în întunecimi profunde!

Văzui individul ridicându-se în picioare în fața mea!

— Iată că a sosit ceasul! îmi zise el. Trebuie să murim! Suntem respinşi de oameni! Ei ne dispreţuiesc. Să-i strivim!

— Fie-ți milă! am spus.

— Să tăiem frânghiile! Această nacelă să fie abandonată în spațiu! Forța de atracție îi va schimba direcția şi vom ajunge în Soare!

Desperarea îmi dădu puteri. Mă aruncai asupra nebunului şi avu loc o luptă groaznică, corp la corp. Dar am fost trântit pe jos şi, în timp ce mă apăsa cu genunchiul, dementul începu să taie frânghiile care susțineau nacela.

— Una! numără el.

— Dumnezeule!

— Două!... Trei...

Am făcut un efort supraomenesc, m-am ridicat şi l-am împins cât colo.

— Patru!... zise el.

Nacela căzu, dar m-am agăţat în mod instinctiv de frânghii şi am urcat până la împletitura plasei care îmbrăca balonul. Nebunul dispăru în spaţiu.

Balonul urcă la o înălţime uriaşă! Se auzi un pârâit îngrozitor! Gazul prea dilatat rupsese învelişul. Am închis ochii...

Câteva minute mai târziu, o căldură umedă mă aduse în simţiri. Eram în mijlocul stihiilor dezlănţuite. Balonul se învârtea cu o viteză teribilă. Gonit de vânt, făcea o sută de leghe pe oră în cursa sa orizontală şi fulgerele se încrucişau în jurul lui.

Totuşi, căderea nu era prea rapidă. Când am deschis ochii, am zărit pământul. Eram la două mile departe de mare şi uraganul mă împingea cu putere, când o izbitură neaşteptată mă făcu să dau drumul plasei. Mâinile mele se deschiseră, o frânghie îmi alunecă repede între degete şi mă trezii pe pământ!

Era odgonul ancorei, care, atârnând până la sol, se prinsese într-o crăpătură şi balonul meu, uşurat pentru ultima oară, zbura ca să se piardă dincolo de mare.

Când mi-am revenit, eram culcat în casa unui ţăran din Harderwick, un orăşel din Gueldre, la 15 leghe de Amsterdam, situat pe ţărmurile lacului Zuyderzee.

O minune îmi salvase viaţa, dar călătoria mea nu fusese, datorită unui nebun, decât un şir de imprudenţe pe care nu le putusem evita!

Fie ca această teribilă povestire să fie de învăţătură celor ce mă citesc, dar să nu-i descurajeze pe exploratorii căilor văzduhului!

Nebunul dispăru în spaţiu

O IARNĂ PRINTRE GHEŢARI

I

Pavilionul negru

Preotul vechii biserici din Dunkerque se deştepta la ora 5, în ziua de 12 mai 18… pentru a ţine, după obiceiul său, prima slujbă, la care veneau câţiva pescari credincioşi.

Îmbrăcat în veşmintele sacerdotale, tocmai se îndrepta spre altar, când un om intră în sacristie, vesel şi temător în acelaşi timp. Era un marinar de vreo 60 de ani, dar încă voinic şi puternic, cu o faţă cinstită şi plină de bunătate.

— Părinte, strigă el, opriţi-vă, vă rog!

— Ce te-a apucat aşa de dimineaţă, Jean Cornbutte? îi spuse preotul.

— Ce m-a apucat? În orice caz, o mare dorinţă să vă îmbrăţişez.

— Ei bine, după terminarea slujbei la care vei lua parte…

— Slujba! răspunse râzând bătrânul marinar. Credeţi că veţi ţine acum slujba şi că eu vă voi lăsa?

— Şi de ce n-aş ţine slujba? întrebă preotul. Lămureşte-mă! Clopotul a bătut a treia oară.

— Dacă a bătut sau nu, zise Jean Cornbutte, va mai bate de câteva ori azi, părinte, căci mi-aţi promis că veţi sfinţi cu propriile dumneavoastră mâini căsătoria fiului meu Louis şi a nepoatei mele Marie!

— A sosit deci! exclamă vesel preotul.

— Nu, dar va sosi peste puţin timp, răspunse Cornbutte, frecându-şi mâinile. Observatorul de coastă a

semnalat, la răsăritul soarelui, bricul nostru pe care l-ați botezat chiar dumneavoastră cu frumosul nume de *Tânăra vitează*.

— Te felicit din toată inima, dragul meu Cornbutte, zise preotul. N-am uitat de înțelegerea noastră. Vicarul mă va înlocui şi mă voi pune la dispoziția scumpului tău fiu la sosirea sa.

— Şi vă promit că nu vă va reține mult timp! răspunse marinarul. Strigările au fost făcute chiar de dumneavoastră şi nu veți mai avea decât să-l iertați de păcatele ce se pot săvârşi între cer şi apă, în mările Nordului. Straşnică idee am avut ca nunta să aibă loc chiar în ziua sosirii, astfel încât fiul meu Louis să meargă direct la biserică, imediat ce va părăsi bricul!

— Atunci du-te şi orânduieşte totul cum trebuie, Cornbutte!

— Alerg, părinte. Pe curând!

Marinarul se întoarse, mărind pasul, la locuința sa, situată pe cheiul portului comercial şi de unde se putea vedea Marea Nordului, lucru de care era foarte mândru.

Jean Cornbutte strânsese ceva avere în viața sa. După ce comandase multă vreme vasele unui bogat armator din Havre, se stabili în oraşul său natal, unde construi pe cont propriu bricul *Tânăra vitează*. Mai multe călătorii făcute în Nord îi reuşiră şi vasul găsea totdeauna prilejul să vândă la prețuri bune încărcătura lui de lemn, fier şi gudron. Jean Cornbutte predase apoi comanda vasului fiului său Louis, un vrednic marinar de treizeci de ani, care, după spusele tuturor căpitanilor de vase comerciale, era cel mai curajos matelot din Dunkerque.

Louis Carnbutte plecase lăsând în urmă pe draga lui Marie, nepoata tatălui său, care găsea tare lungi zilele absenței sale. Marie abia împlinise douăzeci de ani. Era o frumoasă flamandă, având ceva sânge olandez în vine. Mama ei, pe patul de moarte, o încredințase pe Marie

fratelui său Jean Cornbutte. Vrednicul marinar o iubea ca pe propria-i fiică şi vedea în căsătoria ei cu fiul său o adevărată şi durabilă sursă de fericire.

Sosirea bricului, zărit în largul canalelor dintre stânci, punea capăt unei importante operaţiuni comerciale de la care Jean Cornbutte aştepta un mare câştig. Tânăra vitează, plecată de trei luni, revenea din ultima sa escală de la Bodoë, de pe coasta occidentală a Norvegiei, şi parcursese repede drumul.

Întorcându-se acasă, Jean Cornbutte găsi toată lumea în plină forfoteală. Marie, cu chipul strălucitor de bucurie, se îmbrăcase cu rochia de mireasă.

— Numai să nu sosească bricul înaintea noastră! zise ea.

— Grăbeşte-te, drăguţo, răspunse Jean Cornbutte, căci vântul bate de la nord şi *Tânăra vitează* merge repede când vine dinspre larg.

— I-ai vestit pe prietenii noştri, unchiule? întrebă Marie.

— Da, i-am înştiinţat.

— Şi pe notar, şi pe preot?

— Fii liniştită! Numai tu poţi fi aceea care să ne facă să aşteptăm!

În acest moment intră cumătrul Clerbaut.

— Ei bine, bătrâne Cornbutte, ai noroc! Vasul tău soseşte tocmai în momentul când guvernul pune la licitaţie marile furnituri de lemn pentru marină.

— Ce mă interesează pe mine? răspunse Jean Cornbutte. E vorba doar de treburile guvernului!

— Sigur că da, domnule Clerbaut, zise Marie, acum nu ne gândim decât la un singur lucru: întoarcerea lui Louis.

— Nu zic ba... răspunse cumătrul. Dar şi furniturile astea...

— Şi vă poftim la nuntă... replică Jean Cornbutte, care-l întrerupse pe negustor şi-i strânse mâna aproape

să i-o frângă.

— Aceste furnituri de lemn...

— Împreună cu prietenii noştri de pe uscat şi de pe mare, Clerbaut. I-am anunțat până acum pe toți şi voi invita şi întreg echipajul bricului.

— Şi vom merge să-l aşteptăm pe dig? întrebă Marie.

— Cred şi eu, răspunse Jean Cornbutte. Vom defila toți, doi câte doi, cu muzica în frunte!

Invitații lui Jean Cornbutte sosiră fără întârziere. Cu toate că era atât de devreme, niciunul nu lipsea la apel. Toți îl felicitară care mai de care pe marinarul nostru pe care-l iubeau din toată inima.

Marie, îngenuncheată, preschimbă rugăciunile de până atunci în mulțumiri. Ea intră apoi în sala comună, frumoasă şi gătită, şi fu sărutată pe obraz de toate nevestele, iar bărbații îi strânseră cu putere mâinile. Apoi Jean Cornbutte dădu semnalul de plecare.

Era un spectacol neobişnuit să vezi această veselă ceată îndreptându-se spre mare în zorii zilei. Vestea sosirii bricului se răspândise în port şi multe capete cu scufia de noapte bine trasă peste urechi apărură la ferestre şi la porțile întredeschise ale caselor.

Din ambele părți se auziră sincere felicitări şi urări de bine.

Nuntaşii ajunseră la dig însoțiți de un cor de laude şi binecuvântări. Se făcuse vreme frumoasă şi soarele părea că ia parte la veselia generală. Un vânticel de la nord mâna valurile înspumate şi câteva şalupe de pescari, la ieşirea dintre estacade, brăzdau una lângă alta marea cu dârele lor repezi.

Cele două diguri ale Dunkerque-ului, care prelungesc cheiul, înaintează departe în mare. Nuntaşii, ocupând toată lărgimea digului de nord, ajunseră în curând la o căsuță situată la capătul lui, unde se afla postul de supraveghere al portului şi se putea urmări mişcarea vaselor.

Bricul lui Jean Cornbutte se desluşea din ce în ce mai bine. Vântul se întețea şi *Tânăra vitează* străbătea repede marea, cu toate pânzele desfăşurate. Veselia trebuia să domnească pe bord ca şi pe uscat. Jean Cornbutte, cu luneta în mână, răspundea cu voioşie la întrebările prietenilor.

— Iată frumosul meu bric, exclamă el, curat şi bine întreținut, ca şi cum ar pleca din rada Dunkerque. Nicio avarie! Niciun odgon mai puțin!

— Îl zăriți pe căpitan, fiul dumneavoastră? fu întrebat.

— Nu, nu încă. Îşi vede de treburi.

— De ce nu înalță pavilionul? întrebă Clerbaut.

— Nu ştiu, prietene, dar, fără îndoială, este o pricină.

— Dă-mi luneta, unchiule, zise Marie smulgându-i-o din mână, vreau să fiu prima care îl zăreşte.

— Dar este fiul meu, domnişoară!

— E fiul dumitale de treizeci de ani, răspunse râzând fata, şi n-au trecut decât doi ani de când este logodnicul meu!

Tânăra vitează se vedea acum în întregime. Echipajul se pregătea să intre în port. Pânzele de sus fuseseră strânse. Se puteau recunoaşte marinarii care îşi ocupau locurile pentru acostare. Dar nici Marie, nici Jean Cornbutte nu putură încă saluta, fluturând din mână, pe căpitanul vasului.

— Pe legea mea, iată-l pe secundul André Vasling! exclamă Clerbaut.

— Uite-l pe Fidèle Misonne, dulgherul, spuse unul dintre cei de față.

— Şi pe prietenul nostru Penellan! zise un altul, care îi făcea semne marinarului cu acest nume.

Tânăra vitează se apropie la numai trei cabluri de port, când un pavilion negru se ridică la picul brigantinei. Era doliu la bord!

Un fior de groază trecu prin toate sufletele şi prin inima tinerei logodnice.

Bricul sosea trist în port şi o tăcere de gheaţă domnea pe puntea lui. În curând el va fi depăşit capătul digului. Marie, Jean Cornbutte şi toţi prietenii alergară la cheiul unde trebuia să acosteze şi într-o secundă se şi aflară pe bord.

— Unde este fiul meu? zise Jean Cornbutte, care nu putu să scoată decât aceste cuvinte.

Marinarii bricului, cu capul descoperit, îi arătară pavilionul de doliu.

Marie scoase un strigăt de desperare şi căzu în braţele bătrânului Cornbutte.

André Vasling adusese în port bricul *Tânăra vitează*, dar Louis Cornbutte, logodnicul Mariei, nu mai era pe bord.

II

Planul lui Jean Cornbutte

De îndată ce fata părăsi bricul, încredinţată îngrijirilor unor prieteni apropiaţi, secundul André Vasling povesti lui Jean Cornbutte groaznica întâmplare care-l împiedica să-şi revadă fiul şi pe care jurnalul de bord o relata în felul următor:

În dreptul Maelströmului, la 26 aprilie, vasul se pusese la adăpost în timpul unei mari furtuni, când se zăriră semnalele desperate pe care le făcea o goeletă în bătaia vântului. Această goeletă, cu catargul smuls, era împinsă fără pânze către vâltoare. Căpitanul Louis Cornbutte, văzând că vasul se îndreaptă fără doar şi poate spre pieire, hotărî să ajungă la bordul lui. Cu toate stăruinţele echipajului de a nu se duce, el coborî cu marinarul Cortrois şi cârmaciul Pierre Nouquet în şalupa care la

ordinul lui fusese lansată la apă. Echipajul îi urmări cum se depărtau, până când dispărură în mijlocul ceței. Se lăsă noaptea. Marea devenea din ce în ce mai furioasă. Bricul «Tânăra vitează», *târât de curenți, risca să fie înghițit de Maelström. Fu atunci nevoie să se depărteze. Mai târziu cutreieră în zadar câteva zile locul sinistrului; nu mai găsi nici şalupa bricului, nici goeletă, nici pe căpitanul Louis cu cei doi marinari. André Vasling adună atunci echipajul, luă comanda vasului şi se îndreptă spre Dunkerque.*

Jean Cornbutte, după ce citi această seacă relatare, notată ca o simplă întâmplare de bord, plânse îndelung şi dacă mai avu vreo alinare, era că fiul său a murit vrând să salveze viața altora. Apoi nefericitul tată părăsi bricul, a cărui vedere n-o mai putea îndura, şi se întoarse desperat acasă.

Trista ştire se răspândi imediat în tot Dunkerque-ul. Numeroşi prieteni ai bătrânului marinar veniră să-i exprime viile şi sincerele lor condoleanțe. Apoi, marinarii de pe *Tânăra vitează* dădură amănunte cât mai complete ale acestei întâmplări, iar André Vasling trebui să-i povestească Mariei, cu toate detaliile, sacrificiul logodnicului ei.

Jean Cornbutte, după ce plânse, stătu să chibzuiască şi, a doua zi după sosirea bricului, văzându-l pe André Vasling intrând, îi zise:

— Eşti sigur, André, că fiul meu a pierit?

— Din păcate, da, domnule Jean! răspunse André Vasling.

— Şi ai făcut toate cercetările necesare pentru a-l regăsi?

— Toate, fără nicio discuție, domnule Cornbutte! Dar, din nefericire, este sigur că el şi cei doi marinari au fost înghițiți de vârtejul Maelströmului.

— Ți-ar plăcea, Andre, să păstrezi gradul de

comandant secund al vasului?

— Acest lucru depinde de cine va fi căpitan, domnule Cornbutte.

— Căpitanul voi fi eu, André, răspunse bătrânul marinar. Voi grăbi descărcarea vasului şi voi alege echipajul pentru a pleca să-mi caut fiul!

— Fiul dumneavoastră este mort! răspunse stăruitor André Vasling.

— E posibil, André, răspunse cam răstit Jean Cornbutte, dar tot aşa de posibil este să fi scăpat. Voi cerceta toate porturile Norvegiei, unde a putut fi împins de curenți, şi, când voi avea siguranța de a nu-l mai putea revedea niciodată, numai atunci voi reveni să mor pe aceste meleaguri!

André Vasling, înțelegând că această hotărâre este nestrămutată, nu mai insistă şi se retrase.

Jean Cornbutte o înştiință imediat pe nepoata sa de acest plan şi văzu strălucind în ochii ei, printre lacrimi, câteva raze de speranță. Fata încă nu se gândise că moartea logodnicului ei ar putea fi problematică; dar în clipa când această nouă nădejde îi pătrunse în suflet, începu să creadă fără nicio îndoială că Louis trăieşte.

Bătrânul marinar decise ca *Tânăra vitează* să plece imediat. Bricul, bine construit, nu avea nevoie de nicio reparație. Jean Cornbutte îi anunță pe marinarii vechi că, dacă doresc să se îmbarce din nou, nu se va schimba nimic în alcătuirea echipajului. Numai el îl va înlocui pe fiul său la conducerea vasului. Niciunul din vechii tovarăşi ai lui Louis Cornbutte nu lipsi la această chemare. Erau printre ei marinari curajoşi ca Alain Turquiette, dulgherul Fidèle Misonne, Breton Penellan, care-l înlocuia pe Pierre Nouquet în calitate de cârmaci al vasului, apoi Gradlin, Aupic, Gervique, de asemenea mateloți îndrăzneți şi încercați.

Jean Cornbutte îi propuse din nou lui André Vasling să-şi reia locul la bord. Secundul vasului era un bun

pilot, care dăduse dovadă de multă dibăcie la readucerea în port a bricului. Totuşi, nu se ştie de ce, André Vasling ezită şi ceru timp să se gândească.

— Cum vrei, André Vasling, răspunse Cornbutte. Aminteşte-ți numai că, dacă te-nvoieşti, vei fi binevenit în mijlocul nostru.

Jean Cornbutte avea în Breton Penellan un om devotat, care fusese mult timp tovarăşul său de călătorii. Micuța Marie petrecuse altădată multe seri lungi de iarnă în grija cârmaciului, când acesta rămânea pe uscat. El îi purta o prietenie părintească, iar tânăra fată avea pentru dânsul o dragoste filială. Penellan grăbi din răsputeri pregătirile de plecare a vasului, cu atât mai mult cu cât, după părerea lui, André Vasling nu făcuse poate toate cercetările posibile pentru regăsirea naufragiaților, cu toate că avusese oarecum o scuză pentru acest lucru, din cauza răspunderii ce îi revenea în calitate de căpitan al bricului.

Nici opt zile nu trecuseră şi *Tânăra vitează* era gata s-o pornească pe mare. În locul mărfurilor pe care le transporta de obicei, vasul fu aprovizionat cu carne sărată, pesmeți, butoaie cu faină, cartofi, carne de porc, vin, rachiu, cafea, ceai şi tutun.

Plecarea fu fixată pentru 22 mai. Cu o seară înainte, André Vasling, care încă nu dăduse niciun răspuns lui Jean Cornbutte, se îndreptă către locuința acestuia. Era încă nehotărât, nu ştia ce să facă.

Jean Cornbutte nu era acasă, cu toate că uşa locuinței sale era deschisă. André Vasling pătrunse în odaia mare, vecină cu camera fetei de unde zgomotul unei discuții animate îi ajunse la ureche. Ascultă cu atenție şi recunoscu vocea lui Penellan şi a Mariei.

Fără îndoială, discuția dura de mai multă vreme, căci fata părea că opune o hotărâre de nezdruncinat la observațiile marinarului breton.

— Ce vârstă are unchiul Cornbutte? zise Marie.

— Vreo şaizeci, răspunse Penellan.

— Ei bine, nu va înfrunta dânsul toate primejdiile pentru a-şi regăsi fiul?

— Căpitanul nostru este încă un om voinic, replică marinarul. Are un trup falnic ca un stejar şi muşchi tari ca oțelul. Aşa că nu mă sperie deloc că vrea să plece din nou pe mare!

— Bunul meu Penellan, spuse Marie, eşti tare când iubeşti! De altfel, am încredere în ajutorul providenței. Mă înțelegi şi mă vei ajuta!

— Nu, răspunse Penellan. E cu neputință, Marie! Cine ştie pe unde putem rătăci şi ce nenorociri vom avea de suferit! Câți oameni viguroşi nu şi-au lăsat viața pe mările acelea!

— Penellan, reluă fata, cu noi nu vor fi nici mai mulți, nici mai puțini şi dacă mă refuzi, voi crede că nu mă iubeşti!

André Vasling înțelese hotărârea fetei. Reflectă un moment şi apoi se decise.

— Jean Cornbutte, zise el bătrânului marinar care tocmai intra, sunt de-al vostru. Cauzele care m-au împiedicat să mă îmbarc nu mai există şi puteți să vă bizuiți pe devotamentul meu.

— Nu m-am îndoit niciodată de tine, André Vasling, răspunse Jean Cornbutte strângându-i mâna. Marie, copilul meu! strigă el cu voce tare.

Marie şi Penellan apărură imediat.

— Vom porni mâine în zori când marea e joasă, zise bătrânul marinar. Sărmana mea Marie, e ultima seară pe care o petrecem împreună!

— Unchiule! exclamă Marie, căzând în brațele lui Jean Cornbutte.

— Marie, cu ajutorul Cerului, îți voi readuce logodnicul!

— Da, îl vom regăsi pe Louis! adăugă André Vasling.

— Veniți deci cu noi? întrebă repede Penellan.

— Da, Penellan, André Vasling va fi secundul meu, răspunse Jean Cornbutte.

— Hm, da! făcu bretonul cu un aer ciudat.

— Şi sfaturile sale ne vor fi utile, căci e îndemânatic şi întreprinzător.

— Dar dumneavoastră, căpitane, ne veți întrece pe toți, căci aveți încă tot atâta vigoare pe câtă pricepere.

— Ei bine, prieteni, pe mâine. Întâlnirea la bord şi luați ultimele măsuri. La revedere, André, la revedere, Penellan!

Secundul şi marinarul plecară împreună. Jean Cornbutte şi Marie rămaseră singuri. Multe lacrimi au curs în acea seară tristă. Jean Cornbutte, văzând-o pe Marie atât de desperată, hotărî să grăbească despărțirea, părăsind a doua zi locuința fără să-şi ia rămas bun. Astfel că în timpul serii el îi dădu ultima sărutare şi se sculă la trei dimineața.

Plecarea aceasta îi atrăsese pe estacadă pe toți prietenii bătrânului marinar. Preotul, care trebuia să oficieze căsătoria Mariei cu Louis, veni să dea o ultimă binecuvântare vasului. Strângeri puternice de mână fură schimbate în tăcere şi Jean Cornbutte urcă pe bord.

Echipajul era complet. André Vasling dădu ultimele ordine. Pânzele fură ridicate şi bricul se depărta cu repeziciune, ajutat de un vânt favorabil de nord-vest.

Unde pleca acest vas? El urma calea periculoasă pe care s-au pierdut atâția naufragiați! Nu avea o destinație precisă! Trebuia să se aştepte la toate primejdiile şi să ştie să le înfrunte fără şovăire!

III

O licărire de speranță

În această epocă a anului, timpul era favorabil şi echipajul putea să spere că va ajunge repede la locul naufragiului.

Planul lui Jean Cornbutte izvora firesc din datele existente. Trebuia să facă o escală în insulele Feroë, unde vânturile Nordului puteau să-i fi mânat pe naufragiați; apoi, dacă se vor fi convins că nu fuseseră aduşi în niciun port din acele ținuturi, trebuia să înceapă cercetările dincolo de Marea Nordului, să exploreze toată coasta occidentală a Norvegiei până la Bodoë, locul cel mai apropiat de naufragiu, şi să plece chiar mai departe dacă va fi nevoie.

André Vasling credea, contrar părerii căpitanului, că trebuiau explorate mai curând coastele Islandei; dar Penellan atrase atenția că în timpul catastrofei furtuna venea din vest; se putea deci spera că naufragiații nu fuseseră târâți spre vârtejul Maelström şi că au fost aruncați pe litoralul norvegian.

Se hotărî prin urmare să se meargă pe lângă coastă, cât mai aproape posibil, pentru a recunoaşte eventual pe-acolo vreo urmă a trecerii celor căutați.

A doua zi după pornire, Jean Cornbutte, cu capul plecat peste o hartă, era adâncit în gândurile sale, când o mânuță i se aşeză pe umăr şi o voce dulce îi şopti la ureche:

— Țin-te bine, unchiule!

Se întoarse şi rămase uluit. Marie îl cuprinse în brațe.

— Marie, fata mea, pe bord! exclamă el.

— Femeia are dreptul să-şi caute bărbatul, când tatăl se îmbarcă să-şi salveze fiul!

— Nefericită Marie! Cum vei suporta truda noastră? Ştii că prezența ta ne poate stingheri cercetările?

— Nu, unchiule, căci sunt puternică!

— Cine ştie unde vom fi nevoiți să mergem. Marie! Uită-te la această hartă! Ne apropiem de ținuturi atât de primejdioase chiar şi pentru noi marinarii, căliți în

înfruntările cu marea! Şi tu, o copilă slabă!

— Dar, unchiule, mă trag dintr-o familie de marinari! De mică aud povestindu-se despre lupte şi furtuni! Sunt alături de tine şi de vechiul meu prieten Penellan!

— Penellan! El te-a ascuns pe bord?

— Da, unchiule, dar numai când a văzut că eram decisă s-o fac şi fără ajutorul lui!

— Penellan! strigă Jean Cornbutte.

Penellan intră.

— Penellan, ce-ai făcut rămâne bun făcut, dar aminteşte-ţi că eşti răspunzător de viaţa Mariei!

— Fiţi liniştit, căpitane, răspunse Penellan. Mititica are putere şi curaj şi va fi pentru noi un înger păzitor. Şi apoi, căpitane, cunoaşteţi crezul meu: tot răul e spre bine.

Fata fu instalată într-o cabină pe care marinarii o pregătiră pentru dânsa în câteva minute şi pe care o făcură cât mai plăcută cu putinţă.

Opt zile mai târziu, *Tânăra vitează* se opri la Feroë; dar cercetările cele mai minuţioase rămaseră fără rezultat. Niciun naufragiat şi nicio urmă de vas nu fuseseră descoperite pe coastă. Chiar ştirea despre acest eveniment era cu totul necunoscută. Bricul îşi reluă deci călătoria, după zece zile de răgaz, pe la 10 iunie. Marea era prielnică, vânturile destul de tari. Vasul fu repede împins spre coastele Norvegiei, pe care le cercetă fără rezultate mai bune. Jean Cornbutte se hotărî să pornească spre Bodoë.

Poate va afla acolo numele goeletei naufragiate în ajutorul căreia săriseră Louis Cornbutte şi cei doi mateloţi ai săi. La 30 iunie bricul aruncă ancora în acest port. Acolo autorităţile îi predară lui Jean Cornbutte o sticlă găsită pe mal, în care se afla un document întocmit astfel:

La 26 aprilie, la bordul vasului «Frooern». După ce am

fost abordați de șalupa de pe «Tânăra vitează», suntem împinși de curenți către ghețuri! Cerul să ne ocrotească!...

Primul gând al lui Jean Cornbutte fu să mulțumească provindenței. Se credea pe urmele fiului său! Această *Frooern* era o goeletă norvegiană de care nu se mai știa nimic, dar care în mod evident fusese târâtă spre nord.

Nu mai trebuia pierdută nicio zi. Tânăra vitează fu pregătită să poată înfrunta primejdiile mărilor polare. Fidèle Misonne, dulgherul, cercetă cu multă grijă vasul și se convinse că, având o construcție solidă, va putea rezista la izbiturile sloiurilor de gheață.

Datorită lui Penellan, care mai luase și înainte parte la pescuitul balenelor în mările arctice, încărcară cuverturi de lână, haine îmblănite, numeroși mocasini din piele de focă și lemnul necesar la fabricarea săniilor care trebuiau să străbată câmpiile de gheață. Fu mărită într-o mare proporție aprovizionarea cu spirt și cărbuni, căci era posibil să fie obligați să ierneze undeva pe coasta groenlandeză. Fu cumpărată la un preț foarte scump și cu mare greutate o anumită cantitate de lămâi, care serveau la prevenirea și vindecarea scorbutului, această boală teribilă care decimează echipajele în ținuturile înghețate.

Proviziile de carne sărată, pesmeți, rachiu, din care, prevăzători, luară mult mai multe, începură să umple o parte a calei bricului, căci magazia de alimente nu era destul de încăpătoare. Încărcară și o mare cantitate de pemmican – carne uscată după o rețetă indiană, care concentrează foarte multe elemente nutritive într-un volum mic.

După ordinele date de Jean Cornbutte, luară și fierăstraie pentru tăierea ghețurilor, căngi și pene cu care ghețurile tăiate să fie îndepărtate. Căpitanul își propuse să procure pe coasta groenlandeză câinii de care va fi nevoie pentru trasul săniilor.

Tot echipajul luă parte la aceste pregătiri şi desfăşură o muncă foarte intensă. Marinarii Aupic, Gervique şi Gradlin urmau cu multă atenție sfaturile cârmaciului Penellan, care le spuse să nu se obişnuiască de pe acum cu hainele de lână, deşi temperatura devenise joasă la aceste latitudini de deasupra cercului polar.

Penellan urmărea, fără să zică nimic, cele mai neînsemnate fapte ale lui André Vasling. Acest om, olandez de origine, venise nu se ştie de unde şi, bun marinar, făcuse două călătorii la bordul vasului *Tânăra vitează*. Penellan nu-i putea aduce încă nicio vină, decât doar că se învârtea prea mult în jurul Mariei, dar îl supraveghea îndeaproape.

Grație activității echipajului, bricul fu gata la 16 iulie, cincisprezece zile după sosirea la Bodoë. Era tocmai epoca favorabilă pentru a încerca explorarea mărilor arctice. Dezghețul începuse de două luni şi puteau fi întreprinse cercetări mai spre nord. Tânăra vitează plecă la drum şi se îndreptă spre capul Brewster, situat pe coasta orientală a Groenlandei, la 70 de grade latitudine.

IV

Pe canaluri

La 23 iulie, o sclipire deasupra mării anunța primele bancuri de gheață care, ieşind atunci din strâmtoarea Davis, se îndreptau spre ocean. Din acest moment se recomandă oamenilor de cart să fie foarte atenți, căci exista pericolul ca vasul să se ciocnească de aceste mase enorme.

Echipajul fu împărțit în două carturi: primul era compus din Fidèle Misonne, Gradlin şi Gervique; al doilea din André Vasling, Aupic şi Penellan. Ele se

schimbau la fiecare două ore, căci pe frigul din aceste regiuni glaciale puterea omului scade la jumătate. Cu toate că *Tânăra vitează* nu era decât la 63 grade latitudine, termometrul arăta 9 grade sub zero.

Ploi şi ninsori abundente cădeau destul de des. În timpul înseninărilor, când vântul nu bătea prea tare. Marie rămânea pe punte şi ochii i se obişnuiau cu decorul sălbatic al mărilor polare.

În ziua de 1 august se plimba pe pupa şi stătea de vorbă cu unchiul ei, André Vasling şi Penellan. *Tânăra vitează* intra tocmai atunci într-un canal larg de trei mile, de-a lungul căruia şiruri lungi de sloiuri de gheață coborau repede spre sud.

— Când vom zări uscatul? întrebă fata.

— În trei sau patru zile cel târziu, răspunse Jean Cornbutte.

— Dar vom găsi noi oare urme indicând trecerea sărmanului meu Louis?

— Poate, draga mea, dar mă tem că suntem încă destul de departe de sfârşitul călătoriei noastre. Este de presupus că *Frooern* a fost împins mult mai spre nord!

— Foarte probabil, adăugă Vasling, căci vijelia care ne-a depărtat de vasul norvegian a durat trei zile, şi la trei zile un vas străbate destulă cale, mai ales când este avariat şi nu poate rezista vântului!

— Să-mi fie cu iertare, domnule Vasling, ripostă Penellan, dar totul s-a întâmplat în luna aprilie, când încă nu începuse dezghețul şi deci *Frooern* trebuie să fi fost oprit imediat de ghețuri...

— Şi desigur sfărâmat în mii de bucăți, răspunse secundul, căci echipajul nu mai putea să-l manevreze.

— Dar aceste întinderi de gheață, răspunse Penellan, îi ofereau un mijloc uşor de a ajunge pe uscat, care nu putea să fie prea departe.

— Să sperăm! zise Jean Cornbutte, întrerupând discuția care se repeta zilnic între secund şi cârmaci.

Cred că vom vedea în curând uscatul.

— Iată-l! exclamă Marie. Priviți munții aceia!

— Nu, copila mea, răspunse Jean Cornbutte. Aceia sunt munți de gheață, primii pe care-i întâlnim. Ne-ar strivi ca pe nişte cioburi de sticlă dacă ne-ar prinde între ei. Penellan şi Vasling, fiți atenți la manevra vasului.

Aceste mase plutitoare, din care mai mult de cincizeci apărură atunci la orizont, se apropiau încetul cu încetul de bric. Penellan trecu la cârmă, iar Jean Cornbutte se urcă pe vergile pânzei de sus pentru a arăta drumul.

Spre seară, bricul plutea printre stâncile mişcătoare de gheață, ale căror izbituri sunt fatale. Trebuia să treci prin această flotă de munți, căci cel mai prudent era să înaintezi. O altă dificultate se adăuga acestor primejdii: nu puteai să stabileşti direcția vasului, căci toate punctele înconjurătoare se deplasau neîncetat şi nu ofereau niciun reper. Întunericul crescu odată cu ceața. Marie coborî în cabină şi, la ordinul căpitanului, cei opt oameni din echipaj trebuiră să rămână pe punte. Erau înarmați cu prăjini lungi terminate cu vârfuri de fier, pentru a feri vasul de izbitura ghețurilor.

Tânăra vitează intră acum într-un canal atât de îngust, încât deseori extremitățile vergilor de la catarge fură atinse de munții de gheață în derivă. A fost nevoie chiar să se orienteze altfel vela mare, slăbind parâmele. Din fericire, această măsură nu modifică viteza bricului, căci vântul nu bătea decât în pânzele de sus şi acestea erau suficiente să-l facă să înainteze repede. Având o cocă îngustă, el se avânta în văile pe care le umpleau trombele de ploaie, în timp ce ghețarii se izbeau între ei cu pârâituri groaznice.

Jean Cornbutte coborî pe punte. Privirile sale nu puteau străpunge întunericul înconjurător. Fură nevoiți să strânga pânzele de sus, căci vasul era amenințat să se atingă de ghețari şi în acest caz ar fi fost pierdut.

«Blestemată călătorie!» mormăia André Vasling în

mijlocul mateloților din față care, cu căngile în mâini, evitau izbiturile mai periculoase.

— Dacă scăpăm cu viață, o să aprindem o frumoasă candelă la Notre Dame des Glaces! răspunse Aupic.

— Cine ştie câți munți plutitori mai avem de întâlnit! adăugă secundul.

— Şi cine poate şti ce vom găsi în spatele lor! reluă matelotul.

— Nu mai vorbi atâta, guralivule, se răsti Gervique, şi vezi-ți de treabă pe punte. După ce vom trece de această regiune, vei avea destul timp să mormăi. Uită-te la cangea ta!

În acest moment, un bloc enorm de gheață pătrunse în canalul îngust prin care trecea *Tânăra vitează*, veni drept în față şi părea cu neputință de ocolit, căci închidea toată lărgimea canalului şi bricul nu avea nicio posibilitate să cotească sau să-şi schimbe direcția.

— Poți ține direcția? întrebă Cornbutte pe Penellan.

— Nu, căpitane! Vasul nu mai poate fi condus!

— Ohe, băieți, strigă căpitanul către echipaj, nu vă fie teamă şi împingeți cu căngile voastre spre a feri vasul!

Blocul avea şaizeci de picioare înălțime şi dacă izbea bricul, l-ar fi sfărâmat. A fost un moment de groază de nedescris şi echipajul alergă spre pupa, părăsindu-şi posturile în pofida ordinelor căpitanului.

Dar când acest bloc se aflã numai la o jumătate de cablu distanță de *Tânăra vitează*, se auzi un zgomot surd şi o adevărată trombă de apă căzu pe prova, care urcă în aceeaşi clipă pe creasta unui val enorm.

Toți marinarii scoaseră un strigăt de groază, dar când privirile lor se îndreptară înainte, blocul dispăruse, canalul era liber şi dincolo se vedea o imensă întindere de apă, luminată de ultimele licăriri ale zilei, făcând posibilă o navigație uşoară.

— Totul este cum nu se poate mai bine! exclamă Penellan. Să înălțăm gabierele şi focurile.

Se produsese un fenomen foarte obişnuit în aceste regiuni. Când masele plutitoare se desfac unele de celelalte în timpul dezgheţului, ele plutesc într-un echilibru perfect; dar când ajung în ocean unde apa este relativ mai caldă, bazele lor se fărâmiţează, se topesc încetul cu încetul şi procesul de dezintegrare este ajutat de izbirea cu alte sloiuri. Vine deci momentul când centrul de gravitate al acestor mase se deplasează şi atunci ele se răstoarnă. Numai că dacă această răsturnare a blocului de gheaţă s-ar fi întâmplat cu două minute mai târziu, el s-ar fi prăbuşit peste bric şi l-ar fi distrus în cădere.

V

Insula Liverpool

Bricul plutea acum pe o mare aproape în întregime liberă. Numai în depărtare, o lumină albicioasă, nemişcată de data aceasta, indica prezenţa unor câmpuri neclintite. Jean Corbutte se îndrepta tot timpul către capul Brewster şi se apropia acum de regiuni unde temperatura este extrem de scăzută, căci razele soarelui nu mai ajung decât foarte slab din cauza căderii lor oblice.

La 3 august, bricul se găsi în prezenţa unor gheţuri imobile şi unite între ele. Canalele aveau deseori o lărgime de numai un cablu şi *Tânăra vitează* era obligată să facă mii de ocoluri, ajungând de multe ori cu vântul în faţă.

Penellan avea o grijă părintească faţă de Marie şi, cu tot frigul, o obligă să petreacă pe punte 2 – 3 ore pe zi, căci mişcarea devenea absolut necesară pentru sănătate.

De altfel curajul Mariei nu slăbea deloc. Cuvintele ei

îmbărbătau chiar pe mateloții bricului şi toți aveau pentru dânsa o adevărată adorație. André Vasling se arăta mai curtenitor ca niciodată şi căuta toate ocaziile pentru a putea să-i vorbească; dar fata, având parcă o presimțire, nu-i accepta serviciile decât cu o anumită răceală. Se înțelege de la sine că obiectul discuțiilor lui André Vasling era mai mult viitorul decât prezentul şi că el nu ascundea puținele probabilități de a-i salva pe naufragiați. Avea convingerea că pieirea lor era un fapt împlinit şi că fata trebuia să încredințeze mâinilor altuia grija existenței sale.

Totuşi Marie nu înțelesese încă planurile lui André Vasling, căci, spre marea decepție a acestuia, discuțiile nu puteau fi prea lungi. Penellan găsea totdeauna un motiv să intervină şi să spulbere efectul spuselor lui André Vasling prin cuvinte pline de speranță.

Marie nu stătea degeaba. După sfaturile cârmaciului, ea îşi pregăti haine de iarnă şi trebui să-şi schimbe cu totul felul de a se îmbrăca. Croiala veşmintelor femeieşti nu se mai potrivea la aceste latitudini friguroase. Îşi confecționă deci un fel de pantalon îmblănit, genunchiere din piele de focă, iar fustele ei strâmte erau scurte până la jumătatea gambei, pentru a nu veni în atingere cu stratul de zăpadă care iarna va acoperi câmpiile de gheață. O manta de blană cu glugă, bine strânsă în talie, trebuia să-i ferească de ger partea de sus a corpului.

În timpul pauzelor de lucru, oamenii din echipaj îşi confecționară şi ei o îmbrăcăminte care putea să-i păzească de frig. Îşi făcură cizme înalte din piele de focă, care să le permită să străbată fără grijă zăpezile în timpul explorărilor. În felul acesta munciră tot timpul cât durã navigația pe canale.

André Vasling, bun vânător, doborî de mai multe ori păsări acvatice, care în stoluri nenumărate zburau în jurul vasului. Unele din ele furnizară echipajului o masă

excelentă care-i mai scutea de carne sărată.

În fine, bricul, după mii de ocoluri, ajunse în dreptul capului Brewster. O şalupă fu lansată la apă. Jean Cornbutte şi Penellan ajunseră pe coastă, care însă era cu desăvârşire pustie.

Imediat bricul se îndreptă spre insula Liverpool, descoperită în 1821 de căpitanul Scoresby, şi echipajul scoase strigăte de bucurie văzându-i pe băştinaşi cum alergau pe plajă să-i întâmpine. Putură să comunice de îndată, grație câtorva cuvinte din limba lor, cunoscute de Penellan, şi câtorva fraze uzuale, pe care la rândul lor le învățaseră de la oamenii de pe balenierele care frecventaseră aceste regiuni.

Aceşti groenlandezi erau mici şi îndesați; înălțimea lor nu întrecea patru picioare şi zece degete, aveau culoarea pielii roşiatică, fața rotundă şi fruntea îngustă, părul lins şi negru le cădea pe spate; dinții le erau stricați, şi păreau atinşi de acel fel de lepră care bântuie la triburile ce se hrănesc numai cu peşte.

În schimbul unor bucăți de fier şi de aramă de care sunt extrem de dornici, sărmanii oameni aduceau blănuri de urs, piei de morsă, de câine de mare, de lup de mare, adică piei de animale cunoscute în genere sub numele de foci. Jean Cornbutte obținu la un preț foarte ieftin aceste obiecte, care aveau pentru el o atât de mare valoare.

Căpitanul dădu să înțeleagă băştinaşilor că era în căutarea unui vas naufragiat şi-i întrebă dacă nu ştiau ceva despre el. Unul din ei desenă imediat pe zăpadă un soi de vapor, indicând că o navă de acest fel fusese târâtă spre nord acum trei luni; el arătă că dezghețul şi ruperea câmpurilor de gheață i-a împiedicat să încerce să-l descopere – şi în adevăr pirogile lor foarte uşoare, pe care le conduceau cu nişte vâsle scurte, nu puteau rezista pe mare în asemenea condițiuni.

Aceste şitiri, deşi incomplete, sădiră din nou speranța

în inimile marinarilor şi Jean Cornbutte nu mai întâmpină greutăți să-i ducă mai departe pe marea polară.

Înainte de a părăsi insula Liverpool, căpitanul cumpără un atelaj de şase câini eschimoşi, care se obişnuiră repede la bord. Vasul ridică ancora în dimineața de 10 august şi pe un vânt puternic se avântă pe canalele Nordului.

Era tocmai anotimpul celor mai lungi zile ale anului, astfel că la aceste latitudini înalte soarele, care nu mai apunea, atingea cele mai de sus puncte ale rotirilor sale deasupra orizontului.

Lipsa totală a nopților nu era totuşi resimțită atât de puternic, căci ceața, ploaia şi zăpada învăluiau câteodată vasul în întuneric. Jean Cornbutte, decis să înainteze cât mai mult cu putință, începu să ia măsuri de igienă. Coridorul de pe punte fu închis complet şi în fiecare dimineață se făcea curent pentru primenirea aerului. Se instalară sobe şi se puseră în aşa fel burlanele încât să dea căldură cât mai mare. Oamenii fură sfătuiți să nu poarte decât o cămaşă de lână peste cea de bumbac şi să-şi încheie cu grijă cazaca de piele. Focurile nu fuseseră încă aprinse, pentru a se economisi rezervele de lemne şi de cărbuni în vederea marilor geruri.

Băuturile calde, cum erau ceaiul şi cafeaua, se distribuiau marinarilor în fiecare dimineață şi seară şi, cum era necesar ca oamenii să se hrănească cu carne, se începu vânatul rațelor şi lişițelor care se găseau în mare număr în aceste regiuni.

Jean Cornbutte instală de asemenea în vârful catargului mare un «cuib de ciori», care era un soi de butoi fără capac, în care să stea permanent un om însărcinat să cerceteze câmpurile de gheață.

Două zile după ce de pe bric nu se mai zărea insula Liverpool, temperatura se răci deodată sub influența unui vânt uscat. Se arătau semnele sosirii iernii. Tânăra

vitează nu mai avea niciun minut de pierdut, căci în curând calea îi va fi închisă definitiv. Bricul înainta pe canalele libere, care aveau pe marginile lor câmpuri de gheață cu o grosime de aproape 30 de picioare.

În dimineața zilei de 3 septembrie, *Tânăra vitează* ajunse în dreptul golfului Gaël-Hamkes. Bătea un vânt cumplit, iar uscatul se găsea la 30 de mile distanță. Pentru prima oară bricul se opri în fața unui banc de gheață care nu-i mai oferea nicio trecere şi care avea cel puțin o milă lățime. Trebuiră deci să întrebuințeze ferăstraiele pentru a tăia gheața. Penellan, Aupic, Gradlin şi Turquiette au fost trimişi afară să lucreze la tăiatul gheții. Tăieturile trebuiau făcute în aşa fel, încât curentul apei să poată duce sloiurile desprinse de banc. Tot echipajul reunit munci mai mult de douăzeci de ore pentru această treabă. Oamenii lucrau pe gheață cu mare greutate; deseori erau obligați să stea în apă până la brâu şi hainele lor din piele de focă nu-i mai fereau destul de umezeală.

De altfel, la latitudinile acestea înalte, orice muncă excesivă este urmată de o mare oboseală, căci începi să-ți pierzi uşor respirația şi omul cel mai robust este obligat să se oprească foarte des.

În fine, navigația deveni liberă şi bricul fu tras dincolo de bancul care-l reținuse atâta timp.

VI

Cutremur pe întinderile de gheață

Câteva zile în şir *Tânăra vitează* avu de luptat cu foarte mari greutăți. Echipajul sta aproape tot timpul cu ferăstrăul în mână şi oamenii fură chiar siliți să întrebuințeze praful de puşcă pentru a sfărâma enormele

blocuri de gheață care le tăiau drumul.

La 12 septembrie marea nu mai era decât o întindere solidă fără ieşire, fără canale, şi blocase vasul în aşa fel încât nu putea nici să înainteze şi nici să dea înapoi. Temperatura se menținea în medie la mai puțin de 16 grade sub zero.

Momentul iernatului sosise, deci, şi anotimpul rece venise, cu suferințele şi primejdiile sale. Tânăra vitează se găsea în acel moment la aproximativ 21 de grade longitudine vestică şi 76 de grade latitudine nordică, la intrarea golfului Gaël-Hamkes.

Jean Cornbutte făcu primele pregătiri de iernat. Se ocupă mai întâi să găsească un liman a cărui aşezare să ferească vasul de vânturi şi de dezgheț. Uscatul, care trebuia să fie la vreo zece mile spre vest, putea, singur, să-i ofere adăposturi sigure. Luă aşadar hotărârea să le caute.

La 12 septembrie, porni însoțit de André Vasling, de Penellan şi de doi marinari – Gradlin şi Turquiette. Fiecare luă provizii pentru două zile – căci probabil cercetarea n-avea să dureze mai mult – şi piei de bivol pe care urmau să doarmă.

Zăpada se aşternuse în cantitate mare şi suprafața ei, nefiind încă înghețată, le provocă o mare întârziere. Se afundau în neaua moale până la brâu şi nu puteau să înainteze decât cu mare prudență, pentru a nu cădea în crevase. Penellan, care mergea în frunte, cerceta atent cu bastonul ghintuit fiecare depresiune a solului.

Pe la orele şase seara ceața începu să se îngroaşe şi mica ceată trebui să se oprească. Penellan căută un bloc de gheață care să-i apere de vânt şi după ce mâncară puțin, cu regretul de a nu putea avea o băutură caldă, întinseră pe zăpadă pieile de bivol, se înveliră, se strânseră istoviți unul în altul şi adormiră.

A doua zi dimineață Jean Cornbutte şi tovarăşii săi erau acoperiți de un strat de zăpadă de mai mult de un

picior grosime. Din fericire, pieile lor perfect impermeabile îi feriseră şi pătura de nea îi ajutase chiar să-şi păstreze propria căldură împiedicând-o să răzbată afară.

Jean Cornbutte dădu imediat semnalul de plecare şi spre prânz el şi tovarăşii săi zăriră în fine coasta pe care la început o desluşiră cu greutate. Blocuri înalte de gheață, tăiate perpendicular, se înălțau pe mal şi ridicături diferite, de toate formele şi mărimile, reproduceau în mare fenomenul cristalizării. Mii de păsări acvatice îşi luară zborul la apropierea marinarilor şi focile întinse pe gheață se aruncară repede în apă.

— Pe legea mea! zise Penellan, nu vom duce lipsă nici de blănuri şi nici de vânat!

— Se pare că aceste animale, răspunse Jean Cornbutte, au mai întâlnit oameni, căci în regiuni cu totul nelocuite n-ar fi atât de sălbatice.

— Numai groenlandezii vin prin aceste locuri, zise Andre Vasling.

— Totuşi nu văd nicio urmă a trecerii lor, nici cel mai mic semn de bivuac, nici cel mai mic bordei! răspunse Penellan, în timp ce urca pe o culme mai înaltă. Ei, căpitane! exclamă el. Vino aici! Zăresc o limbă de pământ care ne va feri binişor de vânturile din nord-est.

— Pe aici, copii, zise Jean Cornbutte.

Tovarăşii lui îl urmară şi toți îl ajunseră curând pe Penellan. Marinarul spusese adevărul. O limbă de pământ, destul de ridicată, înainta în mare ca un cap şi apoi, îndoindu-se spre coastă, forma un mic golf adânc de cel mult o milă. Câteva sloiuri de gheață, sfărâmându-se de acest promontoriu, pluteau în mijlocul golfului şi marea, ferită de vânturile mai reci, nu înghețase încă complet.

Acest loc era minunat pentru iernat. Rămânea numai să aducă aici bricul. Dar Jean Cornbutte observă că întinderea de gheață înconjurătoare era foarte groasă şi

părea foarte dificil să poți tăia un canal prin care să conduci vasul.

Trebuia deci găsit un alt adăpost, dar în zadar Jean Cornbutte căută spre nord. Coasta rămânea dreaptă şi abruptă pe o mare porțiune, şi dincolo de capul peninsulei se găsea direct expusă vântului din est. Acest lucru îl descumpăni pe căpitan, cu atât mai mult cu cât André Vasling arătă cu argumente de netăgăduit cât stăteau de prost. Până şi lui Penellan îi veni greu să-şi închipuie, cu tot optimismul său, că în aceste condiții totul e-n perfectă ordine.

Bricul nu mai avu deci norocul să găsească alt loc de iernat pe partea meridională a coastei. Ca urmare, trebuiau să se întoarcă, şi încă fără nicio clipă de şovăială. Mica ceată reluă aşadar drumul spre vas şi merse repede, căci hrana începea să le lipsească. Jean Cornbutte căută tot timpul drumului vreun canal practicabil, sau cel puțin o crăpătură care să permită să se sape un canal pe întinderea de gheață, dar totul fu zadarnic.

Spre seară, marinarii ajunseră la blocul de gheață unde rămăseseră în cursul nopții trecute. Nu ninsese în cursul zilei şi putură să mai recunoască pe gheață urmele trupurilor lor. Totul era deci pregătit de culcare, astfel încât se întinseră pe pieile lor de bivol.

Penellan, foarte supărat de insuccesul cercetărilor, dormea destul de prost, când, într-un moment de insomnie, atenția sa fu atrasă de un zgomot surd. Ciuli urechea şi uruitul i se păru atât de straniu, că îl trezi, dându-i cu cotul, pe Jean Cornbutte.

— Ce se-ntâmplă? întrebă acesta, căruia, ca unui adevărat marinar, odată cu trupul i se deşteptă şi mintea.

— Ascultă, căpitane! răspunse Penellan. Zgomotul creştea şi se auzea din ce în ce mai tare.

— Nu poate fi tunetul la o latitudine atât de înaltă, zise

Cornbutte sculându-se în picioare.

— Cred mai curând că avem de-a face cu o haită de urşi albi, răspunse Penellan.

— Drace! Dar încă n-am întâlnit urşi până acum.

— Ceva mai devreme sau mai târziu, răspunse Penellan, trebuie să ne pomenim cu ei. Să ne pregătim deci să-i primim cum se cuvine.

Penellan, cu puşca în mână, urcă sprinten pe blocul care-i adăpostea. Bezna şi timpul noros îl împiedicară să vadă ceva; dar un fapt nou îl făcu să înțeleagă că zgomotul nu venea din împrejurimi. Jean Cornbutte se apropie de el şi observară amândoi cu groază că acest vuiet înăbuşit, a cărui intensitate îi trezi şi pe ceilalți, izbucneşte de sub picioarele lor.

Îi amenința o primejdie de altă natură.

La zgomotul care semăna mai curând cu tunetul, se adăuga o mişcare pronunțată de legănare a câmpului de gheață. Mai mulți marinari îşi pierdură echilibrul şi căzură.

— Atenție! strigă Penellan.

— Da! răspunseră oamenii.

— Turquiette! Gradlin! Unde sunteți?

— Iată-mă! răspunse Turquiette, scuturând zăpada care-l acoperea.

— Pe aici, Vasling! strigă Cornbutte către secund. Şi Gradlin?

— Prezent, căpitane!... Dar suntem pierduți! strigă Gradlin îngrozit.

— Nu! spuse Penellan. Suntem poate salvați!

Abia rostise aceste cuvinte, când se auzi un trosnet înspăimântător. Câmpul de gheață se fărâmiță în întregime şi marinarii trebuiră să se agațe de blocul care se clătina lângă ei. În pofida vorbelor cârmaciului, se găseau într-o situație extrem de primejdioasă, căci avea loc un cutremur. Sloiurile începură să se mişte, «ridicaseră ancora», cum spun marinarii. Acest cutremur

dură aproape două minute şi era de temut ca gheața să crape chiar sub picioarele nefericiților mateloți! Astfel aşteptară să se facă ziuă, într-o stare de spaimă neîntreruptă, căci nu puteau face niciun pas fără riscul de a pieri, şi rămaseră întinşi pe jos pentru a nu fi înghițiți de adâncurile apelor.

La primele licrăriri ale zilei, o privelişte cu totul nouă se oferi ochilor lor. Vasta câmpie netedă din ajun era acum sfărâmată în bucăți şi valurile, din cauza mişcării seismice submarine, spărseseră stratul gros de gheață care le acoperea. Un singur gând îl frământa pe Jean Cornbutte: ce se întâmplase cu bricul său.

— Sărmanul meu vas! exclamă el. Trebuie să fi pierit!

O neagră desperare se aşternu pe chipul tovarăşilor săi. Pierderea vasului însemna inevitabil moartea lor apropiată.

— Curaj, prieteni, reluă Penellan, cutremurul din noaptea asta ne-a deschis un drum prin câmpul de gheață, care ne va îngădui să aducem bricul în golful pentru iernat! Şi iată că nu mă înşel! *Tânăra vitează* s-a apropiat de noi cu o milă!

Toți se repeziră înainte şi în chip atât de neprevăzător, încât Turquiette alunecă într-o crăpătură şi ar fi pierit cu siguranță dacă Jean Cornbutte nu l-ar fi apucat de glugă. Scăpă astfel numai cu o baie cam rece.

În adevăr, bricul plutea în bătaia vântului la două mile depărtare. După eforturi mari, micul grup ajunse la el. Bricul era în stare bună, dar cârma, pe care nu se gândiseră s-o demonteze, fusese ruptă de ghețuri.

VII

Pregătiri pentru iernat

Penellan, ca de obicei, avusese dreptate. Totul se sfârşise cu bine şi acest cutremur al întinderii de gheaţă deschisese vasului un drum practicabil până la golf. Marinarii nu mai trebuiau decât să dirijeze sloiurile pe curenţi prielnici pentru a-şi croi o cale.

În ziua de 19 septembrie, bricul a fost în sfârşit adus la două cabluri distanţă de pământ. În golful de iernat, şi ancorat într-un loc bun. Chiar de-a doua zi gheaţa se formă în jurul carcasei sale şi în puţin timp deveni destul de tare spre a suporta greutatea unui om, astfel că se putu stabili legătura cu uscatul.

După obiceiul navigatorilor arctici, toată aparatura vasului rămase aşa cum se găsea; pânzele fură strânse cu grijă pe vergi şi învelite în apărătoarea lor şi butoiul de observaţie rămase la locul lui, pentru a se putea scruta împrejurimile şi eventual pentru a atrage atenţia asupra vasului.

Soarele abia se mai ridica deasupra orizontului. De la solstiţiul din iunie, rotirile pe care le făcea deveniseră din ce în ce mai joase şi în curând el avea să dispară cu totul.

Echipajul se grăbi să-şi termine pregătirile. Penellan conducea lucrările. Gheaţa se îngroşă în jurul vasului şi era de temut ca presiunea ce o exercita să nu devină primejdioasă; dar Penellan aşteptă ca sloiurile plutitoare să se prindă între ele ajungând la un strat de 20 de picioare; el dispuse atunci tăierea piezişă a gheţii în jurul navei, în aşa fel încât să ia forma vasului; aşezat ca într-o albie, bricul nu avea să se mai teamă de presiunea gheţurilor care nu se mai puteau mişca.

Marinarii ridicară apoi de-a lungul marginii din jurul vasului şi până la bastingaje un zid de cinci-şase metri grosime, care se întări ca o stâncă. Acest înveliş nu permitea căldurii din interior să iasă afară. O pânză de cort, acoperită de piei şi închisă ermetic, fu întinsă deasupra punţii şi formă un loc de plimbare pentru echipaj.

Se construi de asemenea pe uscat o magazie din zăpadă, unde se îngrămădiră toate obiectele care nu erau absolut necesare pe vas. Pereții cabinelor fură demontați, în aşa fel ca toate să alcătuiască o singura sală dintr-un capăt în celălalt al vasului. Această cameră unică era astfel mai uşor de încălzit, căci se găseau mai puține colțuri care să prindă gheață şi umezeală. Era şi mai uşor să fie bine aerisită, cu ajutorul unor mâneci de pânză care se deschideau în afară.

Fiecare muncea fără răgaz la aceste lucrări, aşa că la 25 septembrie ele fură în întregime terminate. André Vasling se dovedi destul de îndemânatic la diversele amenajări. El se arătă mai ales deosebit de atent față de Marie şi dacă aceasta, îndreptându-şi toate gândurile spre sărmanul ei Louis, nu băgă de seamă, Jean Cornbutte înțelese însă despre ce era vorba. El vorbi cu Penellan şi îşi aminti de mai multe împrejurări grăitoare pentru intențiile secundului. André Vasling o iubea pe Marie şi avea de gând s-o ceară de soție unchiului ei de îndată ce nu va mai exista nicio îndoială asupra morții naufragiaților; se vor întoarce atunci la Dunkerque şi lui André Vasling îi surâdea să se poată căsători cu o fată frumoasă şi bogată, cea care avea să fie unica moştenitoare a lui Jean Cornbutte.

Numai că, în nerăbdarea lui, André Vasling era adeseori lipsit de abilitate; de mai multe ori declarase că cercetările pentru găsirea naufragiaților sunt inutile şi deseori Penellan îşi făcea o plăcere din a-i sublinia orice indiciu nou, menit să-i dezmintă părerea. Aşa că secundul nu-l suferea pe cârmaci, care-i răspundea cu aceeaşi monedă.

Acestuia din urmă nu-i era teamă decât de un singur lucru, ca André Vasling să nu semene vrajbă în sânul echipajului, şi-l sfătui pe Jean Cornbutte să nu-i răspundă decât evaziv la intențiile lui în privința fetei. Când se sfârşiră pregătirile de iernat, căpitanul luă

diverse măsuri pentru sănătatea echipajului. În fiecare dimineață oamenii trebuiau să aerisească locuința şi să şteargă cu multă grijă pereții interiori pentru a înlătura umiditatea din timpul nopții. Ei primeau dimineața şi seara ceai sau cafea fierbinte, care sunt cele mai bune întăritoare contra frigului; apoi fură împărțiți în grupe de vânători, care, pe cât posibil, să procure zilnic hrană proaspătă pentru echipaj.

Fiecare trebuia să facă exerciții fizice cotidiene, pentru a nu se expune fără puțină mişcare temperaturii de afară, căci pe un frig de 30 de grade sub zero se putea întâmpla ca o parte a corpului să înghețe pe loc. În acest caz trebuia fricționată cu zăpadă, singurul mijloc care o putea salva.

Penellan recomandă stăruitor spălatul cu apă rece în fiecare dimineață. Trebuia să ai un anumit curaj să-ți cufunzi mâinile şi fața în zăpadă adusă şi topită. Dar Penellan dădu el însuşi exemplul şi Marie nu fu ultima care să-l imite.

Jean Cornbutte nu uită nici de lecturi şi îmbărbătări, căci se cerea ca în inimi să nu se strecoare cu niciun preț desperarea sau plictiseala. Nimic nu e mai primejdios la aceste latitudini.

Cerul totdeauna întunecat umplea sufletul de mâhnire. Zăpada mare, spulberată de vânturi, sporea stările de depresiune. Soarele avea să dispară în curând. Dacă norii nu s-ar fi îngrămădit deasupra capului, navigatorii s-ar fi putut bucura de lumina lunii, care devenea adevăratul soare în timpul lungilor nopți de la Pol; dar, datorită vânturilor de vest, zăpada cădea fără încetare. În fiecare dimineață trebuiau curățate căile de acces şi tăiate din nou scări în gheață, care să permită oamenilor să coboare de pe vas. Odată scările scobite, se arunca peste ele puțină apă şi se întăreau imediat.

Penellan mai făcu o groapă în gheață, nu departe de vas. În fiecare dimineață se sfărâma crusta de deasupra

şi apoi, de la o anumită adâncime, se scotea o apă mai puțin rece decât cea de la suprafață. Toate aceste pregătiri durară aproape trei săptămâni. Apoi se gândiră să facă noi cercetări pentru găsirea naufragiaților. Vasul era țintuit pentru şapte luni şi numai dezghețul putea să-i deschidă un nou drum printre sloiuri. Trebuiau deci să profite de această imobilitate forțată, pentru a urma explorările către nord.

VIII

Planuri de explorare

La 9 octombrie Jean Cornbutte ținu sfat pentru a stabili planul acestor operațiuni. În scopul de a mări zelul şi curajul fiecăruia, el chemă la adunare întreg echipajul şi, cu harta în mână, expuse în mod clar situația în care se aflau.

Coasta orientală a Groenlandei se întinde perpendicular spre nord. Descoperirile navigatorilor au arătat limita exacta a acestor regiuni. În spațiul de 500 de leghe care separă Groenlanda de Spitzberg, nu fusese încă descoperit niciun fel de uscat. O singură insulă, insula Shannon, se găsea la vreo sută de mile în nordul golfului Gaël-Hamkes, unde *Tânăra vitează* urma să ierneze.

Deci vasul norvegian, după toate probabilitățile, fusese împins în această direcție. Presupunând că el n-a putut să ajungă până la insula Shannon, Louis Cornbutte şi naufragiații ar fi trebuit să caute aici adăpost pe durata iernii.

Această opinie avu precădere cu toată opoziția lui André Vasling şi se luă hotărârea ca explorările să se îndrepte în direcția insulei Shannon. Pregătirile începură

imediat. Cumpăraseră pe coasta Norvegiei o sanie făcută după modelul eschimoşilor, construită din scânduri curbate în faţă şi în spate, care putea să alunece pe zăpadă şi pe gheaţă. Avea douăsprezece picioare lungime pe patru lăţime şi putea la nevoie să care provizii pentru mai multe săptămâni. Fidèle Misonne o făcu numaidecât să meargă, lucrând la ea în magazia de zăpadă unde îşi avea sculele. Pentru prima oară se instala o sobă în această magazie, căci fără ea orice muncă ar fi fost imposibilă. Burlanul sobei ieşea printr-o gaură făcută în gheaţă într-unul din pereţii laterali, dar se ivi o greutate: căldura burlanului topea încetul cu încetul gheaţa în locul unde atingea deschizătura, care se mărea necontenit. Jean Cornbutte se gândi să înconjoare această parte a burlanului cu o pânză metalică având proprietatea să împiedice căldura să treacă. Încercarea reuşi foarte bine.

În timp ce Misonne lucra la sanie, Penallan, ajutat de Marie, pregătiră hainele necesare pentru călătorie. Din fericire cizmele din piele de focă erau în număr foarte mare. Jean Cornbutte şi André Vasling se ocupară de provizii; aleseră un butoiaş cu spirt, destinat să încălzească un reşou portativ; luară cantităţi suficiente de ceai şi cafea; o lădiţă cu biscuiţi, două sute de livre de pemmican şi câteva ploşti cu rachiu completară partea alimentară. Vânatul trebuia să le procure zilnic hrană proaspătă. O anumită cantitate de praf de puşcă fu pusă în mai multe săculeţe. Aşezară busola, sextantul şi luneta la adăpost de hurducături.

La 11 octombrie soarele nu se mai arătă la orizont. O lampă ardea în permanenţă în sala echipajului. Nu mai era timp de pierdut, trebuiau să înceapă imediat explorările şi iată de ce:

În luna ianuarie frigul avea să devină atât de mare, încât nu va mai fi posibil să pui piciorul afară decât cu riscul vieţii. Două luni, cel puţin, echipajul va fi

condamnat să rămână închis pe vas, apoi va veni dezgheţul şi se va prelungi până în perioada când nava va trebui să părăsească gheţurile. Dezgheţul va împiedica orice explorare. Pe de altă parte, dacă Louis Cornbutte şi tovarăşii săi se mai aflau în viaţă, era cu neputinţă să mai reziste asprimii unei ierni arctice. Aşadar, sau îi puteau salva înainte pe naufragiaţi, sau orice speranţă era pierdută.

André Vasling o ştia mai bine decât oricare altul. De aceea el hotărî să facă numeroase greutăţi acestei expediţii.

Pregătirile călătoriei se terminară la 20 octombrie. Se puse problema de a alege oamenii care aveau să plece. Fata nu trebuia să rămână fără protecţia lui Jean Cornbutte sau a lui Penellan. Dar niciunul, nici celălalt nu puteau lipsi de la această expediţie.

Întrebarea era însă dacă Marie va putea suporta oboselile unei asemenea călătorii. Până acuma trecuse prin încercări grele fără să sufere prea mult, căci era o adevărată fiică de marinar, obişnuită din copilărie cu viaţa aspră de pe mare. De aceea Penellan nu se speria s-o vadă în mijlocul acestei clime groaznice, luptând contra primejdiilor mărilor polare.

Se hotărî deci, după lungi discuţii, ca fata să însoţească expediţia. I se va rezerva la nevoie un loc pe sanie, peste care se va construi un mic adăpost de lemn. Cât despre Marie, i se îndeplinise dorinţa, căci nu i-ar fi plăcut deloc să fie departe de cei doi ocrotitori ai ei.

Expediţia fu alcătuită din: Marie, Jean Cornbutte, Penellan, André Vasling, Aupic şi Fidèle Misonne. Alain Turquiette rămase să păzească bricul pe care se mai găseau Gervique şi Gradlin. Luară şi alte diverse provizii, căci Jean Cornbutte, pentru a putea face explorări cât mai departe posibil, hotărâse să lase depozite la distanţă de 7 zile de marş, pe întregul parcurs.

Când sania fu gata de drum, o încărcară şi apoi o

acoperiră cu piei de bivol. Toate împreună aveau o greutate de vreo şapte sute de livre, pe care un atelaj de cinci câini putea s-o tragă uşor pe gheață.

La 22 octombrie, după prevederile căpitanului, temperatura se schimbă brusc. Cerul se însenină, stelele străluceau cu o lumină deosebit de vie şi luna se ivi deasupra orizontului, pentru a nu mai apune timp de cincisprezece zile. Termometrul coborâse la 25 de grade sub zero.

Plecarea fu fixată pentru a doua zi.

IX

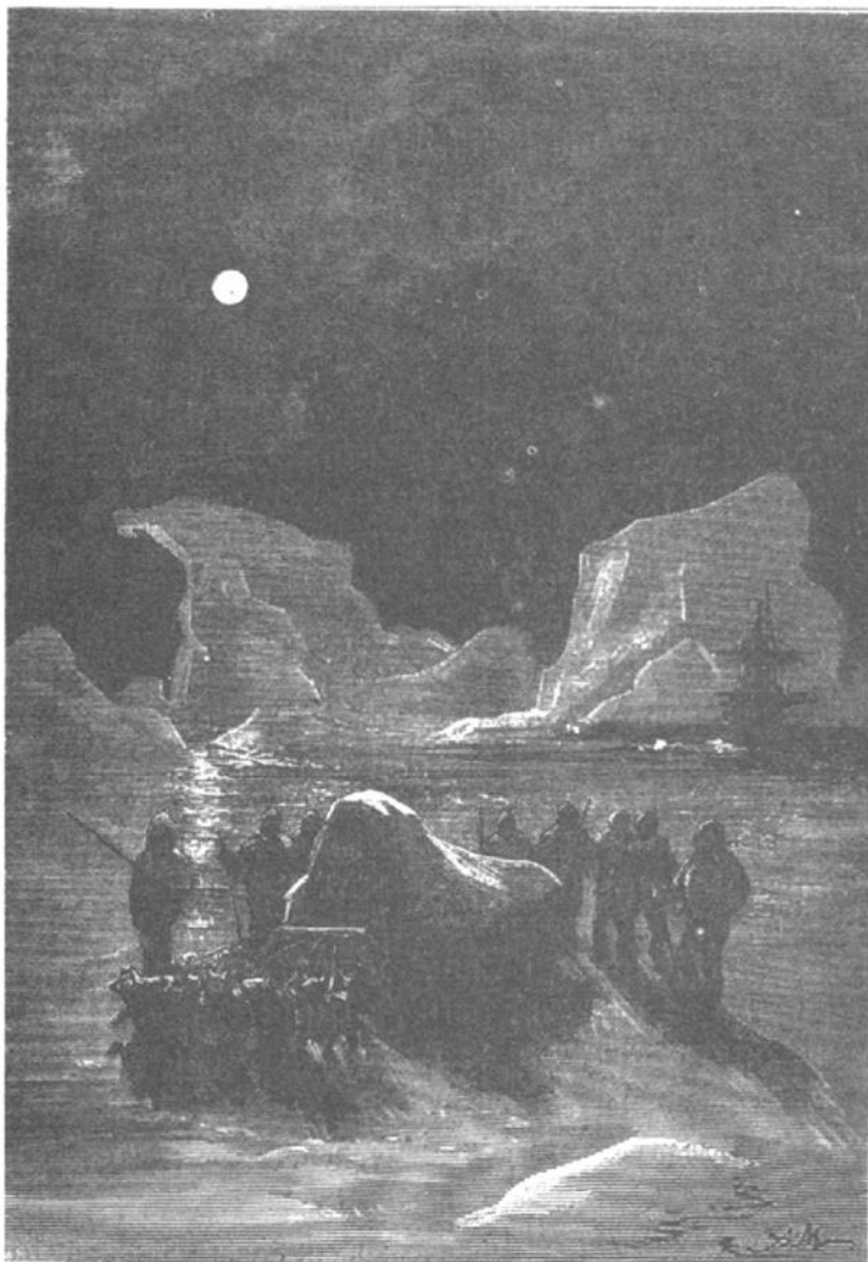
Locuința de gheață

La 23 octombrie, ora 11 dimineața, micul grup porni la drum sub lumina unei luni pline. Măsurile fuseseră luate de data aceasta în aşa fel încât călătoria să se poată prelungi multă vreme dacă va fi nevoie. Jean Cornbutte porni de-a lungul coastei, urcând spre nord. Paşii oamenilor nu lăsau nicio urmă pe gheața întărită. Jean Cornbutte fu nevoit să se orienteze cu ajutorul punctelor de reper pe care le alegea în depărtare; când mergea spre o colină crestată, când spre câte un bloc enorm de gheață pe care presiunea îl ridicase peste nivelul câmpiei.

La prima oprire, după cincisprezece mile, Penellan se ocupă de instalarea taberei. Cortul fu sprijinit de un bloc de gheață. Marie nu suferise prea mult de frig, căci, din fericire, vântul se liniştise şi astfel gerul era mai uşor de suportat; dar fata trebui să se dea jos de câteva ori de pe sanie pentru ca amorțeala să nu-i împiedice circulația sângelui. De altfel coliba de pe sanie, căptuşită cu piei din grija lui Penellan, oferea un adăpost cât se poate de bun.

Noaptea, sau mai degrabă când sosi vremea odihnei, coliba de pe sanie fu transportată în cort unde servi fetei

Micul grup porni la drum...

drept cameră de dormit. Masa de seară se compuse din carne proaspătă, pemmican şi ceai cald. Jean Cornbutte, pentru a preveni consecinţele grave ale scorbutului, mai distribui tuturor şi câte puţin suc de lămâie. Apoi adormiră cu toţii.

După opt ore de somn fiecare îşi reluă locul, gata de plecare. După o masă substanţială, împărţită oamenilor şi câinilor, porniră. Gheaţa, care era ca oglinda, îngădui animalelor să tragă foarte uşor sania. Oamenilor le venea câteodată greu s-o urmeze.

Dar o suferinţă de care se plânseră curând mai mulţi marinari fu lumina strălucitoare a lunii care se reflecta pe întinderea albă. Această lumină îi orbea şi provoca o usturime insuportabilă la ochi. Aupic şi Misonne căpătară oftalmii.

Se produse de asemenea un efect de refracţie foarte bizar. În mers, în timp ce credeai că urci pe o mică înălţime, de fapt coborai, ceea ce ducea adesea la căderi, din fericire fără gravitate şi luate în glumă de Penellan. Totuşi, el îi sfătui pe ceilalţi să nu mai facă niciun pas fără a pipăi solul cu bastonul cu vârf de fier pe care-l avea fiecare.

Pe la 1 noiembrie, 10 zile după plecare, grupul se găsea la vreo cincizeci de leghe spre nord. Toată lumea era extrem de obosită. Jean Cornbutte nu mai putea să suporte decât cu greu reflectările de lumină şi vederea lui slăbea simţitor. Aupic şi Fidèle Misonne abia mai umblau bâjbâind, căci ochii lor înroşiţi erau parcă arşi de reflectările albe. Marie fusese ferită de acest fel de accidente, deoarece ea rămăsese în colibă cea mai mare parte din timp. Penellan, însufleţit de un curaj neîmblânzit, rezista la toate încercările. Cel ce se simţea însă cel mai bine şi asupra căruia durerile, frigul, reflectările păreau să nu aibă nicio putere, era André Vasling. Trupul lui oţelit era obişnuit cu toate oboselile; dar vedea cu satisfacţie cum descurajarea îi cuprindea

pe cei mai robuşti şi prevedea că în curând vor trebui să ia drumul întoarcerii.

Şi chiar la 1 noiembrie, istoviți, au fost nevoiți să se oprească cu toții o zi sau două.

Îndată ce aleseră locul taberei, începură s-o instaleze. Hotărâră să construiască o casă de gheață care să fie sprijinită de o stâncă a promontoriului. Fidèle Misonne însemnă imediat temelia care măsura 15 picioare lungime şi 5 lățime. Penellan, Aupic şi Misonne tăiară, cu ajutorul cuțitelor, mari blocuri de gheață, pe care le aduseră la locul respectiv şi le ridicară cum fac zidarii cu pereții de piatră. În curând peretele din fund avu o înălțime de cinci picioare şi o grosime de cam tot atâtea, căci materialul nu lipsea şi construcția trebuia să fie destul de solidă ca să poată dura câteva zile. Cei patru pereți fură gata după vreo opt ore; scobiră o uşă în partea de sud şi pânza de cort fu aşezată peste cele patru ziduri astfel ca să cadă şi peste uşă, pe care o acoperea. Nu mai rămânea decât să pună deasupra bucăți mari de gheață, menite să servească drept acoperiş acestei locuințe efemere.

După alte trei ore de trudă, casa fu terminată şi fiecare se retrase în colțul său, cuprins de istovire şi descurajare. Jean Cornbutte era atât de ostenit că nu mai putea face un singur pas şi André Vasling profită de starea lui şi îi smulse promisiunea de a nu mai continua cercetările pe întinsul acestor pustietăți îngrozitoare.

Penellan nu mai ştia în numele cui să-i convingă să nu renunțe la expediție. El găsea că era nedemn şi laş să-ți părăseşti tovarăşii pe baza unei presupuneri neîntemeiate. Prin urmare încercă să o spulbere, dar în zadar. Totuşi, deşi întoarcerea fusese hotărâtă, odihna devenea atât de necesară că timp de trei zile nu se făcură niciun fel de pregătiri de plecare. La 4 noiembrie, Jean Cornbutte începu să îngroape într-un loc de pe coastă proviziile de care nu avea nevoie. Un semn indica

depozitul, spre a servi unor improbabile noi expediții ce le-ar face pe aceste meleaguri. În fiecare din cele 4 zile de mers lăsase asemenea depozite în drum, ceea ce trebuia să-i asigure hrana la întoarcere, fără să-şi dea osteneala s-o transporte pe sanie.

Plecarea fu fixată pentru 5 noiembrie la 10 dimineața. O tristețe profundă învălui micul grup. Marie îşi stăpânea cu greu lacrimile, văzându-l pe unchiul ei aşa de descurajat. Câte suferințe inutile! Câtă muncă pierdută! Penellan devenise grozav de supărăcios, trimitea pe toți la dracu şi la fiecare ocazie îşi ieşea din fire contra slăbiciunii şi laşității tovarăşilor săi, mult mai uşor de doborât, zicea el, decât Marie, care ar fi mers până la capătul lumii fără să se plângă. André Vasling nu putea să-şi ascundă plăcerea pe care i-o făcea această hotărâre. El se arătă mai atent ca niciodată față de tânăra fată, căreia îi dădu chiar speranța că se vor face noi cercetări după terminarea iernii, cu toate că ştia că atunci ele aveau să fie prea târzii.

X

Îngropați de vii

În ajunul plecării, în timpul cinei, Penellan era ocupat să spargă lăzi goale pentru a băga lemne în sobă, când îl înăbuşi deodată un fum gros. În acelaşi timp, casa de gheață fu zguduită ca de un cutremur. Fiecare scoase un strigăt de groază şi Penellan se repezi afară.

Era întuneric beznă. O furtună înspăimântătoare, căci încă nu putea fi vorba de dezgheț, izbucnise în tot ținutul. Vârtejuri de zăpadă se năpusteau cu o violență extraordinară şi frigul era atât de ascuțit încât cârmaciul simți că mâinile începeau să-i degere pe loc. Fu obligat să

intre din nou, după ce se frecă bine cu zăpadă.

— Iată vijelia, zise el. Deie Domnul să reziste casa noastră, căci dacă uraganul o dărâmă, suntem pierduți!

În timp ce se dezlănțuiră rafalele de vânt, se auzi un zgomot îngrozitor de sub solul înghețat, iar blocurile de gheață fărâmate, la capătul promontoriului, se izbiră cu putere şi se încălecară unul pe altul; vântul sufla cu atâta putere că se părea că întreaga casă se urnea din loc; fulgere fosforescente, inexplicabile la aceste latitudini, străbăteau vârtejurile de zăpadă.

— Marie, Marie! strigă Penellan apucând mâinile fetei.

— Iată-ne la ananghie! spuse Fidèle Misonne.

— Şi nu ştiu dacă vom scăpa! răspunse Aupic.

— Să părăsim casa de gheață! rosti André Vasling.

— E imposibil! răspunse Penellan. Frigul e îngrozitor afară, pe când rămânând aici îl putem înfrunta.

— Dați-mi termometrul, spuse André Vasling.

Aupic îi întinse instrumentul care marca zece grade sub zero în casă, cu toate că focul ardea. André Vasling ridică pânza care acoperea ieşirea şi îl scoase afară într-o secundă, căci altfel ar fi fost rănit de bucățile de gheață purtate de vânt, care zburau prin aer ca o adevărată grindină.

— Ei bine, domnule Vasling, îl întrebă Penellan, mai vrei să ieşim din casă?... Vezi bine că aici suntem mai în siguranță!

— Da, adăugă Jean Cornbutte, şi trebuie să întrebuințăm toate puterile noastre pentru a consolida locuința pe dinăuntru.

— Dar este o primejde mai teribilă care ne amenință! zise André Vasling.

— Care? întrebă Jean Cornbutte.

— Aceea ca vântul să sfărâme gheața pe care suntem, cum a făcut-o cu blocurile de la capul peninsulei, şi să fim târâți pe apă sau înecați!

— Greu de crezut, răspunse Penellan, căci gerul ar

îngheța orice suprafață lichidă!... Să vedem care este temperatura.

El ridică pânza atât cât să scoată brațul şi regăsi cu greu termometrul în mijlocul zăpezii, dar în sfârşit reuşi să-l apuce şi apropiindu-se de lampă zise:

— Treizeci şi două de grade sub zero! E frigul cel mai aspru pe care l-am avut până acum.

— Încă zece grade, adăugă André Vasling, şi va îngheța mercurul!

O tăcere posomorâtă urmă acestei reflecții.

Către 8 dimineața Penellan încercă să iasă încă o dată din casă, ca să-şi dea seama de situație. Trebuia de altfel să găsească o posibilitate ca soba să scoată fum prin altă parte, căci vântul îl suflase înapoi pe horn de mai multe ori. Marinami îşi încheie bine hainele, îşi legă strâns gluga pe cap cu ajutorul unei batiste şi ridică pânza.

Deschizătura era complet astupată de zăpadă întărită. Penellan luă bastonul ghintuit şi reuşi să-l înfigă în această masă compactă. Dar frica îi îngheță sângele în vine când simți că vârful bastonului se izbeşte de un corp dur!

— Cornbutte, îi zise căpitanului care se apropiase de dânsul, suntem îngropați în zăpadă!

— Ce tot spui! exclamă Jean Cornbutte.

— Zic că zăpada s-a strâns şi a înghețat în jurul şi deasupra noastră, că suntem îngropați de vii!

— Să încercăm să înlăturăm masa de zăpadă, răspunse căpitanul.

Cei doi prieteni se opintiră contra obstacolului care astupa ieşirea, dar nu putură să-l mişte din loc. Zăpada formase un bloc de gheață care avea mai mult de cinci picioare grosime şi care se lipise de pereții casei.

Jean Cornbutte nu putu să-şi rețină un strigăt care-i deşteptă pe Misonne şi André Vasling. O înjurătură îi scăpă acestuia printre dinți şi i se încleştară fălcile.

Deodată, un fum mai gros ca oricând năvăli în cameră,

căci nu mai avea pe unde să iasă.

— Ce nenorocire! exclamă Misonne. Burlanul a fost astupat de gheață!

Penellan demontă soba cu bastonul, după ce aruncă zăpada peste jeratic, ca să-l stingă, şi ca urmare îi învălui un fum atât de gros, încât abia se mai putea vedea lumina lămpii; apoi cârmaciul încercă să desfunde cu bastonul orificiul pe care ieşea burlanul, dar găsi în locul lui un strat solid de gheață. Nu mai aveau de aşteptat decât o moarte groaznică după o agonie teribilă. Fumul pătrundea în gâtlejul nenorociților provocându-le dureri insuportabile şi aerul nu va întârzia să le lipsească.

Atunci Marie se ridică în picioare şi prezența ei, care-l deznădăjduia pe Jean Cornbutte, îi dădu puțin curaj lui Penellan.

Penellan se gândi că acest copil sărman nu putea fi hărăzit unei morți atât de groaznice!

— Ce-i asta, spuse fata, ați făcut prea mult foc? Camera e plină de fum!

— Da… da… răspunse cârmaciul bâlbâindu-se.

— Se vede, zise Marie, căci nu este frig, ba chiar de multă vreme nu am mai simțit o asemenea căldură!

Oamenii nu îndrăzneau să-i spună adevărul.

— Haide, Marie, spuse Penellan ca să schimbe vorba, ajută-ne să pregătim masa. E prea frig ca să ieşim din casă. Iată reşoul, spirtul şi cafeaua. Voi ceilalți aduceți puțin pemmican, căci timpul acesta afurisit ne împiedică să vânăm! Vorbele cârmaciului îi însuflețiră pe tovarăşii săi. Să mâncăm mai întâi, şi apoi vom vedea cum să scăpăm de aici! adăugă el.

Penellan fu primul care dădu exemplu, înghițindu-şi rația. Ceilalți îl imitară şi băură cu toții câte o ceaşcă de cafea fierbinte care le mai insuflă puțin curaj; apoi Jean Cornbutte hotărî să încerce să folosească energic, imediat, toate mijloacele de salvare.

Atunci André Vasling spuse:

— Dacă furtuna mai durează, ceea ce este de aşteptat, atunci înseamnă că suntem îngropați la zece picioare sub gheață, căci de afară nu se mai aude niciun zgomot!

Penellan privi pe Marie care înțelese adevărul, dar nu se sperie.

Penellan încălzi mai întâi la roşu vârful de fier al bastonului său la flacăra de spirt, apoi îl introduse succesiv în cei patru pereți de gheață, dar nu străpunse niciunul. Jean Cornbutte hotărî atunci să se sape un tunel prin care să poată ieşi. Gheața era însă atât de groasă, încât cuțitele intrau cu mare greutate. Bucățile smulse umplură în curând încăperea. După două ore de muncă istovitoare, scobitura n-avea decât trei picioare adâncime.

Trebuia deci căutat un mijloc mai rapid şi care să nu ducă la prăbuşirea casei, căci, cu cât înaintau, gheața devenea mai dură şi era nevoie de sforțări tot mai mari pentru a fi sfărâmată.

Penellan avu ideea să se servească de reşoul cu spirt ca să topească gheața pe unde voiau să treacă. Era o idee periculoasă, deoarece, dacă întemnițarea dura un timp mai îndelungat, acest spirt, pe care marinarii îl aveau într-o cantitate mică, putea să le lipsească la pregătirea hranei.

Cu toate acestea, toți se declarară de acord cu această propunere, care fu pusă în practică. Săpară mai întâi o gaură de trei picioare adâncime pe un picior lățime, pentru ca apa ce se va scurge prin topirea gheței să aibă unde să se adune – şi bine făcură, căci îndată începu să picure din pricina focului pe care Penellan îl introduse în blocul de gheață.

Deschizătura se adâncea încetul cu încetul, dar nu se putea continua multă vreme acest fel de a lucra, căci stropii se răspândeau pe hainele lor şi îi udau până la piele. Penellan fu nevoit să se oprească după un sfert de oră şi să scoată reşoul pentru a-şi usca veşmintele.

Misonne îi luă locul imediat şi lucră cu aceeaşi râvnă.

După două ore, cu toate că scobitura avea cinci picioare adâncime, bastonul de fier nu putuse încă pătrunde prin stratul de gheață.

— Nu este posibil, zise Jean Cornbutte, să fi căzut atâta zăpadă! Se vede că a fost aruncată de vânt în acest loc. Poate că ar fi fost mai bine să ne gândim să săpăm prin altă parte.

— Nu ştiu, răspunse Penellan, dar chiar dacă am face-o numai ca să nu ne descurajăm tovarăşii, trebuie să continuăm să străpungem în acelaşi punct. E cu neputință să nu găsim aici o ieşire!

— Oare nu va lipsi spirtul? întrebă căpitanul.

— Sper că nu, răspunse Penellan, cu condiția, totuşi, să ne lipsim de cafea sau de băuturi calde! De altfel, nu aceasta mă îngrijorează cel mai mult.

— Atunci ce, Penellan? întrebă Jean Cornbutte.

Lampa noastră se va stinge din lipsă de ulei şi vom ajunge să nu mai avem hrană.

— În fine, ce-o fi să fie!

Apoi Penellan îl înlocui pe André Vasling, care lucra cu zel pentru salvarea comună.

— Domnule Vasling, îi spuse el, îți voi lua locul, dar veghează, te rog, la orice pericol de năruire, pentru ca să avem timp să-l evităm!

Venind vremea de odihnă, după ce Penellan mai scobi în zid o adâncitură de un picior, reveni să se culce alături de tovarăşii săi.

XI

O dâră de fum

A doua zi, când marinarii se treziră, îi învăluia un

întuneric de nepătruns. Lampa se stinsese. Jean Cornbutte îl deşteptă pe Penellan pentru a-i cere aprinzătorul, pe care acesta i-l dădu. Penellan se sculă vrând să aprindă reşoul, dar când se ridică se lovi cu capul de plafonul de gheață. Fu înspăimântat, căci cu o zi înainte mai putea să stea în picioare fără să-l atingă. După ce aprinse reşoul, la lumina slabă a spirtului care ardea, observă că plafonul coborâse cu o lungime de un picior.

Penellan se apucă de lucru cu furie.

În acest moment, fata zări, la lumina reşoului, cum desperarea şi voința luptau pe chipul său aspru. Atunci se apropie de el, îi prinse mâinile şi i le strânse cu duioşie. Penellan simți că îi revine curajul.

— Ea nu poată să moară în felul acesta! exclamă el.

Luă din nou reşoul şi începu să lucreze, târându-se prin deschizătura îngustă. Acolo împinse cu o mână viguroasă bastonul cu vârful de fier şi nu mai simți nicio rezistență. Ajunsese oare la straturile moi de zăpadă? Scoase bastonul şi o rază strălucitoare de lumină pătrunse în locuința de gheață!

— Săriți, prieteni! strigă.

Şi cu mâinile şi picioarele împinse zăpada, dar suprafața ei exterioară nu era dezghețată, aşa cum crezuse. Odată cu raza de lumină, un frig aspru pătrunse în cabană şi toate veşmintele umede înghețară pe loc. Cu ajutorul cuțitului, Penellan mări deschizătura şi putu în fine să respire aerul de afară. Căzu în genunchi mulțumind Cerului, iar fata şi ceilalți tovarăşi veniră alături de el.

O lună splendidă lumina priveliştea, dar gerul era imposibil de suportat. Se înapoiară iute în casă. Înainte de a intra, Penellan privi în jurul său. Promontoriul nu se mai vedea şi coliba de pe sanie se afla în mijlocul unui imens câmp de gheață. Penellan voi să se îndrepte spre sanie, unde se găseau proviziile, dar sania dispăruse!

Frigul îl obligă să intre şi el în casă. Nu le spuse nimic tovarăşilor săi. Trebuia înainte de toate să-şi usuce hainele, ceea ce făcu cu ajutorul reşoului de spirt. Termometrul pus un moment afară coborî la 30 de grade sub zero.

După o oră. André Vasling şi Penellan se hotărâră să înfrunte frigul.

Se îmbrăcară cu hainele încă umede şi ieşiră prin deschizătura ai cărei pereți se şi făcuseră tari ca piatra.

— Am fost duşi spre nord-est, zise André Vasling, orientându-se după stelele care licăreau cu o strălucire extraordinară.

— N-ar fi nimic rău, răspunse Penellan, dacă şi sania ar fi fost târâtă cu noi!

— Cum, sania nu se mai află în locul unde am lăsat-o? exclamă André Vasling. Dar atunci suntem pierduți!

— S-o căutăm, răspunse Penellan.

Ei înconjurară casa, care forma un bloc înalt de 15 picioare. O imensă cantitate de zăpadă căzuse în timpul vijeliei şi vântul o strânsese peste singura înălțime care se afla pe câmpie. Întregul bloc fusese târât de vânt, în mijlocul gheţurilor sfărâmate, la mai mult de 25 de mile spre nord-est, şi prizonierii suferiseră aceeaşi soartă cu închisoarea lor plutitoare. Sania, găsindu-se pe alt bloc, derivase, fără îndoială, altundeva, căci nu se zărea nici urmă de ea şi câinii probabil că pieriseră în această groaznică furtună.

André Vasling şi Penellan simțiră cum desperarea li se strecura în suflet. Nu îndrăzneau să se întoarcă în locuința de gheață. Nu îndrăzneau să dea tovarăşilor lor nefericiți aceste veşti fatale. Ei urcară pe blocul în care se găsea săpat adăpostul şi nu putură zări, cât vedeai cu ochii, decât o imensitate albă care-i înconjura din toate părțile. Frigul începea să le amorțească membrele şi umezeala hainelor se transforma în țurțuri de gheață ce atârnau pe ei.

În momentul când Penellan porni să coboare de pe înălțimea unde se afla, se uită la André Vasling. Acesta privi cu multă stăruință într-o anumită direcție, apoi tresări şi păli.

— Ce e cu dumneata, domnule Vasling? întrebă el.

— Nimic, răspunse acesta. Să coborâm şi să ne hotărâm să părăsim cât mai curând aceste meleaguri pe care n-ar fi trebuit să punem piciorul niciodată!

Dar în loc să-l asculte, Penellan urcă din nou şi privi spre locul care atrăsese atenția secundului. El avu cu totul alt sentiment, căci scoase un strigăt de bucurie, exclamând:

— Slavă Domnului!

O dâră subțire de fum se ridica spre nord-est. Nu-ncăpea îndoială, acolo se aflau ființe omeneşti. Strigătele de bucurie ale cârmaciului îi atraseră şi pe ceilalți şi toți putură să se convingă cu ochii lor că Penellan nu se înşela. Imediat, fără să le pese de lipsa de hrană sau de gerul îngrozitor, se îndreptară cu paşi mari, îndesându-şi glugile pe cap, spre locul unde zăriseră dâra de fum.

Fumul se ridica la nord-est şi micul grup o luă grabnic într-acolo.

Ținta la care trebuiau să ajungă se afla la vreo cinci sau şase mile depărtare şi era foarte greu să nimereşti dintr-o dată. Fumul dispăruse şi nicio moviliță nu putea servi ca punct de reper, câmpul de gheață neted întinzându-se în fața lor. Era de dorit totuşi să nu părăsească linia dreaptă.

— Pentru că nu putem să ne orientăm cu ajutorul unor repere mai depărtate, zise Jean Cornbutte, iată mijlocul pe care-l vom întrebuința: Penellan va merge înainte, Vasling la 20 de paşi în urma lui, eu la douăzeci de paşi după Vasling. Voi putea astfel să-mi dau seama dacă Penellan nu se abate de la linia dreaptă.

Mergeau aşa de o jumătate de oră, când Penellan se

opri deodată, ciulind urechile.

Grupul de marinari îl ajunse:

— N-ați auzit nimic? îi întrebă.

— Nimic, răspunse Misonne.

— E curios, zise Penellan. Mi s-a părut că aud strigăte din partea aceea.

— Strigăte? răspunse fata. Înseamnă că suntem destul de aproape de ținta noastră!

— Nu e sigur, răspunse André Vasling. La aceste latitudini şi pe un ger atât de mare, sunetul se aude de la distanțe extraordinare.

— Oricum ar fi, zise Jean Cornbutte, să mergem cu riscul de a îngheța!

— Nu, rosti Penellan. Ascultați!

Se auziră câteva sunete slabe, dar desluşite. Strigătele păreau a fi de durere şi teamă. Ele se repetară de două ori. S-ar fi zis că cineva cere ajutor. Apoi totul căzu din nou într-o tăcere adâncă.

— Nu m-am înşelat, zise Penellan. Înainte!

Şi începu să alerge în direcția de unde veniseră strigătele. Străbătu astfel două mile şi mare-i fu mirarea când văzu un om culcat pe gheață. Se apropie de el, îl ridică şi întinse brațele spre cer cu desperare.

André Vasling, care-l urma de aproape, alergă într-acolo împreună cu ceilalți şi exclamă:

— E unul din naufragiați! E marinarul nostru Cortrois!

— A murit, spuse Penellan, a murit de frig!

Jean Cornbutte şi Marie ajunseseră lângă cadavru, pe care gerul îl şi înțepenise. Desperarea se putea citi pe toate fețele. Mortul era unul din tovarăşii lui Louis Cornbutte!

— Înainte! strigă Penellan.

Mai merseră vreo jumătate de oră fără să scoată un cuvânt şi zăriră o ridicătură a solului, care era cu siguranță pământ.

— E insula Shannon, zise Jean Cornbutte.

După încă o milă văzură desluşit cum ieşea fum dintr-o colibă de gheaţă închisă cu o uşă de lemn. Începură să strige. Doi oameni ieşiră atunci alergând din colibă şi în unul din ei Penellan îl recunoscu pe Pierre Nouquet.

— Pierre! strigă el.

Acesta însă rămase locului ca un om năucit, care nu-şi dădea seama de ceea ce se petrece în jurul lui. André Vasling privea cu o nelinişte amestecată cu o bucurie drăcească pe tovarăşul lui Pierre Nouquet, căci nu era Louis Cornbutte.

— Pierre! Sunt eu! strigă Penellan! Suntem noi, prietenii tăi!

Pierre Nouquet se dezmetici şi căzu în braţele vechiului său tovarăş.

— Şi fiul meu? Şi Louis? întrebă Jean Cornbutte cu glasul cel mai deznădăjduit.

XII

Întoarcerea la navă

În acest moment, un om, aproape pe moarte, ieşi din colibă, târându-se pe gheaţă. Era Louis Cornbutte.

— Fiul meu!

— Logodnicul meu!

Aceste două strigăte izbucniră în acelaşi timp şi Louis Cornbutte căzu leşinat în braţele tatălui şi fetei, care-l purtară înapoi în colibă, unde îngrijirile lor îl aduseră din nou la viaţă.

— Tată! Marie! exclamă Louis Cornbutte. Vă mai văd totuşi încă o dată înainte de a muri!

— Nu vei muri, spuse Penellan, căci toţi prietenii tăi sunt lângă tine.

Cât de mult trebuia André Vasling să-l urască pe Louis Cornbutte pentru a nu-i întinde mâna! Şi nu i-o întinse.

Pierre Nouquet nu mai ştia ce să facă de bucurie. Îmbrăţişa pe toată lumea; apoi puse lemne în sobă şi în cabană temperatura deveni suportabilă.

Aici se găseau încă doi oameni pe care nici Jean Cornbutte, nici Penellan nu-i cunoşteau. Erau Jocki şi Herming, singurii doi marinari norvegieni care mai rămăseseră din echipajul vasului *Frooern*.

— Prieteni, suntem deci salvaţi! zise Louis Cornbutte. Tată! Marie! V-aţi expus la atâtea primejdii!

— Nu ne pare rău, dragă Louis, răspunse Jean Cornbutte. Bricul tău, *Tânăra vitează*, este bine ancorat între gheţuri, la şaizeci de mile de aici. Vom merge cu toţii împreună până acolo.

— Când se va întoarce Cortrois, zise Pierre Nouquet, va fi foarte mulţumit!

O tăcere adâncă urmă acestor cuvinte şi Penellan făcu cunoscută lui Pierre Nouquet şi Louis Cornbutte moartea tovarăşului lor, pe care-l ucisese frigul.

— Prieteni, zise Penellan, vom aştepta aici să mai scadă gerul. Aveţi provizii şi lemne?

— Da, şi vom arde şi ce-a mai rămas din *Frooern*!

Vasul *Frooern* fusese în adevăr deviat la patruzeci de mile de locul unde ierna Louis Cornbutte. Sloiurile care plutesc în timpul dezgheţului îl sfărâmaseră, iar naufragiaţii, cu o parte din rămăşiţele lui, din care îşi făcuseră cabana, fură târâţi pe coasta meridională a insulei Shannon.

Naufragiaţii erau atunci în număr de cinci: Louis Cornbutte, Cortrois, Pierre Nouquet, Jocki şi Herming. Cât despre restul echipajului norvegian, fusese înghiţit de valuri împreună cu şalupa, în momentul naufragiului.

Îndată ce Louis Cornbutte, purtat de gheţuri, văzu cum acestea se prindeau în jurul lui, îşi luă toate măsurile pentru a putea să treacă iarna.

Era un om energic, foarte activ şi de mare curaj; dar, cu toată munca depusă, fusese învins de această climă groaznică şi, când îl găsi tatăl său, nu mai aştepta decât să moară. El avusese de luptat nu numai cu stihiile naturii, dar şi cu rea-voința celor doi marinari norvegieni, deşi aceştia îi datorau viața. Erau doi sălbatici, aproape lipsiți de sentimentele cele mai elementare.

Când Louis Cornbutte avu ocazia să-i povestească lui Penellan cele întâmplate, îi recomandă să se ferească în mod special de ei. În schimb, Penellan îl încunoştiință de purtarea lui André Vasling. Lui Louis Cornbutte nu-i veni să creadă, dar Penellan îi dovedi că, de la dispariția sa, André Vasling a căutat să facă în aşa fel încât să obțină mâna tinerei fete.

Toată ziua o petrecură odihnindu-se şi bucurându-se de minunata revedere. Fidèle Misonne şi Pierre Nouquet doborâră câteva păsări marine, aproape de casă de care nu era prudent să te depărtezi. Hrana proaspătă şi focul întreținut mereu dădură forțe noi bolnavilor. Louis Cornbutte se restabilea văzând cu ochii. Era prima clipă de satisfacție pe care-o aveau aceşti oameni vrednici. De aceea au sărbătorit-o cu voie bună, în coliba lor sărăcăcioasă, la şase sute de leghe în mările Nordului, pe un ger de 30 de grade sub zero!

Frigul aspru se menținu până dispăru luna şi abia la 17 noiembrie, opt zile după întâlnirea lor, Jean Cornbutte şi tovarăşii lui putură să se gândească la plecare. Nu mai aveau decât lumina stelelor pentru a se orienta, dar gerul mai slăbise şi începu iar să ningă.

Înainte de a părăsi acest loc, săpară un mormânt pentru sărmanul Cortrois. O ceremonie tristă, care impresionă puternic pe tovarăşii săi! Era primul dintre ei care nu-şi va mai revedea țara.

Misonne construi din scândurile cabanei un fel de sanie pentru transportul proviziilor şi marinarii o traseră

cu rândul. Jean Cornbutte conduse convoiul prin locurile dinainte parcurse. Taberele se aşezau foarte iute, în orele de repaus. Jean Cornbutte spera să regăsească depozitele de provizii lăsate în drum, care deveneau necesare după creşterea grupului cu patru persoane. De aceea căută să nu se depărteze de drumul pe care venise. Printr-o întâmplare fericită, regăsiră sania care eşuase lângă promontoriu, unde toţi trecuseră prin atâtea primejdii. Câinii, după ce îşi mâncaseră curelele pentru a-şi astâmpăra foamea, se repeziseră asupra proviziilor din sanie. Urletele lor atraseră atenţia şi indicară grupului locul unde se aflau; găsiră încă provizii în mare cantitate.

Mica trupă îşi reluă drumul spre golful de iernare. Câinii fură înhămaţi la sanie şi nicio întâmplare deosebită nu întrerupse mersul expediţiei. Se putea constata doar că Aupic, André Vasling şi cei doi norvegieni se ţineau de-o parte şi nu voiau să aibă de a face cu tovarăşii lor. Deşi, fără să-şi dea seama, erau toţi patru ţinuţi sub supraveghere, căci acest sâmbure de vrajbă umplea de multe ori de spaimă sufletul lui Louis Cornbutte şi Penellan.

La 7 decembrie, 20 de zile după întâlnirea lor, zăriră golful unde ierna *Tânăra vitează.* Care nu le fu mirarea când văzură bricul cocoţat, la aproape patru metri în aer, pe blocuri de gheaţă! Alergară într-acolo foarte îngrijoraţi de soarta tovarăşilor lor şi fură primiţi cu strigăte de bucurie de Gervique, Turquiette şi Gradlin. Toţi erau sănătoşi, dar trecuseră şi ei prin mari primejdii. Viscolul se simţise în toate mările polare. Gheţurile fuseseră sfărâmate şi deplasate, lunecând unele peste altele, şi astfel au pătruns şi sub albia de gheaţă pe care se găsea vasul. Greutatea lor specifică tinzând să le readucă la suprafaţă, căpătaseră o forţă nemăsurată şi ridicaseră pe neaşteptate bricul peste nivelul apei.

Primele clipe fură dăruite bucuriei întoarcerii.

Marinarii care luaseră parte la explorare erau mulțumiți să găsească lucrurile în bună stare, ceea ce le asigura o iarnă, deşi aspră totuşi suportabilă. Vasul nu suferise stricăciuni din cauza ridicării lui şi se arăta foarte rezistent. Când va sosi epoca dezghețului, nu va mai rămâne altceva de făcut decât să-l împingă pe un plan înclinat, adică, într-un cuvânt, să-l lanseze când marea va deveni liberă.

Dar o ştire proastă întunecă fețele lui Jean Cornbutte şi ale tovarăşilor săi. În timpul vijeliei, magazia de gheață, construită pe coastă, fusese dărâmată cu desăvârşire; proviziile se împrăştiaseră şi nu putuse fi salvată nici cea mai mică parte. Îndată ce aflară de această nenorocire, Jean şi Louis Cornbutte vizitară cala şi magazia de alimente a bricului, pentru a şti ce mai rămăsese din provizii.

Dezghețul trebuia să vină în luna mai şi bricul nu putea să părăsească golful de iernat înainte de această epocă. Erau deci siliți să petreacă încă cinci luni de iarnă în mijlocul ghețurilor, în care timp trebuiau hrănite 14 persoane. După ce făcu toate socotelile, Jean Cornbutte înțelese că ar putea să ajungă cel mult până în momentul plecării, dând câte o jumătate de rație la toată lumea. Vânătoarea deveni deci obligatorie, pentru a putea procura mai multă hrană.

De teamă să nu se repete o astfel de nenorocire, hotărâră să nu se mai depoziteze proviziile pe uscat. Totul rămânea la bordul bricului. Se puseră în acelaşi timp şi paturi, pentru noii sosiți, în dormitorul comun al marinarilor. Turquiette, Gervique şi Gradlin tăiaseră o scară în gheață, în timpul lipsei tovarăşilor lor, astfel că se putea ajunge pe puntea vasului fără prea mare greutate.

XIII

Cei doi rivali

Andre Vasling se împrietenise cu cei doi marinari norvegieni. Şi Aupic făcea parte din banda lor, care de obicei se ținea deoparte, dezaprobând cu glas tare toate măsurile luate; dar Louis Cornbutte, din nou stăpân pe vas, căci tatăl său îi dăduse comanda bricului, nu înțelegea să ia în seamă protestele lor. Şi, cu tot sfatul Mariei, care-l ruga să procedeze cu blândețe, el spuse – ca să se ştie – că voia să fie ascultat fără şovăire, orice hotărâre ar fi luat.

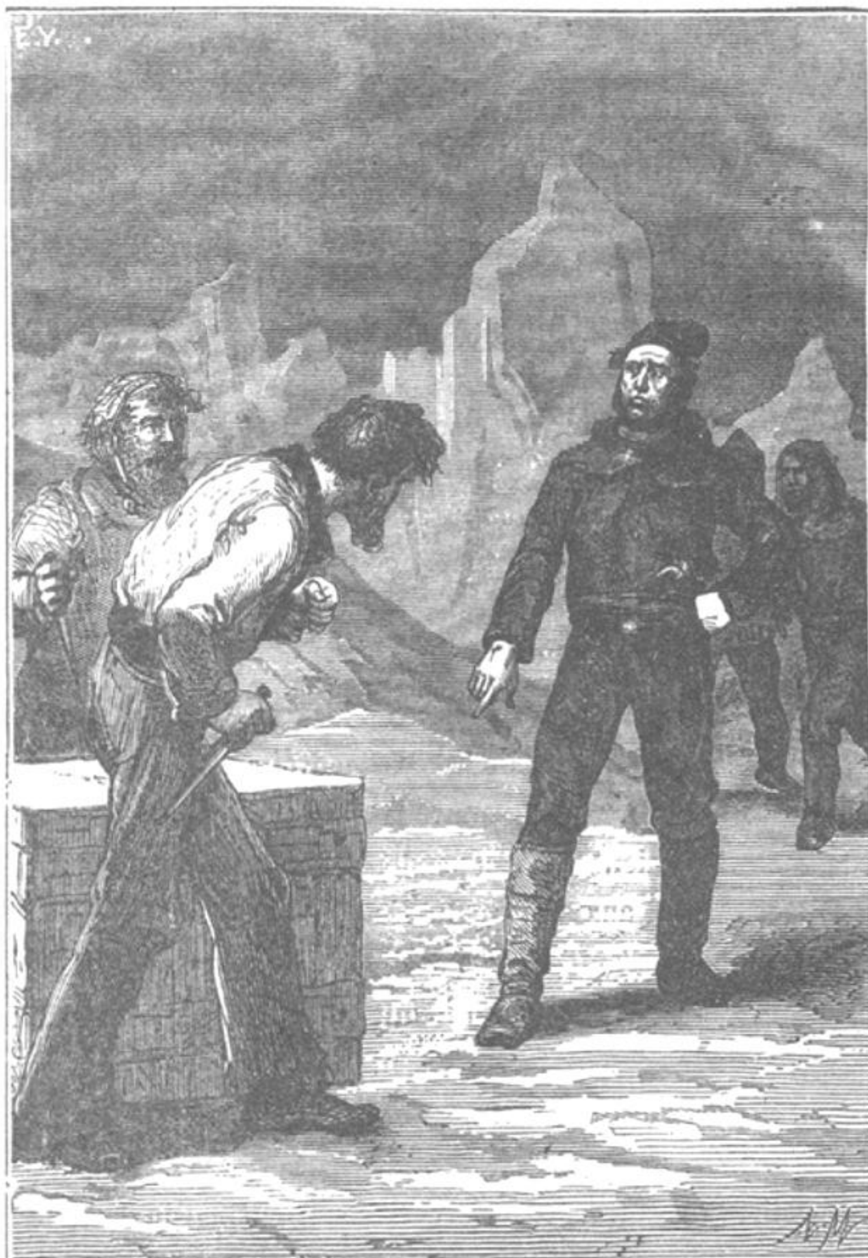
Totuşi, cei doi norvegieni, după două zile, reuşiră să pună mâna pe o lădiță cu carne sărată. Louis Cornbutte ceru să fie înapoiată imediat, dar Aupic luă pe față partea lor şi André Vasling declară că măsurile luate în privința raționalizării alimentelor nu puteau să dureze prea mult.

Nu aveai cum dovedi acestor păcătoşi că totul se făcea în interesul obştesc, căci ei o ştiau prea bine, dar căutau numai o pricină pentru a se revolta. Penellan se îndreptă către cei doi norvegieni care scoaseră cuțitele, dar împreună cu Misonne şi Turquiette reuşi să le smulgă din mâini şi să ia înapoi lădița cu carne. André Vasling şi Aupic, văzând că lucrurile se întorc împotriva lor, nu se amestecară. Cu toate acestea, Louis Cornbutte îl luă pe secund la o parte şi-i zise:

— André Vasling, eşti un ticălos! Îți cunosc purtarea şi ştiu ce scop au toate uneltirile tale; dar, cum răspund de salvarea întregului echipaj, dacă cineva din voi caută să pregătească pieirea lui, atunci bag cuțitul în el cu mâna mea!

— Louis Cornbutte, răspunse secundul, te priveşte dacă vrei să-ți impui autoritatea, dar gândeşte-te că aici nu mai există supunere ierarhică şi că numai dreptul

Penellan se îndreptă către cei doi norvegieni...

celui mai tare este lege!

Tânăra fată nu fusese înfricoşată niciodată de primejdiile mărilor polare, dar îi fu teamă de această ură, a cărei cauză era, şi fermitatea lui Louis Cornbutte abia putu s-o liniştească.

Cu toată declarația de război, mesele se luau în comun, la aceleaşi ore. Mai vânară ceva păsări şi iepuri albi, dar, cu gerurile care se apropiau, avea să lipsească şi această resursă de hrană. Frigul mare începu la solstițiul de iarnă, la 22 decembrie, zi când termometrul scăzu la 35 grade sub zero. Oamenii sufereau de urechi, de nas şi aveau junghiuri în toate extremitățile corpului; fură cuprinşi de o moleşeală de moarte, însoțită de dureri de cap, şi respirația lor deveni din ce în ce mai grea.

În această stare, nu mai aveau curajul să iasă după vânat sau să facă puțină mişcare. Rămâneau chirciți în jurul sobei, care nu mai dădea căldură suficientă, şi cum se depărtau un pas de ea, simțeau că le îngheață sângele în vine. Jean Cornbutte îşi dădu seama că era grav bolnav şi nu mai putea părăsi dormitorul. Simptomele scorbutului începură să se manifeste şi picioarele i se acoperiră de pete albe. Fata se simțea bine şi îngrijea de bolnavi ca o adevărată soră de caritate. Toți marinarii o binecuvântau. 1 ianuarie se arătă ca una din cele mai mohorâte zile de iarnă. Vântul bătea cu putere şi frigul deveni insuportabil. Nu puteai ieşi afară fără să degeri. Cei mai curajoşi se mulțumeau să se plimbe pe puntea acoperită de pânza de cort. Jean Cornbutte, Gervique şi Gradlin nu părăsiră patul. Cei doi norvegieni, Aupic şi André Vasling, care erau sănătoşi, aruncau priviri crunte camarazilor lor, pe care îi şi vedeau prăpădindu-se.

Louis Cornbutte îl luă pe Penellan pe punte şi-l întrebă cum stau cu proviziile de combustibil.

— Cărbunele s-a terminat de mult, răspunse Penellan, şi în curând vom arde ultimele bucăți de lemn!

— Dacă nu reuşim să combatem frigul, zise Louis

Cornbutte, suntem pierduți!

— Ne mai rămâne un mijloc, replică Penellan, acela de a arde tot ce putem de pe bricul nostru, de la bastingaj până la linia de plutire şi, la nevoie, îl putem desface cu totul şi să construim un alt vas mai mic.

— Este o măsură extremă, răspunse Louis Cornbutte, şi pe care avem timp s-o luăm când oamenii noştri vor fi cu toții restabiliți, căci, urmă el cu voce joasă, forțele noastre slăbesc şi cele ale inamicilor noştri cresc. Din păcate, asta-i situația!

— E adevărat, spuse Penellan, şi fără grija pe care o avem de a veghea zi şi noapte, cine ştie ce s-ar întâmpla.

— Să luăm topoarele, zise Louis Cornbutte, şi să ne facem provizia de lemne.

Cu tot frigul de afară, se urcară amândoi pe bastingajul din față şi tăiară tot lemnul care nu era absolut necesar pentru vas. Apoi coborâră cu această nouă provizie, umplură iarăşi soba şi un om rămase de pază ca focul să nu se stingă.

Dar Louis Cornbutte şi prietenii săi se aflară în curând din nou pe muche de cuțit. Ei nu se puteau bizui în nicio direcție pe adversarii lor în rezolvarea problemelor pe care le punea existența zilnică a echipajului.

Împovărați de toate grijile gospodăreşti, simțiră cum forțele lor încep să slăbească. Jean Cornbutte avu o criză de scorbut cu dureri foarte mari. Gervique şi Gradlin începură să aibă şi ei simptomele bolii. Fără rezervele de suc de lămâie, care li se dădea din abundență, nefericiții ar fi murit din cauza suferințelor. De aceea nu se făcea nicio economie în a fi se administra acest leac de neînlocuit.

Dar într-o zi, la 15 ianuarie, când Louis Cornbutte coborî în cambuză pentru a lua o nouă provizie de lămâi, rămase împietrit văzând că butoiaşele în care erau închise dispăruseră. Se comisese deci un furt şi autorii lui erau uşor de bănuit. Louis Cornbutte înțelese atunci

de ce sănătatea inamicilor lor nu avusese de suferit! Căpitanul ştia că ai săi nu mai erau acum în putere să le ia înapoi aceste provizii de care depindea propria-i viață şi cea a tovarăşilor lui, şi pentru prima oară căzu într-o neagră desperare.

XIV

Deznădejde

La 20 ianuarie, cea mai mare parte din bieții bolnavi nu mai putea să părăsească patul. Fiecare din ei, în afară de păturile de lână, avea şi câte o piele de bivol care-l ferea de frig; dar dacă încerca să scoată un braț afară, simțea o durere atât de mare încât trebuia să-l retragă imediat.

Când Louis Cornbutte aprinse focul în sobă, Penellan, Misonne şi André Vasling ieşiră de sub pături şi veniră să se aşeze în jurul focului. Penellan făcu o cafea fierbinte ceea ce îi mai întări. Şi Marie, care se apropiase să ia masa cu ei, bău şi mai prinse puteri.

Louis Cornbutte se duse la patul tatălui său, care aproape că nu se mai putea mişca şi zăcea cu picioarele zdrobite de boală. Bătrânul marinar murmură câteva cuvinte fără şir, care sfâşiară inima fiului său.

— Louis, spuse el, voi muri!... Ah, cât sufăr!... Salvează-mă!

Louis Cornbutte luă o hotărâre dură: el se întoarse către secund şi îi zise abia stăpânindu-se:

— Ştii unde sunt lămâile, Vasling?

— În cambuză, cred, răspunse secundul fără să se tulbure.

— Ştii foarte bine că nu mai sunt acolo, pentru că le-ai furat.

— Dumneata eşti căpitanul, Louis Cornbutte, răspunse ironic André Vasling, şi îţi este permis să zici şi să faci orice!

— Fie-ţi milă, Vasling, tatăl meu e pe moarte! Poţi să-l salvezi! Răspunde!

— N-am ce să răspund, ripostă Vasling.

— Ticălosule! strigă Penellan, aruncându-se asupra secundului cu cuţitul în mână.

— Ajutor, prieteni! strigă André Vasling, dându-se înapoi. Aupic şi cei doi marinari norvegieni săriră jos din pat şi veniră lângă el. Misonne, Turquiette, Penellan şi Louis se pregătiră să se apere. Pierre Nouquet şi Gradlin, deşi bolnavi, se sculară să-i ajute.

— Sunteţi încă prea tari pentru noi, zise atunci André Vasling. Nu vreau să ne batem decât în clipa când vom fi siguri că vă înfrângem.

Marinarii erau atât de slăbiţi încât nu îndrăzniră să-i atace pe cei patru ticăloşi, căci, dacă nu reuşeau, erau pierduţi.

— André Vasling, zise Louis Cornbutte cu o voce sumbră, dacă tatăl meu moare, tu vei fi acela care l-ai omorât şi atunci te voi ucide ca pe un câine.

André Vasling şi complicii săi se retraseră în celălalt colţ al dormitorului şi nu răspunseră.

Trebuind să înnoiască provizia de lemne, cu tot gerul, Louis Cornbutte se urcă pe punte pentru a tăia o parte din bastingajul bricului, dar fu forţat să se întoarcă după un sfert de oră, căci altfel risca să cadă doborât de ger. În trecere aruncă o privire pe termometrul exterior şi văzu mercurul îngheţat. Frigul depăşise deci 42 de grade sub zero. Timpul era senin şi uscat, iar vântul sufla din nord.

La 26, vântul se schimbă, venind din nord-est şi termometrul de afară arătă 35 de grade. Jean Cornbutte era în agonie. Zadarnic încercase fiul său să găsească vreun leac care să-i aline suferinţele. În acea zi însă, sărind pe neaşteptate asupra lui André Vasling, reuşi

să-i smulgă o lămâie pe care acesta se pregătea s-o sugă. André Vasling nu făcu nicio mişcare s-o ia înapoi. Părea că aşteaptă o ocazie să pună în aplicare odioasele lui planuri.

Sucul de lămâie îi dădu ceva puteri lui Jean Cornbutte, dar ca să-i folosească ar fi trebuit să-l ia în continuare. Fata se rugă în genunchi de André Vasling, care nu-i răspunse nimic, şi Penellan îl auzi apoi pe ticălos zicând complicilor săi:

— Bătrânul este pe moarte! Gervique, Gradlin şi Pierre Nouquet nu mai au nici ei mult! Ceilalţi îşi pierd puterile pe zi ce trece! Momentul se apropie, când viaţa lor va fi la cheremul nostru.

La auzul acestor cuvinte, Louis Cornbutte şi tovarăşii săi deciseră să nu mai aştepte şi să profite de puţinele forţe ce le mai rămăseseră. Hotărâră ca în noaptea următoare să treacă la fapte şi să-i ucidă pe aceşti ticăloşi, spre a nu fi ucişi de ei.

Temperatura mai urcă puţin. Louis Cornbutte se aventură să iasă cu puşca spre a mai aduce ceva vânat.

Ajunse la aproape trei mile de vas şi, înşelat de efectele mirajului sau ale refracţiei, se depărtase mai mult decât ar fi vrut. Era o imprudenţă, căci pe sol se vedeau urme proaspete de fiare. Louis Cornbutte nu voi totuşi să se întoarcă fără a aduce ceva carne şi continuă să meargă înainte; dar îl încerca o senzaţie ciudată, parcă i se învârtea capul. Era ceea ce se numeşte «ameţeala albă». În adevăr, reflectările movilelor de gheaţă şi ale câmpiei îl învăluiră din cap până-n picioare şi i se păru că această culoare îl pătrunde provocându-i o stare de slăbiciune nemărginită. Ochiul său era plin de acest miraj şi avea privirea rătăcită. Avea impresia că albul îl va înnebuni. Fără să-şi dea seama de aceste fenomene, continuă să meargă înainte şi reuşi să doboare o pasăre pe care o urmărise cu stăruinţă. Pasărea căzu şi, pentru a o putea lua, Louis Cornbutte sări de pe un sloi pe câmpie şi se

lovi lungindu-se pe gheață, căci făcuse un salt de zece picioare, când refracția îi dăduse iluzia că distanța era doar de două.

Atunci fu cuprins de amețeală şi, fără să ştie de ce, strigă după ajutor câteva minute în şir, deşi nu-şi rupsese nimic în cădere. Frigul începu să-l pătrundă şi instinctul de conservare îl făcu să se ridice cu greutate.

Deodată, fără să-şi dea seama de unde venea, îl izbi un iz de grăsime prăjită. Cum era în bătaia vântului ce suflă din dreptul vasului, presupuse că acolo se prăjea grăsimea şi nu înțelegea în ce scop se făcea un lucru atât de periculos, căci mirosul putea atrage haite de urşi albi.

Louis Cornbutte luă drumul înapoi spre bric, pradă unei nelinişti care în spiritul său supraexcitat se schimbă îndată într-o mare spaimă. I se păru că nişte mase colosale se mişcau la orizont şi se întrebă dacă nu reîncepuse cutremurul gheţurilor. Mai multe din aceste forme se interpuseră între el şi vas, pe care păreau că vor să urce. Se opri să le observe mai bine şi groaza lui fu imensă când îşi dădu seama că este vorba de o haită de urşi uriaşi.

Animalele fuseseră atrase de mirosul grăsimii, care-l surprinsese pe Louis Cornbutte. Acesta se ascunse în spatele unei ridicaturi şi numără trei fiare care suiau pe blocurile de gheață pe care se afla *Tânăra vitează*.

Nimic nu arăta că primejdia era cunoscută de cei de pe vas şi o teamă nebună îi strânse inima. Cum să te opui acestor animale teribile? André Vasling şi tovarăşii lui se vor alătura oare tuturor oamenilor de pe bord în fața primejdiei comune? Penellan şi ceilalți, pe jumătate morți de foame, amorțiți de frig, vor putea ei să se împotrivească sălbăticiunilor lihnite? Nu vor fi oare surprinşi de un atac neprevăzut? Louis Cornbutte făcu aceste reflecții într-o secundă. Urşii urcaseră pe blocurile de gheață şi se pregăteau să atace vasul. Louis Cornbutte putu atunci să iasă de după ridicătura care-l

ascunsese şi să se apropie târându-se pe gheață. El văzu enormele animale sfâşiind foaia de cort cu ghearele şi apoi sărind pe punte. Louis Cornbutte se gândi să tragă un foc de armă pentru a-i avertiza pe tovarăşii săi; dar dacă aceştia s-ar fi urcat pe punte fără să fie înarmați, ar fi fost făcuți bucăți; şi nimic nu arăta că ar avea vreo cunoştință de această nouă primejdie!

XV

Urşii albi

După plecarea lui Louis Cornbutte, Penellan închisese cu grijă uşa dormitorului, care se găsea la capătul de jos al scării de pe punte. Apoi se îndreptă spre sobă unde urma să întrețină focul, pentru ca oamenii care se băgaseră din nou în pat să aibă puțină căldură.

Era ora 6 seara şi Penellan se apucă să prepare cina. Coborî în magazia de alimente pentru a scoate carne sărată pe care s-o înmoaie în apă clocotită. Când urcă, îl găsi lângă sobă pe André Vasling care pusese să se prăjească nişte bucăți de grăsime în tigaie.

— Am fost aici înaintea dumitale, îi zise răstit Penellan. De ce mi-ai luat locul?

— Din aceeaşi pricină care te face să mi-l ceri, răspunse André Vasling. Pentru că trebuie să-mi pregătesc cina!

— Vei scoate imediat, grăsimea de pe foc, replică Penellan, altfel ai să vezi ce se întâmplă.

— Nu se va întâmpla nimic, răspunse André Vasling, şi această cină va fi gătită şi fără voia dumitale!

— Nu vei apuca să guşti din ea! strigă Penellan, repezindu-se la André Vasling, care scoase cuțitul şi strigă:

— Ajutor, norvegienilor! Ajutor, Aupic!

Aceştia fură în picioare într-o clipă, înarmați cu pistoale şi pumnale. Lovitura fusese pregătită.

Penellan sări la André Vasling care, pesemne, luase asupră-şi să lupte singur cu el, căci tovarăşii săi alergaseră la paturile lui Misonne, Turquiette şi Pierre Nouquet. Acesta din urmă, fără apărare, istovit de boală, fusese lăsat în seama ferocității lui Herming. Dulgherul însă apucă un topor, sări din pat şi merse în întâmpinarea lui Aupic. Turquiette şi norvegianul Jocki luptau cu furie, Gradlin şi Gervique, pradă unor suferințe atroce, nici nu-şi dădeau seama ce se întâmplă în jurul lor.

Pierre Nouquet primi o lovitură de cuțit în coastă şi Herming se năpusti asupra lui Penellan care se bătea cu îndârjire. André Vasling îl apucase de mijloc. Dar chiar de la începutul luptei, tigaia fusese răsturnată pe sobă şi grăsimea, răspândindu-se pe cărbunii aprinşi, umpluse aerul cu o duhoare îngrozitoare. Marie se sculă, scoțând strigăte desperate, şi alergă la căpătâiul bătrânului Jean Cornbutte care horcăia.

André Vasling, mai puțin viguros ca Penellan, simți cum brațele îi erau desfăcute de cele ale cârmaciului. Încăierarea era prea încleştată ca să poată întrebuința armele. Secundul, zărindu-l pe Herming, strigă:

— Ajutor, Herming!

— Ajutor, Misonne! strigă la rândul său Penellan.

Dar Misonne se tăvălea pe jos cu Aupic care căuta să-l înjunghie. Toporul nu-i prea era de folos dulgherului ca să se apere, căci abia îl putea ridica şi se ferea foarte greu de loviturile de cuțit ale lui Aupic.

Între timp, sângele curgea, iar răcnetele şi urletele nu mai conteneau. Turquiette, trântit la pământ de Jocki, făptură de o putere neobişnuită, primise o lovitură de cuțit în umăr şi căuta în zadar să pună mâna pe pistolul aflat la cureaua norvegianului. Acesta îl strângea ca

într-o menghină încât nu putea face nicio mişcare.

La strigătul lui André Vasling, pe care Penellan îl încolţise în uşa de intrare, Herming sări în ajutorul secundului. În clipa când voia să-i dea bretonului o lovitură de cuţit în spate, acesta, izbindu-l cu piciorul, îl trânti la pământ. Mişcarea pe care o făcuse îi permise lui André Vasling să-şi elibereze braţul drept din strânsoarea lui Penellan, dar uşa de la intrare pe care apăsa greutatea lor fu scoasă din ţâţâni şi André Vasling căzu pe spate.

Deodată se auzi un răget teribil şi un urs enorm apăru pe treptele scării. André Vasling îl zări primul. Era la cel mult patru picioare distanţă de el. În acelaşi timp răsună o detunătură şi ursul, rănit sau speriat, se întoarse din drum. André Vasling, care reuşise să se ridice, urmări ursul, părăsindu-l pe Penellan.

Cârmaciul puse la loc uşa scoasă şi privi în jurul său. Misonne şi Turquiette, legaţi fedeleş de inamicii lor, fuseseră aruncaţi într-un colţ şi făceau sforţări zadarnice să-şi desfacă frânghiile. Penellan sări în ajutorul lor, dar fu trântit jos de cei doi norvegieni şi de Aupic. Forţele sale slăbite nu-i permiseră să reziste acestor trei oameni, care-l legară în aşa fel încât nu mai putea face nicio mişcare. Apoi, la strigătele secundului, aceştia se repeziră pe punte, crezând că sosise Louis Cornbutte.

Acolo, André Vasling se lupta cu un urs, căruia îi dăduse două lovituri de cuţit. Animalul, bătând aerul cu labele sale enorme, căuta să-l prindă. André Vasling, împins încetul cu încetul spre bastingaj, era pierdut, când răsună o a doua detunătură. Secundul înălţă capul şi-l văzu pe Louis Cornbutte pe sarturi, cu puşca în mână. Louis Cornbutte îl nimerise pe urs drept în inimă şi acesta căzu mort.

Ura înăbuşi recunoştinţa din inima lui Vasling, dar, înainte de a-i da frâu liber, se uită în jurul lui. Aupic avea capul zdrobit de o lovitură de labă şi zăcea neînsufleţit pe

punte. Jocki, cu toporul în mână, se apăra, nu fără greutate, de al doilea urs, care-l ucisese pe Aupic. Animalul primise două lovituri de cuțit şi totuşi se lupta cu îndârjire. Al treilea urs se îndrepta spre prova.

André Vasling nu se mai ocupă de Louis şi, urmat de Herming, sări în ajutorul lui Jocki; dar Jocki, prins între labele ursului, fu zdrobit şi când animalul căzu sub gloanțele trase de Vasling şi Herming, nu mai ținea între labe decât un cadavru.

— Nu mai suntem decât noi, zise André Vasling cu un glas sălbatic şi răutăcios, dar, dacă vom muri, acest lucru nu se va întâmpla fără să ne răzbunăm!

Herming încărcă din nou pistolul, fără să răspundă. Înainte de toate trebuiau să se descotorosească de al treilea urs. André Vasling, se uită spre prova, dar nu-l văzu. Ridicând ochii, îl zări sus pe bastingaj, cățărându-se pe sarturi pentru a-l ajunge pe Louis Cornbutte. André Vasling lăsă să-i cadă puşca pe care o îndreptase spre animal şi o bucurie sălbatică i se citi în ochi.

— Ah, exclamă el, îmi datorezi această răzbunare!

Între timp Louis Cornbutte se refugiase pe gabie. Ursul se cățăra tot timpul şi nu mai era decât la şase picioare de Louis, când căpitanul puse puşca la ochi şi ținti inima animalului.

Pe de altă parte, André Vasling îşi îndreptă puşca spre Louis, pentru a-l împuşca dacă ursul ar fi fost doborât.

Louis Cornbutte trase, dar se părea că ursul nu fusese atins, căci se aruncă dintr-o săritură pe gabie. Tot catargul se cutremură.

André Vasling scoase un strigăt de bucurie.

— Herming, strigă el către marinarul norvegian, du-te şi caută-mi-o pe Marie. Du-te şi adu-mi logodnica!

Herming coborî scara spre dormitor.

Între timp, animalul furios se repezise la Louis Cornbutte, care căută adăpost în cealaltă parte a

catargului; dar în momentul când laba sa enormă se pregătea să-i zdrobească țeasta, Louis Cornbutte apucă una din patarantine şi se lăsă să alunece pe covertă, nu fără pericol, căci la mijlocul drumului un glonte îi țiui pe la ureche. André Vasling trăsese asupra lui, dar nu-l nimerise. Cei doi adversari se întâlniră față în față, cu cuțitele în mână.

Această luptă trebuia să fie hotărâtoare. Pentru a-şi potoli setea de răzbunare, pentru a o face pe Marie să asiste la moartea logodnicului ei, Andre Vasling se lipsise de ajutorul lui Herming. Nu mai putea să se bizuie decât pe sine însuşi.

Louis Cornbutte şi André Vasling se apucară de piept şi se ținură în aşa fel încât niciunul să nu se dea înapoi. Unul din ei trebuia să moară. Îşi dădură lovituri puternice de care nu se putură feri decât pe jumătate şi sângele începu să curgă şiroaie de-o parte şi de alta. André Vasling căută să cuprindă cu brațul gâtul adversarului, pentru a-l trânti la pământ. Louis Cornbutte, ştiind că cel care cade este pierdut, reuşi să-l împiedice, apucându-i ambele brațe; dar din cauza mişcării bruşte scăpă cuțitul din mână.

Nişte țipete groaznice îi ajunseră la ureche: era vocea Mariei pe care Herming voia s-o tragă pe punte. Clocotind de mânie, Louis Cornbutte se opinti spre a-l doborî pe André Vasling; dar în această clipă, cei doi adversari se simțiră amândoi cuprinşi într-o strânsoare puternică. Ursul, care se dăduse jos de pe gabie, se repezise asupra celor doi oameni. André Vasling era lipit de corpul animalului. Louis Cornbutte simțea cum îi intrau în carne ghearele monstrului. Ursul îi strângea pe amândoi.

— Ajutor, Herming! putu să urle secundul.

— Ajutor, Penellan! strigă Louis Cornbutte.

Se auziră paşi pe scară. Penellan apăru, îşi încarcă pistolul şi trase în urechea animalului. Acesta gemu

Ursul îi strîngea pe amîndoi.

prelung. Durerea îl făcu să-şi desprindă o clipă labele şi Louis Cornbutte, istovit, lunecă fără cunoştinţă pe punte; dar animalul, încleştându-le iar cu putere, în chinurile agoniei, căzu împreună cu ticălosul André Vasling, al cărui cadavru fu strivit sub greutatea lui.

Penellan se repezi în ajutorul lui Louis Cornbutte. Nicio rană gravă nu-i punea viaţa în pericol şi-şi pierduse doar pentru o clipă suflarea.

— Marie! zise el deschizând ochii.

— Salvată! răspunse cârmaciul. Herming zace acolo, cu o lovitură de cuţit în burtă!

— Şi urşii?

— Morţi, ca şi inamicii noştri! Dar se poate spune că, fără aceste animale, eram pierduţi. În adevăr, ele au sosit în ajutorul nostru! Să mulţumim deci soartei!

Louis Cornbutte şi Penellan coborâră în dormitor şi Marie se aruncă în braţele lor.

XVI

Sfârşitul

Herming, rănit de moarte, fusese transportat pe un pat de Misonne şi Turquiette, care reuşiseră să-şi rupă legăturile. Acest ticălos începuse să horcăie şi ambii marinari se ocupară de Pierre Nouquet, a cărui rană din fericire nu era gravă.

Dar o nenorocire foarte mare trebuia să-l lovească pe Louis Cornbutte. Tatăl său nu mai dădea semne de viaţă. Murise deznădăjduit, văzându-şi fiul în mâinile duşmane. Se săvârşise din viaţă înaintea acelei scene teribile? Nu se ştie. Dar sărmanul marinar, chinuit de boală, încetase să mai trăiască.

În urma acestei neaşteptate lovituri, Louis Cornbutte

şi Marie căzură într-o stare de profundă desperare, apoi îngenunchează lângă pat şi plânseră, rugându-se pentru sufletul lui Jean Cornbutte.

Penellan, Misonne şi Turquiete îi lăsară singuri şi urcară pe punte. Leşurile celor trei urşi fură trase spre prova. Penellan se hotărî să păstreze blănurile, care puteau să le fie de mare folos, dar nu se gândi niciun moment să mănânce din carnea lor. De altfel, numărul gurilor de hrănit scăzuse simțitor. Lângă cadavrele lui André Vasling, Aupic şi Jocki, aruncate într-o groapă făcută pe coastă, fu adus şi cel al lui Herming. Norvegianul murise în timpul nopții, fără remuşcări, cu bale de furie la gură.

Cei trei marinari repararară foaia de cort, care, sfâşiată în mai multe locuri, lăsa să intre zăpada pe punte. Temperatura era extrem de joasă şi rămase astfel până ce se ivi din nou soarele, care nu se arătă la orizont decât la 8 ianuarie. Jean Cornbutte fu înmormântat pe coastă. Îşi părăsise țara pentru a-l regăsi pe fiul său şi venise să moară pe aceste meleaguri duşmănoase! Mormântul lui fu săpat pe o înălțime şi marinarii îi puseră la căpătâi o simplă cruce de lemn. Din ziua aceea, Louis Cornbutte şi tovarăşii săi mai trecură prin grele încercări, dar lămâile pe care le găsiră reuşiră să le redea sănătatea.

Gervique, Gradlin şi Pierre Nouquet putură să părăsească patul la cincisprezece zile după aceste groaznice evenimente şi să înceapă să facă puțină mişcare.

Curând vânătoarea deveni mai uşoară şi mai bogată. Păsările marine reveneau în număr mare. Se vâna deseori un fel de rață sălbatică, ce se dovedi o hrană excelentă. Vânătorii nu deplânseră altă pierdere decât cea a doi câini care se rătăciră cu ocazia unei expediții de recunoaştere, făcută la 25 de mile spre sud, pentru a se vedea starea gheţurilor.

În luna februarie avură loc furtuni puternice şi ninsori

abundente. Temperatura mijlocie era încă de 25 grade sub zero, dar oamenii nu mai sufereau ca înainte. De altfel, vederea soarelui, care se ridica din ce în ce mai sus deasupra orizontului, îi încuraja vestindu-le sfârşitul chinurilor.

Probabil că Cerul avu milă de ei, căci căldura veni timpuriu. Începând din martie, fură văzuţi câţiva corbi zburând în jurul vasului. Louis Cornbutte prinse nişte cocori care ajunseseră în peregrinările lor până în regiunile septentrionale.

Mai la sud se puteau zări stoluri de raţe sălbatice.

Sosirea păsărilor vestea o slăbire a frigului. Cu toate acestea, nu trebuia să te-ncrezi prea mult în ea, căci la prima schimbare a vântului, sau când era lună nouă ori lună plină, temperatura scădea brusc silindu-i pe marinari să recurgă la precauţiunile cele mai mari ca să se păzească. Arseseră, pentru a se încălzi, toate bastingajele vasului, pereţii cabinei superioare, pe care nu o locuiau, şi o mare parte din puntea aparentă. Era deci şi timpul ca această iarnă să ia sfârşit. Din fericire, la mijlocul lunii martie, temperatura medie nu coborî mai jos de 16 grade sub zero. Marie se ocupă să pregătească haine noi pentru această vară timpurie.

De la echinocţiu, soarele se aflase tot timpul deasupra orizontului. Începuseră cele 8 luni cu ziua de 24 de ore. Lumina permanentă şi căldura neîntreruptă a soarelui, deşi foarte slabă, nu întârziară să aibă urmări asupra gheţurilor.

Trebuiau luate masuri imediate pentru a lansa *Tânăra vitează* de pe platforma înaltă de gheaţă pe care se afla.

Vasul fu deci bine proptit şi socotiră de cuviinţă să aştepte ca sloiurile să fie sparte de dezgheţ; dar blocurile de dedesubt, care se aflau pe o apă ceva mai caldă, se desfăcură încetul cu încetul şi bricul coborî pe nesimţite. La începutul lui aprilie se găsea la nivelul mării.

Odată cu luna aprilie sosiră şi ploile torenţiale care,

căzând peste straturile de gheață, grăbiră topirea lor. Termometrul se ridică la 10 grade sub zero. Câțiva oameni își scoaseră hainele din piele de focă şi nu mai fu nevoie ca focul din sobă să ardă zi şi noapte în dormitor.

Provizia de spirt, care nu se terminase, nu mai fu întrebuințată decât la pregătirea mâncării. Curând gheața începu să crape cu zgomote surde. Crevasele se formară cu mare rapiditate şi era imprudent să mergi pe câmpie fără un baston cu care să cercetezi locurile pe unde treceai, căci crăpăturile şerpuiau ici şi colo. Se întâmplă chiar ca mai mulți marinari să cadă în apă, dar scăpară numai cu o baie cam rece.

Focile se întorseseră şi fură vânate de multe ori, grăsimea lor fiind foarte folositoare.

Sănătatea tuturor rămase foarte bună. Timpul era întrebuințat pentru pregătirile de plecare şi pentru vânătoare. Louis Cornbutte mergea foarte des să cerceteze canalele formate şi, după configurația coastei meridionale, hotărî să încerce să treacă pe la sud. Dezghețul avusese loc în diverse părți şi câteva sloiuri de gheață se îndreptau spre largul mării.

La 25 aprilie vasul era gata de plecare. Pânzele scoase din învelişuri se păstraseră în bună stare şi fu o adevărată bucurie pentru marinari când le văzură legănându-se în bătaia vântului. Vasul sălta pe valuri, căci îşi regăsise linia de plutire şi, cu toate că nu se mişca încă, se afla în elementul său natural.

În luna mai dezghețul porni nestăvilit. Zăpada care acoperea coasta se topea pe toată întinderea şi forma un noroi gros care făcea țărmul aproape inabordabil. Mici tufe trandafirii şi gălbui se iviră sfioase printre urmele de nea şi păreau să surâdă căldurii care abia se făcea simțită. Termometrul urcă în fine peste zero grade.

La douăzeci de mile spre sud de vas, sloiurile desprinse de țărm pluteau acum spre Oceanul Atlantic. Cu toate că apa nu era încă liberă cu totul, în jurul vasului începură

să se întrevadă canale de trecere de care Louis Cornbutte voia să se folosească.

La 21 mai, după ce se duse o ultimă dată la mormântul tatălui său, Louis Cornbutte părăsi în fine golful în care iernase. Inimile vrednicilor marinari se umplură în acelaşi timp de bucurie şi tristețe, căci nu laşi în urmă fără regret locul unde ai văzut murind un prieten. Vântul sufla de la nord şi înlesnea plecarea bricului. El fu adesea oprit de bancuri de gheață, pe care oamenii trebuiră să le taie cu ferăstrăul; deseori, mari blocuri plutitoare li se iviră în față şi fură siliți să întrebuințeze mine pentru a le face să sară în aer. O lună întreagă navigația se mai arătă plină de primejdii care au dus nu o dată vasul la un pas de pieire; dar echipajul era curajos şi obişnuit cu aceste manevre periculoase.

Penellan, Pierre Nouquet, Turquiette, Fidele Misonne lucrau ei singuri cât zece şi Marie surâdea cu recunoştință fiecăruia dintre ei. *Tânăra vitează* scăpă în fine de ghețuri în dreptul insulei Jean-Mayen, pe la 25 iunie. Bricul întâlni vase care plecau spre nord, la pescuitul focilor şi balenelor.

Făcuse aproape o lună ca să iasă din marea polară.

La 16 august *Tânăra vitează* se arătă în dreptul Dunkerque-ului. Bricul fusese semnalat de observatorul de coastă şi toată populația portului alergă pe dig. Marinarii se aflară îndată în brațele prietenilor lor. Bătrânul preot îi primi la pieptul lui pe Louis Cornbutte şi pe Marie şi din cele două slujbe pe care le făcu în timpul celor două zile următoare, prima fu pentru odihna sufletului lui Jean Cornbutte şi a doua pentru a binecuvânta pe cei doi logodnici, uniți de atâta timp de nenorocirile prin care trecuseră împreună.

DOMNUL RE-DIEZ ŞI DOMNIŞOARA MI-BEMOL

I

Eram treizeci de copii în şcoala din Kalfermatt; douăzeci de băieţi între şase şi doisprezece ani şi zece fetiţe între patru şi nouă ani. Dacă vreţi să ştiţi unde se află exact acest târguşor, după cunoştinţele mele geografice, el este situat într-unul din cantoanele Elveţiei, nu departe de lacul Constanţa, la poalele munţilor Appenzell.

— Ei, tu de colo, Joseph Moller!

— Da, domnule Valnigis, răspunsei.

— Ce scrii în timpul lecţiei de istorie?

— Iau notiţe, domnule.

— Bine.

Adevărul este că desenam un omuleţ, în momentul când profesorul ne spunea pentru a mia oară povestea lui Wilhelm Tell şi a cumplitului Gessler. Nimeni nu o cunoştea atât de bine ca el. Singurul lucru care mai rămânea să-l lămurească era următorul: cărui soi, renet sau calvil, aparţinea mărul istoric, pe care eroul helvetic îl pusese pe capul fiului său?

Orăşelul Kalfermatt are o aşezare pitorească într-o depresiune denumită «van», săpată pe coasta de nord a muntelui, aceea pe care razele soarelui nu pot s-o atingă vara niciodată. Şcoala, care se află la capătul orăşelului, sub bolţi mari de frunziş, n-are aspectul posomorât al unei cazărmi. Ea este veselă ca înfăţişare, situată într-un loc unde respiri aer curat. Are o curte mare, plină de copaci, un adăpost pentru ploaie şi o micuţă clopotniţă, unde clopotul cântă ca o pasăre pe ram.

Şcoala este ţinută de domnul Valrugis împreună cu sora sa Lisbeth, o fată bătrână, mai severă ca dânsul. Ei

amândoi ajung ca să predea scrierea, aritmetica, geografia, istoria – istoria şi geografia Elveției, bineînțeles. Aveam ore în fiecare zi afară de joi şi duminică. Şcolarii veneau la opt cu coşulețul şi cărțile sub catarama curelei; în coşuleț se găsea mâncarea pentru masa de prânz: pâine, carne rece, brânză, fructe şi o jumătate de sticlă de vin amestecat cu apă. Printre manuale găseai cărți de aritmetică şi citire. La ora patru aduceam acasă coşulețul gol până la ultima firimitură.

— Domnişoara Betty Clère?...

— Da, domnule Valrugis, răspunse fetița.

— Pari să nu fii atentă la ceea ce dictez. Unde am rămas? Spune!

— Atunci când Wilhelm refuză să salute pălăria, răspunse bâlbâind Betty.

— Nu-i adevărat!... Nu mai suntem la pălărie, ci la măr, de orice soi ar fi el!

Betty Clère, ruşinată, lăsă capul în jos, după ce se uită la mine cu ochii ei blânzi pe care-i iubeam atâta.

— Fără îndoială, reluă cu ironie domnul Valrugis, dacă această istorisire s-ar fi cântat în loc să fie povestită, ați fi ascultat-o cu mai multă plăcere, ținând seama de gustul vostru pentru cântece! Dar niciodată un compozitor nu va îndrăzni să pună pe muzică un asemenea subiect!

Poate că profesorul nostru avea dreptate. Ce compozitor ar putea pretinde să facă să vibreze astfel de coarde! Şi totuşi, cine ştie? Poate în viitor?

Dar domnul Valrugis îşi continuă dictarea. Mari şi mici, toți eram numai urechi. S-ar fi auzit în clasă chiar şuierul săgeții lui Wilhelm Tell, pentru a suta oară de la ultima vacanță.

II

E sigur că domnul Valrugis acorda artei muzicii un loc

inferior. Avea oare dreptate? Eram pe atunci prea tineri ca să ne facem o părere clară. Gândiți-vă numai că eu mă aflam în grupa celor mari şi nu ajunsesem încă la vârsta de zece ani. Şi totuşi, vreo doisprezece dintre noi iubeam mult cântecele populare, vechile lieduri, precum şi imnurile bisericeşti, atunci când erau acompaniate de orga bisericii din Kalfermatt.

Nu vreau să mă laud, căci nu-i frumos, şi chiar dacă am fost primul din clasă, nu trebuie s-o spun. Acum, dacă mă întrebați de ce eu, Joseph Müller, fiul lui Wilhelm Müller şi al Margaretei Has, azi şeful poştei din Kalfermatt, preluând slujba tatălui meu, am fost poreclit Re-diez şi de ce lui Betty Clère, fiica lui Jean Clère, cârciumarul din târg, şi a Jennyei Rose, i se zicea Mi-bemol, vă voi răspunde: răbdare, o să aflați numaidecât; graba strică treaba, copii! Ceea ce este sigur, este că cele două voci ale noastre se armonizau minunat, în aşteptarea timpului când ne-am unit amândoi în armonia căsniciei. Am acum, când scriu această povestire, o vârstă respectabilă, cunoscând lucruri pe care nu le ştiam atunci – nici chiar în muzică.

Da, domnul Re-diez s-a căsătorit cu domnişoara Mi-bemol, suntem foarte fericiți şi o ducem foarte bine prin muncă, cinste şi omenie! Dacă un şef de poştă n-ar avea cinste şi omenie, atunci cine s-o aibă?

Deci sunt cam vreo patruzeci de ani de când cântăm în biserică, întrucât trebuie să vă spun că toți, atât fetițele cât şi băieții, făceam parte din corul din Kalfermatt.

III

Corul târgului nostru avea un mare renume grație conducătorului său, organistul Eglisak. Ce maestru al solfegiului şi cât de priceput era când exersa cu noi vocalizele! Cum ne învăța măsura, valoarea notelor,

tonalitatea, modulația şi gamele! Foarte bun, foarte bun, vrednicul domn Eglisak! Se spunea că era un muzician genial, un maestru fără rival al contrapunctului şi că a compus o fugă extraordinară, o fugă în patru părți.

Cum nu prea ştiam ce se cheamă fugă, l-am rugat într-o zi să ne explice.

— O fugă, răspunse el, îndreptându-şi capul de forma unei cutii de contrabas...

— E o bucată muzicală? întrebai eu.

— De muzică, băiatule.

— Am vrea mult s-o ascultăm, exclamă un mic italian pe nume Farina, cu o voce frumoasă de contra-alto, care urca, urca, până la cer.

— Da, adăugă un mic german, Albert Hoct, a cărui voce cobora, cobora până în adâncul pământului.

— Te rugăm, domnule Eglisak... repetară alți băieți şi fetițe.

— Nu, dragii mei, nu veți cunoaşte fuga mea decât după ce va fi terminată.

— Şi când se va întâmpla asta? întrebai eu.

— Niciodată.

Ne uitarăm unii la alții şi el surâse uşor.

— O fugă nu e niciodată terminată, ne spuse dânsul. Se pot oricând adăuga părți noi.

Deci noi n-am putut asculta faimoasa fugă a lui Eglisak; dar el puse pentru noi, pe muzică, imnul sfântului Jean-Baptiste, acel psalm în versuri din care Gui d’Arezzo[16]17 a luat primele silabe pentru a arăta notele unei game:

Ut queant laxis
Re sonare fibris
Mi ra gestorum

---

[16] Guido sau Gui d'Arezzo, călugăr benedictin şi savant muzician (aprox 995 – aprox 1050), care a contribuit la progresul teoriei muzicii.
[17] _

Fa muli tuorum
Sol ve polluti
La bii reasum
Sancte Joannes

Nota *Si* încă nu exista în epoca lui Gui d'Arezzo. Abia în 1026 un anume Guido completă gama prin adăugarea acestei note, şi cred că bine a făcut.

În adevăr, când cântam acest psalm, puteai veni de departe să-l asculți. Cât despre ceea ce însemnau cuvintele lui bizare, nimeni din şcoală nu ştia, nici chiar domnul Valrugis. Se credea că e pe latineşte, dar nu eram siguri.

Oricum, domnul Eglisak continua să treacă drept un mare compozitor. Din păcate, suferea de o regretabilă infirmitate care tindea să se accentueze. Cu vârsta devenea tot mai surd. Noi observasem acest lucru, dar el n-ar fi fost niciodată de acord să-l recunoască. De altfel, pentru a nu-l mâhni, strigam când îi spuneam ceva şi falsetele noastre reuşeau să facă să-i vibreze timpanul. Dar nu era departe ziua când avea să fie cu desăvârşire surd.

Nenorocirea se întâmplă într-o duminică, la vecernie. Ultimul psalm al slujbei se terminase şi Eglisak cânta la orgă, lăsându-se în voia capriciilor imaginației. Cânta, cânta la nesfârşit. Nimeni nu îndrăznea să părăsească biserica, pentru a nu-l necăji. Dar iată că suflătorul istovit se opreşte. Orga devine mută. Eglisak nu observă. Acordurile şi arpegiile se domolesc sau se dezlănțuie sub degetele sale. Niciun sunet nu se aude şi totuşi, în inima sa de artist, el a continuat să vibreze… Am înțeles cu toții: îl lovise o nenorocire. Nimeni nu îndrăzni să i-o spună, să-l anunțe că suflătorul coborâse de la galerie pe scara îngustă…

Eglisak nu încetă să cânte. Şi aceasta se prelungi toată seara, toată noaptea. În dimineața următoare, el tot îşi

mai plimba mâinile pe claviatura mută. A fost nevoie să fie tras de-acolo... şi atunci abia sărmanul om îşi dădu seama. Era surd, dar asta nu-l va împiedica să-şi termine fuga. Din păcate nu va mai putea s-o audă.

Din acea zi orga cea mare nu mai răsună în biserica din Kalfermatt.

IV

Trecură şase luni. Veni un noiembrie foarte rece. O mantie albă acoperea munții şi poalele ei ajungeau până pe străzi. Veneam la şcoală cu nasul roşu şi obrajii vineți. O aşteptam pe Betty în colțul pieții. Cât de drăguță era sub căciulița ei!

— Tu eşti, Joseph? îmi spunea.

— Eu sunt, Betty. Cam pişcă în dimineața asta. Strânge paltonul şi încheie-ți bine gulerul.

— Da, Joseph. Dacă am alerga puțin?

— Bine. Dă-mi cărțile tale, le voi duce eu. Vezi să nu răceşti. Ar fi o nenorocire să-ți pierzi vocea.

— Şi tu pe a ta, Joseph!

Ar fi fost păcat, în adevăr. Şi, după ce ne suflam în palme, fugeam cât puteam de repede pentru a ne încălzi. Din fericire în clasă era cald. Soba duduia. Nu se făcea economie de lemne. Se găsesc atât de multe vreascuri la poalele munților şi vântul mai are grijă să le smulgă şi de pe copaci. Totul e să le strângi. Ce scântei vesele aruncau crengile care ardeau! Ne adunam împrejurul sobei. Domnul Valrugis sta pe catedră, cu căciula înfundată pe cap. Lemnele pocneau însoțind ca nişte detunături povestea lui Wilhelm Tell. Şi mă gândeam că dacă ar fi fost iarnă şi Gessler n-ar fi avut decât pălăria, s-ar fi îmbolnăvit probabil în timp ce aceasta se afla în vârful prăjinii.

Se muncea cu spor la citire, scriere, aritmetică,

recitare, dictare şi profesorul era mulțumit. Dar cu muzica rămăsesem în pană. Nu s-a mai găsit nimeni să-l înlocuiască pe bătrânul Eglisak. Muzica lâncezea. Bineînțeles, eram pe cale să uităm tot ce învățasem! Cum am face față dacă ar veni la Kalfermatt un alt dirijor al corului bisericesc? Vocile au început să scârțâie, orga de asemenea şi va fi nevoie s-o reparăm.

Preotul nu-şi ascundea îngrijorarea. Acum, când orga nu-l mai acompania, cât de fals cânta sărmanul, îndeosebi la începutul slujbei! Tonul cobora puțin câte puțin şi când ajungea la *supplici confessione dicentes*, degeaba mai căuta notele sub stihar, căci nu le mai găsea. Acest lucru îi făcea pe unii să râdă. Mie mi-era milă şi lui Betty la fel. Nimic mai jalnic ca slujbele de-acum.

Preotul a încercat mai multe mijloace de a schimba această stare de lucruri. Primul a fost să înlocuiască orga cu un vechi model de cimpoi. Cel puțin cu un cimpoi de acest fel nu va mai cânta fals. Nu era greu să-şi procure un asemenea instrument antediluvian. Era unul, atârnat pe peretele sacristiei. Dar unde să găseşti pe acela care să sufle în el? În definitiv, nu s-ar putea să-l întrebuințeze pe suflătorul de orgă, care era acum fără slujbă?

— Ai suflu? îi spuse într-o zi preotul.

— Da, răspunse acest om de treabă, dar la burduf, nu cu gura.

— Ce importanță are, încearcă!..

— Voi încerca.

Şi încercă. Suflă în cimpoi, dar ieşi un sunet groaznic. Era din cauza lui sau din cauza cimpoiului? Nu s-a putut afla. Trebui deci să renunțe şi probabil că apropiatul Crăciun va fi destul de trist. Căci dacă lipsea orga din cauza lui Eglisak, nici corul nu prea mergea. Nu se găsea nimeni care să ne dea lecții, nimeni care să bată măsura; iată de ce locuitorii din Kalfermatt erau tare mâhniți. Dar

într-o seară, în târg, avu loc o schimbare cu totul neaşteptată.

Era 15 decembrie. Afară se lăsase un frig uscat, un frig din acelea care duc ecourile până în depărtări. O voce din vârful muntelui s-ar fi auzit până-n târg, un foc de armă tras în Kalfermatt s-ar fi auzit la Reischarden, care se găseşte la distanță de cel puțin o leghe.

Mă dusesem la masă la domnul Clère, într-o sâmbătă. A doua zi nu aveam şcoală. După ce ai lucrat toată săptămâna, cred că-ți poți îngădui să te odihneşti duminica? Şi Wilhelm Tell avea dreptul la odihnă, căci trebuie şi el să fi obosit după ce şapte zile a fost sâcâit de domnul Valrugis. Casa hangiului se afla în piața cea mică, în colțul din stânga, aproape în fața bisericii, de unde se auzea scârțâind girueta din vârful clopotniței ascuțite.

La hanul lui Clère se găseau vreo doisprezece muşterii, oameni din partea locului. În seara aceasta se hotărâse ca Betty şi cu mine să le cântăm o frumoasă nocturnă de Salviati.

Deci, după cină au fost strânse mesele, s-au aşezat scaunele şi era să începem cântecul, când un sunet de departe ajunse până la noi.

— Ce înseamnă asta? zise unul.

— S-ar zice că vine din biserică, răspunse altul.

— Dar e sunet de orgă!

— Haida-de! Orga cântă oare singură?

Cu toate acestea, sunetele se desluşeau cu claritate, când *crescendo*, când *diminuendo*, amplificându-se câteodată atât de mult, ca şi cum s-ar fi auzit registrul forte al instrumentului.

Cu tot frigul de afară, ne încumetarăm să deschidem uşa hanului. Vechea biserică se înfățişa mohorâtă, nicio lumină nu străbătea prin vitraliile naosului. Probabil că totul se datora vântului care se strecura prin vreo spărtură a zidului. Credeam că ne-am înşelat şi ne

pregăteam să reluăm şezătoarea, când fenomenul se reînnoi cu o atât de mare intensitate, încât nu mai putea fi vorba de nicio îndoială.

— Dar se cântă în biserică! exclamă Jean Clère.

— Nu poate fi decât diavolul, zise Jenny.

— Oare diavolul ştie să cânte la orgă? replică hangiul.

«Şi de ce nu?» mă gândeam eu.

Betty mă prinse de mână.

— Diavolul?! se miră ea.

În acest timp, uşile caselor din piaţă se deschiseră una după alta. Oamenii se arătau la ferestre şi se întrebau ce se întâmplă. Cineva de la han spuse:

— Preotul a găsit poate un organist şi l-a adus aici.

Cum nu ne-am gândit la această simplă explicaţie? Tocmai atunci preotul se ivi în pragul casei parohiale.

— Ce se petrece? întrebă el.

— Se cântă la orgă, domnule preot, îi strigă hangiul.

— Ei bine! E Eglisak care cântă din nou.

În adevăr, surzenia nu împiedica degetele să alunece pe clape şi era posibil ca bătrânul maestru să fi avut fantezia să urce la galerie împreună cu suflătorul. Trebuia să vedem. Dar pridvorul era închis.

— Joseph, îmi spuse preotul, du-te până acasă la Eglisak. Alergai cu Betty de mână, căci ea nu voise să mă lase singur. După cinci minute ne înapoiarăm.

— Ei bine? întrebă preotul.

— Maestrul este acasă la el, îi răspunsei eu cu respiraţia tăiată. Era adevărat. Servitoarea îmi spusese că doarme buştean în patul lui şi tot vacarmul iscat de orgă nu putea să-l scoale din somn.

— Atunci cine este acolo? murmură domnul Clère, neliniştit.

— Vom afla îndată! exclamă preotul, încheindu-şi paltonul de blană.

Orga se auzea mereu. Scotea parcă o furtună de sunete. Cele şaisprezece pedale lucrau în plin. Toate

tuburile scoteau sunete puternice, chiar şi registrul de jos cu notele lui grave se amesteca în acest concert asurzitor. Piața era ca măturată de o rafală de muzică. S-ar fi spus că întreaga biserică era o imensă orgă, emițând prin clopotniță sunete fantastice.

Am spus că pridvorul era zăvorât, dar, făcând înconjurul clădirii, văzui că uşa mică, ce se afla drept în fața hanului Clère, rămăsese întredeschisă. Pe aici ar fi putut pătrunde intrusul. Mai întâi intrară preotul şi țârcovnicul care era cu el. În trecere, ei muiară degetele în vasul cu apă sfințită şi, prevăzători, îşi făcură cruce. Apoi toți cei ce-i urmau făcură la fel.

Deodată orga amuți. Bucata cântată de misteriosul organist se întrerupse pe un acord de quartă şi sixtă care se pierdu sub bolta întunecată.

Intrarea oamenilor în biserică fusese oare cauza care a stăvilit inspirația artistului? Avem tot dreptul să credem că da. Peste naosul până atunci plin de armonii se lăsă din nou tăcerea. Zic tăcere, căci încremenisem cu toții între stâlpi, cu senzația pe care o ai când, după un fulger, aştepți izbucnirea tunetului. Dar nu ținu mult. Trebuia să ştim despre ce era vorba. Țârcovnicul şi doi sau trei din cei mai curajoşi se îndreptară spre scara în spirală care ducea spre galeria din fundul naosului. Urcară treptele, dar ajunşi la galerie nu găsiră pe nimeni. Capacul claviaturii era închis. Cimpoiul, pe jumătate plin încă de aerul care nu putea ieşi, neavând pe unde, rămăsese nemişcat.

Probabil că, în mijlocul tumultului şi întunericului, intrusul putuse să coboare scara, să dispară pe uşa mică şi să fugă pe străzile târgului.

V

A doua zi, târgul Kalfermatt număra un locuitor în

plus, ba chiar doi. Puteau fi văzuți plimbându-se în piață, mergând în sus şi în jos pe strada principală, ajungând până în dreptul şcolii şi apoi întorcându-se spre hanul lui Clère, unde reținuseră o cameră cu două paturi pentru un timp oarecare, fără să spună cât.

«Poate fi o zi, o săptămână, o lună, un an», rosti cel mai important din aceste personaje, aşa cum mi-a povestit Betty când m-a întâlnit în piață.

— Să fie organistul de ieri? am întrebat.

— De, s-ar putea, Joseph.

— Cu suflătorul lui?...

— Fără îndoială, acela gras, răspunse Betty.

— Şi cum arată?

— Ca toată lumea.

Ca toată lumea, desigur, pentru că aveau un cap pe umerii lor, brațele înfipte în trunchi şi tălpi la picioare. Dar poți să ai toate astea, fără să semeni cu nimeni. Şi acest lucru l-am observat când pe la orele unsprezece i-am văzut în fine pe cei doi străini atât de ciudați.

Mergeau unul în spatele celuilalt. Primul, de 35 – 40 de ani, deşirat, un fel de bâtlan înalt, îmbrăcat cu o redingotă lungă, gălbuie, purta pantaloni largi, coloniali, de unde ieşeau nişte picioare subțiri, iar pe creştet avea o pălărioară cu egretă. Ce chip îngust şi spân! Ochi bridați, mici, dar pătrunzători, cu o văpaie în pupile, dinți albi ca nişte colți, un nas lung şi subțire, gura strânsă şi bărbia ascuțită.

Şi ce mâini! Degete lungi, foarte lungi, degete care pe o claviatură pot cuprinde o octavă şi jumătate!

Celălalt – îndesat, spătos, cu umeri largi, cu torsul puternic, cu capul mare şi părul vâlvoi sub o pălărie cenuşie, cu o față de taur încăpățânat şi o burtă ca o cheie de «fa». Era un tip voinic de vreo treizeci de ani, care ar fi putut stâlci în bătaie pe cei mai zdraveni din târg.

Nimeni nu-i cunoştea pe aceşti indivizi. Veniseră pentru prima oară prin ținut. Desigur, nu erau elvețieni,

mai curând păreau de prin părțile răsăritene de dincolo de munți, dinspre Ungaria. Şi în adevăr, de-acolo soseau, aşa cum am aflat mai târziu.

După ce au plătit la hanul lui Clère pe o săptămână înainte, au mâncat cu multă poftă din cele mai bune feluri. Şi acum făceau o plimbare, păşind unul după celălalt, cel mai mare cu un mers legănat, privind, hoinărind, îngânând un cântec, cu degetele neîncetat în mişcare. Din când în când îşi lovea într-un fel ciudat ceafa cu palma, repetând: «La natural, la natural... Bine!»

Celălalt, grasul, mergea legănându-şi şoldurile, fumând o pipă în formă de saxofon, de unde ieşeau valuri de fum albicios.

Îi priveam cu ochii holbați, când cel mai înalt mă zări şi îmi făcu semn să mă apropii. La început mi-a fost puțin frică, recunosc, dar în cele din urmă m-am hotărât, şi atunci el îmi zise cu o voce subțire ca a unui copil de cor:

— Unde-i casa preotului, băiatule?

— Casa parohială?...

— Da. Vrei să mă duci până acolo?

M-am gândit că preotul mă va certa dacă-i aduc aceste persoane – pe cel înalt mai ales, a cărui privire mă fascina. Aş fi vrut să refuz. Dar a fost imposibil şi iată-mă mergând spre casa parohială.

Ne despărțeau de ea vreo cincizeci de paşi. Le-am arătat casa şi am fugit, în timp ce ei băteau în uşă în ritm de trei optimi şi o pătrime. Colegii mă aşteptau în piață, împreună cu domnul Valrugis. El mă întrebă ce s-a întâmplat şi eu i-am povestit. Cu toții se uitau la mine. Închipuiți-vă, «El» mi-a vorbit!

Dar ceea ce le-am spus nu a putut să explice prea mult ce căutau aceşti doi oameni la Kalfermatt. De ce voiau să vorbească cu preotul? Cum i-a primit? Nu i s-a întâmplat vreo nenorocire lui şi servitoarei sale, o bătrână de vârstă matusalemică şi care uneori avea mintea rătăcită?

Totul se lămuri în aceeaşi după-amiază.

Tipul bizar – acela mai înalt – se numea Effarane.

Era ungur. Artist, acordor, constructor de orgă, organist – cum se spunea – făcea reparaţii mergând din oraş în oraş şi-şi câştiga existenţa cu această meserie.

Dânsul, bineînţeles, fusese cel ce în ajun intrase pe poarta laterală împreună cu celălalt, ajutorul şi suflătorul său, şi reînviase ecourile în vechea biserică, dezlănţuind valuri de armonie. După el, instrumentul, care se defectase în anumite părţi, avea nevoie de câteva reparaţii şi el se oferea să le execute la un preţ foarte mic. Diverse certificate stăteau mărturie pentru priceperea sa în privinţa lucrărilor de acest fel.

— Faceţi-le! Faceţi-le! spuse preotul care se grăbi să accepte oferta. Şi adăugă: Cerul fie de două ori lăudat că ne trimite un reparator de orgă de valoarea dumneavoastră, şi ar fi de trei ori dacă ne-ar trimite şi un organist.

— Aşadar, sărmanul Eclisak?... întrebă meşterul Effarane.

— Surd de-a binelea... îl cunoaşteţi?

— Cine nu-l cunoaşte pe omul cu fuga!

— Sunt şase luni de când nu mai cântă la biserică şi nici nu predă la şcoală.

— Fiţi liniştit, părinte, răspunse meşterul Effarane. În cincisprezece zile reparaţiile pot fi terminate şi, dacă vreţi, de Crăciun voi cânta eu la orgă.

Şi zicând acestea, el îşi mişcă degetele nesfârşite, le pocni, dezmorţindu-şi falangele, şi le întinse apoi ca pe nişte tuburi de cauciuc.

Preotul îi mulţumi artistului cu vorbe alese şi-l întrebă ce credea despre orga din Kalfermatt.

— E bună, răspunse meşterul Effarane, dar incompletă.

— Şi ce-i lipseşte? N-are douăzeci şi patru de tuburi, fără să uităm şi tuburile pentru vocile omeneşti?

— Ei, ceea ce-i lipseşte, părinte, e tocmai un registru pe care l-am inventat şi pe care vreau să-l adaptez acestui instrument.

— Ce registru?

— Registrul vocilor de copii, replică acest curios personaj, îndreptându-se din spate. Eu am imaginat această perfecționare. Ar fi idealul, şi atunci numele meu va întrece pe al lui Fabri, Kleng, Erhard Smid, André, Castendorfer, Krebs, Müller, Agricola, Kranz, ca şi numele de Antegnati, Costanzo, Graziadei, Serassi, Tronci, Nanchinini, Callido, Sebastien Érard, Abbey, Cavaille-Coll…

Preotul crezu, la un moment dat, că înşiruirea acestor nume nu se va termina până la ora vecerniei care se apropia.

Constructorul de orgă adăugă, trecându-şi mâna prin păr:

— Şi dacă voi reuşi la orga din Kalfermatt, nicio altă orgă nu se va putea asemui cu ea, nici cea de la Sf. Alexandru din Bergamo, nici cea de la Saint-Paul din Londra, nici aceea din Fribourg sau Haarlem. Amsterdam, Frankfurt, Weingarten, nici cea de la Notre-Dame din Paris sau de la Madeleine, St. Roch, St. Denis, Beauvais.

Şi spunea aceste lucruri, cu un aer inspirat, făcând gesturi mari, care desenau în aer curbe capricioase. Deodată se auzi clopotul pentru vecernie şi luându-şi pălăria, căreia îi mângâie uşor egreta cu degetul, meşterul Effarane salută cu plecăciune şi se duse să-l întâlnească în piață pe suflătorul său.

VI

E de la sine înțeles că din ziua aceea nu se mai vorbi în târg decât despre importantul eveniment care se

petrecuse. Marele artist, numit Effarane, care era în acelaşi timp şi un mare inventator, se obliga să îmbogăţească orga noastră cu un registru de voci de copii.

Lucrările de reparaţie începură chiar a doua zi; meşterul Effarane şi ajutorul său se puseră pe treabă. În timpul recreaţiilor, eu şi alţi câţiva colegi de şcoală ne duceam să-i vedem. Eram lăsaţi să urcăm la galerie, cu condiţia să nu-i stingherim în lucru. Toată tâmplăria fu desfăcută, redusă la scânduri. O orgă nu este decât un flaut al lui Pan, adaptat la cutia orgii cu un burduf şi un registru de butoni, adică un regulator mobil care reglementează intrarea aerului. A noastră era de tip mare, având douăzeci şi patru de tuburi principale, patru claviaturi de câte cincizeci şi patru clape şi de asemenea o claviatură de pedale pentru notele joase de două octave. Cât de imens ni se părea acest desiş de ţevi cu ancie sau cu guri de lemn ori de aluminiu! Te-ai fi putut pierde ca în mijlocul unei păduri dese. Şi ce denumiri curioase ieşeau din gura meşterului Effarane: dublete, fluieraşe, cromorne, registre joase, tonuri de bază, nazale. Când mă gândesc că erau acolo tuburi de lemn de şaisprezece picioare şi de aluminiu de treizeci şi două de picioare! În astfel de ţevi ai fi putut băga deodată toată şcoala, împreună cu domnul Valrugis! Priveam acest talmeş-balmeş cu un fel de uimire vecină cu groaza.

— Henri, spunea Hoct, aruncând o privire piezişă, seamănă cu o maşină cu aburi...

— Nu, mai repede cu o baterie de tunuri, spunea Farina, care ar arunca ghiulele de muzică!...

Eu nu găseam termeni de comparaţie, dar, când mă gândeam la vijeliile pe care burduful dublu de suflat putea să le trimită prin ţevăria aceasta enormă, mă apuca un tremur care mă scutura ore întregi.

Meşterul Effarane lucra în mijlocul acestei dezordini,

fără să-i pese de nimic.

În realitate, orga de la Kalfermatt era într-o stare destul de bună şi nu avea nevoie decât de nişte reparații puțin importante – mai mult trebuia curățată de praful depus de câțiva ani. Ceea ce era mai dificil era ajustarea registrului vocilor de copii. Acest aparat era acolo, într-o cutie, compus dintr-o serie de flaute de cristal care aveau menirea să scoată sunete fermecătoare.

Meşterul Effarane, abil constructor şi minunat organist, spera să reuşească aici ceea ce nu putuse realiza până acum. Cu toate acestea, observam că nu făcea decât să dibuie într-un fel sau într-altul şi, când nu izbutea, scotea strigăte ca un papagal înfuriat, necăjit de stăpâna sa.

Brrr!... Aceste strigăte mă-nfiorau din creştet până-n tălpi şi simțeam cum mi se ridică părul în cap.

Stărui asupra faptului că ceea ce vedeam mă impresiona la culme.

Interiorul vastei cutii a orgii, acest enorm animal sfârtecat, ale cărui organe zăceau împrăştiate, mă frământa până la obsesie. O visam noaptea şi ziua, gândul la ea nu mă părăsea nicio clipă. În special cutia cu voci de copii, pe care n-aş fi avut curajul s-o ating, îmi făcea impresia unei cuşti plină de copii pe care meşterul Effarane îi creştea pentru a-i face să cânte sub degetele sale de organist.

— Ce ai, Joseph? mă întreba Betty.

— Nu ştiu, răspundeam.

— Poate că te duci prea des să vezi orga?

— Da... poate.

— Nu te mai duce.

— Nu mă voi mai duce, Betty.

Şi mă duceam totuşi, chiar în aceeaşi zi, împotriva voinței mele. Mă cuprindea dorința să mă pierd în mijlocul acestei păduri de tuburi, să mă furişez în colțurile cele mai întunecate, să-l urmăresc pe meşterul

Effarane cum ciocănea în fundul cutiei orgii. Mă stăpâneam să nu spun nimic acasă; tatăl şi mama mea m-ar fi crezut nebun.

VII

Cu opt zile înainte de Crăciun, eram dimineaţa la şcoală, fetele de-o parte şi băieţii de alta. Domnul Valrugis trona pe catedră, bătrâna soră în colţul său tricota cu nişte ace lungi, ca nişte frigări de bucătărie. Şi iată că atunci când ajunsesem din nou la momentul când Wilhelm Tell insulta pălăria lui Gessler, uşa se deschise.

Intră preotul.

Toată lumea se sculă în picioare, cum se cuvine, iar în spatele preotului apăru meşterul Effarane.

Cu toţii plecarăm privirea în faţa ochilor pătrunzători ai organistului. Ce căuta el la şcoală şi de ce îl însoţea preotul?

Mi s-a părut că se uită la mine cu luare-aminte. Mă recunoscuse desigur şi mă simţeam destul de prost.

Între timp, domnul Valrugis coborî de la catedră, se opri în faţa preotului şi zise:

— Cărui prilej datorez onoarea?…

— Domnule profesor, am vrut să vă prezint pe meşterul Effarane care a dorit să facă o vizită elevilor dumneavoastră.

— Şi de ce?

— M-a întrebat dacă există un cor la Kalfermatt, domnule Valrugis. I-am răspuns afirmativ. Am adăugat că era chiar excelent în timpul când îl dirija sărmanul Eglisak. Atunci meşterul Effarane şi-a exprimat dorinţa să-l asculte. Aşadar, l-am adus în dimineaţa aceasta în clasa dumneavoastră, rugându-vă să-l scuzaţi pentru întrerupere.

Domnul Valrugis nu avea de ce să primească scuze. Tot ce făcea preotul era bine făcut. Wilhelm Tell va trebui să aştepte de data aceasta.

Atunci, la un gest al domnului Valrugis, am stat jos. Preotul se aşeză şi el pe un scaun pe care i l-am adus eu, meşterul Effarane pe un colţ al mesei fetelor, care s-au dat înapoi spre a-i face loc. Cea mai apropiată de el era Betty şi am văzut că micuţa de ea era speriată de mâinile şi degetele sale lungi, care descriau arpegii în văzduh. Meşterul Effarane luă cuvântul şi cu vocea sa pătrunzătoare spuse:

— Aceştia sunt copiii de la cor?

— Nu toţi fac parte din el, răspunse domnul Valrugis.

— Câţi?

— Şaisprezece.

— Băieţi şi fete?

— Da, spuse preotul, băieţi şi fete, şi cum la această vârstă mai toţi au aceeaşi voce…

— Eroare, replică imediat meşterul Effarane, şi urechea unui cunoscător nu s-ar înşela.

Am fost tare miraţi de acest răspuns, cum bine vă puteţi închipui. Vocile noastre, a lui Betty şi a mea, aveau în acea perioadă un sunet atât de asemănător, că nu puteau fi deosebite când vorbeam: mai târziu ele se vor deosebi, căci vârsta modifică în mod inegal glasul adulţilor de sexe diferite.

În orice caz, nimeni nu putea contrazice pe un om ca meşterul Effarane şi a rămas pe-a lui.

— Să înainteze copiii care fac parte din cor, ceru el, ridicând braţul ca pe o baghetă de şef de orchestră.

Opt băieţi, printre care mă număram şi eu, şi opt fete, între care se afla şi Betty, se aşezară pe două rânduri, faţă-n faţă. Şi atunci meşterul Effarane ne examină cu foarte multă atenţie, aşa cum nu fusesem niciodată examinaţi pe timpul lui Eglisak. A trebuit să deschidem gura, să scoatem limba, să aspirăm şi să expirăm

îndelung, să-i arătăm până-n fundul gâtlejului coardele vocale pe care parcă avea de gând să le prindă cu degetele. Am crezut că vrea să ne acordeze ca pe nişte viori sau violoncele. Eram cu toții neliniştiți.

Preotul, domnul Valrugis şi bătrâna sa soră erau şi ei tulburați, dar nu îndrăzneau să spună niciun cuvânt.

— Atenție! strigă meşterul Effarane. Gama do-major! Solfegiem. Iată tonul.

Tonul? Mă aşteptam să scoată din buzunar o piesă mică cu două ramuri, asemănătoare cu aceea a bunului Eglisak şi ale cărei vibrații dau «la»-ul exact, la Kalfermatt ca şi în oricare altă parte.

Dar avurăm altă surpriză.

Meşterul Effarane îşi plecă fruntea şi, cu degetul mare pe jumătate încovoiat, îşi lovi scurt baza craniului.

Uluitor! Vertebra sa superioară emise un sunet metalic şi acest sunet era tocmai «la»-ul cu cele opt sute şaptezeci de vibrații ale sale.

Meşterul Effarane avea într-însul un diapazon natural.

Şi atunci, dându-ne pe «do», în timp ce arătătorul îi tremura la capătul brațului, repetă:

— Atenție! O singură măsură!

Şi iată-ne solfegiind gama lui «do», întâi urcând şi apoi coborând.

— Rău… rău!… strigă meşterul Effarane, când se stinse ultima notă. Aud şaisprezece voci diferite şi n-ar trebui să aud decât una.

Părerea mea este că se arăta prea exigent, căci aveam obiceiul să cântăm împreună foarte corect, ceea ce ne adusese totdeauna multe laude.

Meşterul Effarane clătina din cap şi arunca la stânga şi la dreapta priviri nemulțumite. Mi se părea că urechile sale, care aveau o anumită mobilitate, se mişcau ca acelea ale câinilor, pisicilor şi altor patrupede.

— Încă o dată! exclamă el. Unul după altul acuma. Fiecare din noi trebuie să aibă o notă personală, o notă

fiziologică, cum s-ar spune, singura pe care trebuie s-o emită vreodată într-un ansamblu.

O singură notă fiziologică! Ce însemnau aceste cuvinte? Ei bine, aş fi vrut să ştiu care era a lui, a acestui original, şi de asemenea a preotului, care de altfel avea o frumoasă colecție, una mai falsă ca alta.

Am început, nu fără o mare îngrijorare – oare omul acesta îngrozitor nu ne va chinui? — şi nu fără a fi oarecum curioşi să cunoaştem care este nota noastră personală, cea pe care va trebui să ne-o cultivăm în gâtlej, ca pe o plantă în vasul de flori.

Hoct se apucă să solfegieze şi, după ce încercă diversele note ale gamei, îi fu recunoscută ca fiziologică nota «sol» de către meşterul Effarane, ca fiind nota cea mai justă, cea mai vibrantă pe care o putea scoate laringele său.

După Hoct urmă Farina, care se văzu condamnat pentru vecie la un «la» natural.

Apoi ceilalți colegi ai mei fură supuşi la acest amănunțit examen şi nota lor favorită primi pecetea oficială a meşterului Effarane.

Făcui şi eu un pas înainte.

— Ah, tu eşti, băiețaş, zise organistul.

Şi luându-mi capul între mâini, îl întoarse într-o parte şi într-alta, încât îmi fu teamă să nu mi-l scoată din loc.

— Să vedem nota ta, reluă el.

Am cântat gama de la «do» la «do», urcând şi apoi coborând. Dar Effarane nu fu mulțumit. Îmi porunci s-o iau de la început… Dar nu mergea… nu mergea. Eram foarte umilit. Eu, unul din cei mai buni din cor, să fiu oare lipsit de o notă personală?

— Haide, exclamă meşterul Effarane, cântă gama cromatică! Poate voi descoperi nota ta.

Şi vocea mea, cu intervale de semitonuri, execută octava.

— Bine… bine! rosti organistul. Ți-am găsit nota şi

păstreaz-o în timpul întregii măsuri.

— Care este? întrebai tremurând puțin.

— Este «re-diez».

Pornind de la «re-diez», am solfegiat dintr-o singură răsuflare. Preotul şi domnul Valrugis nu se obosiră să dea niciun semn de satisfacție.

— E rândul fetelor, ordonă meşterul Effarane. Stam şi mă gândeam:

«Dacă şi Betty ar putea avea pe «re-diez»! Nu m-ar mira, căci vocile noastre sunt la unison.»

Fetele fură examinate una după alta. Una avea pe «si natural» alta pe «mi natural». Când îi veni rândul lui Betty Clère să cânte, ea se apropie şi rămase foarte intimidată în picioare, în fața meşterului Effarane.

— Începe, fetițo!

Şi Betty începu cu vocea ei fermecătoare, aşa de plăcută încât ai fi spus că e cântecul unui sticlete. Dar i se întâmplă lui Betty acelaşi lucru ca şi prietenului ei Joseph Müller. Trebui să se recurgă la gama cromatică pentru a i se descoperi nota şi în cele din urmă îi fu atribuit «mi-bemol».

La început m-am necăjit, dar, gândindu-mă bine, nu puteam fi decât mulțumit. Betty avea pe «mi-bemol» şi eu pe «re-diez». Ei bine, e cam acelaşi lucru aşa că am bătut din palme.

— Ce te-a apucat, băiete? întrebă organistul care încruntă din sprâncene.

— Sunt foarte bucuros, domnule, îndrăznii să răspund, pentru că Betty şi cu mine avem aceeaşi notă…

— Aceeaşi?! exclamă meşterul Effarane.

Şi se îndreptă cu o mişcare atât de alungită, că brațul său atinse plafonul.

— Aceeaşi notă! reluă el. Ah, tu crezi că un «re-diez» şi un «mi-bemol» este acelaşi lucru, neştiutor ce eşti! Ai merita o pedeapsă straşnică!… Eglisak al vostru v-a învățat asemenea prostii? Şi ați răbdat aşa ceva,

— Începe, fetițo!

părinte?... Şi dumneavoastră, domnule profesor... Şi chiar dumneavoastră, bătrână domnişoară...

Sora domnului Valrugis căuta o călimară să i-o azvârle în cap. Dar el continuă, lăsându-se pradă furiei oarbe:

— Nenorocitule, nu ştii ce-i aia o coma, această optime de ton, care deosebeşte pe «re-diez» de «mi-bemol», pe «la-diez» de «si-bemol» şi aşa mai departe? Cum asta! Nimeni de aici nu este în stare să aprecieze o optime de ton! Oare urechile din Kalfermatt n-au decât timpane ca pergamentul, îngroşate, uscate, ori sparte?

Nimeni nu îndrăznea să facă o mişcare. Geamurile de la ferestre zăngăniră la vocea ascuţită a meşterului Effarane. Eram dezolat că provocasem această scenă, întristat că există o diferenţă între vocea Betty-ei şi a mea, chiar dacă numai cu o optime de ton. Preotul se uita curios la mine, iar domnul Valrugis îmi arunca nişte priviri...

Dar organistul se calmă deodată şi spuse:

— Atenţiune! Fiecare să se aşeze în rând să cântăm gama!

Am înţeles cu toţii ce însemna acest lucru şi ne luarăm locul după nota personală. Betty pe locul al patrulea în calitatea ei de «mi-bemol» şi eu chiar alături de ea în calitate de «re-diez». Cu alte cuvinte, alcătuiam un flaut al lui Pan sau, mai bine zis, tuburile unei orgi cu singura notă pe care putea s-o emită fiecare.

— Acum, gama cromatică! strigă meşterul Effarane. Şi corect, căci altfel...

N-am aşteptat să ne spună de două ori. Colegul nostru, care era «do», începu. Urmară ceilalţi. Betty cântă «mi-bemol»-ul său, apoi eu «re-diez»-ul, şi diferenţa părea că era apreciată de urechile organistului. După ce urcarăm, am coborât de trei ori la rând..

Meşterul Effarane părea destul de mulţumit.

— Bine, copii! spuse el. Voi reuşi să fac din voi o claviatură vie! Şi cum preotul clătina din cap, puţin

convins…

— De ce nu! răspunse meşterul Effarane. S-a putut construi un pian cu pisici, pisici alese pentru mieunatul pe care-l scoteau când le ciupeai de coadă! Un pian de pisici, un pian de pisici! repetă el.

Am început să râdem, fără să ştim exact dacă meşterul Effarane vorbea serios sau nu. Dar mai târziu am aflat că spusese adevărul despre acest pian de pisici, care mieunau când cozile lor erau ciupite de un mecanism. Dumnezeule! Ce nu sunt în stare să născocească oamenii?

Atunci, punându-şi pălăria, meşterul Effarane salută, se întoarse şi ieşi spunând:

— Nu uitaţi de nota voastră şi mai ales tu, domnule Re-diez, şi tu, domnişoară Mi-bemol!

Şi porecla ne-a rămas.

VIII

Aşa se petrecu vizita meşterului Effarane la şcoala din Kalfermatt. Rămăsesem foarte impresionat. Mi se părea că un «re-diez» vibra neîncetat în fundul gâtlejului meu.

În vremea aceasta lucrările la orgă avansau. Încă opt zile mai rămâneau până la Crăciun. Tot timpul meu liber îl petreceam la galeria din biserică. Nu puteam să mă stăpânesc. Îl ajutam pe organist cu ce mă pricepeam şi pe suflătorul său care nu scotea nicio vorbă. Acum registrele erau în bună stare, burduful de suflat gata să funcţioneze, cutia orgii nouă, cu alămurile sale strălucind în penumbra naosului. Da, totul va fi gata de sărbători, afară doar de faimosul aparat al vocilor de copii.

În adevăr, acolo treaba şchiopăta. Se vedea limpede, după necazul meşterului Effarane. El încerca, încerca mereu. Lucrurile nu mergeau. Nu ştiam ce lipsea

registrului său şi nici el nu ştia. De aici, o mare dezamăgire care dădea loc unor accese de furie. El se răzbuna pe orgă, pe burduful de suflat, pe suflător, pe sărmanul Re-diez, care nu avea nicio vină.

Câteodată credeam că va sfărâma totul şi fugeam de-acolo. Ce vor spune oamenii din Kalfermatt, decepționați în speranțele lor, dacă sărbătoarea nu va fi celebrată cu tot fastul?

Să nu se uite că la acest Crăciun corul nu putea să cânte, fiind dezorganizat, şi că totul se bizuia pe muzica de orgă.

Pe scurt, ziua solemnă sosi. În cele douăzeci şi patru de ore premergătoare, meşterul Effarane, din ce în ce mai dezamăgit, se lăsase pradă unor asemenea stări de furie, că se putea crede că-şi va pierde mințile. Va trebui să renunțe la vocile de copii? Nu ştiam nimic, căci mă înspăimântase în aşa măsură încât nu mai îndrăzneam să urc la galerie şi nici măcar să intru în biserică.

În seara de Crăciun, copii erau culcați la apusul soarelui şi dormeau până în momentul începerii slujbei. Aceasta le permitea să rămână treji până la miezul nopții. Deci în acea seară, după şcoală, am condus-o pe micuța Mi-bemol până la poarta casei. Începusem şi eu să-i dau această poreclă.

— Nu vei lipsi la slujbă, i-am spus.

— Nu, Joseph, şi nici tu.

— Fii liniştită!

M-am întors acasă unde eram aşteptat.

— Trebuie să te culci, îmi spuse mama.

— Da, am răspuns, dar n-am chef să dorm.

— N-are importanță!

— Totuşi...

— Fă ce-ți spune mama, replică tatăl meu, şi te vom scula când trebuie.

Am ascultat, mi-am sărutat părinții şi m-am urcat în odăița mea. Hainele mele de sărbătoare erau puse pe

speteaza unui scaun şi ghetele lustruite, lângă uşă. Nu mai rămânea decât să le îmbrac când mă voi da jos din pat, după ce îmi voi fi spălat fața şi mâinile.

Într-o clipă, vârât sub plapumă, am stins lumânarea, dar în odaie stăruia o lumină albăstruie din cauza zăpezii ce se aşternuse pe acoperişurile învecinate.

Desigur, nu mai aveam vârsta să pun o gheată în vatră, cu speranța de a căpăta un dar de la Moş-Crăciun. Şi mă năpădiră amintirile din timpurile frumoase ale copilăriei, care nu se vor mai întoarce. Ultima oară, acum vreo trei-patru ani, draga mea Mi-Bemol a găsit în pantoful ei o frumoasă cruciuliță de argint… Să nu ştie nimeni, dar eu am pus-o!

Apoi aceste amintiri frumoase se şterseră din mintea mea. Mă gândeam la meşterul Effarane. Îl vedeam şezând lângă mine, cu redingota lui lungă, cu picioarele lungi, cu mâinile lungi şi fața lungă… În zadar îmi băgam capul sub sulul de la căpătâi, îl vedeam tot timpul şi simțeam cum degetele sale se plimbau de-a lungul patului meu…

În fine, după ce m-am zvârcolit încoace şi încolo, am reuşit să adorm.

Cât timp a durat somnul meu, nu ştiu. Dar deodată am fost deşteptat brusc: o mână se pusese pe umărul meu.

— Să mergem, Re-diez, îmi zise o voce pe care o recunoscui imediat. Era vocea meşterului Effarane.

— Să mergem, Re-diez, e timpul… Vrei să pierzi slujba?

Auzeam fără să înțeleg.

— Vrei să te trag afară din pat, cum se trage pâinea din cuptor? Aşternutul meu fu dat la o parte. Am deschis ochii, care fură orbiți de lumina unui felinar pe care îl ținea în mână…

Ce spaimă am tras! Era într-adevăr Effarane cel care îmi vorbea.

— Hai, Re-diez, îmbracă-te.

— Să mă îmbrac?

— Dacă nu cumva vrei să mergi la slujbă în cămaşă. Nu auzi clopotele?

În adevăr, clopotele sunau cu toată puterea.

— Hai, Re-diez, nu te îmbraci?

Fără să-mi dau seama, m-am îmbrăcat într-un minut. Trebuie să recunosc că mă ajutase meşterul Effarane şi ceea ce făcea el, făcea repede.

— Vino, îmi spuse, ridicând felinarul.

— Dar tatăl meu, mama?...

— Se află la biserică...

Am fost mirat că nu m-au aşteptat. În fine, am coborât. Uşa casei se deschise, apoi se închise şi iată-ne în stradă.

Ce ger! Piața era albă, pe cer puzderie de stele. În față se desluşea biserica şi clopotnița al cărei vârf părea aprins de o stea.

Îl urmam pe meşterul Effarane. Dar în loc să se îndrepte spre biserică, iată-l că umblă pe străzi de colo-colo. Se opreşte în fața unor case, ale căror uşi se deschid fără să fie nevoie să bați. Colegii mei ies din casă, îmbrăcați în haine de sărbătoare: Hoct, Farina, toți cei ce făceau parte din cor. Apoi e rândul fetelor şi în primul rând al micuței Mi-bemol. O iau de mână.

— Mi-e teamă, îmi spuse ea.

Nu îndrăzneam să răspund: «Şi mie!» de frică să n-o sperii mai mult. În fine, suntem toți. Toți acei care au nota lor personală, întreaga gamă cromatică!

Dar care este intenția organistului? Neputând avea aparatul său de voci de copii, încearcă să formeze un registru cu copiii corului?

Vrând-nevrând, trebuia să asculți de acest personaj fantastic, aşa cum muzicienii din orchestră ascultă de dirijor când are bagheta în mână. Poarta laterală a bisericii este în fața noastră. Intrăm doi câte doi. Nimeni nu se află încă în naosul rece, întunecos şi tăcut. Şi el

care-mi spusese că tatăl şi mama mea mă aşteaptă... Îl întreb, îndrăznesc să-l întreb.

— Taci, Re-diez, îmi spune el, şi ajută-i micuței Mi-bemol să urce. Ceea ce am şi făcut. Iată-ne pe toți suind scara îngustă şi ajungând la galerie. Deodată ea se luminează. Capacul orgii este deschis, suflătorul se găseşte la locul său. S-ar spune că a fost umflat cu tot aerul burdufului de suflat, atât pare de uriaş!

La un semn al meşterului Effarane, ne aşezăm în ordine. El întinde brațul, cutia orgii se deschide, apoi se închide în urma noastră...

Toți şaisprezece suntem închişi în tuburile principale ale orgii, fiecare separat, dar vecini unul cu altul, Betty se găseşte în al patrulea, în calitatea ei de Mi-bemol, şi eu în al cincilea, în calitatea mea de Re-diez. I-am ghicit gândul meşterului Effarane. Nicio îndoială. Neputând să folosească aparatul inventat de el, a compus registrul vocilor de copii cu copiii corului şi când aerul va intra prin gura țevilor, fiecare va cânta nota lui. Nu pisicile, ci noi – eu, Betty, toți colegii noştri vor fi puşi în mişcare de clapele orgii.

— Betty, eşti aici? am strigat.

— Da, Joseph.

— Nu-ți fie frică, sunt lângă tine.

— Tăcere! se auzi vocea meşterului Effarane.

Şi atunci tăcurăm.

IX

Între timp biserica se umplea de lume. Prin crăpătura din tubul meu, am putut vedea cum mulțimea enoriaşilor trecea prin naos, care acum strălucea de lumini. Şi familiile care nu ştiau că şaisprezece din copiii lor sunt închişi în această orgă! Auzeam desluşit zgomotul paşilor pe pardoseala naosului, izbiturile

scaunelor, tropăitul ghetelor şi al saboţilor de lemn, cu sonoritatea specială din biserici. Oamenii se aşezau pentru slujba de la miezul nopţii şi clopotele băteau întruna.

— Eşti aici? am mai întrebat-o pe Betty.

— Da, Joseph, îmi răspunse o voce stinsă care tremura.

— Nu-ţi fie frică… nu-ţi fie frică, Betty! Nu vom rămâne înăuntru decât cât va dura slujba. Apoi ni se va da drumul.

În sinea mea nu credeam acest lucru. Niciodată meşterul Effarane nu va da drumul acestor păsări din colivii şi puterea lui diabolică va şti să ne ţină mult timp acolo… Poate pentru totdeauna!…

În fine, clopoţelul corului sună. Preotul şi cele două ajutoare ale sale ajung în faţa altarului. Ceremonia începe.

Dar cum de nu s-au îngrijit părinţii noştri de noi? Am zărit pe tatăl şi pe mama mea liniştiţi pe locurile lor. Domnul şi doamna Clère erau la fel de liniştiţi… Liniştite erau şi familiile colegilor noştri. Era de necrezut.

Mă gândeam la toate acestea, când deodată un vârtej trecu prin cutia orgii. Toate tuburile se cutremurară ca o pădure bântuită de furtună. Burduful funcţiona din plin.

Meşterul Effarane începuse, pregătind prima parte a liturghiei. Tuburile principale răsunau ca nişte bubuituri de tunet. Totul se termină printr-un formidabil acord final pe fundalul de bas al tuburilor de treizeci şi două de picioare.

Urmăream, speriat, clipa în care răbufnirile de aer se vor introduce în tuburile noastre, dar organistul ne rezerva, fără îndoială, pentru mijlocul slujbei.

Orga încetă un timp, cât se citi predica duminicală, în care preotul îl felicită pe organist pentru că i-a redat bisericii din Kalfermatt vocile care se stinseseră…

Ah, dacă aş fi putut să strig, să trimit «re-diezul» meu

prin crăpătura tubului!

Totul dură cinci minute care îmi părură cinci secole, căci presimțeam că rândul vocilor de copii trebuia să vină în momentul culminant al slujbei, pentru care marii artişti rezervă cele mai sublime improvizații ale geniului lor.

În adevăr, eram mai mult mort decât viu. Mi se părea că niciodată nu voi scoate vreo notă din gâtlejul meu uscat de chinurile aşteptării. Dar nu puneam la socoteală suflul irezistibul care mă va umfla, când clapa care mă comanda va fi apăsată de degetul organistului.

În fine, sosi şi mult temutul sfârşit de slujbă. Clopoțelul scoate sunete pițigăiate. O linişte generală domneşte în naos…

Ei bine, cu toate că sunt un copil aşezat, nu pot fi calm. Nu mă gândesc decât la furtuna care se va stârni la picioarele mele. Şi atunci, cu o voce şoptită, spre a nu fi auzită decât de dânsa:

— Betty? spun.

— Ce vrei, Joseph?

— Ia seama, va fi rândul nostru.

— Ah, Dumnezeule! exclamă sărmana.

Nu mă înşelasem. Răsună un zgomot aspru. Este zgomotul regulatorului mobil care distribuie aerul în cutia orgii în care dau tuburile noastre. O melodie dulce şi impresionantă se ridică sub bolțile bisericii.

Aud nota «sol» a lui Hoct, nota «la» a lui Farina, apoi, «mi-bemol»-ul scumpei mele vecine, pe urmă un suflu îmi umflă pieptul, un suflu uşor care creşte treptat şi scoate «re-diez»-ul pe buzele mele. Chiar dacă ai vrea să taci, nu ai putea. Nu mai sunt decât un instrument în mâna organistului. Clapa pe care o apasă pe claviatura sa este ca o valvă a inimii mele, care se întredeschide…

Ah, cât de sfâşietor este acest lucru! Nu, dacă va continua astfel, ceea ce va ieşi din noi nu vor mai fi note, ci vor fi strigăte, strigăte de durere!…

Şi cum să descriu chinurile pe care le simt, când meşterul Effarane face să răsune un acord puternic de septimă diminuată, în care eu ocup locul doi: «do natural», «re-diez», «fa-diez», «la natural».

Şi cum crudul, nemilosul artist îl prelungeşte la nesfârşit, inima mi se opreşte, simt că mor şi îmi pierd cunoştinţa.

Ceea ce face ca faimoasa septimă diminuată, nemaiavând «re-diez»-ul, să nu mai poată fi rezolvată conform regulilor armoniei.

X

— Ei bine, ce ai? mă întrebă tata.

— Eu…

— Hai, scoală-te. E ora de mers la biserică.

— Ora?…

— Da, coboară din pat!…

Unde mă găseam? Ce se petrecuse? Oare toate acestea nu erau decât un vis? Închiderea în tuburile orgii, bucata de la sfârşitul slujbei, inima mea zdrobită, gâtlejul meu care nu mai putea să scoată «re-diez»-ul său?

Da, copiii mei, din momentul când am adormit, până în momentul când tatăl meu venise să mă trezească, visasem toate acestea, din cauza imaginaţiei mele înfierbântate.

— Şi meşterul Effarane?… întrebai.

— Meşterul Effarane este la biserică, răspunse tatăl meu. Mama ta se află şi ea acolo… Hai, nu te-mbraci?

M-am îmbrăcat ca beat, auzind în tot acest timp septima diminuată, chinuitoare şi nesfârşită…

Am ajuns la biserică. Văzui toată lumea aşezată pe locurile obişnuite, mama mea, domnul şi doamna Clère, scumpa mea Betty, bine înfofolită, căci era foarte frig. Clopotul mai bătea şi mai putui să aud ultimele dangăte.

Preotul, înfăşurat în odăjdii de mare sărbătoare, ajunse înaintea altarului, aşteptând ca orga să intoneze un marş triumfal.

Dar ce surpriză! În loc de a face să răsune acordurile impunătoare care trebuiau să pregătească începutul slujbei, orga tăcea. Nimic! Nicio notă!

Paracliserul urcă până la galerie… Meşterul Effarane nu era acolo. Fu căutat. Zadarnic. Organistul dispăruse. Dispăruse şi suflătorul. Furios probabil că nu reuşise să pună la punct mecanismul vocilor de copii, el părăsise biserica, apoi orăşelul, fără a cere plata ce i se cuvenea. De fapt nu a mai fost văzut niciodată la Kalfermatt. Mărturisesc că pe mine nu mă supărase acest lucru, deoarece, în tovărăşia bizarului personaj, nemaipunând la socoteală visul, aş fi ajuns nebun de legat.

Şi dacă aş fi înnebunit, domnul Re-diez n-ar mai fi putut să se căsătorească zece ani mai târziu cu domnişoara Mi-bemol – căsătorie binecuvântată de soartă. Ceea ce dovedeşte că, în pofida diferenţei de o optime de ton – o coma, cum îi spunea meşterul Effarane – poţi fi fericit în căsnicie.

HUMBUG

MORAVURI AMERICANE

În luna martie 1863, mă îmbarcasem pe vasul *Kentucky* care face cursa între New-York şi Albany.

În această epocă a anului transporturile considerabile de mărfuri determinau o mare mişcare comercială, care de altfel nu avea nimic deosebit. Comercianţii din New-York întreţin, în adevăr, prin reprezentanţii lor, relaţii neîntrerupte cu provinciile cele mai depărtate, răspândind produsele Lumii Vechi şi exportând în acelaşi timp în străinătate mărfurile americane.

Plecarea mea la Albany îmi dădea din nou prilejul să admir activitatea din New-York. Călătorii soseau din toate părţile. Unii îi luau la rost pe hamalii care duceau numeroasele lor bagaje, alţii, singuri ca nişte adevăraţi turişti englezi, aveau toate lucrurile într-un mic sac de voiaj care trecea aproape neobservat. Toată lumea alerga grăbită să-şi reţină un loc pe vaporul încăpător, pe care compania îl construise la dimensiuni tipic americane.

Clopotul vasului care sunase de două ori stârnise panică printre întârziaţi. Pasarela se îndoia sub greutatea ultimilor sosiţi, de obicei oameni care nu-şi pot amâna călătoria fără pagube serioase. Până la urmă numeroşii pasageri reuşiră să se îmbarce. Pachete şi călători se îngrămădeau şi-şi făceau loc. Flăcările duduiau în ţevile cazanului, puntea vasului *Kentucky* se cutremura. Soarele, încercând să răzbată prin ceaţa dimineţii, încălzea puţin aerul de martie care te silea

să-ți ridici gulerul hainei, să-ți ții mâinile în buzunare, zicând totuşi: «va fi frumos azi».

Călătoria mea nu era o călătorie de afaceri şi, deoarece în valiză aveam tot ce-mi era necesar sau de prisos şi nu-mi frământam mintea cu speculații sau cu supravegherea diverselor piețe de desfacere, puteam da frâu liber gândurilor să hoinărească la întâmplare, acest prieten intim al turistului.

Lăsam în seama ei să-mi scoată în drum vreun subiect de voioşie şi distracție, când zării la trei paşi de mine pe doamna Melvil care-mi surâdea cu aerul cel mai fermecător din lume.

— Cum! Dumneavoastră, doamnă, exclamai cu o surpriză întrecută doar de bucuria mea, dumneavoastră înfruntați primejdiile şi îmbulzeala pe un vas care străbate Hudsonul!

— Desigur, dragă domnule, îmi răspunse doamna Melvil, strângându-mi mâna după obiceiul englezesc. De altfel, nu sunt singură, mă însoțeşte bătrâna şi buna mea Arsinoe.

Şi îmi arătă pe credincioasa ei negresă care, şezând pe un balot de lână, o privea cu duioşie.

— Oricât ajutor şi sprijin poate să vă dea Arsinoe, spusei, mă consider fericit, doamnă, de dreptul pe care-l am de a vă protegui în timpul acestei curse.

— Dacă este un drept, îmi răspunse ea râzând, atunci nu vă voi fi îndatorată cu nimic. Dar cum se face că vă găsesc aici? După cum ne spuneați, nu trebuia să faceți această călătorie decât peste câteva zile. De ce nu ne-ați vorbit ieri de plecarea dumneavoastră?

— Nu ştiam nimic, spusei. M-am hotărât să plec la Albany, numai deoarece clopotul vaporului m-a sculat din somn la şase dimineața. Vedeți deci cum s-a întâmplat. Dacă m-aş fi deşteptat la şapte, poate m-aş fi îndreptat spre Filadelfia! Dar chiar dumneavoastră, doamnă, păreați aseară femeia cea mai sedentară din

lume.

— Fără îndoială! De aceea nici n-o vedeți aici pe doamna Melvil, ci numai pe primul reprezentant al domnului Henri Melvil, comerciant-armator din New-York, care pleacă să supravegheze sosirea unui transport la Albany. Dumneavoastră, locuitorul unei țări prea civilizate a vechiului continent, nu puteți înțelege acest lucru!… Soțul meu neputând să părăsească azi-dimineață New-York-ul, îl voi înlocui eu. Vă rog să credeți că registrele nu vor fi mai puțin bine ținute, nici socotelile mai puțin exacte.

— Sunt decis să nu mă mai mir de nimic! exclamai. Totuşi, dacă un asemenea lucru s-ar întâmpla în Franța, dacă femeile ar duce la capăt treburile soților, atunci bărbații n-ar întârzia să le îndeplinească pe cele ale soțiilor. Ei ar fi cei care ar cânta la pian, ar decupa flori, ar broda bretele…

— Nu-i prea măgulitor pentru compatrioții dumneavoastră, replică râzând doamna Melvil.

— Din contră! De vreme ce presupun că soțiile lor le brodează bretelele.

În acest moment se auzi a treia bătaie a clopotului. Ultimii călători se grăbeau spre puntea vasului, în mijlocul strigătelor matelotților care apucară nişte prăjini lungi spre a depărta vasul de chei.

Oferii brațul doamnei Melvil şi o condusei spre capătul punții, unde mulțimea nu stătea atât de înghesuită.

— V-am dat nişte scrisori de recomandație pentru Albany… începu dânsa.

— Bineînțeles. Doriți să vă mulțumesc pentru a mia oară?

— Nu, căci acum nu veți mai avea nevoie de ele. De vreme ce plec la tatăl meu, căruia îi sunt adresate, îmi veți permite nu numai să vă prezint, dar chiar să vă ofer ospitalitatea în numele său?

— Am avut deci dreptate, spusei, să mă bizui pe noroc,

pentru a face o călătorie plăcută. Şi totuşi, atât eu cât şi dumneavoastră era cât pe ce să nu plecăm.

— De ce?

— Un călător, amator de excentricităţi, al căror monopol exclusiv îl aveau englezii înainte de descoperirea Americii, a vrut să rezerve numai pentru el întregul vas *Kentucky*.

— E vreun fiu al Indiilor orientale, care călătoreşte cu un cortegiu de elefanţi şi de baiadere?

— Ba, nicidecum. Am asistat la convorbirea sa cu căpitanul care îi respingea cererea şi n-am văzut niciun elefant să se amestece în vorbă. Acest original părea doar un om voinic, vesel, care voia să aibă mână liberă, atâta tot… Ei, dar e chiar dânsul, doamnă! Îl recunosc… Îl zăriţi pe călătorul care aleargă pe chei dând din mâini şi strigând cât îl ţine gura? Ne va mai întârzia şi el, tocmai când vasul începe să părăsească ţărmul.

Un om de statură mijlocie, cu un cap enorm împodobit de două smocuri de favoriţi roşii ca focul, îmbrăcat într-o redingotă lungă cu guler dublu şi având pe cap o pălărie de cowboy cu borul larg, ajunsese pe debarcader, gâfâind, în clipa când pasarela fusese ridicată. Gesticula, striga, fără să-i pese de râsetele mulţimii din jurul lui.

— Hei! Cei de pe *Kentucky*! Mii de draci! Locul meu este reţinut, plătit, şi sunt lăsat pe uscat!… Mii de draci! Căpitane, te fac răspunzător faţă de marele judecător şi asesorii săi.

— Cu atât mai rău pentru întârziaţi! exclamă căpitanul urcând pe una din punţile de comandă. Trebuie să ajungem la ora fixată şi mareea începe să se retragă.

— Mii de draci! urlă din nou grăsunul. Voi obţine o sută de mii de dolari plus daune de la voi! Boby, exclamă el, întorcându-se către unul din cei doi negri care-l însoţeau, ocupă-te de bagaje şi fugi la hotel, în timp ce Dacopa va lua o barcă, pentru ca să ajung la blestematul ăsta de *Kentucky*.

— E de prisos, strigă căpitanul, care porunci să se dezlege ultima parâmă.

— Nu te lăsa! Dacopa! îşi încuraja grăsunul negrul.

Acesta puse mâna pe cablu în momentul când vasul începea să-l tragă şi prinse capătul său de unul din inelele de pe chei. În acelaşi timp încăpăţânatul călător se aruncă într-o barcă, în aplauzele mulţimii, şi din câteva vâsle ajunse la scara vasului *Kentucky*. Sări pe punte, se repezi spre căpitan şi îl potopi cu întrebări, făcând el singur gălăgie cât zece şi vorbind mai mult decât douăzeci de cumetre. Căpitanul, neputând să plaseze niciun cuvânt şi văzând că, de altfel, călătorul se instalase, se hotărî să-l lase în pace. Luă aşadar din nou portavoce şi se îndreptă spre sala maşinilor. În momentul când voi să dea semnalul de plecare, grăsunul veni spre el ţipând:

— Şi coletele mele, mii de draci?

— Cum coletele dumneavoastră? răspunse căpitanul. Nu cumva sunt cele care sosesc chiar acum?

Începură să se audă murmure printre călători, care deveniseră nerăbdători din cauza acestei noi întârzieri.

— La cine aveţi pretenţii? urlă întreprinzătorul călător. Nu sunt eu un cetăţean liber al Statelor Unite ale Americii? Mă numesc Augustus Hopkins şi dacă numele meu nu vă spune destul…

Nu ştiu dacă acest nume avu vreo influenţă reală asupra mulţimii pasagerilor. Oricum, căpitanul de pe *Kentucky* fu nevoit să acosteze pentru a îmbarca bagajele lui Augustus Hopkins, cetăţean liber al Statelor Unite ale Americii.

— Trebuie să recunosc, spusei doamnei Melvil, că ăsta-i un om bizar.

— Mai puţin bizar decât coletele sale, îmi răspunse dânsa, arătându-mi două camioane care aduceau la debarcader două lăzi enorme, înalte de douăzeci de picioare, acoperite cu pânză cerată şi legate cu o reţea

încurcată de frânghii şi noduri. Capacele de sus şi de jos erau încercuite cu roşu, iar cuvântul «fragil», scris cu litere de-o şchioapă, făcea să tremure la o sută de paşi jur împrejur, pe toţi slujbaşii administraţiei, răspunzători cu transporturile.

Cu tot bombănitul provocat de apariţia acestor monstruoase colete, domnul Hopkins dădu din picioare, din mâini, din cap şi strigă atâta, încât ele fură aşezate pe punte după mari eforturi şi o întârziere considerabilă. În fine, *Kentucky* putu să părăsească cheiul şi o luă pe Hudson în sus, în mijlocul vapoarelor de tot felul.

Cei doi negri al lui Augustus Hopkins s-au pus de pază lângă lăzile stăpânului lor. Acestea aveau darul să trezească la culme curiozitatea pasagerilor. Cei mai mulţi le dădeau târcoale făcând tot felul de presupuneri excentrice care pot trece printr-o minte de peste ocean. Doamna Melvil însăşi era foarte curioasă, în timp ce eu, în calitatea mea de francez, mă sileam din răsputeri să par de o indiferenţă completă.

— Sunteţi un om ciudat, îmi spuse doamna Melvil. Nu vă preocupă deloc conţinutul acestor două monumente. În ce mă priveşte, mor de curiozitate.

— Recunosc, răspunsei, că nu mă prea interesează. Când am văzut sosind aceste două hardughii, am făcut imediat presupunerile cele mai năstruşnice. «Sau conţin o clădire de cinci etaje, cu locatari cu tot, mi-am zis, sau nu conţin absolut nimic». În ambele cazuri, care sunt cele mai bizare ce se pot imagina, nu aş avea vreo surpriză deosebită. Totuşi, dacă doriţi, mă duc să culeg ceva informaţii pe care vi le voi împărtăşi.

— Mi-ar face plăcere, îmi răspunse ea, şi în timpul lipsei dumneavoastră voi verifica aceste borderouri.

Am lăsat-o pe originala mea tovarăşă de călătorie să-şi revadă adunările cu repeziciunea casierilor de la Banca din New-York, care, se spune, n-au decât să arunce ochii asupra unei coloane de cifre pentru a cunoaşte imediat

totalul. Tot gândindu-mă la această situație curioasă, la dualitatea existenței acestor simpatice femei americane, m-am îndreptat către omul care era ținta tuturor privirilor şi subiectul tuturor conversațiilor.

Cu toate că cele două lăzi ascundeau complet partea dinainte a vasului şi a cursului fluviului Hudson, cârmaciul conducea cu o siguranță desăvârşită, fără să se preocupe de obstacole. Acestea trebuiau să fie numeroase, căci nicăieri râurile, fără a excepta Tamisa, nu erau străbătute de mai multe nave ca în Statele Unite. Într-o epocă în care Franța nu avea în porturi decât douăsprezece până la treisprezece mii de vapoare, când Anglia număra până la patruzeci de mii, Statele Unite ajunseseră la şaizeci de mii, dintre care două mii despicau valurile tuturor mărilor din lume. Se poate deduce din aceste cifre mişcarea comercială, şi astfel se explicau şi numeroasele accidente al căror teatru sunt fluviile americane.

E adevărat că nici catastrofele, nici ciocnirile, nici naufragiile nu contează prea mult în ochii acestor îndrăzneți comercianți. Ele constituie chiar o nouă activitate pentru societățile de asigurare, care ar face afaceri destul de proaste dacă primele lor n-ar fi exorbitante. La greutate şi volum egal, un om în America valorează mai puțin băneşte şi ca importanță decât un sac de cărbuni sau un balot de cafea.

Poate că americanii au dreptate, dar eu aş renunța la toate minele de cărbuni şi la toate plantațiile de cafea din lume, pentru umila mea persoană de francez! De aceea simțeam o oarecare nelinişte la sfârşitul călătoriei noastre, căci înaintam cu toată viteza printre numeroasele obstacole de pe fluviu.

Augustus Hopkins nu părea să împărtăşească temerile mele. El trebuia să facă parte din acea categorie de oameni care mai repede sar în aer, deraiază, sau se îneacă decât să piardă o afacere. În niciun caz nu era

preocupat de frumuseţile de pe malurile Hudsonului, care, în drumul spre mare, se perindau cu repeziciune prin faţa ochilor noştri.

Între New-York, punctul de plecare, şi Albany, punctul de sosire, pentru el nu existau decât cele optsprezece ore de timp pierdut. Frumoasele staţiuni balneare, oraşele grupate astfel încât alcătuiau o privelişte pitorească, crângurile risipite ici şi colo pe câmpii, ca nişte buchete la picioarele «primadonei», cursul animat al minunatului fluviu, primele miresme ale primăverii, nimic nu îl putea scoate pe acest om din speculaţiile lui comerciale.

El umbla în sus şi-n jos pe puntea lui *Kentucky*, bodogănind frânturi de fraze. Din când în când, aşezându-se deodată pe un balot de mărfuri, scotea dintr-unul din numeroasele sale buzunare un portofel mare, plin cu hârtii de toate felurile. Am bănuit chiar că punea la vedere, înadins, toate aceste hârţoage ale birocraţiei comerciale. Scotocea cu aviditate într-o corespondenţă enormă şi desfăcea scrisori din toată lumea, cu timbre din toate ţările, citind rândurile dese cu o îndărătnicie remarcabilă şi, mai ales, cred, foarte remarcată.

Mi s-a părut imposibil să mă adresez lui, pentru a afla ceva. În zadar mai mulţi curioşi au vrut să-i facă să vorbească pe cei doi negri care stăteau de pază lângă lăzile misterioase; cei doi copii ai Africii, guralivi de felul lor, păstrau o tăcere desăvârşită.

Mă pregăteam deci să mă întorc la doamna Melvil şi să-i împărtăşesc impresiile mele personale, când mă găsii în dreptul unui grup în mijlocul căruia luase cuvântul căpitanul vasului *Kentucky*. Se discuta despre Hopkins.

— Vă repet, spunea căpitanul, că acest original nu se manifestă niciodată altfel. Merge pe fluviu în sus pentru a zecea oară de la New-York la Albany şi pentru a zecea oară face în aşa fel încât să ajungă cu întârziere şi

transportă o asemenea încărcătură. Ce se întâmplă cu ea, nu ştiu. Circulă zvonul că domnul Hopkins pune pe picioare o mare întreprindere la câteva leghe de Albany şi că i se trimit din toate părțile lumii mărfuri necunoscute.

— Trebuie să fie unii din principalii agenți ai Companiei Indiilor, spuse unul din cei prezenți, care vrea să înființeze un birou în America.

— Sau mai degrabă un bogat proprietar de zăcăminte aurifere din California, răspunse altul. Trebuie să fie în joc nişte furnituri...

— Sau vreo licitație. *New-York Herald* vorbea parcă în ultimul timp de aşa ceva.

— Nu vom întârzia, spuse un al patrulea, să vedem că se emit acțiunile unei noi societăți, cu un capital de cinci sute de milioane. Mă înscriu primul pentru o sută de acțiuni a o mie de dolari.

— De ce primul? replică cineva. Aveți vreo promisiune în această privință? Eu sunt gata să depun valoarea a două sute de acțiuni şi la nevoie chiar şi mai mult.

— Dacă va mai rămâne ceva după ce cumpăr eu! exclamă de departe cineva a cărui față nu se putea desluşi. E vorba cu siguranță de construirea unei căi ferate între Albany şi San-Francisco, şi bancherul căruia i se va adjudeca lucrarea este cel mai bun prieten al meu.

— Ce tot vorbiți de cale ferată? Acest domn Hopkins vrea să instaleze un cablu electric peste lacul Ontario, şi cele două lăzi enorme conțin kilometri de fire şi de gutapercă.

— Peste lacul Ontario? Dar e o afacere grozavă! Unde este acest gentleman? exclamară mai mulți negustori, bântuiți de demonul speculației. Domnul Hopkins va avea amabilitatea să ne expună planul său. Eu vreau primele acțiuni!

— Ba eu, vă rog, domnule Hopkins!

— Nu, eu!

— Nu, eu ofer o primă de o mie de dolari!...

Cererile şi răspunsurile se încrucişau până ce larma deveni generală. Cu toate că pe mine nu mă ispitea speculația, urmării grupul de oameni care se îndrepta către eroul vasului *Kentucky*. Hopkins fu înconjurat în curând de o mare mulțime, căreia nu se sinchisi măcar să-i arunce o privire. Coloane lungi de cifre, numere urmate de foarte multe zero-uri se îngrămădeau pe hârtiile scoase din vastul lui portofel. Cele patru operații aritmetice se înşiruiau sub creionul său. Milioane se auzeau scăpându-i de pe buze cu repeziciunea unui torent; părea în prada unei frenezii a calculelor. În jurul lui se făcu tăcere, în ciuda furtunilor dezlănțuite de pasiunea comerțului în aceste capete americane.

În fine, după o operațiune imensă în care maestrul Augustus Hopkins întări de trei ori cu creionul un unu maiestuos care comanda o armată de opt zero-uri magnifice, el pronunță aceste cuvinte solemne:

— O sută de milioane.

Apoi strânse în teribilul său portofel hârtiile şi scoase din buzunar un ceas împodobit cu două rânduri de perle fine.

— Ora nouă! S-a şi făcut nouă! exclamă el. Oare vaporul ăsta blestemat nu se mişcă deloc? Căpitanul! Unde e căpitanul?

Acestea zise, Hopkins trecu deodată prin triplul rând de oameni care-l asaltau şi-l zări pe căpitan aplecat pe tambuchiul maşinilor, de unde dădea ordine mecanicului.

— Ştiți, căpitane, îl luă el de sus, ştiți că o întârziere de 10 minute ar putea să mă facă să pierd o afacere considerabilă?

— Mie îmi vorbiți de întârziere, răspunse căpitanul, uluit de o asemenea observație, când sunteți singurul vinovat!

— Dacă nu v-ați fi încăpățânat să mă lăsați pe uscat, ripostă Hopkins ridicând tonul, n-ați fi pierdut un timp

care este atât de prețios în această epocă a anului.

— Şi dacă dumneavoastră şi lăzile dumneavoastră ați fi avut grijă să veniți la timp, replică iritat căpitanul, am fi putut să ne folosim de mareea care creştea şi am fi fost cu trei mile bune mai departe.

— Ce să mai intrăm în amănunte? Trebuie să fiu înainte de miezul nopții la hotelul Washington din Albany şi dacă sosesc după această oră, puteam mai bine să nu plec din New-York. Vă atrag atenția că în cazul acesta voi da în judecată atât compania cât şi pe dumneavoastră, pentru daune.

— Lăsați-mă în pace! exclamă căpitanul care începea să se supere.

— Ba nu, atâta timp cât lipsa dumneavoastră de curaj şi economia de combustibil mă vor pune în pericol să pierd o avere!... Haideți, fochişti, trântiți patru-cinci lopeți de cărbune în cuptoarele voastre şi mecanicul să apese cu piciorul pe supapa cazanului, ca să câştigăm timpul pierdut.

Şi Hopkins aruncă în sala maşinilor o pungă în care străluceau câțiva dolari. Căpitanul fu apucat de o furie grozavă, dar turbatul nostru călător găsi mijlocul să țipe mai tare şi mai mult decât dânsul. Cât despre mine, mă îndepărtai repede de locul conflictului, ştiind că recomandarea făcută mecanicului de a acționa supapa pentru a ridica presiunea aburului şi a mări viteza vasului nu putea avea altă consecință decât explozia cazanului. E inutil să vă mai spun că tovarăşii noştri de călătorie găsiră firească purtarea lui Hopkins. Astfel încât nu le mărturisii doamnei Melvil, care ar fi râs cu lacrimi de temerile mele închipuite.

Când m-am întors la ea, terminase cu socotelile ei nesfârşite şi grijile comerciale nu-i mai încrețeau frumoasa frunte.

— Ați părăsit pe negustor, spuse ea, şi regăsiți femeia de lume. Puteți deci să-i vorbiți de ceea ce vă place – de

artă, sentimente, poezie…

— Să vorbesc de artă, exclamai, de vise şi poezie, după cele ce am văzut şi auzit?! Nu, nu! Sunt complet pătruns de spiritul mercantil, nu mai aud decât sunetul dolarilor şi sunt uluit de splendida lor strălucire. Nu mai văd în acest frumos fluviu decât un drum foarte bun pentru transporturi de mărfuri, în aceste maluri fermecătoare decât un loc de perceput taxe de acostare, în aceste frumoase orăşele decât o serie de depozite de zahăr şi bumbac şi mă gândesc serios să construiesc un baraj pe Hudson şi să utilizez apele sale pentru a face să umble o moară de cafea.

— Ei, dar ştiţi că, lăsând la o parte moara de cafea, aceasta este o idee!

— De ce, mă rog, n-aş avea şi eu idei ca oricare altul?

— Aţi fost deci şi dumneavoastră înţepat de tăunul industriei? întrebă râzând doamna Melvil.

— Judecaţi şi dumneavoastră, răspunsei.

I-am povestit diversele scene la care fusesem martor. Ea ascultă cu atenţie, cum se cuvine unei minţi americane, şi căzu pe gânduri. O pariziană nu m-ar fi lăsat să povestesc nici jumătate.

— Ei bine, doamnă, ce gândiţi despre acest Hopkins?

— Acest om, îmi răspunse dânsa, poate fi un mare geniu speculativ care montează o afacere gigantică, sau pur şi simplu un saltimbanc al ultimului târg din Baltimore.

Am izbucnit în râs, apoi trecurăm la alte subiecte.

Călătoria noastră se termină fără alte incidente, în afară de faptul că Hopkins, vrând să mişte una din enormele sale lăzi, fără permisiunea căpitanului, fu cât pe ce s-o arunce în apă.

În discuţia care urmă, el arătă din nou importanţa afacerilor sale şi valoarea coletelor ce-i aparţineau. Apoi îşi luă masa de prânz şi cina, ca un om care trebuia să-şi refacă puterile şi care are ca scop să cheltuiască mulţi

bani. În fine, când am ajuns la destinație, nu era niciun singur călător care să nu fi fost gata să povestească minuni despre acest personaj extraordinar.

Vasul *Kentucky* acostă la cheiul oraşului Albany înainte de ora fatală a miezului nopții. I-am dat brațul doamnei Melvil, socotindu-mă fericit că am putut debarca teafăr, în timp ce maestrul Augustus Hopkins, după ce descarcă făcând mare scandal cele două lăzi miraculoase, intră glorios în hotelul *Washington*, urmat de o mulțime considerabilă.

Am fost primit de domnul Francis Wilson, tatăl doamnei Melvil, cu amabilitatea şi sinceritatea care dau atâta preț ospitalității. Cu toată împotrivirea mea, am fost obligat să primesc o frumoasă cameră albastră în locuința onorabilului negustor. Nu pot să numesc palat această casă imensă, unde spațioasele apartamente par fără importanță față de vastele magazine, pline de mărfuri din toate părțile, aflate în ea. O lume de funcționari, muncitori, vânzători, hamali roiesc în acest veritabil oraş față de care casele de comerț din Havre şi Bordeaux nu sunt decât o palidă imagine. Cu toate că stăpânul casei avea atâtea treburi, am fost tratat regeşte şi nu mai aveam nevoie să cer nimic, nici măcar să doresc ceva.

A doua zi m-am plimbat prin minunatul oraş Albany, al cărui nume m-a fermecat întotdeauna. Am regăsit activitatea din New-York. O asemenea mişcare comercială corespunde unor interese multiple. Setea de câştig a oamenilor de afaceri, zelul cu care lucrează, nevoia lor de a scoate bani prin toate mijloacele, puse la îndemână de industrie sau speculație, nu au un aspect respingător la negustorii Lumii Noi, aşa cum îl au uneori la colegii lor de peste ocean. Există în felul lor de a activa un anumit prestigiu foarte simpatic. Se vede că aceşti oameni au nevoie să câştige mult, pentru a putea cheltui la fel de mult.

La masă, care era servită cu tot dichisul, şi în timpul serii, conversația, la început generală, nu întârzie să se îndrepte într-o anumită direcție. Se vorbea despre oraş, de plăcerile ce le oferea, de teatrul său. Domnul Wilson nu prea părea la curent cu aceste preocupări mondene, dar se arătă un adevărat american când am ajuns la celebritățile cu totul originale care au uimit oraşe întregi şi care au făcut să vorbească toată Europa.

— Faceți aluzie, îmi spuse domnul Wilson, la atitudinea noastră față de celebra Lola Montes?

— Fără îndoială, răspunsei. Numai americanii au putut să ia în serios pe contesa de Lansfeld.

— Am luat-o în serios, răspunse domnul Wilson, pentru că ce făcea era serios, tot aşa cum nu dăm nicio importanță celor mai mari afaceri care sunt tratate cu uşurință.

— Ceea ce, fără îndoială, vă scandalizează, zise doamna Melvil cu un glas batjocoritor, este că Lola Montes, între altele, a vizitat pensioanele de fete?

— Am să mărturisesc deschis, am răspuns, că lucrul mi-a părut curios, căci această dansatoare fermecătoare nu era un exemplu de dat elevelor.

— Tinerele noastre fete, zise domnul Wilson, sunt educate mult mai liber decât ale voastre. Când Lola Montes a vizitat pensioanele, n-a fost primită ca dansatoarea din Paris, nici în calitatea sa de contesă Lansfeld din Bavaria, ci ca o femeie celebră a cărei apariție nu putea fi decât foarte plăcută. Lucrul n-a avut o urmare nedorită pentru copilele care o observau cu interes. Ce este rău în asta?

— Rău este că asemenea ovații extraordinare răsfață pe marii artişti. Ele nu vor mai fi posibile când vor reveni din turneele lor prin Statele Unite.

— Oare s-au plâns? întrebă repede domnul Wilson.

— Din contră, am răspuns, dar cum va mai putea Jenny Lind să se simtă mulțumită cu ospitalitatea

europeană, când vede aici oamenii cei mai apreciați înhămându-se la trăsura ei în plină serbare populară. Ce reclamă va mai putea egala celebra fundație a spitalelor, făcută de impresarul său?

— Vorbiți ca un invidios, zise doamna Melvil. Nu-i iertați acestei eminente artiste că n-a vrut niciodată să apară la Paris.

— Nu, vă asigur, doamnă, şi de altfel nici nu o sfătuiesc să vină, căci nu va fi primită aşa cum ați primit-o dumneavoastră.

— Veți fi în pierdere, zise domnul Wilson.

— Mai puțin ca dânsa, după mine.

— Pierdeți spitalele, dacă nu mai mult, zise râzând doamna Melvil. Discuția urmă pe un ton glumeț. După câteva clipe, domnul Wilson îmi spuse:

— Deoarece aceste manifestări şi reclame vă interesează, ați picat tocmai la timp. Mâine are loc licitația pentru primele bilete la concertul doamnei Sontag.

— O licitație, nici mai mult nici mai puțin, parcă ar fi vorba de o cale ferată.

— Fără îndoială şi achizitorul, care s-a impus cu cele mai îndrăznețe oferte până acum, este pur şi simplu un preacinstit pălărier din Albany.

— Este un meloman? întrebai eu.

— El... John Turner ăsta... detestă muzica. Pentru el înseamnă cel mai neplăcut zgomot.

— Atunci care e scopul său?

— Să se impună publicului. Este o reclamă. Se va vorbi despre el nu numai în oraş, dar şi în toate provinciile Federației, în America şi în Europa, şi i se vor cumpăra pălăriile – va expedia toate ciurucurile şi le va furniza lumii întregi.

— E imposibil!

— Veți vedea mâine, şi dacă aveți nevoie de o pălărie...

— Nu voi cumpăra de la el. Trebuie să fie foarte

proaste.

— Ah! Parizian furios! exclamă doamna Melvil ridicându-se.

Mi-am părăsit gazdele gândindu-mă la aceste curiozităţi americane. A doua zi am asistat la licitaţia faimosului prim bilet pentru concertul doamnei Sontag, cu o seriozitate care ar fi făcut onoare celui mai flegmatic locuitor al Federaţiei. Pălărierul John Turner, eroul acestei noi excentricităţi, atrăgea atenţia tuturor. Prietenii îl întâmpinau şi îl felicitau, de parcă ar fi salvat independenţa ţării. Alţii îl încurajau. Se făcură pariuri pe şansa lui şi pe aceea a altor câţiva concurenţi la aceeaşi onoare. Licitaţia începu. Primul bilet urcă repede de la patru dolari la două-trei sute. John Turner considera ca sigur că va fi ultimul licitator. Nu adăuga decât un mic spor la suma propusă de adversarii săi, căci era destul ca bravul cetăţean să dea un singur dolar mai mult pentru a câştiga, iar el era hotărât la nevoie să plătească o mie pentru acest loc preţios. Cifrele de trei, patru, cinci şi şase sute de dolari se succedară cu repeziciune. Asistenţa se încălzea din ce în ce şi de câte ori un licitator era mai îndrăzneţ, se auzea un murmur de aprobare. Acest prim bilet avea în ochii tuturor un preţ deosebit, nimeni nu se sinchisea de cele următoare. Într-un cuvânt, era o chestiune de onoare.

Deodată izbucniră urale mai prelungite decât cele de până acum. Pălărierul strigă cu glas tare:

— O mie de dolari!

— O mie de dolari, repetă agentul licitaţiei. Nimeni nu dă mai mult?... O mie de dolari, primul bilet al concertului! Nu mai vorbeşte nimeni?...

În timpul tăcerii dintre diversele strigări, se simţea un freamăt surd care trecea prin sală. Eram impresionat fără să vreau. Turner, sigur de victorie, aruncă o privire satisfăcută admiratorilor săi. Ţinea în mână un teanc de bancnote ale uneia din cele şase sute de bănci din Statele

Unite şi le flutura, în timp ce cuvintele agentului mai răsunară o dată:

— O mie de dolari!...

— Trei mii de dolari! strigă o voce care mă făcu să întorc capul.

— Ura! strigă sala entuziasmată.

— Trei mii de dolari! repetă agentul.

În fața unui asemenea cumpărător, pălărierul puse capul în pământ şi dispăru pe nesimțite. Sala era cuprinsă de frenezie.

— Adjudecat la trei mii de dolari, zise agentul.

L-am văzut atunci înaintând pe Augustus Hopkins, cetățean liber al Statelor Unite, în persoană. Desigur el deveni astfel un om celebru şi nu mai rămânea decât să se compună imnuri în onoarea sa.

Am ieşit cu greutate din sală şi mi-am croit cu mari dificultăți un drum printre cele zece mii de persoane care îl aşteptau la uşă pe victoriosul cumpărător. Cum apăru, fu salutat cu lungi aclamații. Pentru a doua oară, din ajun, a fost însoțit la hotelul Washington de o populație foarte înflăcărată. El însă saluta cu modestie şi solemnitate şi seara, la cererea tuturor, apăru în balconul hotelului aplaudat de o mulțime în delir.

— Ei bine, ce spuneți de toate acestea? îmi zise domnul Wilson, când, după masa de seară, i-am povestit întâmplările din timpul zilei.

— Cred că, în calitatea mea de francez şi de parizian, doamna Sontag îmi va pune la dispoziție cu amabilitate un loc, fără să fiu nevoit să-l plătesc cu vreo cincisprezece mii de franci.

— Cred şi eu, îmi răspunse domnul Wilson, dar dacă acest domn Hopkins este un om priceput, cei trei mii de dolari pot să-l facă să câştige o sută de mii. Un om care a ajuns la gradul său de excentricitate n-are decât să se aplece pentru a strânge milioane.

— Cine poate să fie acest Hopkins? întrebă doamna

Melvil. Era o întrebare pe care şi-o punea în acelaşi timp tot oraşul Albany. Evenimentele aveau să le dea un răspuns. În adevăr, câteva zile mai târziu, noi lăzi de forme şi dimensiuni şi mai grozave sosiră cu vaporul din New-York. Una din ele, care semăna cu o casă, intră din imprudenţă sau voit, cum vrei s-o iei, într-una din străzile înguste ale suburbiilor din Albany. Curând nu mai putu să înainteze şi trebui să se oprească acolo nemişcată, ca o bucată de stâncă. Timp de douăzeci şi patru de ore întreaga populaţie a oraşului se perindă la locul incidentului. Hopkins profită de aceste aglomerări pentru a ţine speech-uri strălucite. El tună şi fulgeră contra arhitecţilor ticăloşi de pe aceste meleaguri şi spuse, nici mai mult nici mai puţin, că va schimba alinierea străzilor din oraş pentru a face loc să treacă lăzile sale.

Imediat deveni evident că trebuia să se decidă între cele două posibilităţi: sau să se desfacă lada al cărei conţinut îi intriga pe toţi, sau să se dărâme maghernița care-i închidea drumul. Desigur că cei din Albany, foarte curioşi, ar fi preferat prima soluţie; dar Hopkins nu era dispus la aşa ceva. Lucrurile însă nu mai puteau rămâne în felul acesta. Circulaţia era întreruptă în cartier şi poliţia ameninţa să obţină pe calea justiţiei spargerea blestematei lăzi. Hopkins înlătură greutăţile cumpărând casa care-l stingherea, şi apoi o dărâmă.

Vă închipuiţi că această ultimă manifestare îl ridică pe culmea celebrităţii.

Numele său şi istoria cu lada circulară în toate saloanele. Nu se vorbi decât despre el la *Cercul Independenţilor* şi la *Cercul Uniunii.* Noi pariuri se făcură în cafenelele din Albany în privinţa proiectelor acestui om misterios. Ziarele publicau presupunerile cele mai fanteziste. Cred că avu loc şi un duel între un negustor şi un ofiţer de poliţie şi că susţinătorul lui Hopkins ieşi victorios.

Astfel, când avu loc concertul doamnei Sontag, la care asistam într-un fel mai puțin gălăgios decât al eroului nostru, acesta era cât pe ce să schimbe, prin prezența sa, scopul spectacolului.

În fine, misterul fu explicat şi în curând Augustus Hopkins nu mai căută să-şi ascundă rostul. Acest om era pur şi simplu un antreprenor, care venea să facă un fel de expoziție universală în împrejurimile oraşului Albany. El încerca să înființeze pe contul său una din acele întreprinderi colosale, care până atunci erau monopolul guvernului.

În acest scop el cumpără, la trei leghe de Albany, o imensă câmpie nedefrişată. Pe acest teren părăsit nu se mai găseau decât ruinele fortului William, care slujea altădată la apărarea companiilor comerciale engleze de la frontiera cu Canada.

Hopkins se pregătea să strângă lucrători pentru a începe lucrări gigantice. Lăzile sale imense conțineau desigur unelte şi maşini pentru aceste construcții.

Imediat ce ştirea se răspândi la Bursa din Albany, ea stârni la culme interesul negustorilor. Fiecare din ei încerca să se înțeleagă cu marele constructor şi să-i smulgă promisiuni pentru acțiunile ce se vor emite. Dar Hopkins răspundea evaziv la toate cererile. Asta nu împiedica să se stabilească un curs fictiv pentru aceste acțiuni imaginare şi afacerea începu să ia încă de la început proporții enorme.

— Acest om, îmi spuse într-o zi domnul Wilson, este un speculator foarte dibaci. Nu ştiu dacă este milionar sau calic, căci trebuie să fi fost sau Iov, sau Rothschild ca să întreprindă asemenea afaceri, dar sunt sigur că va face o mare avere.

— Nu mai ştiu ce să cred, scumpe domn Wilson, şi mai ales ce să admir mai întâi; pe omul care îndrăzneşte să facă asemenea afaceri, sau țara care le susține şi le recomandă, fără a cere alte garanții.

— Astfel poți reuşi, scumpul meu domn.

— Sau să te ruinezi, am răspuns.

— Ei bine, replică domnul Wilson, să ştiți că un faliment în America îmbogățeşte pe toată lumea şi nu ruinează pe nimeni.

Nu puteam să am dreptate față de domnul Wilson decât dacă spusele mele se confirmau prin faptele care aveau să urmeze. Astfel c-am aşteptat cu nerăbdare rezultatul acestor activități şi reclame, care mă interesau în cel mai înalt grad.

Ascultam cele mai neînsemnate ştiri în legătură cu întreprinderea domnului Augustus Hopkins şi citeam ziarele care se ocupau de ea în fiecare zi. Un prim transport de lucrători plecase şi ruinele fortului William începură să dispară. Nu se mai vorbea decât de aceste lucrări, al căror scop stârnea un adevărat entuziasm. Ofertele soseau din toate părțile: din New-York ca şi din Albany, din Boston şi din Baltimore.

Firmele «Musical instruments», «Daguerreotype pictures» «Abdominal supporters», «Centrifugal pumps», «Squave pianos» se înscriau pentru a figura la loc de cinste şi imaginația americană nu se mai oprea. Se dădeau asigurări că în jurul expoziției se va ridica un oraş întreg. Se atribuia lui Augustus Hopkins intenția de a clădi un oraş care să rivalizeze cu New-Orleans, oraş care să poarte numele său. Apoi se spunea că acest oraş, desigur fortificat din cauza apropierii lui de graniță, nu va trece mult şi va deveni capitala Statelor Unite etc, etc.

În timp ce aceste exagerări se răspândeau şi se înmulțeau, eroul lor rămânea aproape tăcut. Venea regulat la Bursa din Albany, se interesa de afaceri, lua notă de sosirea transporturilor, dar nu sufla o vorbă despre vastele sale planuri. Lumea se mira că un personaj de importanța sa nu făcea niciun fel de publicitate propriu-zisă. Poate că dispreţuia acest fel obişnuit de a lansa o întreprindere şi nu se baza decât pe

meritele sale personale. Aşa stăteau lucrurile când, într-o bună dimineaţă *New-York Herald* publică între coloanele sale următoarea informaţie:

Fiecare ştie că lucrările Expoziţiei Universale din Albany progresează rapid. Ruinele fortului William au dispărut şi se sapă temeliile minunatelor clădiri, în mijlocul entuziasmului general. Zilele acestea cazmaua unui lucrător a scos la suprafaţă resturile unui enorm schelet, cu o vechime de mii de ani. Ne grăbim să spunem că această descoperire nu va întârzia deloc lucrările, care trebuie să ofere Statelor Unite ale Americii a opta minune a lumii.

Am citit aceste câteva rânduri cu indiferenţa cu care se parcurg nenumăratele fapte diverse de care sunt pline ziarele americane. Nu bănuiam ce va rezulta mai târziu de aici. E drept că această descoperire dobândi, din spusele lui Augustus Hopkins, o importanţă extraordinară. Pe cât fusese de rezervat asupra planurilor referitoare la marea lui întreprindere, pe atât de generos fu în comentariile, povestirile, reflecţiile şi deducţiile asupra dezgropării uriaşului schelet. S-ar fi spus că toate planurile sale de îmbogăţire şi speculaţie financiară depindeau de această descoperire.

De altfel, se părea că descoperirea era în adevăr miraculoasă. Săpăturile se executau, după dispoziţiile lui Hopkins, în aşa fel încât să poată fi găsit şi celălalt capăt al fosilei gigantice, dar nu se ajunse la niciun rezultat nici după trei zile de muncă îndârjită. Nu se putea deci prevedea cât se întind dimensiunile scheletului, când Hopkins, care asista în persoană la adâncile excavaţii, zări, în fine, extremitatea carcasei uriaşe, la vreo două sute de picioare depărtare. Ştirea se răspândi imediat cu iuţeala fulgerului şi, fapt unic în analele geologiei, ea luă proporţiile unui eveniment

mondial.

Cu firea lor impresionabilă şi vioaie, gata mereu să exagereze, americanii răspândiră imediat ştirea căreia îi măriră importanța, pe cât putură. Se punea întrebarea de unde proveneau aceste enorme rămăşițe pământeşti şi ce trebuia dedus din existența lor în solul indigen. Institutul din Albany întreprinse studierea acestor probleme. Trebuie să mărturisesc că lucrul mă interesa mai mult decât splendorile viitoare ale Palatului Industriei sau speculațiile excentrice ale Lumii Noi. Am început să urmăresc micile incidente ale acestei afaceri. Nu era greu, căci ziarele se ocupau de ea sub toate aspectele. Am avut satisfacția să aflu amănunte chiar de la Hopkins personal.

De la sosirea sa în Albany, el era poftit în cele mai selecte cercuri ale societății oraşului. În Statele Unite, unde clasa negustorilor este socotită o clasă nobilă, era normal ca un om de afaceri atât de îndrăzneț să fie primit cu toate onorurile datorate rangului său. Astfel că el fu invitat cu multă căldură la cluburi şi la ceaiuri în familie. Într-o seară l-am întâlnit în saloanele domnului Wilson. Desigur că subiectul de căpetenie era evenimentul zilei şi, de altfel, domnul Hopkins fu primul care începu să vorbească, fără să aştepte să fie întrebat. El ne făcu o descriere interesantă, amănunțită, erudită şi totuşi spirituală despre descoperirea sa, de modul cum s-a produs şi de consecințele ei incalculabile. Lăsă să se întrevadă, în acelaşi timp, că înțelegea să tragă un profit de pe urma ei.

— Dar, zise el, pentru moment, lucrările noastre sunt întrerupte, căci între primele şi ultimele săpături, care au scos la iveală cele două capete ale scheletului, există o porțiune de teren, pe care se înalță de acum câteva din noile mele construcții.

— Dar sunteți sigur că cele două capete ale animalului se îmbină sub această porțiune de teren care încă n-a

fost cercetată?

— Nu încape nicio îndoială, răspunse Hopkins, sigur de el. Judecând după fragmentele osoase pe care le-am dezgropat, acest animal trebuia să aibă proporții enorme şi va întrece cu mult dimensiunile faimosului mastodont care a fost descoperit pe vremuri în valea fluviului Ohio.

— Credeți? exclamă un oarecare domn Cornut, un fel de naturalist, care practica ştiința aşa cum compatrioții săi practicau comerțul.

— Sunt sigur, răspunse Hopkins. Prin structura sa, acest monstru aparține desigur speciei pachidermelor, căci are toate caracteristicile, aşa de bine descrise de domnul Humboldt.

— Ce nenorocire, am spus eu, că nu poate fi dezgropat în întregime!

— Şi cine ne împiedică? întrebă deodată Cornut.

— Dar... construcțiile înălțate de curând...

Abia începui să rostesc o asemenea enormitate, care mie mi se părea un adevăr la mintea cocoşului, că mă şi văzui imediat devenit ținta unor surâsuri disprețuitoare. Stimabililor negustori le părea un lucru foarte simplu să dărâme orice, chiar şi un monument, pentru a dezgropa un contemporan al potopului. Nimeni nu fu deci surprins auzindu-l pe Hopkins că a şi dat ordine în acest sens. Fiecare îl felicită din toată inima şi găsi că soarta avea dreptate când îi favoriza pe oamenii întreprinzători şi îndrăzneți. În ceea ce mă priveşte, îl asigurai în mod sincer de prietenia mea şi mă gândeam să fiu unul dintre primii care să viziteze minunata sa descoperire. I-am promis chiar să mă duc la «Exhibition Parc», denumire ce ajunsese curentă, dar el mă rugă să aştept până ce vor isprăvi cu toate săpăturile, căci nu puteai încă să-ți dai seama de uriaşele dimensiuni ale fosilei.

După patru zile, *New-York Herald* publica amănunte despre monstruosul schelet. Nu era nicio carcasă de mamut, niciuna de mastodont, de pterodactil,

plesiosaur, sau megatheriun, toate aceste denumiri curioase ale paleontologiei fiind evocate prin antifraze. Rămăşiţele menţionate mai sus aparţineau toate celei de a treia sau cel mult celei de a doua ere geologice, pe când săpăturile lui Hopkins fuseseră împinse până la straturile primare ale scoarţei pământului şi unde nu fusese descoperită până atunci nicio fosilă.

Această desfăşurare de cunoştinţe ştiinţifice, din care negustorii din Statele Unite nu înţeleseră mare lucru, avu un efect considerabil. Ce ai fi putut să deduci, dacă nu că acest monstru – care nu era nici moluscă, nici pachiderm, nici rozător, nici rumegător, carnasier sau mamifer amfibiu – era om? Şi acest om, un gigant de peste patruzeci de metri înălţime! Nu se putea nega deci existenţa unei rase titanice înaintea rasei noastre! Dacă lucrul era adevărat, şi toată lumea îl socotea aşa, teoriile geologice cele mai recunoscute trebuiau schimbate, deoarece se găseau fosile cu mult sub straturile diluviene, ceea ce arăta că ele fuseseră îngropate într-o epocă anterioară potopului.

Articolul din *New-York Herald* făcu senzaţie. Textul lui fu reprodus de toate ziarele americane. Subiectul ajunse la ordinea zilei şi cele mai frumoase guri ale Lumii Noi pronunţară cei mai anevoioşi termeni ştiinţifici.

Începură mari discuţii. Se ajunse la concluzia că urmările descoperirii vor aduce o mare cinstire solului american care, în detrimentul Asiei, fu botezat «leagănul omenirii». În şedinţele academiilor şi la congrese se dovedi până la evidenţă că America, populată din primele zile ale lumii, a fost punctul de plecare al migraţiunilor succesive. Noul continent smulgea Lumii Vechi onorurile antichităţii. Se făcură în această problemă atât de gravă memorii voluminoase, inspirate de mândrie patriotică. În fine, o adunare a savanţilor, al cărei proces-verbal fu publicat şi comentat de toate organele presei americane, dovedea clar ca lumina zilei că paradisul terestru,

mărginit de Pensilvania, Virginia şi lacul Erie, ocupa în acea vreme întinderea actuală a provinciei Ohio.

Mărturisesc că toate aceste himere mă cuceriră şi pe mine. Vedeam pe Adam şi Eva cum stăpâneau turmele de animale sălbatice şi acest lucru nu părea o plăsmuire în America, aşa cum era pe țărmurile Eufratului unde nu se găseşte nici cea mai mică urmă. Şarpele ispititor lua în imaginația mea forma unui boa-constrictor sau a unui şarpe cu clopoței. Dar ceea ce mă mira mai mult era încrederea cu care era privită această descoperire, însoțită de o admirabilă convingere şi o totală lipsă de rezervă. Nu-i trecea nimănui prin minte că faimosul schelet putea să fie o înşelătorie, un bluff, praf în ochi sau «humbug» cum spun americanii, şi niciunul din aceşti entuziaşti savanți nu se gândea să cerceteze cu ochii săi miracolul care înfierbântase toate capetele. Făcui această remarcă doamnei Melvil.

— La ce serveşte să te duci la fața locului? îmi zise dânsa. Vom vedea pe scumpul nostru monstru când va sosi timpul. Cât despre structura şi aspectul său, ele sunt cunoscute, căci nu vei putea străbate o milă în toată America fără să-l găseşti reprodus sub formele cele mai ingenioase.

Tocmai în asta, în adevăr, strălucea geniul speculatorului. Pe cât de rezervat se arătase Augustus Hopkins în lansarea afacerii cu expoziția, pe atât de plin de ardoare, inventivitate şi imaginație se dovedise, pentru a impune spiritului compatrioților săi miraculosul schelet. Totul îi era de altfel permis, de când atrăsese atenția publicului prin originalele sale manifestări.

Curând zidurile oraşului fură acoperite cu imense afişe multicolore care reproduceau monstrul sub diferite aspecte. Hopkins epuiză toate formulele cunoscute în materie de afişe. El întrebuință culorile cele mai impresionante. Lipi apoi aceste afişe pe toate zidurile, pe

parapeturile cheiurilor şi pe copacii de pe promenadă. În unele din ele, liniile erau trasate în diagonală. În altele reclama era realizată în litere imense, făcute cu o pensulă groasă, spre a atrage cât mai mult atenția trecătorilor. Diverşi oameni, îmbrăcați în salopete şi paltoane care sugerau scheletul, se plimbau pe toate străzile. Seara, nişte transparente imense îl proiectau în negru pe un fundal luminos.

Hopkins nu se mulțumi cu aceste mijloace obişnuite de publicitate din America. Afişele şi a patra pagină din ziare nu-i mai ajungeau. El inaugura un adevărat curs de «scheletologie», în care îi invoca pe Cuvier, Blumenbach, Backland, Link, Stemberg, Brongnart şi alți o sută care scriseseră despre paleontologie. Cursurile sale au fost frecventate şi aplaudate în aşa măsură, încât două persoane fură strivite într-o zi la intrare.

Se înțelege de la sine că maestrul Hopkins le făcu nişte funeralii extraordinare şi că panglicile cortegiului mortuar reproduceau din nou formele inevitabile ale fosilei la modă.

Toate acestea erau bune pentru oraşul Albany şi împrejurimile sale, dar trebuia să se lanseze afacerea în toată America. Domnul Lumley, în Anglia, la debutul artistei Jenny Lind, propusese negustorilor de săpun să le procure formele de turnat, cu condiția ca aceste forme să aibă tiparul cu chipul ilustrei primadone. Ei acceptară, ceea ce avu rezultate excelente pentru că lumea îşi spăla mâinile cu trăsăturile eminentei cântărețe. Hopkins se servi de un mijloc analog. După o serie de contracte cu fabricanții de țesături, stofele oferiră bunului gust al cumpărătorilor imaginea ființei preistorice, iar calotele pălăriilor fură şi ele căptuşite cu ea. Până şi farfuriile primiră pecetea extraordinarului fenomen! Trec peste altele încă şi mai şi. Era imposibil să le eviți. Dacă te îmbrăcai, te tundeai, luai masa, toate acestea nu le puteai face decât în tovărăşia fenomenului.

Efectul acestei publicități de mare anvergură fu uriaş. Astfel, când ziarele, toba, trompetele, împuşcăturile anunțară că miracolul va fi pus la dispoziția publicului, se auziră urale unanime. Începură apoi pregătirile pentru construirea unei săli imense în care să încapă, cum spunea reclama, «nu spectatori entuziaşti într-un număr de neînchipuit, ci scheletul unuia din acei giganți, care, cum spune legenda, voia să ajungă până la cer».

Trebuia să părăsesc Albany în câteva zile. Am regretat foarte mult că şederea mea nu putea fi prelungită, ca să am prilejul să asist la inaugurarea acestui spectacol unic. Pe de altă parte, nevoind să plec fără să văd cel puțin ceva, am hotărât să vizitez în taină «Exhibition Parc».

Într-o dimineață mă îndreptai spre acele locuri cu puşca la umăr. Am mers cam trei ore spre nord, fără să pot obține vreo informație precisă despre ținta spre care plecasem. Totuşi, căutând locul vechiului fort William, am ajuns, după cinci-şase mile, la capătul călătoriei mele.

Eram în mijlocul unei câmpii imense, din care o mică parte fusese răvăşită de câteva lucrări recente, lipsite de importanță. Un spațiu considerabil era închis de un gard. Nu ştiam dacă înconjura locul pe care trebuia să fie expoziția, dar acest fapt îmi fu confirmat de un vânător de castori pe care l-am întâlnit prin împrejurimi şi care se îndrepta spre frontiera canadiană.

— Da, aici este, îmi spuse el, dar nu ştiu ce se pregăteşte, căci în dimineața asta am auzit multe focuri de carabină.

I-am mulțumit şi am continuat cercetările.

N-am văzut nici urmă de lucrare. O linişte completă domnea peste această câmpie nedefrişată, căreia construcțiile gigantice trebuiau să-i dea viață şi mişcare.

Neputând să-mi satisfac curiozitatea fără să pătrund

în interior, m-am hotărât să fac înconjurul terenului împrejmuit, pentru a vedea dacă nu pot descoperi vreun mijloc de a intra. Am mers multă vreme fără să zăresc niciun fel de poartă. Destul de dezamăgit, ajunsesem să mă mulțumesc cu vreo crăpătură sau o simplă gaură pentru a putea să privesc înăuntru, când, la un colț al gardului, am observat nişte scânduri şi stâlpi răsturnați. N-am ezitat să mă strecor pe terenul împrejmuit. Mergeam pe o câmpie pustiită. Ici şi colo se găseau bucăți de stâncă aruncate în aer de dinamită. Movile de pământ vălureau şesul, semănând cu talazurile unei mări furtunoase. Ajunsei, în fine, la marginea unei excavații adânci, pe fundul căreia se afla o mare cantitate de oase.

Aveam deci înaintea ochilor obiectul reclamei atât de mari şi zgomotoase. Acest spectacol nu avea desigur nimic interesant. Era o grămadă de fragmente osoase de toate felurile, rupte în mii de bucăți. Spărturile unora din ele păreau foarte recente. N-am văzut deloc părțile mai importante ale scheletului omenesc, care, după dimensiunile anunțate, trebuiau să fie la o scară monstruoasă. Fără multe eforturi de imaginație, puteam să mă cred într-o fabrică de negru animal şi atâta tot!

Am rămas foarte nedumerit, cum uşor vă puteți închipui. Credeam chiar că sunt jucăria unei erori când zării câteva picături de sânge pe un povârniş pe care se vedeau urme de paşi. Luându-mă după aceste urme, am ajuns la deschizătura prin care venisem, unde noi pete de sânge, pe care nu le văzusem când am intrat, îmi atraseră atenția. Lângă aceste pete se găsea şi o hârtie înnegrită de pulbere, care provenea fără îndoială de la fultuiala unei arme de foc. Toate se potriveau cu cele ce-mi spusese vânătorul de castori.

Am luat bucata de hârtie. Cu oarecare greutate am descifrat unele cuvinte care erau scrise pe ea. Era o factură semnată de domnul Augustus Hopkins,

aparținând unui anume Barckley. Nimic nu indica natura obiectelor furnizate, dar alte fragmente osoase, pe care le-am găsit risipite ici-colo, mă făcură să înțeleg despre ce era vorba. Dacă dezamăgirea mea a fost mare, n-am putut să-mi stăpânesc hohotele de râs. Eram în fața unui gigant şi al scheletului său format din părți foarte diferite, care trăiseră înainte sub denumirea de bivoli, junci sau vaci pe câmpiile din *Kentucky*. Domnul Barckley era pur şi simplu un măcelar din New-York, care livrase grămezi de oase celebrului domn Augustus Hopkins! Aceste fosile n-au împins cu siguranță niciodată pe Pelion peste Ossa[18], pentru a ajunge în Olimp! Resturile lor nu se găseau în acest loc decât grație ilustrului înşelător, care aştepta să le descopere din «întâmplare», săpând fundațiile palatului care nu avea să existe niciodată.

Acolo ajunsesem cu gândurile şi veselia mea, care ar fi fost mai sinceră dacă la fel ca gazdele mele n-aş fi fost şi eu victima acestui şarlatan, când auzii de afară nişte strigăte de bucurie.

Am alergat la spărtură şi l-am zărit pe maestrul Augustus Hopkins în persoană, care venea cu carabina în mână, dând semne de mare satisfacție. M-am îndreptat spre el. Nu părea neliniştit că mă vedea pe locul isprăvilor sale.

— Victorie!... Victorie!... exclamă el.

Cei doi negri Bobby şi Dacopa îl urmau la oarecare distanță. Cât despre mine, care dobândisem experiență, nu mă lăsai dus, gândind că îndrăznețul mistificator va voi să-şi bată iar joc de mine.

— Sunt fericit, îmi zise el, să am un martor pentru cele ce mi se întâmplă. Vedeți în fața dumneavoastră un om care se întoarce de la o vânătoare de tigri.

---

[18] Pelion – munte din Grecia, 1620 m. Ossa – munte din Grecia, 1955 m. Expresia «a împinge muntele Pelion peste Ossa» înseamnă a face totul pentru reuşita unei întreprinderi

Victorie!... exclamă el

— O vânătoare de tigri?! am repetat, decis să nu mai cred niciun cuvânt.

— Da, de tigru roşu, adăugă el, denumit şi couguar, căruia i-a mers numele de crud ce e. Dracul de animal a pătruns pe terenul meu împrejmuit, cum puteţi constata şi dumneavoastră. El a distrus aceste bariere, care până acum au rezistat la curiozitatea generală, şi a sfărâmat apoi minunatul meu schelet. Imediat ce am aflat, n-am ezitat să-l urmăresc până l-am omorât. L-am întâlnit la trei mile de aici într-un desiş, l-am privit, el a îndreptat spre mine ochii săi sălbatici. S-a aruncat dintr-o săritură asupra mea, dar n-a putut să mă ajungă, căci s-a răsucit şi a căzut doborât de un glonte care a pornit fără să mai am timp să ochesc. Este primul foc de puşcă pe care l-am tras în viaţa mea, dar – mii de draci! – îmi face onoare şi nu l-aş da nici pentru un miliard de dolari.

«Iată milioanele care vor curge din nou», mă gândii.

În momentul acela cei doi negri veneau trăgând într-adevăr după ei leşul unui tigru roşu, foarte mare, animal aproape necunoscut în acest ţinut al Americii. Blana sa era peste tot roşcată, urechile negre şi capătul cozii la fel de negru. Nu m-am interesat să ştiu dacă Hopkins l-a omorât sau i-a fost furnizat gata mort şi împăiat de un oarecare Barckley, căci am fost izbit de uşurinţa şi indiferenţa cu care speculatorul îmi vorbea de scheletul său. Şi cu toate acestea era clar că toată această afacere îl costase până atunci mai mult de o sută de mii de franci!

Nevrând să-i spun ce întâmplare m-a făcut stăpân pe secretul înşelătoriei sale – ar fi fost în stare să mulţumească Cerului – am rostit simplu:

— Cum veţi ieşi din acest impas?

— Ei, dar despre ce impas vorbiţi dumneavoastră? îmi răspunse el. O fiară a nimicit minunata fosilă care ar fi făcut admiraţia lumii întregi, căci era unică, dar nu mi-a distrus nici prestigiul, nici influenţa şi-mi păstrez

beneficiul poziției mele de om celebru.

— Dar cum vă veți justifica față de publicul entuziast şi nerăbdător? îl întrebai eu serios.

— Spunându-i adevărul, nimic altceva decât adevărul.

— Adevărul?! exclamai, dorind să ştiu ce înțelegea prin acest cuvânt.

— Fără îndoială, îmi explică el cu aerul cel mai liniştit din lume. Nu este adevărat că acest animal a pătruns pe terenul meu? Nu este adevărat că a sfărâmat în bucăți admirabilele oseminte pe care le-am scos la suprafață cu atâta trudă? Nu este adevărat că l-am urmărit şi l-am ucis?

«Iată o mulțime de lucruri pentru care n-aş pune mâna în foc», gândii eu.

— Publicul, continuă el, nu poate avea alte pretenții, căci va cunoaşte întreaga situație. Voi câstiga chiar o reputație de vitejie şi nu văd ce gen de celebritate îmi va mai lipsi.

— Dar ce vă va aduce celebritatea?

— Averea, dacă ştiu să o câştig. Omului cunoscut îi sunt permise toate speranțele. El poate îndrăzni totul, întreprinde totul. Dacă Washington ar fi vrut să facă o expoziție de viței cu două capete, după capitularea York-Town-ului, ar fi câştigat desigur mulți bani.

— E posibil, am răspuns eu serios.

— E sigur! replică Augustus Hopkins. Astfel încât singurul lucru care-mi pune probleme este ce subiect să aleg ca să-l arăt, să-l lansez, să-l expun.

— Da, am spus, alegerea este grea. Tenori au fost destui, timpul dansatoarelor a trecut şi ceea ce le-a rămas din picioare nu mai are nicio valoare, frații siamezi şi-au trăit traiul şi focile stau mute, cu toată educația făcută de profesorii lor distinşi.

— Eu nu voi recurge la asemenea minunății. Oricât de uzate, sleite, moarte, mute ar fi focile, siamezii, dansatoarele şi tenorii, sunt încă destul de buni pentru

un om ca mine, care preţuieşte atât de mult el însuşi! Sper deci să am plăcerea să vă văd la Paris, dragul meu domn!

— Credeți că veți găsi la Paris, îl întrebai, acest obiect de mică valoare care ar putea deveni ilustru prin propriile dumneavoastre merite?

— Poate, răspunse el serios. Dacă pun mâna pe vreo fată de portar, care n-a putut fi niciodată primită la Conservator, voi face din ea una din cele mai mari cântărețe ale celor două Americi!

După acest schimb de cuvinte ne-am salutat şi m-am reîntors la Albany. În aceeaşi zi se răspândi groaznica ştire, iar Hopkins fu considerat un om ruinat. Subscripții considerabile se deschiseră în favoarea sa. Fiecare mergea la «Exhibition Parc», pentru a-şi da seama de întinderea dezastrului, ceea ce aduse destui dolari speculantului. El vându la un preț enorm blana de couguar care-l ruinase, dar care i-a păstrat reputația de a fi omul cel mai întreprinzător din Lumea Nouă. Cât despre mine, am revenit la New-York, apoi în Franța, lăsând Statele Unite mai bogate cu un şarlatan, fără s-o ştie. Dar sunt nenumărați!

Am ajuns la concluzia că viitorul artiştilor fără talent, al cântărețelor fără glas, al dansatorilor fără muşchii picioarelor şi al săritorilor fără coardă ar fi fost destul de nenorocit dacă Cristofor Columb n-ar fi descoperit America.

ZECE ORE DE VÂNĂTOARE

I

Există oameni care nu-i iubesc pe vânători şi poate că au dreptate. Să fie oare pentru că acestor cavaleri nu le este silă să ucidă cu mâinile lor vânatul înainte de a-l consuma? Sau cauza e mai degrabă că mai sus numiţii vânători povestesc cu prea mare râvnă, în orice ocazie şi fără niciun rost, isprăvile lor?

Eu înclin să cred că cea de-a doua pricină este cea adevărată. Dar acum vreo douăzeci şi ceva de ani m-am făcut şi eu vinovat de primul delict. Am vânat! Da, am vânat... Astfel, pentru a mă pedepsi, mă voi face vinovat şi de al doilea delict, povestindu-vă în amănunt întâmplările prin care am trecut la această vânătoare.

Măcar dacă istorioara mea sinceră şi adevărată ar putea să-i lecuiască pentru totdeauna pe semenii mei să pornească peste câmpii în urma unui câine, cu tolba de vânătoare în spate, cartuşiera la brâu şi puşca sub braţ! Mărturisesc că nu cred să reuşesc. Dar, cu orice risc, încep povestirea.

II

Un filosof a spus undeva: «Nu trebuie să aveţi niciodată o casă la ţară, trăsură, cai sau terenuri de vânătoare! Totdeauna se vor găsi prieteni care să le aibă pe toate pentru voi».

Ca o adeverire a acestei cugetări, am fost invitat să fac primele mele încercări cu arma pe nişte terenuri de vânătoare în departamentul Somme, fără a fi proprietarul lor.

Era, dacă nu mă înşel, pe la sfârşitul lunii august, în 1859. O hotărâre a prefecturii fixa pentru a doua zi deschiderea sezonului de vânătoare.

În oraşul nostru Amiens – unde nu exista negustor sau meşteşugar, oricât de neînsemnat, să nu aibă o puşcă mai veche sau mai nouă cu care să se plimbe pe uliţa mahalalei – se aştepta cu nerăbdare, de vreo şase săptămâni, anunţarea acestei date solemne.

Sportivii de meserie – cei ce cred că «au reuşit», cum spun ţintaşii de a treia sau a patra categorie – îndemânaticii care ucid fără să ochească precum şi cei ce ochesc dar nu nimeresc niciodată – pe scurt, ageamii, nu mai puţin zeloşi decât vânătorii de «prima mână» – se pregăteau în vederea începutului de sezon, se echipau, se aprovizionau, se antrenau, având capul numai la prepeliţe, vorbind numai despre iepuri şi visând numai potârnichi. Nevasta, copiii, familia, prietenii nu mai existau! Politica, arta, literatura, agricultura, comerţul, totul dispărea în faţa preocupărilor pentru această zi măreaţă, când aveau să se distingă fanaticii acelei pasiuni pe care nemuritorul Joseph Proudhon [19] a numit-o «o distracţie barbară!». Întâmplarea face ca printre cei câţiva prieteni ai mei din Amiens să fie un om drăguţ, care era un vânător înfocat cu toate că era slujbaş. Spunea că suferă de reumatism când trebuia să meargă la serviciu, dar se simţea foarte sprinten atunci când un concediu de opt zile îi permitea să ia parte la deschiderea sezonului de vânătoare.

Acest prieten se numea Brétignot.

Brétignot veni să mă vadă câteva zile înaintea importantei date a deschiderii, pe mine care nu mă gândisem deloc la ea.

— N-ai vânat niciodată? îmi zise cu acel ton de superioritate care e compus din două zecimi de

---

[19] Proudhon Joseph – filozof francez (1809 – 1865), unul din principalii socialişti utopici ai secolului XIX.

bunăvoință şi opt de dispreț.

— Niciodată, Brétignot, am răspuns, şi nici n-am de gând să...

— Ei bine, vino cu mine la deschiderea sezonului, răspunse Brétignot. Ne sunt rezervate lângă comuna Herissart două sute de hectare unde mişună vânatul! Am dreptul să aduc un oaspete. Deci te invit şi te iau cu mine!

— Dar eu... spusei oarecum încurcat.

— Nu ai puşcă de vânătoare?

— Nu, Brétignot, n-am avut niciodată.

— N-are importanță. Îți voi împrumuta eu una, o puşcă cu vergea ce-i drept, dar care totuşi îți doboară un iepure la o distanță de optzeci de paşi.

— Cu condiția să-l nimereşti! îi spusei.

— Bineînțeles! Va fi destul de frumos pentru tine.

— Prea frumos, Brétignot!

— Dar nu vei avea câine!

— Nici n-am nevoie când am o asemenea puşcă!

Prietenul Brétignot m-a privit cu un aer cam supărat. Nu-i plăcea să glumeşti despre vânătoare. Era un lucru sfânt!

Dar încruntarea lui ținu doar o clipă.

— Ei bine, vii? întrebă el.

— Dacă ții tu... îi răspunsei fără entuziasm.

— Țin!.. Țin!.. Trebuie să vezi acest lucru cel puțin o dată în viață. Vom pleca sâmbătă seara. Contez pe tine.

Şi iată cum am fost târât în această aventură a cărei nefastă amintire mă mai urmăreşte şi azi.

Trebuie să recunosc că nu mi-am bătut capul cu pregătirile. N-am pierdut nicio oră de somn. Dar, ca să fiu sincer, demonul curiozității mă ațâța puțin. Era în adevăr atât de interesantă o descriere a vânătorii! În orice caz, îmi propuneam, dacă nu să iau parte efectivă, cel puțin să observ cu titlu de curiozitate atât pe vânători, cât şi vânătoarea în general. Dacă totuşi am

consimțit să-mi iau şi o armă la spinare a fost ca să nu fac o figură proastă în mijlocul acestor Nemrozi[20] printre care mă invitase prietenul Brétignot, spre a le admira faptele vitejeşti.

Brétignot mi-a făgăduit să-mi împrumute o armă, un săculeț cu praf de puşcă, un săculeț cu gloanțe; însă n-a fost niciun moment vorba să-mi dea şi o tolbă de vânătoare. A trebuit deci să-mi cumpăr acest obiect de care ar putea să se lipsească foarte bine cea mai mare parte din vânători. Am căutat o tolbă de ocazie. Degeaba. Prețul lor se urcase. Toate fuseseră smulse de la cei ce vindeau asemenea tolbe vechi. A trebuit să cumpăr una nouă, dar cu condiția că-mi va fi reprimită – la jumătate preț – dacă reuşeam s-o umplu cu ceva.

Negustorul mă privi, surâse şi acceptă.

Acest surâs nu-mi păru a fi un semn bun.

«Cu toate acestea, mă gândeam, cine ştie?»

O, vanitate omenească!

III

În ziua fixată, în ajunul deschiderii vânătorii, la şase seara, mă aflam la întâlnirea ce mi-o dăduse Brétignot în piața Perigord. Acolo m-am urcat al optulea în diligență, fără a mai pune la socoteală câinii care-i însoțeau pe ceilalți.

Brétignot şi tovarăşii săi de vânătoare – nu îndrăzneam încă să mă socotesc unul dintre ei – arătau minunat în echipamentul lor tradițional. Chipuri care meritau să fie cercetate: unele serioase, în aşteptarea zilei de mâine, altele vesele, comunicative. Cu toții dădeau, de pe acum, iama – în vorbe – pe toate terenurile de vânătoare ale comunei Herissart.

[20] Nemrod – rege fabulos din mitologia asiro-caldeeană.

Se aflau aici o jumătate de duzină dintre cei mai vestiți vânători ai capitalei picardeze. Îi cunoşteam numai din auzite. Astfel că prietenul Brétignot trebui să mă prezinte cu toată pompa cuvenită în asemenea ocazii.

Întâi mă recomandă domnului Maximon, un slăbănog înalt, cel mai cumsecade om în împrejurări obişnuite, dar feroce îndată ce purta o puşcă sub braț – unul din acei vânători despre care se spune că preferă să ucidă pe unul din tovarăşii săi decât să se întoarcă fără vânat în tolbă. Maximon nu vorbea deloc, era cufundat în gânduri, chibzuind la marile isprăvi ce le va săvârşi.

Alături de acest important personaj se afla Duvanchelle. Ce contrast! Duvanchelle, scurt şi gras, având între cincizeci şi cinci şi şaizeci de ani, era atât de surd încât nu auzea nici detunătura armei sale, dar îşi atribuia cu zel toate loviturile care nu puteau fi identificate. De aceea a fost lăsat de multe ori să tragă cu o armă neîncărcată asupra unui iepure gata ucis – una din farsele care înveseleau timp de şase luni conversațiile de la cercul vânătorilor sau mesele de la han.

A trebuit să îndur de asemenea viguroasa strângere de mână a lui Matifat, mare povestitor de isprăvi vânătoreşti. Nu vorbea niciodată de altceva. Şi ce exclamații! Ce onomatopee! Strigătul potârnichii, lătratul câinelui, detunătura armei. Pan-pan-pan! De trei ori «pan» pentru o puşcă cu două țevi! Apoi, ce gesturi făcea! Mâna care se mişca, ca vâsla, pentru a imita goana în zigzag a vânatului, picioarele care se îndoiau, spinarea care se încovoia pentru a face lovitura mai sigură, brațul stâng care se întindea, pe când cel drept se sprijinea în piept spre a duce arma la ochi! Şi ce de smocuri de blană, ce pene şi fulgi zburau de pe aceste animale! Şi ce de iepuri împuşcați țâşneau pe neaşteptate! Nu-i scăpa niciunul. Era cât pe ce să fiu chiar ucis în colțul meu, în focul discuției.

Dar ceea ce trebuia neapărat auzit era cum Matifat şi

prietenul său Pontcloué vorbeau ca frații – ceea ce nu-i împiedica să se potopească cu ocări dacă vreunul punea la îndoială isprăvile vânătoreşti ale celuilalt.

— Ce de iepuri am doborât anul trecut, zise Matifat, în timp ce trăsura, hurducându-ne, se îndrepta spre Herissart. Nici nu mai ştiu câți!

«Probabil la fel de mulți ca mine», gândeam eu.

— Şi eu, Matifat! răspunse Pontcloué. Îți aminteşti când am fost împreună ultima oară la vânătoarea din Argoeuves! Ehe! Ce de potârnichi!

— Parcă o văd pe prima care a avut norocul să primească încărcătura mea de plumb!

— Şi eu pe a doua, căreia penele i-au zburat în aşa fel încât nu i-a mai rămas decât pielea.

— Şi câinele meu care n-a mai putut-o găsi, pe brazda unde cu siguranță căzuse!

— Şi aceea în care am avut îndrăzneala să trag de la o distanță de peste o sută de paşi, şi am nimerit-o totuşi!

— Şi cealaltă pe care am doborât-o în lucernă, cu două focuri de puşcă… pan! pan! pan! şi pe care, din păcate, câinele meu a mâncat-o dintr-o singură îmbucătură!

— Şi acel stol care şi-a luat zborul tocmai în momentul când îmi încărcam arma! Brr! Brr! Ce vânătoare, ce vânătoare!

Făcând socoteala în sinea mea, am observat că niciuna din toate potârnichile lui Pontcloué şi Matifat nu intrase efectiv în tolba lor.

Dar nu îndrăzneam să spun nimic, căci sunt timid cu oamenii care ştiu mai mult decât mine. Şi, cu toate acestea, dacă era vorba să te întorci fără niciun vânat, asta aş fi ştiut să fac şi eu, tot aşa de bine.

Cât despre ceilalți vânători le-am uitat numele, dar, dacă nu mă înşel, unul din ei era cunoscut sub porecla de Baccara, pentru că la vânătoare trăgea ca la jocul de cărți, dar fără să nimerească.

În adevăr, cine ştie dacă nu voi merita şi eu această

poreclă! Haida-de! Ambiția punea stăpânire pe mine. Eram grăbit să vină ziua de mâine.

IV

Sosi şi ziua de mâine. Dar ce noapte am petrecut la hanul din Herissart! O singură cameră pentru opt persoane. Paturi mizerabile, unde se putea vâna cu mai mult spor decât pe terenurile de vânătoare ale comunei! Paraziții odioşi îi năpădiseră şi pe câinii culcați pe jos, care se scărpinau făcând să se cutremure podeaua!

Şi eu care întrebasem cu naivitate gazda, o bătrână din Picardia, cu o claie de păr încâlcit, dacă sunt purici în dormitor!

«Ah, nu! îmi răspunsese ea… I-ar mânca ploşnițele!»

După toate acestea, m-am hotărât să mă culc îmbrăcat pe un scaun care abia se ținea pe picioare şi gemea la fiecare mişcare a mea. Ca urmare, m-am trezit frânt de oboseală a doua zi dimineață.

Desigur că am fost primul care s-a deşteptat. Brétignot, Matifat, Pontcloué, Duvanchelle şi tovarăşii lor mai sforăiau. Eram grăbit să fiu pe câmp, ca acei vânători fără experiență care vor să plece la răsăritul soarelui, chiar înainte de a mânca ceva. Dar maeştrii vânători – pe care i-am trezit, cu mult respect, unul după altul – îmi calmară, mormăind, nerăbdarea de începător. Ştiau, şireții, că în zorii zilei este foarte greu să te apropii de potârnichea cu aripile încă pline de rouă, şi că, dacă îşi ia zborul, nu se decide aşa de uşor să se prefacă în friptură.

Trebuia deci aşteptat ca toate lacrimile aurorii să fie sorbite de soare.

În fine, după o mică gustare, urmată de nelipsita duşcă de dimineață, părăsirăm hanul, fiecare frecându-şi încheieturile; apoi ne îndreptarăm spre

câmpia unde începeau terenurile rezervate pentru vânătoare. În momentul când ajunserăm la marginea lor, Brétignot, luându-mă la o parte, îmi zise:

— Ține bine arma cu țeava îndreptată spre pământ şi bagă de seamă să nu ucizi pe nimeni!

— Voi face tot posibilul, răspunsei fără să mă oblig, dar în cazul când va trebui să mă revanşez, atunci…

Brétignot ridică dispreţuitor din umeri, şi iată-ne la vânătoare – o vânătoare liberă – fiecare de capul său.

Era un ținut destul de urât acest Herissart. Dar se părea că dacă nu este atât de bogat în vânat ca Mont-sous-Vaudrey, hățişurile îi erau totuşi înțesate şi iepurii, cum zicea Matifat, au fost văzuți «înghesuindu-se» – «mai mulți de doisprezece la o duzină», cum adăuga Pontcloué.

Cu perspectiva de a da lovituri atât de frumoase, toți erau foarte voioşi.

Am început deci să vânăm. Timpul era minunat. Câteva raze de soare răzbăteau prin ceţurile dimineţii, care se risipeau în zare.

Se auzeau pretutindeni strigăte, piuituri şi cârâieli. Erau păsări care, ieşind dintre brazde, urcau ca săgeata spre cer, ca nişte elicoptere ale căror aparate sunt puse brusc în funcţiune.

De câteva ori, neputându-mă stăpâni, am dus arma la ochi.

— Nu trage! Nu trage! îmi strigă prietenul meu Brétignot, care mă urmărea, deşi părea neatent.

— De ce? Astea nu sunt prepelițe?

— Nu! Sunt ciocârlii! Nu trage!

E de la sine înțeles că Maximon, Duvanchelle, Pontcloué, Matifat şi ceilalți doi se uitară cam strâmb la mine. Apoi s-au dus pe nesimțite mai încolo cu câinii lor, care, adulmecând, căutau încetişor prin lucernă, dulcişor şi trifoi. Cozile lor ridicate se mişcau ca nişte semne de întrebare fără răspuns.

Am avut impresia că aceşti domni nu prea voiau să se găsească în zona periculoasă a unui novice, care cu puşca lui le ameninţa întrucâtva picioarele.

— Ei drăcie! Ține bine arma! îmi tot spunea Brétignot, în timp ce se depărta de mine.

— Ei! Nu o țin mai prost ca altul! răspunsei puțin enervat de acest val de sfaturi.

Pentru a doua oară Brétignot ridică din umeri şi se îndreptă spre stânga. Cum nu-mi convenea să rămân singur în urmă, grăbii pasul după dânsul.

V

I-am ajuns pe tovarăşii mei, dar, spre a nu-i mai speria, purtam arma pe umăr cu patul în sus.

Cât de frumoşi erau la vedere aceşti vânători de profesie, în ținuta de rigoare: haină albă şi pantaloni largi de catifea reiată, bocanci mari cu ținte şi cu talpă lată, jambiere de pânză acoperind ciorapii de lână, preferabili celor de ață sau bumbac, care rod călcâiul – aşa cum am avut prilejul să constat fără întârziere. Eu eram departe de a fi aşa frumos în echipamentul meu de ocazie; dar nu se poate cere unui debutant să aibă garderoba unui artist.

În ceea ce priveşte vânatul, nu vedeam nimic. Dar pe aceste terenuri trebuie că se aflau numeroase prepelițe, potârnichi, cristei de câmp, apoi iepuri de ianuarie pe care tovarăşii mei îi denumiseră «trei sferturi» şi după care le lăsa gura apă, apoi vătui şi iepuroaice. Nu te puteai îndoi de prezența lor, de vreme ce aşa spuneau vânătorii.

— Caută să nu tragi asupra iepuroaicelor care stau să nască, îmi spunea amicul Brétignot. E nedemn de un adevărat vânător!

Însărcinate sau nu, să mă ia dracu' dacă am văzut

vreuna, eu care nu pot deosebi un iepure de o mâţă chiar şi într-o mâncare de iepure cu sos de vin!

În fine, Brétignot, care ţinea neapărat să nu-l fac de râs, adăugă:

— O ultimă recomandare importantă, în cazul când vei trage în iepuri.

— Dacă va trece vreunul pe aici, spusei eu cu un aer răutăcios.

— Va trece, răspunse cu răceală Brétignot. Ei bine, adu-ţi aminte că, datorită constituţiei sale, un iepure aleargă mai iute când urcă decât când coboară. Trebuie să ţii seama de aceast lucru când tragi în el.

— Ce bine ai făcut să-mi atragi atenţia, prietene Brétignot, îi spusei. Nu voi uita acest sfat, îţi promit, şi voi profita de el!

În sinea mea gândeam că iepurele fugea destul de iute chiar când cobora, pentru ca încărcătura mea să nu-l poată opri în loc!

— Urmăriţi vânatul! exclamă atunci Maximon. Nu suntem aici spre a da noilor veniţi învăţătura cu linguriţa.

Cumplit om! Dar nu îndrăznii să răspund nimic.

Înaintea noastră, în zare, se întindea în dreapta şi în stânga o câmpie vastă. Câinii se depărtaseră binişor şi stăpânii lor se împrăştiară.

Făceam tot posibilul să nu-i pierd din ochi. În adevăr, mă chinuia un gând: mă temeam ca tovarăşii mei, poznaşi desigur, să nu-mi facă vreo farsă pe care putea s-o înlesnească lipsa mea de experienţă. Mi-aduceam aminte, fără să vreau, de acea nostimă întâmplare a unui novice, pe care prietenii lui îl făcuseră să tragă asupra unui iepure de carton care, şezând într-un desiş, bătea ironic într-o tobă! Eu aş fi murit de ruşine după o asemenea farsă.

Între timp, mergeam fără ţintă de-a lungul miriştilor în urma câinilor, spre a ajunge la o perdea forestieră

mărginită de arbuşti, care se vedea la vreo trei-patru kilometri.

Orice aş fi făcut, aceşti mărşăluitori, obişnuiți cu terenul accidentat, mlăştinos şi proaspăt arat, mergeau mai repede ca mine, astfel că rămăsei în urmă. Chiar şi Brétignot, care la început încetinise pasul ca să nu mă abandoneze tristului meu destin, îşi reluă mersul repede pentru a fi şi el printre primii care să întâmpine vânatul. Nu-ți port pică, prietene Brétignot! Nu te puteai împotrivi instinctului tău, mai tare decât prietenia. Şi în curând nu mai văzui din tovarăşii mei decât capetele, ca nişte aşi de pică, deasupra tufişurilor.

Oricum, de două ore, de când părăsisem hanul din Herissart, nu auzisem nicio detunătură – dar niciuna! Câte bombăneli, câte învinuiri, câte bârfeli promitea acest lucru, dacă la întoarcere tolbele ar fi fost tot atât de goale ca la plecare!

Ei bine, cine ar putea crede că mie mi-a fost dat să trag primul foc?

Dar mi-e ruşine să spun în ce împrejurări.

Să mărturisesc? Arma mea încă nu era încărcată. Neprevedere de începător? Nu, ci o chestiune de amor propriu. Cum eram foarte neîndemânatic pentru această operațiune, am aşteptat să fiu singur ca s-o fac.

Deci, scăpând de martori, am deschis săculețul cu pulbere, am vărsat în țeava din stânga o cantitate şi am pus un dop de hârtie, apoi deasupra am turnat un număr bun de alice, mai mult decât măsura obişnuită.

Cine ştie! Alice în plus n-au ce să strice dacă vrei să nu te întorci cu mâna goală! Apoi împinsei cât putui spre a umple bine tigăița şi în fine – ce imprudență! – o astupai. Făcui aceeaşi operație şi pentru țeava din dreapta. Dar în timp ce împingeam pe țeava încărcătura, ce detunătură! Puşca se descarcă. Toată încărcătura din stânga îmi atinse în treacăt obrazul! Uitasem să trag cocoşul cum trebuie şi o mişcare a fost destul să-l facă să cadă.

Aviz începătorilor! Aş fi putut să dau semnalul deschiderii vânătorii în departamentul Somme, printr-un accident jalnic. Ce minunat fapt divers pentru ziarele din partea locului!

Şi totuşi, ce-ar fi fost dacă în timpul când a pornit din greşeală încărcătura – îmi trecu prin minte – vreun vânat s-ar fi aflat în bătaia focului? Sigur că l-aş fi doborât! A fost o şansă pe care n-o voi mai întâlni!

VI

Între timp Brétignot şi tovarăşii săi ajunseseră la perdeaua forestieră. Acolo se opriră şi discutară ce trebuia făcut pentru a nu avea ghinion. Am ajuns lângă ei după ce-mi încărcasem arma, cu mare precauție de data asta.

Maximon îmi vorbi semeț, cum îi şade bine unui maestru.

— Ați tras? îmi spuse el.

— Da!.. Adică... Da... am tras...

— Un pui de potârniche?

— Un pui de potârniche!

Pentru nimic în lume n-aş fi mărturisit neîndemânarea mea în fața acestei reuniuni de savanți.

— Şi unde este? întrebă Maximon pipăindu-mi tolba goală, cu țeava puştii sale.

— L-am pierdut! răspunsei obraznic. Ce vreți? Nu aveam câine! Ah, dacă aş fi avut un câine!

— Haide, haide, cu o asemenea îndrăzneală e cu neputință să nu devii un adevărat vânător!

Deodată interogatoriul ce mi se lua fu întrerupt brusc. Câinele lui Pontcloué gonea o prepeliță la mai puțin de zece paşi depărtare. Fără să vreau, din instinct poate, am dus arma la ochi şi... pan! cum spunea Matifat.

Ce izbitură în obraz am căpătat, aşezând greşit puşca

la ochi! Una din acele izbituri pentru care nu poți cere socoteală nimănui. Dar focul meu de armă fu imediat urmat de un altul, al lui Pontcloué.

Prepelița căzu ciuruită de alice şi câinele o aduse stăpânului său care o băgă în tolbă.

Nu mi s-a făcut măcar onoarea ca cineva să creadă că aş fi putut să am şi eu un rol în acest masacru. Dar nu rostii niciun cuvânt, nu îndrăznii să spun nimic. Se ştie că sunt cam timid cu oamenii care ştiu mai mult decât mine!

Dar, pe legea mea, acest prim succes a trezit pofta tuturor furioşilor nimicitori de vânat. Gândiți-vă! După trei ore de vânătoare, o prepeliță la şapte vânători! Nu, era imposibil ca pe acest bogat teren din Herissart să nu fie cel puțin încă una şi, dacă ar fi reuşit s-o doboare, aceasta ar fi însemnat aproape o treime de prepeliță pentru fiecare combatant.

După ce trecurăm de perdeaua de arbori, ajunserăm pe arătură unde mersul e atât de anevoios. Mie brazdele, care te obligă să sari peste ele, bulgării de pământ, peste care picioarele alunecă, nu-mi plac deloc şi prefer, fără doar şi poate, asfaltul bulevardelor.

Grupul nostru, împreună cu haita de câini, merse astfel două ore fără să vadă nimic. Un fel de nervozitate sălbatică se manifesta pentru orice fleac, fie din cauza unui butuc de care te împiedicai, sau din pricina unui câine care în fugă, se ciocnea de altul. Pe scurt, semne ale unei proaste dispoziții gnerale.

În fine, un stol de pui de potârniche se zări la vreo patruzeci de paşi deasupra unui lan de sfeclă. N-aş putea spune dacă era vorba de o companie sau dacă era numai o companie cu un efectiv redus.

În adevăr, nu era compusă decât din doi pui de potârniche.

Dar nu avea importanță. Am tras în grămadă şi din nou, şi de data aceasta, împuşcătura mea fu imediat

urmată de alte două. Pontcloué şi Matifat au slobozit în acelaşi timp focurile de armă.

Una din sărmanele zburătoare căzu. Cealaltă scăpă însă şi se aşeză la un kilometru depărtare, în dosul unei movile mai înalte.

Ah, mizerabilă potârniche, ce ceartă a ieşit din cauza ta! Ce discuţii între Matifat şi Ponteloué. Fiecare pretindea că el este autorul crimei. Şi ce replici tăioase! Ce subînţelesuri jignitoare! Ce aluzii regretabile! Şi ce cuvinte grele! «Hrăpăreţule!... Toate sunt numai pentru el!... La dracu' cu neobrăzaţii... E ultima oară când vânăm împreună!...»

Şi alte asemenea amabilităţi de o culoare locală pe care pana mea refuză să o redea.

Adevărul este că ambele împuşcături ale acestor domni cu pornit în acelaşi timp.

A existat însă şi o a treia, care fusese trasă înaintea lor. Dar acest lucru nici nu era luat în seamă! Oare era admisibil ca puiul de potârniche să fi fost doborât de mine? Judecaţi şi dumneavoastră, doborât de un simplu începător!

Astfel că am crezut că nu e cazul să intervin în cearta dintre Pontcloué şi Matifat, mânat doar de gândul generos de a-i împăca. Şi dacă nu eram şi eu luat în seamă, este pentru că sunt timid. Cunoaşteţi restul frazei.

VII

În sfirşit sosi şi amiaza, spre marea satisfacţie a stomacurilor noastre. Ne-am oprit la poalele unei coline, la umbra unui ulm. Armele şi tolbele, din păcate goale, fură aşezate alături. Apoi luarăm masa pentru a ne reface puţin forţele cheltuite zadarnic de la plecarea noastră. Trist prânz, nu-i vorbă! Tot atâtea mustrări,

câte îmbucături! «Ținut mizerabil!.. Asta se cheamă teren de vânătoare «bine păzit»! Braconierii îl devastează! Ar trebui să fie spânzurați câte unul de fiecare copac, cu o pancartă pe piept!... Vânătoarea devine imposibilă!... În doi ani nu va mai fi niciun fel de vânat!... De ce să nu fie interzis pe o bucată de timp accesul pe teren? Da... Nu!...» În fine, toate văicărelile unor vânători care n-au ucis nimic din zorii zilei! Apoi cearta reîncepu între Pontcloué şi Matifat, cu privire la puiul de potârniche al cărui caz nu fusese rezolvat. Ceilalți se amestecară... Credeam că vor ajunge la bătaie.

După o oră toți o luară din nou la drum, bine îngreunați de mâncare şi de «udătură», cum se spune pe aici. Poate înainte de cină vor fi mai veseli. Care vânător în adevăratul înțeles al cuvântului, nu păstrează o mică speranță până la ora când se aud potârnichile chemându-se între ele, încercând să se adune pentru a-şi petrece noaptea în familie?

Iată-ne pornind. Câinii, aproape tot aşa de posomorâți ca noi, o luară înainte. Stăpânii urlau după ei cu nişte glasuri fioroase, asemănătoare comenzilor din marina britanică.

Mergeam în urma lor cu pasul şovăitor. Începusem să mă simt istovit. Tolba mea, deşi goală, îmi apăsa şalele. Arma, care căpătase o greutate neobişnuită, mă făcea să-mi regret bastonul. Săculețele cu pulbere şi alice le-aş fi încredințat, ca pe nişte poveri supărătoare, unuia din copiii de țărani care mă urmau cu un aer batjocoritor, întrebându-mă cam câte «patrupede» am ucis! Dar nu îndrăzneam s-o fac, din amor propriu.

Două ore, două ore chinuitoare mai trecură de la plecare. Parcurseserăm vreo cincisprezece kilometri. Ceea ce reieşea limpede era că mă voi întoarce mai repede deşelat, decât cu o jumătate de duzină de prepelițe.

Deodată se aude un fâlfâit care îmi schimbă părerea!

De data aceasta este un adevărat stol de potârnichi, care se ridică dintr-un tufiş. Împuşcături generale! O! Cincisprezece împuşcături se aud de data asta, împreună cu a mea!

Un strigăt răzbate prin perdeaua de fum! Privesc…

În acest moment un chip se iveşte deasupra tufişului.

E un țăran cu o falcă umflată, ca şi cum ar ține o nucă în gură!

— Iacă şi un accident! exclamă Brétignot.

— Nu ne mai lipsea decât asta! ripostă Duvanchelle.

Niciunul dintre ei nu avu altă reacție față de «delictul de lovire şi rănire fără intenția de a ucide», cum se exprimă codul penal. Şi aceşti oameni fără inimă, alergând spre câini, care aduceau doi pui de potârniche răniți numai, omorâră nenorocitele zburătoare cu lovituri de bocanci. Le doresc aceeaşi moarte, dacă vreodată vor trebui să moară ucişi de alții.

Între timp săteanul din partea locului se găsea tot acolo, cu falca umflată, neputând să scoată nicio vorbă.

Dar iată că Bretingot şi tovarăşii săi se întorc.

— Ei bine, ce a pățit acest om vrednic? întrebă Bretingot cu un ton protector.

— Nu vedeți? Are o aşchie de plumb în falcă! răspunsei.

— Eh, nu-i nimic, zise Duvanchelle, n-are nimic!

— Ba da! spuse țăranul care, făcând o strâmbătură groaznică, căuta să arate cât de grav rănit este.

— Dar cine a fost atât de neîndemânatic încât să-l aducă într-o asemenea stare pe acest nenorocit? întrebă Brétignot a cărui privire pătrunzătoare se opri asupra mea.

— Dumneata ai tras? îmi zise Maximon.

— Da, am tras, ca toată lumea!

— Ei bine, atunci e clar! exclamă Duvanchelle.

— Eşti un vânător tot aşa de neîndemânatic ca şi Napoleon I, reluă Pontcloué care detesta imperiul.

— Eu!... Eu!... exclamai.

— Nu poate fi altcineva, îmi zise cu severitate Brétignot.

— Acest domn este fără îndoială un om periculos, adăugă Matifat.

— Dacă eşti novice, spuse Pontcloué, refuzi invitaţiile, ori de unde ar veni!

Şi acestea spuse, toţi trei plecară.

Am înţeles. Îmi lăsaseră în spinare pe rănit.

M-am executat. Am scos punga şi i-am oferit zece franci bietului ţăran, a cărui falcă dreaptă se dezumflă imediat. Fără îndoială înghiţise nuca pe care o ţinuse în gură.

— Te simţi mai bine? îl întrebai.

— Aoleo! Mă apucă din nou, îmi răspunse, umflându-şi de data aceasta falca stângă.

— Ei bine, asta nu! îi spusei. Nu! O singură falcă e destul de data asta!

Şi plecai.

VIII

În timp ce mă descurcasem astfel cu şiretul picardin, ceilalţi o luaseră înainte. De altfel îmi dăduseră să înţeleg că nu erau în siguranţă în vecinătatea unui neîndemânatic ca mine şi că cea mai elementară prudenţă îi făcea să se depărteze din preajma mea.

Brétignot, sever, dar nedrept, mă părăsi şi el ca şi cum aş fi fost un trăgător deochiat. Toţi dispărură în curând în stânga, în spatele unei pădurici. La drept vorbind, nu m-am supărat. Cel puţin în felul acesta voi fi răspunzător numai de faptele mele!

Eram deci singur, singur în mijlocul acestei câmpii imense. Ce căutam eu aici, cu tot acest harnaşament pe mine! Nu se vedea niciun pui de potârniche care să

aştepte focul meu de armă. Niciun urechiat, cum spun țăranii picardini, căruia să-i pot urmări «târcoalele», cum numesc vânătorii, în graiul lor, fuga iepurelui încolțit! Şi toate astea în loc să stau liniştit în biroul meu, scriind sau chiar nefăcând nimic!

Mergeam fără nicio țintă. O apucam pe potecile umblate, mai ales pe cele dintre ogoare. Mă odihneam câte zece minute. Apoi mergeam alte douăzeci. Nu se vedea nicio casă pe o rază de cinci kilometri. Nicio clopotniță nu-şi arăta vârful la orizont. Totul era pustiu. Numai din timp în timp apărea câte un indicator, amenințând pe intrus cu inscripția «Rezervat pentru vânătoare».

Rezervat? Da, dar nu şi pentru vânat, căci nu se vedea nici urmă de aşa ceva.

În fine, continuam să umblu, cufundat în gânduri, cu cureaua puştii de-a curmezişul pieptului, târându-mi picioarele. După mine, soarele întârzia să apună. Nu va cădea oare niciodată noaptea peste această nenorocită zi de deschidere a vânătoarei?

IX

Dar orice are un capăt – chiar şi terenurile rezervate pentru vânătoare. Îmi apăru deodată în față o pădurice. Mai avem de făcut un kilometru până acolo.

Continuam deci să umblu fără să mă grăbesc. Am parcurs distanța. Am ajuns la liziera pădurii.

Departe, foarte departe, răsunau focuri de armă ce brăzdau văzduhul ca o ploaie de artificii la 14 iulie.

«Ce măcel fac cu vânatul! Desigur, nu va mai rămâne nimic pentru anul viitor!»

Şi atunci – ce ți-e şi cu omul! – îmi trecu prin cap că voi fi poate mai norocos în pădure decât în câmp. În vârful copacilor se vor găsi totdeauna acele vrăbii nevinovate,

pe care cele mai bune restaurante vi le servesc frumos ca frigărui de potârniche.

Iată-mă deci umblând prin luminişurile care duc spre şosea.

În adevăr, demonul vânătorii pusese din nou stăpânire pe servitorul dumneavoastră!

Da! Nu mai ţineam arma pe umăr; am încărcat-o cu grijă, era gata de tragere... Privirile mele se îndreptau neliniştite în dreapta şi în stânga.

Nimic! Vrăbiile se fereau fără îndoială de restaurantele pariziene şi se ţineau ascunse. O dată sau de două ori am vrut să ochesc... Dar nu erau decât nişte frunze care tremurau în copaci şi sigur că nu era să trag în frunze.

Se făcuse ora cinci. Ştiam că după vreo patruzeci de minute trebuia să fiu la han, unde aveam să cinăm înainte de a lua diligenţa care să ne readucă la Amiens, vii sau morţi, pe noi şi animalele vânate. Continuam deci să merg pe drumul mare care se prelungea, după diverse cotituri, spre Herissart, dar eram foarte atent, căutând cu privirea în toate părţile.

Deodată mă oprii... Inima începu să-mi bată mai repede! Sub un tufiş, la cincizeci de paşi între mărăcini, era ceva.

Era ceva de culoare neagră, având marginile argintii şi un punct de o culoare roşie aprinsă, ca o pupilă înflăcărată, care mă privea!

Cu siguranţă că un vânat cu blană sau pene – n-aş fi putut preciza ce fel anume – se adăpostise acolo. Nu ştiam dacă era un iepure, un pui de iepure sau o făzăniţă. Şi de ce nu? Iată ce m-ar putea înălţa în ochii prietenilor mei, când mă voi întoarce cu tolba umflată de un fazan!

Mă apropiai deci cu prudenţă, cu puşca pregătită pentru a trage, îmi ţineam răsuflarea. Eram emoţionat, mai emoţionat ca Duvanchelle, Maximon şi Brétignot, toţi la un loc!

În fine, când mă aflai la o distanță convenabilă, adică la vreo douăzeci de paşi – aşezat în genunchi pentru ca împuşcătura să fie mai precisă, cu ochiul drept bine deschis, cu cel stâng bine închis, cu ținta prinsă în cătare – ochii şi trăsei.

— Am nimerit! strigai. Şi de data aceasta nimeni nu-mi va mai contesta împuşcătura!

Şi, în adevăr, cu ochii mei… am văzut zburând pene… sau poate blană.

Deoarece n-aveam câine, m-am repezit spre tufiş ca să iau vânatul, care nu mai dădea niciun semn de viață. L-am apucat…

Era un chipiu de jandarm cu cozorocul argintiu, cu o cocardă a cărei culoare roşie părea să mă privească aidoma unui ochi adevărat!

Din fericire nu se afla pe capul proprietarului în momentul când am tras!

X

Deodată o făptură lungă se ridică de pe iarba pe care era culcată.

Am recunoscut înfricoşat pantalonul albastru cu dungă neagră, tunica de culoare închisă cu nasturi de argint, cartuşiera cu curele galbene de care atârna sabia jandarmului pe care nefastul meu foc de armă îl deşteptase.

— Ați început să vânați acum chipiele jandarmilor? îmi zise el cu aerul specific al instituției din care făcea parte.

— Domnule jandarm, dar vă asigur… răspunsei bâlbâindu-mă.

— Şi chiar ați nimerit direct în cocardă!

— Domnule jandarm, am crezut… că era un iepure!… O impresie amăgitoare! De altfel, sunt gata să plătesc…

— În adevăr!… Dar e cam scump un chipiu de

jandarm… mai ales când se trage în el fără permis!

Am plătit. Tot sângele mi se strânsese la inimă. Atinsese un punct vulnerabil.

— Aveți permis? mă întrebă jandarmul.

— Permis?…

— Da, permis. Cred că ştiți ce se cheamă permis?

Ei bine, nu! N-aveam permis! Pentru a vâna o singură zi, crezusem că nu era nevoie de el. Dar totodată am socotit că e bine să spun ceea ce se spune întotdeauna în asemenea împrejurări: că am uitat permisul acasă.

Un surâs de neîncredere, superior şi distins, se ivi pe fața reprezentantului legii.

— Sunt obligat să vă fac un proces-verbal, îmi zise, cu vocea dulceagă a unui om care întrevede o primă.

— De ce? Vi-l voi trimite chiar mâine, stimate domnule jandarm…

— Da, ştiu, răspunse jandarmul, totuşi sunt obligat să închei proces-verbal!

— Ei bine, încheiați-l dacă rămâneți nesimțitor la rugămintea unui începător!

Un jandarm simțitor n-ar mai fi fost jandarm. Cel din fața mea scoase din buzunar un carnet cu scoarțe galbene.

— Cum vă numiți? mă întrebă el.

Haide! Ştiam că se obişnuieşte, în asemenea împrejurări grave, să dai autorităților numele unui prieten. Dacă în acea epocă aş fi avut onoarea să fiu membru al Academiei din Amiens, poate n-aş fi ezitat să dau numele unuia din colegii mei. Dar m-am mulțumit să mă servesc de numele unui vechi camarad din Paris, pianist foarte talentat. Bietul băiat, care în acest moment făcea probabil cu toată râvna exerciții de digitație, nu putea să-şi închipuie că i se încheia un proces-verbal pentru delictul de a fi vânat fără permis.

Jandarmul notă cu grijă numele acestei victime, profesia, vârsta şi adresa ei. Apoi mă rugă politicos să-i

predau puşca, ceea ce mă grăbii să fac. Cel puțin aveam ceva mai puțin de cărat. Îl rugai chiar să-mi confişte şi tolba, sacul cu pulbere şi cel cu alice, dar el refuză cu o dezinteresare pe care o regretai.

Rămase numai problema chipiului. Ea fu rezolvată fără modestie, cu prețul unei monezi de aur, spre satisfacția ambelor părți.

— E păcat, spusei eu, chipiul acesta era atât de bine păstrat.

— Un chipiu aproape nou! îmi răspunse jandarmul. L-am cumpărat acum şase ani de la un brigadier care ieşea la pensie! Şi după ce şi-l puse din nou pe cap, cu un gest reglementar, impunătorul jandarm o luă cu pas legănat cine ştie încotro, iar eu îmi văzui de drum.

După o oră am ajuns la han, ascunzând tuturor faptul că mi se confiscase puşca, şi nu spusei nimic de pățania mea.

Aflați că tovarăşii mei aduceau din expediția lor o prepeliță şi doi pui de potârniche pentru şapte persoane. Cât despre Ponteloué şi Matifat, ajunseseră de la ceartă la o vrajbă de moarte, şi între Maximon şi Duvanchelle avusese loc un schimb de pumni în urma unei discuții asupra unui iepure care mai alerga şi acum.

XI

Iată prin câte emoții am trecut în timpul acelei zile memorabile. Am doborât poate o prepeliță, poate un pui de potârniche, am rănit poate un țăran, dar cu siguranță am ciuruit un chipiu de jandarm! Prins fără permis, mi s-a încheiat un proces-verbal pe numele altuia! Am înşelat autoritățile! Ce se poate întâmpla mai mult unui ucenic vânător, pentru începutul său în cariera unor maeştri ca Anderson şi Pertuisetti?

Se înțelege de la sine că amicul meu, pianistul, a fost

probabil foarte neplăcut surprins când a primit citația să se prezinte în fața tribunalului corecțional din Doullens. Am aflat mai târziu că i-a fost imposibil să-şi găsească un alibi. În consecință, a fost condamnat la o amendă de şaisprezece franci, plus cheltuieli de judecată care se ridicau la cam tot atâta.

Mă grăbesc să adaug că, puțin după aceea, a primit prin poştă, sub titlul de «restituire», un mandat de treizeci şi doi de franci, care-l despăgubeau de banii pe care-i plătise. N-a ştiut niciodată de unde-i venea această sumă, dar a rămas cu un delict penal şi are cazier judiciar!

Nu-mi plac vânătorii, aşa cum am spus-o la început, pentru că îşi povestesc totdeauna isprăvile. Dar, după cum vedeți, le-am povestit şi eu pe ale mele. Vă rog să mă iertați. Nu se va mai întâmpla.

Această expediție va fi fost în acelaşi timp prima şi ultima a autorului, dar el a păstrat din ea ceva care se aseamănă cu o ură ascunsă. Astfel ori de câte ori întâlneşte un vânător cu puşca sub braț, care-şi urmează câinele, nu uită niciodată să-i ureze noroc la vânătoare. Se spune că asta poartă ghinion!

PERIPEŢIILE FAMILIEI RONŢ

I

A fost odată o familie de şoareci alcătuită din domnul Ronț, doamna Ronț, fiica lor Ronținela şi vărul Ronțfleț. Servitorii lor erau bucătarul Ronțoi şi menajera Ronțana.

Aceşti stimați rozători au trecut prin peripeții atât de nemaipomenite, încât nu mă pot stăpâni să nu vi le povestesc, dragi copii. Bineînțeles, totul s-a petrecut pe vremea zânelor şi vrăjitoarelor, când măgarii şi alte necuvântătoare aveau grai. De-atunci se trage, fără îndoială, şi expresia «a spune măgării». Şi cu toate acestea, bietele dobitoace nu spuneau mai multe măgării ca oamenii din trecut sau din zilele noastre. Ascultați, aşadar, copii, încep.

II

În casa cea mai minunată dintr-unul din cele mai frumoase oraşe din acele timpuri, locuia o zână fermecătoare care se numea Firmenta. Făcea atâta bine cât poate face o zână şi era foarte iubită de toată lumea.

Pe vremea aceea se pare că toate viețățile erau supuse legilor metempsihozei[21]. Nu vă speriați de un cuvânt aşa de greu! Aceasta înseamnă că exista o scară a evoluției care trebuia urcată de fiecare ființă, treaptă cu treaptă, până la ultima, când putea să intre în rândul oamenilor.

---

[21] Metempsihoză – concepție religioasă străveche, după care sufletul omului ar trece după moarte în corpul unui animal, al unei plante sau al altui om. Confuzia între acest termen şi legea evoluției speciilor este voită, autorul intenționând să ironizeze folosirea metempsihozei ca motiv literar in scrierile fantastice romantice.

Astfel, viețuitoarea se năştea moluscă, apoi devenea peşte, se transforma în pasăre, pe urmă în patruped, ca să ajungă bărbat sau femeie. După cum vedeți, trebuia să urce scara de la starea cea mai primitivă la starea cea mai desăvârşită. Cu toate acestea, se întâmpla să fii câteodată nevoit să mai şi cobori scara, dacă aveai nenorocul să cazi pradă vreunui vrăjitor. Şi atunci, ce soartă tristă! Să te prefaci, după ce ai ajuns om, din nou în stridie! Din fericire, un asemenea lucru nu se mai întâmplă în zilele noastre – cel puțin fiziceşte.

Trebuie să ştiți că aceste felurite metamorfoze se făceau prin mijlocirea duhurilor. Duhurile bune te făceau să urci scara, iar cele rele s-o cobori; dar dacă acestea din urmă se foloseau cu nechibzuință de harul lor, li se lua puterea pentru o bucată de vreme.

Se înțelege de la sine că zâna Firmenta era un duh bun şi niciodată nimeni n-a avut de ce să se plângă de ea.

Într-o dimineață, se afla în sufrageria palatului ei, o sală împodobită cu perdele şi flori minunate. Razele de soare se furişau pe fereastră, aruncând sclipiri pe porțelanurile şi argintăria de pe masă. Fata din casă o pofti pe stăpâna sa să ia micul dejun alcătuit din feluri delicioase, aşa cum numai zânele au dreptul să mănânce, fără să fie învinuite de lăcomie. Dar abia se aşezase la masă, când se auziră bătăi în poarta palatului.

Fata din casă se duse să deschidă şi o înştiință pe zână că un tânăr chipeş dorea să-i vorbească.

— Pofteşte-l, îi spuse Firmenta.

Era într-adevăr un tânăr frumos, de douăzeci şi doi de ani, înalt şi zvelt, avea o înfățişare blândă, dar şi curajoasă, şi o ținută plină de grație. De la început zâna îl privi cu ochi buni. Se gândi că venise, ca atâția alții pe care îi ajutase, pentru a-i cere sprijinul şi era gata să-i fie de folos.

— Ce doreşti de la mine, tinere? îl întrebă cu un glas

dulce şi promiţător.

— Buna mea zână, răspunse el, sunt foarte nenorocit şi toată nădejdea mi-e la tine.

Şi cum şovăia să vorbească, Firmenta îl îndemnă:

— Spune ce ai de spus. Cum te numeşti?

— Mă cheamă Ronţeş, răspunse el. Deşi nu sunt bogat, nu vin să-ţi cer avere. Nu, ceea ce vreau e fericirea!

— Crezi că se poate dobândi una fără cealaltă? replică zâna surâzătoare.

— Cred că da.

— Şi ai dreptate. Vorbeşte, tinere.

— Acum câtva timp, înainte de a deveni om, am fost şoarece şi, ca atare, am fost primit cu căldură într-o familie dintre cele mai bune, cu care socoteam că mă voi înrudi printr-un fericit legământ. Am plăcut tatălui, care era un şoarece plin de bun-simţ. Poate că mama mă privea cu ochi mai puţini binevoitori, pentru că nu eram bogat. Dar fiica lor Ronţinela se uita la mine cu atâta dragoste!... În fine, probabil că aş fi reuşit, dar o mare nenorocire mi-a zdrobit dintr-o dată toate speranţele.

— Ce s-a întâmplat? întrebă zâna cu mare interes.

— Mai întâi, eu am devenit om, în timp ce Ronţinela a rămas şoarece.

— Ei bine, răspunse Firmenta, aşteaptă ultima ei transformare când o să ajungă fată.

— Fără îndoială, buna mea zână! Din nenorocire, Ronţinela a atras privirile unui puternic senior. Obişnuit să i se îndeplinească toate toanele, el nu suportă nicio împotrivire. Orice fiinţă trebuie să i se supună.

— Şi cine este acest nobil? întrebă zâna.

— Prinţul Kissador. I-a propus scumpei mele Ronţinela s-o ducă în palatul său, unde va fi pe deplin fericită. Ea a refuzat, cu toate că mama ei a fost foarte măgulită de această cerere. Prinţul a căutat atunci s-o cumpere pe un preţ mare; dar tatăl ei, ştiind cât mă iubeşte şi că voi muri de durere dacă vom fi despărţiţi, nu a vrut să

consimtă. N-are rost să-ți mai descriu furia prințului Kissador. Văzând-o pe Ronținela cât e de frumoasă ca şoarece, îşi închipuie că va fi şi mai frumoasă ca fată. Da, buna mea zână, şi mai frumoasă! Şi o va lua de soție!... Ceea ce-i bine gândit pentru el, dar pentru noi înseamnă o mare nefericire!

— Da, răspunse zâna, dar dacă prințul a fost refuzat de ce îți mai este teamă?

— Mi-e teamă de orice, căci, pentru a-şi atinge scopul, el s-a adresat lui Gardafour...

— Vrăjitorului! exclamă Firmenta. Acestui duh vătămător, pornit numai să facă rău şi cu care sunt în veşnică luptă!

— Chiar lui, buna mea zână.

— Cum, l-a chemat pe Gardafour, care îşi întrebuințează puterea numai pentru a readuce pe treptele inferioare ființele care, încetul cu încetul, au reuşit să le atingă pe cele de sus?

— Întocmai.

— Din fericire, deoarece Gardafour a întrecut măsura, i s-a luat puterea pentru o bună bucată de vreme.

— Este adevărat, răspunse Ronțeş, dar în momentul când prințul i-a cerut ajutorul, el o mai avea. Astfel că, ispitit de promisiunile acestui nobil şi totodată speriat de amenințările lui, a primit să răzbune jignirea ce i-a adus-o familia Ronț.

— Şi a făcut-o?

— A făcut-o, buna mea zână.

— Cum?

— El i-a transformat pe aceşti vrednici şoareci în stridii. Şi acum zac pe nisipurile din Samobrives, unde moluştele – de calitate superioară, trebuie să recunosc, ceea ce este normal de vreme ce familia Ronț se află printre ele – se vând cu trei franci duzina! Vezi, dar, buna mea zână, cât de mare este nenorocirea mea!

Firmenta asculta cu milă şi bunăvoință povestirea

tânărului. Ea lua parte, de altfel, din toată inima la suferințele omenești și mai ales la iubirile neîmplinite!

— Ce aș putea face pentru tine? îl întrebă.

— Zâna mea bună, răspunse Ronțeș, deoarece Ronținela mea se află pe nisipurile din Samobrives, prefă-mă și pe mine în stridie, ca să am cel puțin mângâierea să trăiesc lângă dânsa!

O spuse cu un glas atât de trist, încât zâna Firmenta, foarte mișcată, luă mâna tânărului și rosti:

— Ronțeș, chiar dacă aș consimți să-ți îndeplinesc dorința, n-aș reuși. Știi că n-am voie să-i fac pe oameni să coboare scara. Cu toate acestea, dacă nu pot să te readuc la starea destul de oropsită de moluscă, pot s-o înalț din nou pe Ronținela.

— Ah, fă-o, buna mea zână, fă-o!

— Dar va trebui să treacă din nou prin stările intermediare înainte de a deveni un frumos șoarece, menit să fie într-o bună zi o tânără fată. Deci, fii răbdător! Supune-te legilor naturii și, mai ales, ai încredere…

— În tine, zâna mea bună!

— Da, în mine! Voi face totul ca să te ajut. Să nu uităm însă că vom avea de purtat lupte grele. Ai în prințul Kissador, cu toate că este cel mai prost dintre prinți, un vrăjmaș puternic. Și dacă Gardafour își recapătă puterea înainte ca tu să o fi luat de soție pe Ronținela, îmi va fi greu să-l biruiesc, căci el va fi din nou egalul meu.

În timp ce zâna Firmenta și Ronțeș rosteau aceste cuvinte, se auzi deodată o voce slabă. De unde venea? Era greu de știut. Ea spunea:

«Ronțeș… Ronțeș, sărmanul meu Ronțeș… Te iubesc!»

— E vocea Ronținelei! exclamă frumosul tânăr. Ah, zână, ai milă de dânsa!…

În adevăr, Ronțeș era ca nebun. Alerga prin odaie, privea pe sub masă, deschidea bufetele, cu gândul că Ronținela ar putea să se ascundă acolo, dar nu o găsi.

Zâna îl opri cu un gest.

Şi atunci se întâmplă ceva ciudat. Pe masă, aşezată pe o farfurie de argint, se afla o jumătate de duzină de stridii aduse chiar de la Samobrives. În mijloc se putea vedea cea mai frumoasă, în cochilia ei strălucitoare, cu marginea dinţată. Şi iat-o cum se îngroaşă, se lăţeşte, se face mai mare şi apoi îşi deschide cele două valve. Dinăuntru iese la iveală un chip adorabil, cu părul blond ca spicul grâului, cu ochii cei mai frumoşi din lume, cu un nas mic şi drept şi o gură fermecătoare, care repetă:

— Ronţeş, scumpul meu Ronţeş!

— Ea este! strigă frumosul tânăr.

Era în adevăr Ronţinela, pe care el o recunoscuse fără greş. Căci, trebuie să vă spun, scumpii mei copii, că în acele timpuri fericite de basm, fiinţele aveau chip omenesc înainte de a aparţine umanităţii.

Şi cât de frumoasă era Ronţinela sub sideful scoicii sale! S-ar fi spus că-i o bijuterie în cutiuţa ei. Şi ea vorbi astfel:

— Ronţeş, dragul meu Ronţeş! Am auzit tot ce i-ai spus zânei şi zâna a binevoit să promită că va repara răul pe care mi l-a făcut fiorosul Gardafour. Ah, nu mă părăsiţi, căci, dacă el m-a schimbat în stridie, a făcut-o ca să nu mai pot fugi! Aşa că prinţul Kissador va veni să mă desprindă de pe bancul de nisip unde se află familia mea; el mă va lua cu dânsul, mă va pune în eleşteul său şi va aştepta până când voi ajunge o tânără fată. Astfel voi fi pe veci pierdută pentru sărmanul şi iubitul meu Ronţeş.

Vorbea cu un glas atât de jalnic, încât tânărul, adânc mişcat, abia putu să răspundă în şoaptă:

— Ah, draga mea Ronţinela!

Şi, într-un elan de dragoste, întinse mâna către mica moluscă. Dar zâna îl opri. Apoi, după ce scoase cu gingăşie o perlă, care se formase pe fundul scoicii, îi zise:

— Ia această perlă.

— Să iau perla, buna mea zână?

— Da, ia-o, e de mare preț. Îți va putea sluji mai târziu. Acum o vom duce din nou pe Ronținela pe bancul de nisip de la Samobrives şi acolo o voi face să mai urce cu o treaptă.

— Nu numai pe mine, buna mea zână, rosti Ronținela cu o voce rugătoare. Gândeşte-te la bunul meu tată Ronț, la buna mea mamă şi la vărul Ronțfleț. Gândeşte-te de asemenea la vrednicii noştri servitori Ronțoi şi Ronțana!

În timp ce vorbea astfel, cele două valve ale scoicii se închideau încetul cu încetul şi-şi reluau mărimea obişnuită.

— Ronținela! strigă tânărul.

— Ia-o cu tine, zise zâna.

După ce o luă, Ronțeş apropie cochilia de buze. Nu conținea dânsa tot ce avea el mai scump pe lume?

III

Era vremea refluxului. Valurile se rostogoleau până la bancul de nisip de la Samobrives. Între stânci se strânseseră ochiuri de apă.

Granitul lucea ca abanosul lustruit. Păşeai pe plante marine, vâscoase, ale căror păstăi se spărgeau şi din ele țâşneau stropi de apă. Trebuia să bagi de seamă să nu aluneci, căci nu cădeai pe moale.

Ce grămadă de moluşte se găseau pe acest banc: melci marini, ceva mai mici ca cei de uscat, scoici, clovise şi mai ales stridii, cu miile!

O jumătate de duzină dintre cele mai frumoase se ascundea printre plantele marine. Ba nu, m-am înşelat: nu se zăreau decât cinci. Locul celei de-a şasea era gol!

În timp ce stridiile se deschideau sub razele soarelui, pentru a respira briza proaspătă venită din larg, se auzea un fel de cântec tânguitor, ca o litanie.

Valvele moluştelor se depărtau încetişor una de alta. Între marginile lor dințate şi transparente se puteau observa câteva figuri uşor de recunoscut. Una era a lui Ronț-tatăl, un filosof, un înțelept, care ştia să ia viața aşa cum este, în orice împrejurare.

«Fără îndoială, gândea el, după ce ai fost şoarece, nu-ți vine uşor să devii din nou moluscă. Dar trebuie să te obişnuieşti şi să priveşti lucrurile în față».

În a doua stridie se strâmba o față nemulțumită, cu fulgere-n priviri. În zadar căuta să iasă din cochilia ei. Era doamna Ronț care zicea:

— Să fiu închisă în această temniță de scoică, eu care eram printre cele dintâi în oraşul nostru Ronțopolis, eu care, ajunsă la stadiul de om, aş fi fost o doamnă din lumea mare, poate chiar prințesă! Ah, ticălosul de Gardafour!

În cea de-a treia stridie se arăta fața bleagă a vărului Ronțfleț, un adevărat neghiob, puțin fricos, gata să ciulească urechile la cel mai mic zgomot, ca un iepure. Trebuie să vă spun că, în calitate de văr, îi făcea desigur curte verişoarei sale. Dar Ronținela, se ştie, iubea pe altul şi față de acest altul Ronțfleț resimțea un cavaleresc sentiment de gelozie.

— Ah! Ah! exclamă el. Ce soartă! Cel puțin când eram şoarece puteam să fug, să mă salvez, să ocolesc pisicile şi capcanele. Dar aici e destul să fiu cules, cu o duzină de semeni de-ai mei, şi cuțitul grosolan al unui pescar mă va deschide cu brutalitate şi mă voi trezi pe masa vreunui bogătaş care mă va înghiți, poate chiar de viu!

În ce-a de-a patra stridie se găsea Ronțoi, un maestru bucătar mândru de talentele şi de priceperea sa.

— Blestematul de Gardafour! exclamă el. Dacă vreodată îmi cade în mână, îi sucesc gâtul! Eu, Ronțoi, care făceam asemenea bunătăți de-mi mersese vestea, să stau acum între două valve! Şi soția mea Ronțana…

— Sunt aici, spuse o voce care ieşea din a cincea

stridie. Nu te necăji, sărmanul meu Ronțoi. Chiar dacă nu pot să mă apropii, sunt alături de tine şi când vei urca din nou scara, o vom urca împreună!..

Buna Ronțana! Durdulie, simplă şi modestă, iubindu-şi mult soțul şi, ca şi el, foarte devotată stăpânilor.

Apoi trista litanie reîncepu pe un ton lugubru. Câteva sute de stridii nenorocite, aşteptând şi ele transformarea, se alăturară acestui cor de tânguieli. Ți se rupea inima şi aşa, darmite dacă Ronț-tatăl şi doamna Ronț ar fi ştiut că fiica lor nu mai era cu ei!

Deodată se făcu linişte. Scoicile se închiseră.

Gardafour, care tocmai sosise pe plajă înfăşurat în mantia sa lungă de vrăjitor, cu tradiționalul coif pe cap, avea un aer fioros. Alături de el mergea prințul Kissador, îmbrăcat în veşminte scumpe. Nu vă puteți închipui cât de încrezut era acest nobil, ce caraghios îşi dădea silința să aibă un mers legănat, pentru a părea elegant.

— Unde ne găsim? întrebă el.

— Pe plaja din Samobrives, prințe, răspunse Gardafour slugarnic.

— Şi familia Ronț?

— Tot în locul unde am aşezat-o pentru a fi pe placul înălțimii-voastre.

— Ah, Gardafour, zise prințul răsucindu-şi mustața, mititica de Ronținela! M-a vrăjit! Trebuie să fie a mea! Te plătesc ca să mă slujeşti şi, ia seama, dacă nu reuşeşti!…

— Prințe, răspunse Gardafour, chiar dacă am putut să transform toată această familie de şoareci în moluşte, înainte ca puterea mea să-mi fi fost retrasă, ştiți prea bine că n-am darul să-i fac oameni!

— Da, Gardafour, şi tocmai asta mă scoate din sărite!

Amândoi ajunseră pe plajă în momentul când alte două persoane veneau din partea opusă. Erau zâna Firmenta şi tânărul Ronțeş care ținea la piept cochilia unde era închisă iubita lui. Deodată îi zăriră pe prinț şi pe vrăjitor.

— Gardafour, zise zâna, ce cauți pe-aici? Iar unelteşti vreo fărădelege?

— Zână Firmenta, zise prințul Kissador, ştii că sunt nebun după această fermecătoare Ronținela, destul de uşuratică pentru a respinge un nobil de rangul meu şi care aşteaptă cu atâta nerăbdare ora când o vei transforma într-o tânără fată.

— O voi preschimba în fată ca să aparțină alesului ei.

— Acest neruşinat, ripostă prințul, acest Ronțeş! Lui Gardafour nu-i va fi greu să-l facă măgar, şi atunci îl voi trage de urechi!

Auzind insulta, tânărul voi să se repeadă asupra prințului pentru a-i pedepsi neobrăzarea, dar zâna îl opri apucându-l de mână.

— Stăpâneşte-ți furia, îi spuse ea. Nu este momentul să te răzbuni şi insultele prințului se vor întoarce într-o zi împotriva lui. Fă ce ai de făcut şi să plecăm.

Ronțeş se supuse şi, după ce sărută o ultimă oară stridia, o aşeză în mijlocul familiei sale.

Aproape imediat fluxul începu să acopere bancul de nisip de la Samobrives, apa cuprinse ultimele dâmburi de pământ şi totul pieri sub valuri până la orizontul îndepărtat al mării.

IV

Totuşi, spre dreapta, câteva stânci rămaseră descoperite. Fluxul nu le putea atinge vârful chiar şi atunci când furtuna arunca valurile mult peste țărm.

Acolo se refugiară prințul şi vrăjitorul. Când apa se va retrage de pe plajă, vor merge să caute prețioasa stridie care o închide pe Ronținela şi o vor lua cu dânşii. Prințul era furios. Oricât de puternici ar fi fost prinții şi chiar regii pe vremea aceea, ei nu puteau face nimic contra zânelor.

În adevăr, iată ce spuse Firmenta frumosului tânăr:

— Acum, că a venit fluxul, Ronț şi ai săi vor urca o treaptă spre umanitate. Îi voi preface în peşti şi, sub această formă, ei nu vor mai avea să se teamă de inamicii lor.

— Chiar dacă ar fi pescuiți? întrebă Ronțeş.

— Fii liniştit, îi voi ocroti.

Din nenorocire, Gardafour auzise cele spuse de zână şi îşi făuri un nou plan de atac; urmat de prinț, el se îndreptă spre uscat.

Atunci zâna întinse bagheta sa spre plaja din Samobrives, acoperită de apă. Stridiile familiei Ronț se deschiseră. Ieşiră din ele nişte peşti zburdalnici, foarte bucuroşi de această nouă transformare.

Ronț-tatăl, un calcan demn şi curajos, cu tubercule pe trupul cafeniu, care, dacă n-ar fi avut chipul omenesc, v-ar fi privit cu doi ochi mari aşezați pe partea stângă.

Doamna Ronț, un drac de mare, cu şira spinării plină de ghimpi ascuțiți, foarte frumoasă cu culorile ei schimbătoare.

Domnişoara Ronținela, o drăguță şi elegantă doradă de China, aproape diafană, foarte atrăgătoare în veşmântul său unde se amestecau negrul, roşul şi albastrul deschis.

Ronțoi, o ştiucă posomorâtă cu un corp alungit, cu o gură până la urechi, cu dinții ascuțiți, cu aerul furios ca un rechin în miniatură, şi de o surprizătoare lăcomie.

Ronțana, un păstrăv mare, cu pete rotunde de un roşu aprins, cu două semilune desenate pe solzii ei argintii şi care ar fi făcut impresie bună pe masa unui cunoscător într-ale mâncării.

În fine, vărul Ronțfleț, un merlan cu spinarea de un cenuşiu verzui. Dar, printr-o curiozitate a naturii, nu devenise decât pe jumătate peşte. Da, capătul corpului său, în loc să se termine cu o coadă, se mai afla strâns între două carapace de stridie. Nu este aceasta culmea

ghinionului? Sărmanul văr!

Merlanul, păstrăvul, ştiuca, dorada, dracul de mare şi calcanul, rânduindu-se sub apele limpezi, lângă stânca unde Firmenta îşi flutura bagheta, păreau să spună:

— Mulțumim, bună zână, mulțumim!

V

În acest moment se zăreşte un vas venind din largul mării. Este o şalupă cu vela roşiatică şi care, cu focul în vânt, se îndreaptă spre golf, mânată de briză. Prințul şi vrăjitorul se află la bord şi echipajul trebuie să le vândă tot peştele pescuit.

Năvodul a fost aruncat în mare. În această pungă uriaşă, plimbată pe fundul nisipos, sunt prinşi cu sutele tot felul de peşti, moluşte, crustacee, crabi, creveți, homari, limande, calcani, limbi de mare, calcani netezi, rândunici de mare roşii, barbuni şi multe alte specii.

Aşadar, vedeți ce mare primejdie paşte familia Ronț, abia eliberată din temnița cochiliei sale. Dacă, din nenorocire, o culege năvodul, nu va putea să mai scape. Atunci, calcanul, dracul de mare, ştiuca, păstrăvul, merlanul, apucați de mâinile aspre ale marinarilor, vor fi azvârliți în coşurile negustorilor de peşte, expediați apoi către vreo mare capitală, expuşi de vii pe tejghelele vânzătorilor din piețe, în timp ce dorada, luată de prinț, va fi pierdută pe veci pentru iubitul ei Ronțeş.

Dar iată că vremea se schimbă. Marea se umflă. Vântul şuieră. Apele fierb. Se stârnesc rafale puternice. Izbucneşte furtuna. Vasul, scuturat de hulă, este jucăria valurilor. Pescarii n-apucă să ridice năvodul care se rupe şi, cu toate eforturile cârmaciului, şalupa este împinsă spre țărm şi se sfarmă de stânci. Cu greu prințul Kissador şi Gardafour pot să scape din naufragiu, grație devotamentului pescarilor.

Bineînțeles, zâna cea bună a dezlănțuit furtuna pentru a salva familia Ronț. Ea este de față, însoțită de frumosul tânăr, ținând în mână bagheta vrăjită. Ronț şi ai săi zburdă sub apele care se liniştesc. Calcanul aleargă încolo şi încoace, dracul de mare înoată elegant, ştiuca îşi deschide şi îşi închide maxilarele puternice pe locurile unde se îngrămădesc peştişorii, păstrăvul face mişcări unduitoare, iar merlanul, pe care-l supără valvele, înaintează cu stângăcie.

Cât despre frumoasa doradă, ea pare că aşteaptă ca Ronțeş să se arunce în apă pentru a se întâlni cu dânsa! Ah, cât de mult ar vrea şi el să fie iar împreună, dar zâna îl împiedică.

— Nu, îl opreşte ea, nu înainte ca Ronținela să-şi fi recăpătat forma sub care s-a priceput să-ți placă.

VI

Ronțopolis este un oraş foarte frumos, situat într-o țară al cărei nume l-am uitat. Acest stat nu se află nici în Europa, nici în Asia, Africa, Oceania sau America, cu toate că, fără doar şi poate, se găseşte undeva.

În orice caz, peisajul din jurul oraşului se aseamănă mult cu acela din Olanda. Cerul e senin, aerul curat, pajiştile verzi, brăzdate de ape limpezi, au frunzişuri umbroase, copaci frumoşi şi păşuni bogate unde pasc turmele cele mai fericite din lume.

Ca orice oraş, Ronțopolis are străzi, piețe, bulevarde, dar aceste bulevarde, piețe şi străzi sunt mărginite de brânzeturi minunate în formă de case: şvaițer, brânză de Olanda şi alte douăzeci de feluri de caşcaval. Înăuntrul lor au fost săpate etaje, apartamente, camere. În această cetate trăieşte în deplină armonie o populație numeroasă de şoareci cuminți, modeşti şi prevăzători.

Era într-o duminică, pe la ora şapte seara. Şoarecii cu

familiile lor ieşiseră să respire aer curat. După ce munceau cu spor şase zile pentru a-şi reface proviziile căminului, a şaptea se odihneau.

Tocmai în această zi prinţul Kissador se afla la Ronţopolis, însoţit de Gardafour care-l urma ca o umbră. Aflând că membrii familiei Ronţ deveniseră şoareci, după ce câtva timp fuseseră peşti, cei doi se pregăteau să le întindă pe neaşteptate o capcană.

— Când mă gândesc, spunea mereu prinţul, că tot acestei blestemate zâne îi datorează noua lor transformare!

— Ei, cu atât mai bine, răspunse Gardafour. Acum va fi mai uşor să-i prindem. Peştii scapă prea lesne. Iată-i iarăşi şoareci, şi noi vom şti să punem mâna pe ei. Şi odată în puterea voastră, adăugă vrăjitorul, frumoasa Ronţinela va sfârşi prin a se îndrăgosti nebuneşte de înălţimea-voastră.

La aceste vorbe, încrezutul prinţ se umfla în pene, mergea ţanţoş şi făcea ochi dulci frumoaselor care se plimbau.

— Gardafour, zise el, totul este gata?

— Totul, prinţe! Ronţinela nu va scăpa din capcana pe care i-am întins-o.

Şi Gardafour arătă o elegantă boltă de frunze, aşezată în colţul pieţii.

— Acest loc de odihnă ascunde o cursă de şoareci, zise el, şi vă promit că preafrumoasa se va găsi în palatul înălţimii-voastre chiar astăzi. Şi acolo cu siguranţă că va fi cucerită de inteligenţa sclipitoare şi învăluitorul farmec al înălţimii-voastre!

Neghiobul de prinţ înghiţea toate linguşirile grosolane ale vrăjitorului.

— Iat-o, zise Gardafour. Să mergem, nu trebuie să ne vadă. Amândoi o luară pe o stradă învecinată.

Era în adevăr Ronţinela, iar Ronţeş o conducea acasă. Cât era de fermecătoare cu frumosul ei cap de blondă şi

grațioasa ei înfățişare de şoarece! Şi tânărul îi spuse:

— Ah, dragă Ronținela, de ce nu eşti în sfârşit om? Dacă pentru a mă căsători cu tine aş fi putut redeveni şoarece, nu aş fi stat pe gânduri nicio clipă. Dar din păcate este cu neputință.

— Ei bine, dragul meu Ronțeş, trebuie să aştepți…

— Să aştept! Tot timpul să aştept!

— Ce importanță are, dacă ştii că te iubesc şi că voi fi a ta. Şi-apoi, zâna cea bună ne ocroteşte şi nu mai trebuie să ne fie teamă nici de ticălosul de Gardafour, nici de prințul Kissador.

— Neobrăzatul acesta, strigă Ronțeş, prostul ăsta căruia îi voi da o lecție!…

— Tu, dragul meu Ronțeş, nu, nu-i căuta pricină! Are paznici care-l vor apăra… Ai răbdare, pentru că nu se poate altfel, şi încredere, pentru că te iubesc!

În timp ce Ronținela spunea aşa de frumos aceste lucruri, tânărul o strângea la pieptul său şi îi săruta lăbuțele. Şi cum era puțin obosită de plimbare, zise:

— Ronțeş, iată bolta de frunziş sub care obişnuiesc să mă odihnesc. Du-te până acasă şi spune tatălui şi mamei mele să treacă să mă ia de aci când merg la serbare.

Şi Ronținela se strecură sub frunziş.

Deodată se auzi un zgomot sec, ca zăngănitul unui oblon care se lasă.

Frunzişul ascundea o capcană vicleană şi Ronținela, neputând bănui aşa ceva, atinsese resortul. Un grătar căzuse în fața frunzişului şi o prinsese înăuntru.

Ronțeş scoase un strigăt de furie, la care răspunse strigătul de desperare al Ronținelei, urmat de acela de triumf al lui Gardafour, care se apropia alergând împreună cu prințul Kissador.

În zadar scutura tânărul gratiile încercând să le rupă, în zadar voi să se arunce asupra prințului.

Cel mai bun lucru era să plece după ajutor pentru a o elibera pe sărmana Ronținela. Asta şi făcu Ronțeş,

luând-o la goană pe strada principală a oraşului Ronţopolis.

În acest timp, Ronţinela era scoasă din capcană şi prinţul Kissador îi spuse cu cea mai mare curtenie din lume:

— Eşti în mâna mea, micuţo, şi acum nu vei mai scăpa!

VII

Familia Ronţ locuia într-una din cele mai frumoase case din Ronţopolis, într-o falnică brânză de Olanda. Salonul, sufrageria, camerele de locuit şi dependinţele erau confortabile şi bine distribuite. Ronţ şi ai săi se numărau printre notabilităţile oraşului şi se bucurau de stima generală.

Întoarcerea la vechea lui situaţie nu schimbase sufletul acestui demn filosof. Voia să rămână ceea ce fusese întotdeauna, adică să fie modest în ambiţiile sale, un adevărat înţelept pe care La Fontaine l-ar fi făcut preşedintele sfatului şoarecilor. Erai în câştig ori de câte ori îi urmai povaţa. Numai că se îmbolnăvise de gută şi umbla cu o cârjă, atunci când boala nu-l ţintuia în fotoliul său. El punea starea sănătăţii sale pe seama umezelii de pe bancul de la Samobrives, unde fusese nevoit să zacă câteva luni. Cu toate că se dusese la cele mai renumite băi, se întorsese mai bolnav ca înainte. Şi era cu atât mai rău pentru el, cu cât – fenomen foarte curios – guta îl făcea să nu mai poată suferi vreo transformare ulterioară. În adevăr, metempsihoza nu mai putea să se manifeste la indivizii atinşi de această boală a oamenilor bogaţi. Ronţ era menit, aşadar, să rămână şoarece atâta timp cât va suferi de gută.

Dar doamna Ronţ nu era filosoafă. Închipuiţi-vă situaţia ei când va fi făcută doamnă, şi încă doamnă din

lumea mare, să aibă de bărbat un simplu şoarece, şi încă bolnav de gută! Să mori de ruşine, nu alta! Astfel că ajunsese mai arţăgoasă, mai supărăcioasă ca niciodată, căutând pricină soţului ei, luând la rost servitoarele pentru că nu-i îndeplineau bine poruncile date fără noimă, înveninând viaţa tuturor celor din casă.

— Va trebui totuşi să te vindeci, domnule, şi voi şti eu cum să te silesc.

— Nu doresc decât asta, scumpa mea, răspunse Ronţ, dar din păcate cred că nu este cu putinţă şi va trebui să mă resemnez să rămân şoarece…

— Şoarece! Eu, nevasta unui şoarece! Ce mutră aş avea? Şi colac peste pupăză, fata noastră este îndrăgostită de un băiat fără niciun ban! Ce ruşine! Să ne gândim că dacă voi fi într-o zi prinţesă, atunci şi Ronţinela va fi prinţesă…

— Asta înseamnă că şi eu voi fi prinţ, replică Ronţ nu fără ironie.

— Tu, prinţ, cu coadă şi labe! Ia uitaţi-vă ce frumos cavaler!

Aşa o auzeai pe doamna Ronţ văicărindu-se toată ziua. De cele mai multe ori căuta să-şi descarce nervii pe vărul Ronţfleţ. E drept că sărmanul văr stârnea, pe drept cuvânt, hazul. Şi de data aceasta transformarea lui nu fusese deplină.

Nu era decât pe jumătate şoarece – şoarece în partea din faţă, dar peşte în partea dinapoi, cu o coadă de merlan care-l făcea deosebit de caraghios. În asemenea împrejurări, cum să-i placi încântătoarei Ronţinela sau chiar altor frumoase din Ronţopolis!

— Dar ce-am păcătuit eu faţă de natură ca să mă năpăstuiască aşa? exclama el. Ce-am făcut oare?

— Ce-ar fi să-ţi ascunzi coada asta scârboasă? spunea doamna Ronţ.

— Nu pot, mătuşico!

— Atunci tai-o, dobitocule, tai-o!

Şi bucătarul Ronţoi se oferi să facă această operaţiune, apoi să prepare coada cu cea mai mare măiestrie. Ar fi putut fi o bunătate într-o zi de sărbătoare ca aceasta!

Era zi de sărbătoare la Ronţopolis. Da, dragii mei copii! Şi familia Ronţ se pregătea să ia parte la serbare. Nu aştepta decât întoarcerea Ronţinelei pentru a se duce în oraş.

În acest moment, o caleaşcă se opri la poarta locuinţei. Era a zânei Firmenta care, înveşmântată într-o rochie de brocart auriu, venea să facă o vizită celor pe care-i ocrotea. Dacă râdea câteodată de ambiţiile vane ale doamnei Ronţ, de lăudăroşenia caraghioasă a lui Ronţoi, de prostia bunei Ronţana, de scâncetele vărului Ronţfleţ, ea preţuia cum se cuvme bunul simţ al lui Ronţ, adora pe fermecătoarea Ronţinela şi avea grijă de reuşita căsătoriei acesteia. În prezenţa ei, doamna Ronţ nu mai îndrăznea să cârtească învinuindu-l pe alesul fiicei sale că nu este nici măcar prinţ.

Zâna fu primită cu toate mulţumirile pentru tot ce făcuse şi ce va mai face şi în viitor pentru ei.

— Căci avem mare nevoie de dumneavoastră, doamnă zână! zise doamna Ronţ. Ah, când voi fi şi eu cucoană!

— Răbdare, răbdare, răspunse Firmenta. Trebuie să laşi natura să-şi urmeze cursul, şi asta cere un anumit timp.

— Dar de ce vrea natura să am o coadă de peşte, cu toate că am devenit şoarece? exclamă vărul cu o mutră jalnică. Doamnă zână, n-aş putea scăpa de ea?

— Din păcate, nu, răspunse Firmenta şi recunosc că n-ai noroc. Poate c-o datorezi numelui tău de Ronţfleţ. Să sperăm totuşi că nu vei mai avea o coadă de şoarece când vei deveni pasăre!

— Ah, exclamă doamna Ronţ, cum aş vrea să ajung regina cârdului!

— Şi eu o curcă mare, înfoiată! spuse cu naivitate buna Ronţana.

— Şi eu stăpânul coteţului! adăugă Ronţoi.

— Veţi fi ceea ce veţi fi, ripostă Ronţ. Cât despre mine, eu sunt şi voi rămâne şoarece din cauza gutei de care sufăr, dar e mai bine să fii aşa decât să te umfli în pene, ca atâtea păsări din jurul meu!

În acest moment uşa se deschise şi apăru tânărul Ronţeş, palid şi zdrobit de durere. În câteva cuvinte el povesti despre capcană şi cum Ronţinela a căzut în cursa întinsă de mişelnicul Gardafour.

— Ah, aşa care va să zică! răspunse zâna. Vrei să mai lupţi, blestemat vrăjitor! Fie! Atunci, între noi doi!

VIII

Da, dragii mei copii, tot Ronţopolis era în sărbătoare şi aţi fi petrecut foarte bine dacă părinţii voştri v-ar fi dus acolo. Judecaţi şi voi! Peste tot, arcade mari, străvezii, sclipind în mii de culori, bolţi de frunziş peste străzile pavoazate; casele împodobite cu tapiţerii de tot soiul, focuri de artificii întretăindu-se în aer, muzică la fiecare răspântie de străzi. Şi credeţi-mă că şoarecii n-ar rămâne cu nimic în urma celor mai vestite coruri din lume. Au voci suave, voci de flaut, de un farmec de nedescris. Şi cât de bine ştiu să interpreteze operele compatrioţilor lor: Ronzini, Ronţăit, Ronţavel şi atâţia alţi maeştri!

Dar ceea ce ar fi stârnit admiraţia voastră, ar fi fost alaiul format din şoareci din toate colţurile lumii şi din cei ce, deşi nu sunt şoareci, au meritat acest nume!

Se pot vedea şoareci care seamănă cu Harpagon, ţinând în lăbuţele lor preţiosul sipet de avar, şoareci bărboşi, vechi cârcotaşi, gata totdeauna să sugrume orice fiinţă vie; şoareci cu trompe ca o adevărată coadă pe nas, cum fabrică năzdrăvanii de zuavi africani, şoareci de biserică, umili şi modeşti, şoareci de pivniţă,

obişnuiţi să-şi bage botul în marfa depozitată pe socoteala statului, şi în special un număr mare de şoricuţe-puicuţe, care executau dansuri şi contradansuri, ca în baletul operei.

În mijlocul acestei pitoreşti mulţimi, înainta familia Ronţ, condusă de zână. Dar ei nu vedeau nimic din strălucitorul spectacol. Nu se gândeau decât la Ronţinela, la sărmana Ronţinela, răpită iubirii părinteşti şi dragostei logodnicului!

Ajunseră astfel în piaţa cea mare. Găsiră capcana care rămăsese sub frunziş, dar Ronţinela nu se mai găsea acolo.

— Daţi-mi fiica înapoi! striga doamna Ronţ, care nu mai avea alt gând decât să-şi regăsească copila, încât îţi făcea în adevăr milă s-o auzi.

Zâna încerca în zadar să-şi ascundă mânia contra lui Gardafour. Se vedea bine cât era de pornită, după buzele ei strânse, după ochii care-şi pierduseră bunătatea obişnuită.

Deodată se auzi o mare zarvă dinspre piaţă. Era un cortegiu de prinţi, duci, marchizi – mă rog, alcătuit din cei mai străluciţi nobili – în costume minunate, şi înaintea lor păşeau gărzi cu tot felul de arme.

În fruntea grupului principal mergea prinţul Kissador, care împărţea surâsuri şi saluturi protectoare la toţi linguşitorii care-l înconjurau, neştiind cum să-l măgulească mai mult.

Apoi, în urmă, în mijlocul slugilor, se zărea un biet şoricel. Era Ronţinela, atât de bine ţinută şi păzită că nu se mai putea gândi să scape. Ochii ei frumoşi, plini de lacrimi, mărturiseau mai mult decât aş putea să vă spun eu.

Gardafour, care mergea lângă dânsa, nu o pierdea din ochi. Ah, de data aceasta pusese în sfârşit mâna pe ea!

— Ronţinela, fiica mea! strigă doamna Ronţ.

— Ronţinela, logodnica mea! exclamă şi Ronţeş, care

încercă în zadar să ajungă până la ea.

Nu mai spun cu ce zâmbete salută prinţul Kissador familia Ronţ şi ce sfidător se uita Gardafour la zâna Firmenta. Cu toate că era lipsit de puterile sale de vrăjitor, el izbândise întrebuinţând o simplă capcană. Şi în acelaşi timp, nobilimea îl felicita pe prinţ pentru cucerirea sa. Cu câtă îngâmfare primea neghiobul felicitările!

Deodată zâna întinse braţul, flutură bagheta şi imediat se petrecu o nouă transformare.

Dacă Ronţ-tatăl rămase şoarece, iat-o pe doamna Ronţ schimbată în papagal, pe Ronţoi în păun, pe Ronţana în gâscă şi pe vărul Ronţfleţ în bâtlan. Dar, ca întotdeauna cu ghinionul său, în loc să aibă o frumoasă coadă de pasăre, păstrase o codiţă subţire de şoarece care se vedea de sub pene!

În acelaşi timp, o porumbiţă se ridică uşor din grupul nobililor: era Ronţinela. Se poate lesne înţelege năuceala prinţului Kissador şi furia lui Gardafour! Şi iată-i pe toţi curtenii şi servitorii în urmărirea Ronţinelei, care se îndepărta în zbor.

Decorul s-a schimbat. Nu mai este marea piaţă din Ronţopolis, ci un peisaj minunat în mijlocul arborilor înalţi. Şi din toate colţurile cerului se apropie mii de păsări care vor să primească la sânul lor pe noii fraţi zburători. Atunci, doamna Ronţ, mândră de penele ei, fericită să pălăvrăgească, se zbenguie graţioasă, în timp ce, ruşinată, buna Ronţana nu mai ştie unde să-şi ascundă labele ei de gâscă.

În ce-l priveşte pe Ronţoi – adică don' Ronţoi, nu vă fie cu supărare – îşi face coada roată, ca şi cum ar fi fost păun toată viaţa. Iar sărmanul văr murmură: «Iar am rămas de râsul lumii, ca un fleţ!»

Dar iată că o porumbiţă străbate văzduhul: scoţând strigăte vesele, descrie curbe elegante şi se aşază încet pe umărul unui tânăr frumos. E drăgălaşa Ronţinela, care

poate fi auzită cum şopteşte bătând din aripi la urechea logodnicului ei:

— Te iubesc, scumpul meu Ronţeş, te iubesc!

IX

Unde am ajuns, dragii mei copii? Tot într-o ţară pe care n-o cunosc şi al cărei nume n-aş putea să vi-l spun. Cu vastele sale şesuri, unde cresc arbori din zonele tropicale, cu templele sale, care se desprind în linii desluşite pe un cer foarte albastru, ea seamănă cu India şi locuitorii săi, cu hinduşii.

Să intrăm în caravanseraiul din faţa noastră, un fel de han imens, deschis pentru orice călător. Aici se găseşte întreaga familie Ronţ. Ascultând de sfatul zânei Firmenta, au plecat cu toţii în călătorie. Cel mai bine era să părăsească Ronţopolis, pentru a scăpa de răzbunarea prinţului, atâta timp cât nu vor fi destul de pregătiţi să se apere singuri. Doamna Ronţ, Ronţana, Ronţinela, Ronţoi şi Ronţfleţ nu sunt încă decât nişte simple zburătoare. Dacă ar deveni fiare, atunci nu ar fi atât de uşor de înfrânt. Da, nişte simple zburătoare, printre care Ronţana a avut soarta cea mai potrivnică. Ea se plimbă singură în curtea hanului şi strigă:

— Vai! Vai! După ce am fost un păstrăv zvelt, un şoarece plin de vino-ncoace, să devin o gâscă, o gâscă domestică, una din acele gâşte pe care orice bucătar poate s-o umple cu castane! Şi la acest gând, suspină adăugând: Cine ştie dacă acest lucru nu-i trece prin gând chiar bărbatului meu? Cât mă dispreţuieşte acum! Cum vreţi ca un păun atât de falnic să bage în seamă o gâscă atât de vulgară? Dacă eram măcar o curcă! Dar nu sunt! Şi Ronţoi nu mă mai găseşte pe gustul lui!

Vorbele ei se adeveriră cu vârf şi îndesat, când îngâmfatul Ronţoi intră în curte. Dar şi ce păun frumos

era! El îşi legănă mica şi uşoara egretă în culorile cele mai strălucitoare, îşi zbârli penele care păreau brodate cu flori şi împodobite cu pietre preţioase, îşi desfăşură larg superbul evantai al cozii cu pene lungi şi fulgi mătăsoşi. Cum ar putea să se coboare această admirabilă pasăre la gâsca aşa de puţin atrăgătoare, cu puful plumburiu şi cu mantia cafenie?

— Scumpul meu Ronţoi! spuse ea.

— Cine îndrăzneşte să-mi pronunţe numele? replică păunul.

— Eu.

— O gâscă? Cine este această gâscă?

— Sunt eu, Ronţana ta!

— Oh, ce grozăvie! Vezi-ţi de drum, te rog!

În adevăr, trufia te face să spui prostii. Dar pilda îi venea de sus acestui înfumurat. Oare stăpâna sa, doamna Ronţ, arăta mai mult bun-simţ? Nu-l trata ea tot atât de dispreţuitor pe soţul ei?

Iat-o, îşi face tocmai intrarea, însoţită de bărbatul şi fiica sa, de Ronţeş şi de vărul Ronţfleţ.

Ronţinela era fermecătoare ca porumbiţă, cu penele sale de un cenuşiu albăstrui, cu guşa verde-aurie cu nuanţe schimbătoare, cu pieptul ei roşu veneţian, şi gingaşa pată albă care se afla pe fiecare aripă.

Cum o mai mânca Ronţeş din ochi! Şi ce uguit melodios se auzea când zbura în jurul frumosului tânăr!

Ronţ-tatăl, sprijinit în cârjă, privea cu admiraţie la fiica sa. Cât de frumoasă o găsea! Dar, fără îndoială, soţia sa, doamna Ronţ, nu se arăta mai prejos.

Ah, cât de bine nimerise natura când a transformat-o în papagal! Căci pălăvrăgea, pălăvrăgea tot timpul. Îşi înfoia coada în aşa fel că stârnea până şi invidia lui Ronţoi. Dacă aţi fi văzut-o cum se aşeza în dreptul razelor soarelui ca să facă să strălucească puful galben de pe gât, în timp ce-şi mişca penele verzi şi albăstrii! Era în adevăr unul din specimenele cele mai reuşite ale

papagalilor din Orient.

— Ei bine, eşti mulţumită de soarta ta, scumpo? o întrebă Ronţ.

— Aici nu mai e nicio scumpă! răspunse ea tăios. Te rog să-ţi măsori cuvintele şi să nu uiţi distanţa care ne desparte acum!

— Pe tine de mine, soţul tău?!

— Un şoarece, soţul unui papagal! Eşti nebun, dragul meu!

Şi doamna Ronţ se umfla în pene, în timp ce Ronţoi îi dădea târcoale. Ronţ îi făcu un mic semn de înţelegere servitoarei, care nu-i înşelase aşteptările. Apoi îşi zise: «Ah, femeile, femeile! Nu ştii cum să le intri în voie când îngâmfarea le suceşte capul – şi chiar şi atunci când nu se întâmplă aşa ceva. Dar să fim filosofi!»

În timpul acestei scene de familie, ce se întâmplă cu vărul Ronţfleţ, care îşi purta codiţa nepotrivită speciei sale? După ce fusese şoarece cu coadă de merlan, să devină bâtlan cu coadă de şoarece! Ce trist va fi dacă acest lucru va continua pe măsură ce el va urca scara vieţuitoarelor. Aşadar, stătea în colţul curţii, într-un picior, aşa cum fac bâtlanii gânditori, arătându-şi pieptul, a cărui albeaţă se străvedea printre micile dungi negre, cu penajul său cenuşiu şi cu moţul dat melancolic pe spate.

Începură să se sfătuiască dacă n-ar fi bine să-şi urmeze călătoria, spre a putea admira toate frumuseţile ţării.

Dar doamna Ronţ se admira doar pe dânsa şi don' Ronţoi n-avea ochi decât pentru el. Niciunul din ei nu privea minunatele peisaje, căci preferau oraşele şi târgurile unde puteau să-şi arate farmecele.

În fine, tocmai despre asta vorbeau când un nou personaj îşi făcu apariţia la poarta hanului.

Era unul din ghizii ţinutului, îmbrăcat după moda hindusă, care venea să-şi ofere serviciile călătorilor.

— Amice, îl întrebă Ronț, ce-ar fi interesant de văzut?

— O minune fără pereche, răspunse ghidul, este marele sfinx din deşert.

— Din deşert! exclamă doamna Ronț cu dispreț.

— Noi n-am venit să vizităm un deşert, adăugă don' Ronțoi.

— Oh, răspunse ghidul, un deşert care astăzi nu va mai fi deşert, căci este sărbătoarea sfinxului şi lumea vine, să-i aducă prinos, din toate părțile globului.

Aceste vorbe le făcură pe îngâmfatele zburătoare să vrea imediat să vadă sfinxul. Pentru Ronținela şi logodnicul ei nu avea nicio importanță unde vor fi duşi, numai să poată fi împreună. Cât despre vărul Ronțfleț şi buna Ronțana, ei voiau din tot sufletul să se poată ascunde în inima deşertului.

— Atunci, la drum! zise doamna Ronț.

— Să mergem, răspunse călăuza.

Puțin după aceea, toți părăsiră hanul, fără să-şi dea seama că ghidul nu era altul decât vrăjitorul Gardafour, care, aşa de bine deghizat încât era de nerecunoscut, îi atrăgea într-o nouă capcană.

X

Ce sfinx superb, cu mult mai frumos decât sfincşii din Egipt, care sunt atât de celebri! Acesta se numea sfinxul din Romiradour şi era a opta minune a lumii.

Familia Ronț ajunse la marginea unei vaste câmpii, înconjurată de păduri dese, mărginite de un lanț de munți înalți, cu vârfurile acoperite de zăpezi veşnice.

În mijlocul acestei câmpii, închipuiți-vă un animal dăltuit în marmoră. Era culcat pe iarbă, cu labele dinainte încrucişate una peste alta, cu corpul alungit ca o colină. Avea o lungime de cel puțin cinci sute de picioare şi o sută lățime, şi capul se înălța la vreo optzeci

de picioare deasupra solului.

Sfinxul, ca toți sfincşii, avea un aer de nepătruns. Niciodată nu a făcut cunoscut secretul pe care-l păstrează de mii de secole. Cu toate acestea, craniul său vast era deschis, putând fi vizitat de oricine. Pătrundeai până acolo printr-o poartă săpată între labe. Scări interioare te purtau la ochii, urechile, nasul, gura şi până la pădurea de smocuri de păr care-i acoperea capul.

În plus, pentru a vă putea da seama de dimensiunile uriaşe ale acestui monstru, aflați că zece persoane încăpeau uşor în orbita ochiului său. Treizeci în pavilionul urechii, patruzeci între cartilajele nasului, şaizeci în gură, unde se putea da un bal, şi o sută în părul său des ca o pădure din America. Astfel că lumea venea din toate părțile nu pentru a-l consulta, deoarece nu voia să răspundă nimic, de frică să nu greşească, dar ca să-l viziteze, cum obişnuia şi cu statuia sfântului Carol din insulele lacului Maggiore.

Să mi se permită, dragii mei copii, să nu mai stărui asupra descrierii acestei minuni care face onoare geniului uman. Nici piramidele Egiptului, nici grădinile suspendate ale Babilonului, nici colosul din Rodos, nici farul din Alexandria şi nici turnul Eiffel nu pot fi comparate cu ea. Când geografii se vor lămuri asupra țării unde se află marele sfinx din Romiradour, sper că-l veți vizita şi voi în timpul vacanțelor.

Dar Gardafour cunoştea țara cu pricina şi ştiuse să atragă familia Ronț pe acele meleaguri. Zicându-le că se dădea acolo o mare serbare populară, el îi înşelase mişeleşte, ceea ce-i va supăra cel mai mult pe păun şi pe papagal, căci de sfinxul cel superb nu se sinchiseau.

După cum vă puteți închipui, totul fusese pus la cale de vrăjitor şi de prințul Kissador, astfel că prințul Kissador se găsea acolo, la marginea unei păduri apropiate, cu vreo sută de oşteni din gărzile sale. Îndată

ce familia Ronț va fi intrat în sfinx, vor fi prinşi cu toții ca într-o capcană. Dacă o sută de oameni nu vor putea pune mâna pe cinci păsări, un şoarece şi un tânăr, însemna că aceştia erau apărați de o putere supranaturală.

În aşteptarea lor, prințul se plimba încoace şi încolo. Dădea semne de mare nerăbdare. Cum fuseseră dejucate toate încercările sale de a o răpi pe Ronținela! Ah, ce s-ar mai răzbuna el, dacă Gardafour şi-ar recăpăta puterea! Dar vrăjitorul mai era redus la neputință pentru câteva săptămâni.

În fine, de data aceasta, toate măsurile fuseseră atât de bine chibzuite, că era mai mult ca sigur că nici Ronținela, nici toți ai săi nu vor scăpa de uneltirile urmăritorului lor.

În acest moment, Gardafour se arătă în fruntea micii caravane şi prințul, înconjurat de gărzile sale, se pregăti să intervină.

XI

Ronț-tatăl înainta cu pas sigur, cu toată guta de care suferea. Porumbița, descriind cercuri mari în văzduh, se aşeza din timp în timp pe umărul lui Ronțeş. Papagalul, sărind din copac în copac, se înălța să poată vedea mulțimea luând parte la serbare. Păunul îşi ținea coada strânsă pentru a nu fi sfâşiată de spini, în timp ce gâsca se legăna pe labele sale mari. În urma lor, bâtlanul, cu ciocul în jos, bătea cu furie aerul cu coada sa de şoarece. Încercase el s-o bage în buzunar, vreau să zic sub aripă, dar a trebuit să renunțe, căci era prea scurtă.

În fine, călătorii ajunseră la picioarele sfinxului. Niciodată nu văzuseră ceva aşa de frumos.

Între timp, doamna Ronț şi don' Ronțoi întrebau ghidul:

— Ce-i cu marea serbare şi năvala de lume pe care ni le-ai promis?

— Îndată ce veţi ajunge în capul monstrului, răspunse vrăjitorul, veţi domina mulţimea şi veţi fi văzuţi de la o distanţă de câteva leghe jur împrejur.

— Ei bine, să intrăm imediat!

— Să intrăm.

Toţi pătrunseră în interior, fără nicio bănuială. Nu văzură nici măcar că ghidul rămăsese afară după ce închisese în urma lor poarta ce se găsea între labele giganticului animal.

Înăuntru era o lumină foarte slabă care se furişa prin deschizăturile din faţă, de-a lungul scărilor interioare. După câteva minute, Ronţ putea fi văzut plimbându-se între buzele sfinxului, doamna Ronţ zburătăcind pe vârful nasului său, unde se deda la nişte zbenguieli pline de cochetărie, don' Ronţoi pe creştetul capului, rotindu-şi coada în aşa fel încât mai-mai că întuneca razele soarelui.

Tânărul Ronţeş şi tânăra Ronţinela se găseau în pavilionul urechii din dreapta, unde îşi susurau cele mai dulci jurăminte.

În ochiul drept se afla Ronţana, al cărei penaj modest nu putea fi văzut, în ochiul stâng – vărul Ronţfleţ, ascunzându-şi cât putea mai bine jalnica-i coadă.

De pe toate aceste poziţii ale feţei sfinxului, familia Ronţ putea contempla frumoasa privelişte ce se întindea până la marginea zării.

Timpul era minunat, niciun nor pe cer, nicio pâclă deasupra pământului.

Deodată, o ceată se arată la marginea pădurii. Ea se apropie, înaintează. Să fie oare mulţimea ce venea să vadă sfinxul din Romiradour? Nu! Sunt oameni înarmaţi cu suliţe, săbii, arcuri, arbalete, mergând în rânduri strânse. Nu pot avea decât gânduri rele.

În adevăr, în fruntea lor se află prinţul Kissador, urmat

de vrăjitor care a lepădat hainele de ghid. Familia Ronț se simte pierdută, afară doar dacă cei înaripați își vor lua zborul singuri.

— Fugi, scumpa mea Ronținela! îi strigă logodnicul. Fugi! Lasă-mă pe mine pe mâna acestor ticăloși!

— Să te părăsesc... niciodată! răspunse Ronținela.

Şi, de altfel, ar fi fost prea riscant. O săgeată ar fi putut străpunge porumbița, ca şi papagalul, păunul, gâsca şi bâtlanul. Mai bine să se ascundă în interiorul sfinxului. Poate vor putea fugi când va cădea noaptea, printr-o ieşire secretă, fără să se teamă de arbaletele prințului. Ah, ce păcat că zâna Firmenta nu-i însoțise la drum pe cei pe care-i ocrotea!

Ca să preîntâmpine primejdia, frumosul tânăr avu o idee foarte simplă, cum sunt toate ideile bune: aceea de a baricada poarta din interior, ceea ce şi făcu numaidecât.

Era şi timpul, deoarece prințul Kissador, Gardafour şi gărzile sale, oprindu-se la câțiva paşi de sfinx, se adresară prizonierilor somându-i să se predea.

Un «nu!» categoric se auzi din gura monstrului şi acesta fu singurul răspuns pe care-l primiră.

Atunci gărzile se repeziră spre poartă şi, cum începuseră s-o asalteze cu enorme blocuri de stâncă, era vădit că nu va putea rezista multă vreme.

Dar iată că un abur uşor învăluie chica uriaşului de piatră şi, ieşind din ultimele rotocoale, zâna Firmenta se iveşte pe creştetul sfinxului din Romiradour.

La această apariție miraculoasă, gărzile dădură înapoi. Dar Gardafour reuşi să-i readucă la asalt şi scândurile porții începură să cedeze sub loviturile lor.

În această clipă, zâna aplecă spre pământ bagheta care-i tremura în mână. Dar ce năvăli pe neaşteptate pe poarta care fusese forțată? O tigroaică, un urs şi o panteră care se aruncară asupra gărzilor. Tigroaica era doamna Ronț. Cu blana ei cea roşcată. Ursul era Ronțoi, cu părul zburlit şi scoțând ghearele. Pantera era

Ronțana, care făcu un salt îngrozitor. Această ultimă transformare a schimbat cele trei păsări în animale sălbatice.

În acelaşi timp, Ronținela a luat înfăţişarea unei căprioare zvelte, iar vărul Ronțfleț a ajuns un măgar care zbiară cu o voce groaznică. Dar a avut din nou ghinion! Şi-a păstrat coada de bâtlan şi prin urmare are o coadă de pasăre care-i atârnă la capătul crupei! Nu mai încape îndoială că este peste putință să scapi de propriul tău destin.

La vederea acestor trei fiare enorme, gărzile n-au mai stat pe gânduri nicio clipă şi au rupt-o la fugă de le sfârâiau călcâiele. Nimic nu le-ar mai fi putut opri, cu atât mai mult cu cât prințul Kissador şi Gardafour le-au dat pilda. Nu-i place nimănui să fie mâncat de viu.

Dar dacă prințul şi vrăjitorul au putut să fugă în pădure, câteva dintre gărzile lor au avut mai puțin noroc. Tigroaica, ursul şi pantera le-au închis drumul. Astfel că sărmanii oameni nu se mai gândiră decât să caute adăpost în interiorul sfinxului şi puțin timp după aceea alergau de colo-colo prin gura enormă.

Mai proastă idee nici că se putea, dar când îşi dădură seama era prea târziu.

În adevăr, zâna Firmenta întinse din nou bagheta şi nişte răgete grozave, ca nişte bubuituri de tunet, cutremurară văzduhul. Sfinxul se prefăcuse în leu.

Şi ce leu! Avea o coamă zbârlită şi ochii săi aruncau flăcări. Deodată deschise şi apoi închise fălcile şi începu să mestece. După un moment, gărzile prințului Kissador fură sfâşiate de colții uriaşului animal.

Atunci zâna Firmenta coborî uşor pe pământ. La picioarele ei începură să se târască tigroaica, ursul şi pantera, cum fac fiarele la picioarele îmblânzitoarei care-i ține sub privirea ei.

Din vremea aceea sfinxul a devenit leul din Romiradour.

XII

Trecuse un anumit timp. Familia Ronț a ajuns definitiv la forma omenească afară de tatăl care, păstrându-şi guta şi filosofia, a rămas şoarece. În locul său, alții s-ar fi necăjit, s-ar fi revoltat contra unei soarte nedrepte şi şi-ar fi blestemat existența. El se mulțumea să surâdă fericit – după cum spunea – din pricină că nu trebuie să schimbe nimic din deprinderile sale. Oricum, cu toate că-şi păstrase înfățişarea de şoarece, era un bogat senior. Cum soția lui n-a mai vrut să locuiască în vechea sa brânză din Ronțopolis, ocupa acum un palat somptuos într-un mare oraş – capitala unui ținut necunoscut – fără ca asta să-l facă mai mândru. Mândria sau, mai bine zis, vanitatea, el o lăsa doamnei Ronț, devenită ducesă. Trebuia s-o vezi cum se plimbă prin apartamentele sale unde va sfârşi prin a uza oglinzile, tot uitându-se în ele!

În această zi, de altfel, ducele de Ronț şi-a curățat blana cu mare grijă şi s-a dichisit atât cât i se poate cere unui şoarece. Cât despre ducesă, s-a împodobit cu cele mai frumoase veşminte: rochie cu flori – dintr-o țesătură de catifea, crepdeşin, mătase lucioasă, pluş, satin, brocart şi moar; corsajul era ca la curtea lui Henric al II-lea; trena brodată cu safire şi perle, lungă de mai mulți metri, înlocuia diversele cozi ce le avusese înainte de a fi femeie; diamantele aruncau focuri scânteietoare; purta nişte dantele pe care nici îndemânatica Arahne[22] n-ar fi putut să le facă mai fine şi mai bogate şi o pălărie «à la Rembrandt», pe care se suprapuneau straturi de flori; pe scurt, tot ce putea fi mai la modă. Dar o să vă întrebați pentru ce atâta lux şi atâtea podoabe? Iată: astăzi se

---

[22] Arahne – Personaj din mitologia greacă. Conform legendei a fost o prințesă lidiană, transformată in păianjen de zeița Atena.

celebra în capela palatului căsătoria fermecătoarei Ronţinela cu prinţul Ronţeş. Da, el a devenit prinţ, pentru a fi pe placul soacrei. Şi cum? Cumpărând un principat! Bine, dar principatele, cu toate că se ieftinesc, trebuie să coste încă destul de scump!... Fără îndoială! Astfel că Ronţeş a trebuit să sacrifice pentru această achiziţie o parte din preţul luat pe perlă – nu aţi uitat desigur faimoasa perlă găsită în scoica Ronţinelei, care valora mai multe milioane!

Era deci bogat. Cu toate acestea, să nu credeţi că bogăţia a schimbat cu ceva gusturile sale sau ale logodnicei lui, care prin căsătorie va deveni prinţesă. Nu! Cu toate că mama ei era ducesă, ea a rămas fata modestă pe care o cunoaşteţi, şi prinţul Ronţeş o iubeşte mai mult ca niciodată. Era atât de frumoasă în rochia ei albă, cu ghirlande de flori de portocal!

Se înţelege de la sine că zâna Firmenta a venit să ia parte la această căsătorie care este puţin şi opera sa.

Aşadar, este o zi mare pentru toată familia. Şi don' Ronţoi are o înfăţişare superbă. În calitatea sa de fost bucătar, el a ajuns un cunoscut om politic. Nu există ceva mai frumos decât costumul lui de membru al Camerei; l-a costat scump, dar merita, căci întors pe dos putea deveni un costum de senator – ceea ce intra în preţ.

Ronţana nu mai este gâscă şi, spre marea ei mulţumire, a ajuns doamnă de companie. Şi-a iertat soţul pentru purtările fudule de altă dată. Iar Ronţoi s-a întors la ea şi se arată chiar puţin gelos pe nobilii care îi fac curte nevestei sale.

Cât despre vărul Ronţfleţ... Dar va intra imediat şi veţi putea să-l priviţi în voie.

Invitaţii s-au adunat în sala de primire, împodobită cu mobile din cele mai frumoase şi cu draperii cum astăzi nici nu se mai lucrează.

Salonul este luminat ca ziua şi parfumul florilor

înmiresmează aerul.

Au venit şi oaspeţi din împrejurimi să asiste la căsătoria prinţului Ronţeş. Nobilele doamne din înalta societate au vrut să facă parte din alaiul acestei perechi fermecătoare.

Un majordom anunţă că totul este gata pentru ceremonie. Atunci se formează cel mai strălucit cortegiu ce s-a văzut până acum şi se îndreaptă spre capelă, în timp ce se aude o muzică armonioasă.

A trebuit o oră până să se perinde înalţii oaspeţi. În fine, într-unul din grupurile care încheie alaiul, iată-l şi pe vărul Ronţfleţ. Un tânăr frumos, pe legea mea, un adevărat model dintr-o revistă de modă, cu manta de curtean, cu pălăria împodobită cu o pană minunată care mătură pământul la fiecare salut.

Vărul a ajuns marchiz, nu vă fie cu supărare, şi nu umbreşte strălucirea familiei. Este un tânăr atrăgător şi plin de graţie. I se fac destule complimente, pe care le primeşte cu o anume modestie. Se poate totuşi observa că pe faţa lui s-a întipărit o uşoară tristeţe şi că felul său de a fi este cam stângaci. Ţine privirea mai mult în jos şi-şi întoarce ochii de la cei ce se apropie de el. De ce această sfială? Nu a devenit oare om ca orice alt duce sau prinţ de la curte?

Iată-l deci că înaintează cum îi e rangul în cortegiu, mergând în cadenţă cu pas de ceremonie şi când ajunge într-un colţ al salonului, se întoarce… Oroare!…

Între poalele costumului său, sub mantaua de curtean, atârnă o coadă de măgar. În zadar caută să ascundă ruşinoasa rămăşiţă a formei sale precedente! Îi este dat să nu scape niciodată de ea!

Aşa se-ntâmplă, dragi copii: dacă ţi-ai început prost viaţa, e foarte greu să mai găseşti calea cea bună. Vărul a ajuns om. A atins treapta cea mai înaltă de evoluţie. Nu mai poate spera într-o nouă metamorfoză care să-l scape de această coadă. O va purta până-şi va da duhul…

Sărmanul văr Ronțfleț!

XIII

Astfel a fost celebrată căsătoria prințului Ronțeş şi a prințesei Ronținela, cu un fast deosebit, demn de acest frumos tânăr şi de această frumoasă fată, făcuți unul pentru altul!

La întoarcerea de la capelă, alaiul reveni în aceeaşi ordine şi în acelaşi pas solemn, în sfârşit, cu acea eleganță şi corectitudine în ținută care nu se întâlneşte, după cum se spune, decât în înalta societate.

Dacă se aduce obiecția că toți aceşti distinşi seniori nu sunt decât nişte parveniți, că în virtutea legilor metempsihozei ei au trecut prin stări destul de umile: că au fost moluşte fără gândire, peşti fără inteligență, păsări fără creier, patrupede fără rațiune, voi răspunde că nu mă mir totuşi să-i văd atât de binecrescuți. Căci bunele maniere se învață ca şi istoria sau geografia. În orice caz, gândind la ceea ce a putut să fie în trecut, omul ar face mai bine să se arate mai modest şi atunci omenirea ar fi mai în câştig.

După ceremonia căsătoriei avu loc o masă splendidă în marea sală a palatului. Dacă am spune că s-a servit ambrozia zeilor, mâncare de nouă ori mai dulce ca mierea, gătită de cei mai de frunte bucătari ai secolului, şi că s-a băut un nectar ca scos din cele mai minunate pivnițe ale Olimpului şi tot n-ar fi de ajuns.

În fine, sărbătorirea s-a terminat cu un bal unde frumoase baiadere şi grațioase dansatoare egiptene, îmbrăcate în costume orientale, au venit să desfete augusta adunare.

Prințul Ronțeş a deschis balul cum se cuvenea, poftind-o pe prințesa Ronținela la un cadril în timpul căruia ducesa de Ronț era la brațul unui nobil de sânge

regal. Ronțoi dansa cu o ambasadoare şi Ronțana era condusă de însuşi nepotul marelui elector.

Cât despre vărul Ronțfleț, el ezită multă vreme să ia parte la petrecere, cu toate că-l mâhnea nespus să se țină deoparte; nu îndrăznea să invite femeile fermecătoare cărora ar fi fost fericit să le ofere brațul, chiar dacă nu le putea cere mâna. În fine, el se decise să poftească la dans o drăgălaşă contesă de o remarcabilă distincție. Această femeie acceptă... uşuratic poate, şi iată perechea avântându-se în vârtejul unui vals de Gung'l.

Ah, ce-a urmat! Dansatorii nu mai avură loc! În zadar vărul Ronțfleț voi să-şi țină sub braț coada de măgar, cum obişnuiesc dansatoarele cu trena rochiei. Această coadă fu smulsă de forța centrifugă şi-i scăpă din mână. Şi deodată iat-o că se întinde ca un bici care plesneşte grupurile de dansatori şi se încolăceşte în jurul picioarelor, provocând căderi din cele mai compromițătoare, care se termină în cele din urmă cu căderea marchizului Ronțfleț însuşi şi a delicioasei sale partenere. Contesa a trebuit să fie ridicată pe jumătate leşinată de ruşine, în timp ce vărul o luă la goană cât putu de repede!

Acest episod caraghios fu sfârşitul sărbătoririi şi fiecare se retrase, în timp ce o ploaie de artificii îşi desfăşura jerba strălucitoare în întunericul nopții.

XIV

Camera prințul Ronțeş şi a prințesei Ronținela era una din cele mai frumoase din palat. Nu o considera prințul ca un sipet al neprețuitului juvaer pe care-l dobândise? Aici aveau să fie conduşi cu mare pompă tinerii căsătoriți.

Dar, înainte ca ei să intre, două personaje reuşiseră să

se strecoare în această încăpere.

Şi aceste două personaje, aţi ghicit, erau prinţul Kissador şi vrăjitorul Gardafour.

Şi iată ce vorbeau:

— Ştii ce mi-ai promis, Gardafour!

— Da, prinţe, şi de data aceasta nimic nu mă va putea împiedica s-o răpesc pe Ronţinela pentru alteţa-voastră.

— Şi când va fi prinţesa Kissador, cred că nu va avea ce regreta!

— Asta-i şi părerea mea, răspunse linguşitorul Gardafour.

— Eşti sigur că reuşeşti azi? reluă prinţul.

— Gândiţi-vă, răspunse Gardafour, scoţându-şi ceasul. Peste trei minute, timpul pentru care mi s-a luat puterea vrăjitorească va fi trecut. Peste trei minute, bagheta mea va deveni tot aşa de puternică cum e şi a zânei Firmenta. Dacă Firmenta a putut să ridice pe membrii familiei Ronţ până la rangul de oameni, eu pot să-i fac să coboare din nou la specia celor mai de rând animale.

— Bine, Gardafour. Dar vreau ca Ronţeş şi Ronţinela să nu rămână singuri niciun moment în aceasta cameră.

— Nu vor rămâne dacă-mi voi recăpăta puterea înainte ca ei să ajungă aici.

— Câte minute mai trebuie să treacă?

— Două minute.

— Iată-i! exclamă prinţul.

— Mă voi ascunde în acest cabinet, răspunse Gardafour, şi voi apărea la timpul potrivit. Dumneavoastră, prinţe, retrageţi-vă, dar rămâneţi în dosul acestei uşi şi nu o deschideţi decât în momentul când voi striga: «Ţi-a venit rândul, Ronţeş».

— S-a făcut, şi mai ales nu-l cruţa pe rivalul meu!

— Veţi fi mulţumit.

Se vede deci ce pericol ameninţa din nou această onorabilă familie care pătimise atâtea şi care nu-şi dădea

seama că prinţul şi Gardafour sunt aşa de aproape.

XV

Tinerii căsătoriţi au fost conduşi cu mare pompă în camera lor. Ducele şi ducesa de Ronţ îi însoţesc împreună cu zâna Firmenta, care n-a vrut să părăsească pe frumosul tânăr şi pe frumoasa fată a căror dragoste a ocrotit-o. Nu mai au a se teme de prinţul Kissador şi de vrăjitorul Gardafour care nu fuseseră văzuţi niciodată în acest ţinut. Şi totuşi zâna simte o anumită nelinişte, are o tainică presimţire. Ea ştie că Gardafour trebuie să-şi recapete puterea sa de vrăjitor şi acest lucru o îngrijorează.

E de la sine-nţeles că Ronţana se afla acolo, oferindu-şi serviciile tinerei sale stăpâne, iar lângă ea don' Ronţoi, care nu-şi mai părăseşte nevasta, precum şi vărul Ronţfleţ, cu toate că în acest moment vederea celei pe care-o iubeşte trebuie să-i sfâşie inima.

Între timp, zâna Firmenta, tot neliniştită, n-are decât o singură grijă: să vadă dacă Gardafour nu se ascunde pe după o perdea, sub o mobilă… Ea priveşte împrejur, dar nu vede pe nimeni!

Acum, când prinţul Ronţeş şi prinţesa Ronţinela vor rămâne singuri în cameră, zâna îşi recapătă siguranţa.

Deodată se deschide brusc o uşă laterală, în momentul când zâna spune tinerei perechi: «Fiţi fericiţi»

— Nu încă! strigă o voce puternică.

Gardafour apare, fluturând bagheta magică. Firmenta nu mai poate face nimic pentru această familie nenorocită!

Rămân cu toţii uluiţi. La început stau ca împietriţi, apoi dau înapoi, iară să se depărteze unul de altul, şi se strâng în jurul zânei spre a-l putea înfrunta pe Fiorosul Gardafour.

— Buna noastră zână, spun ei, oare ne părăseşti?... Zâna noastră bună, apără-ne!

— Firmenta, spune Gardafour, ți-ai istovit toată puterea să-i salvezi, iar eu mi-am recăpătat-o pe a mea întreagă, spre a-i putea nimici! Acum bagheta ta nu mai poate face nimic pentru ei, pe când a mea!...

Şi zicând acestea, Gardafour o flutură, ea descrie cercuri, şuieră prin aer, ca şi cum ar fi fost înzestrată cu o viață proprie.

Ronț şi ai săi au înțeles că zâna este neputincioasă, pentru că nu-i mai poate apăra printr-o metamorfoză superioară.

— Zână Firmenta, exclamă Gardafour, tu ai făcut din ei oameni, eu voi face din ei fiare!

— Îndurare! Îndurare! murmură Ronținela întinzând mâinile spre vrăjitor.

— Nicio indurare! răspunde Gardafour. Primul dintre voi care va fi atins de bagheta mea se va transforma în maimuță!

Acestea zise, Gardafour se îndreaptă spre pâlcul de nefericiți, care se risipeşte la apropierea sa.

Dacă i-ați fi văzut cum fugeau prin cameră de unde nu puteau ieşi, căci uşile erau închise, Ronțeş trăgând-o după sine pe Ronținela şi căutând să-i facă scut din trupul său, fără să se gândească la pericolul care-l amenință! Da, pe el îl pândea primejdia cea mai mare, căci vrăjitorul tocmai striga:

— Cât despre tine, frumosule tânăr, Ronținela nu te va mai privi în curând decât cu dezgust!

La aceste cuvinte Ronținela căzu leşinată în brațele mamei sale şi Ronțeş fugi spre uşa cea mare, în timp ce Gardafour alerga după el:

— Ți-a venit rândul, Ronțeş! exclamă el.

Şi se aplecă să-i dea o lovitură cu bagheta, ca şi cum ar fi mânuit o spadă.

În acest moment uşa cea mare se deschise, în prag se

ivi prințul şi el fu acela care primi lovitura destinată lui Ronțeş…

Prințul Kissador a fost lovit de baghetă… Nu mai este decât un oribil cimpanzeu!

Ce furie îl cuprinse atunci! El, atât de mândru de frumusețea lui, atât de trufaş şi fanfaron, să fie acum o maimuță cu fața pocită, cu urechile lungi, cu bot mare, cu brațele până la genunchi, un nas turtit şi o piele gălbuie pe care se zbârlesc smocuri de blană!

O oglindă se găseşte pe unul din pereții camerei. Kissador se uită în ea şi scoate un urlet înfiorător. Fără să mai pregete, se repede la Garadafour care rămăsese locului, uluit de greşeala lui, îl apucă de gât şi-l sugrumă cu brațul său puternic de cimpanzeu.

Atunci podeaua se întredeschide, aşa cum se obişnuieşte în toate basmele, ies pale de fum şi Gardafour cel rău piere în mijlocul limbilor de flăcări. Apoi prințul Kissador deschide o fereastră, sare peste pervaz şi aleargă să-şi întâlnească semenii în pădurea din apropiere.

XVI

Cred că nimeni nu va fi mirat dacă voi spune că toate acestea se terminară printr-o apoteoză, într-un cadru strălucitor, făcut să bucure pe deplin văzul, auzul, mirosul şi chiar gustul. Ochiul admiră cele mai frumoase privelişti din lume strălucind sub cerul Orientului. Urechea se umple de armonii cereşti. Nasul se desfată cu parfumuri amețitoare, răspândite de miliarde de flori. Buzele sunt îndulcite de un aer încărcat de mireasma celor mai gustoase fructe.

În fine, toată familia Ronț este fericită. Este aşa de încântată, încât însuşi Ronț-tatăl nu mai suferă de gută. Se simte vindecat şi azvârle cât-colo credincioasa lui

Prințul Kissador a fost lovit de baghetă...

cârje! Ducesa de Ronț exclamă:

— Aşadar, nu mai ai gută, dragul meu?

— Se pare, răspunde Ronț, că am scăpat de ea.

— Tată! strigă prințesa Ronținela.

— Ah, domnule Ronț! adaugă Ronțoi şi Ronțana.

Îndată zâna Firmenta se apropie zicând:

— În adevăr, Ronț, nu mai depinde decât de tine să devii om şi, dacă vrei, pot…

— Om, zână?

— Ei, da, intervine doamna Ronț, om şi duce, cum sunt şi eu femeie şi ducesă.

— Pe legea mea, nu vreau! răspunde filosoful nostru. Şoarece sunt, şoarece vreau să rămân.

XVII

Iată, dragii mei copii, care este sfârşitul basmului. Familia Ronț nu mai are a se teme acum nici de Gardafour, sugrumat de prințul Kissador, nici de prințul Kissador însuşi.

Prin urmare, vor fi de acum înainte foarte mulțumiți şi vor avea parte de ceea ce se cheamă o fericire senină, fără nori.

De altfel, zâna Firmenta are pentru ei o adevărată dragoste şi nu va înceta să vegheze cu bunătate asupra lor.

Singur vărul Ronțfleț are oarecare motive să se plângă pentru că nu a putut ajunge la o transformare completă. Nu se poate resemna şi coada asta de măgar îl duce la desperare. În zadar vrea s-o ascundă. Ea iese mereu la iveală.

În ceea ce-l priveşte pe vrednicul Ronț, el va fi şoarece toată viața, în ciuda ducesei de Ronț, care-l dojeneşte tot timpul pentru că nu se cădea să refuze să se ridice la rangul de om. Şi, când arțăgoasa cucoană prea îl omoară

cu mustrările, se mulţumeşte să repete cu tâlc vorba fabulistului:

«Ah, femeia, femeia! Adesea capu-i frumuşel, dar nu are nimic în el!»

Cât despre prinţul Ronţeş şi prinţesa Ronţinela, au fost foarte fericiţi şi au avut mulţi copii.

Aşa se încheie de obicei poveştile cu zâne, şi eu fac la fel, socotind că este o încheiere bună.

SFÂRŞIT

Cuprins

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANȚĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (voL. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (voL. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAȚI. ÎNTÎMPLĂRI NEOBIȘNUITE
24. ȚINUTUL BLĂNURILOR (voL. I)
25. ȚINUTUL BLĂNURILOR (voL. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (voL. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STĂPÎNUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAȘ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADEI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPUIRILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂȚÎNATUL

EDITURA ION CREANGĂ